

Forfatter: Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912

Titel: Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)

Citation: Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912: "Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)", i *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*, Af Universitetsboghandler G. E. C. Gad, s. I. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002207661-002-root.pdf> (tilgået 12. juli 2024)

Anvendt udgave: Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie har den 11te Februar 1877 og 14de Februar 1886 besluttet at udgive Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve ved Arkivar C. F. Brick a og Underbibliothekar J. A. Fridericia under Tilsyn af Universitetsbibliothekar S. Birket Smith og Underbibliothekar C. Weeke.

C. F. Bricka. Kr. Erslev. J. A. Fridericia. S. Gjellerup.
A. D. Jorgensen. Fr. Krarup. W. Mollerup. O. Nielsen.
Henry Petersen. V. A. Secher. S. Birket Smith.
Johannes C. H. R. Steenstrup. A. Thiset. G. L. Wad. C. Weeke.

s. II Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie

stiftedes i Januar 1877 med det Formaal at fremme Studiet af Fædrelandets Historie ved Offentliggjørelsen af nogle af de mange Aktstykker, Breve, Krøniker og andre Kilder, som endnu henligge utrykte eller ere mindre tilfredsstillende udgivne. Planen for Selskabet er den at betro Udgivelsen af de enkelte Kilder til et eller flere Medlemmer af Selskabet eller til Udenforstaaende, saaledes at de almindelige Regler for Udgivelsesmaaden vedtages af Selskabet, og saaledes at Udgivelsen kontrolleres gennem et af Selskabet nedsat Udvalg.

Selskabet har hidtil udgivet:

Kong Frederik den Førstes danske Registranter, udgivne ved Kr. Erslev og W. Mollerup. 1879.

Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve, udgivne ved C. F. Brick a og J. A. Fridericia. 1 —16. Hefte. 1878—89.

Codex Esromensis. Esrom Klosters Brevbog, udgivet ved O. Nielsen. 1880—81.

Danske Kancelliregistranter 1535—1550, udgivne ved Kr. Erslev og W. Mollerup. 1881—82.

Aktstykker og Oplysninger til Rigsraadets og Stændermødernes Historie i Kristian IV's Tid, udgivne ved Kr. Erslev. 1—3 Bind. 1883—90.

Libri memoriales capituli Lundensis. Lunde Domkapitels Gavebøger, udgivne ved C. Weeke. 1884—89.

Corpus constitutionum Daniæ. Forordninger, Recesser og andre kongelige Breve, Danmarks Lovgivning vedkommende, 1558—1660, udgivne ved V. A. Secher. 1—2. Bind. 1887—90.

Aktstykker til Oplysning om Stavnsbaandets Historie, udgivne ved J. A. Fridericia. 1888.

Forretningsudvalgets Medlemmer ere for Tiden: S. Gjellerup, Henry Petersen, A. Thiset.

s. III Forord.

Med nærværende Bind der gaar til Udgangen af Aaret 1631, er Udgaven af Christian IV's egenhændige Breve ført frem til sit Udgangspunkt; der staar nu kun tilbage at udgive en i Aarenes Løb indsamlet Efterslæt og de udaterede Breve, som vi hidtil ikke have kunnet finde Tidsbestemmelse for.

Siden det foregaaende Bind afsluttedes er der som bekjendt, indtraadt. en ny Forandring i vore Arkivforhold, idet Gehejmearkivet er blevet et Led (1. Afdeling) i det 1889 oprettede Rigsarkiv. For saa vidt er det urigtigt, naar vi i Register og Anmærkninger have beholdt den gamle Benævnelse; men vi have fundet det uhensigtsmæssigt i Slutningen af Værket at indføre en ny Betegnelse, da den gamle dog ikke kan vildlede nogen.

Vi beklage at der, siden Bindets første Hefte udkom (Juni 1889), er gaaet over halvandet Aar hen. og vi tilstaa, at Skylden væsentlig er vor. Dog have ogsaa andre Forhold grebet hemmende ind, navnlig den tidligere Forlægger, Hr. Rudolph Kleins Død og den derved foraarsagede Standsning, netop som Trykningen af andet Hefte skulde begynde, og senere indtraadte en længere Pause af Mangel paa Papir. Forhaabentlig vil imidlertid næste (og sidste) Bind, der kun kommer til at bestaa af ét Hefte, kunne se Lyset inden Aarets Udgang.

At Bindet har kunnet udkomme, skyldes en Understøttelse fra Ministeriet for Kirke og Undervisningsvæsenet. Paa Selskabets Vegne have som hidtil d'Hrr. Universitetsbibliothekar S. Birket Smith og Underbibliothekar ved det store kongl. Bibliothek C. Weeke ført Tilsyn med Udgaven og som sædvanlig staaet os bi paa bedste Maade.

Kjebenhavn, i Februar 1891.

C. F. Bricka.

J. A. Fridericia.

s. IV

s. vKONG
CHRISTIAN DEN FJERDES

EGENHÆNDIGE BREVE

1626—1631

s. VI

s. 1

31. Januar 1626.
Til Gert Rantzan.

Om den Forsikring, der skal udfærdiges for en Pengesum, Kongen ønsker optaget til Laans ved Kieler Omslag. — Afskr. i Kyl. Bibl., Ny kyl. Saml., Fol., 616 c ¹⁾.

In dem dir zugeschicketem schreiben ²⁾ werdestu der Assecuration halber meine Erklerung finden. Da du aber dass geldt etwas ehr köntest mechtig werden, so were darmit mihr wohll gedienet. Ich will die versprochen Versicherung ihnen zue handen schaffen, so balde die selbige mihr kan fertig gemacht werden, sonsten wolte es allzuelange weren, dan due weissest, das die Reichs Räfte s. zweit von einander, vndt so baldt nicht geschehn kan, auch man nicht wissen kan, bey wem man ess bekommen kan. Vale. Datum Rodenburgh im(!) 31 Januarij Ao. 1626.

Christian.

Udskrift: Dem Statthalter Hern Gertt Rantzow zuehanden.

s. 2

Januar—Februar 1626.
Til Klavs Daa.

Han skal tale med Hertug Johan Ernst af Sachsen-Weimar om Ehrenfried v. Berbisdorfs Sendelse til Bethlen Gabor og med General Fuchs om hans Udnævvelse til Feltmarskalk. — Geh. Ark.

Memorial Paa Clauss daa ¹⁾.

Generaalen h: Iohan Ernst aff weiimeren ²⁾ skal berettis, huorledis Erenfriid Beruerstrup ³⁾ formeener sig en stor reest att haffue huos mig att kreffue for den reiise, hand s. 3tiil Betlehem gaabor giord haffuer, for huilcken hand siiger hannem aff h: aff weiimeren att uerre loffuit en stor besolding huer manid.

Nu kan ieg mig uell erindre, att hand till betlehem uille drage och huos hannem bliffue och der forrette, hues man hannem befohll, den gemeene sag angaaendis, huorpaa saaledis med hannem bleff handlid, atthand didhen sig begiffue skulle och Betlehem Disponere tillatt gørre en Diersion, till huilcken reiisse hannem bleff giffuen penning.

Fraa betlehem haffuer deer siiden uerrit adskillige huoss mig, huilcke ganske inted aff hannem haffuer uiist at siige ¹⁾.

H: aff weiimeren begerte dentiid, att ieg hannem et creditif skulle medgiffue, huilckit ieg ganske affslog, kunde hand ellerss rette nogit ud, ded kunde hand forsøge med h: aft weiimerens Creditif. Om huilcken leiilighed hertugen skall adspørriss, huoruidt hannem uytterligdt er.

Med generaal Fux skall taaliss, om hand Feldtmarskalcks bestilling paa sig taage uyll, dog paa samme besolding, huilcken er høy nok ²⁾.

s. 3

23. Febr. 1626.
Til Christian Friis.

Forskjellige Meddelelser, til Dels i Chifre, om Forholdene i Tydskland, især om Kongens Rejse til Brunsvig, Kurfyrsten af Sachsens og Hertug Georg af Lyneborgs Stilling. Kongen giver Ordrer med Hensyn til Lenene,

Proviantskriveren, Bygningen af en Bro og det ostindiske Kompagni. — Geh. Ark.

s. 4Belangende vor nuværende Tilstand(?)¹⁾, saa kan uy aldrig fultacke gud, at — Gud være lovet(?), siiden leg siist skreff dig tiil, har alting været vel(?). Ellers hedder det sig(?). — ²⁾ er ynted tilfriidtz med huessom Tilly haffuer begindt, uden thuiffuel fordi ted haffuer icke vild lyckis³⁾. Heer sigis for uyst, at Kurfyrsten af Sachsen lader verbe⁴⁾. Hvad videre vil ske(?) fraa samme sted, giffuer tiiden. Dii tiiding fraa 217 er heel gode, om dii er uysse. Huess du skriffuer om skriffuerne paa lehnem, derpaa haffuer ieg befalit Axel Arenfeldt⁵⁾ att skriffue dig beskeen om. Saaframdt Proviant skriffueren skulle gørrre nogen foruohr⁶⁾ med huiss hiemme gørris skall, daa maa hand uell bliffue, som hand er⁷⁾. Stenuynkel hanss offuerslag paa broen haffuer ieg siet och befiinder hannem ted inted att forstaa, menss uyl gørriss aff tømmer, naar man ted kan bekomme, och der til ordinere extraordinarie bucke att slaa pelene needer med, ellerss er ted forgeffuiss arbed. Dii beuyndthebber⁸⁾ kan eligeris per maiora aff partisipante[r]ne, och er mig lige fuldt, huem ted bliffuer, naar hand kan gørrre ted, hand bør. Y Iørgen danielss⁹⁾ sted faar man sachte en ystedden, som hand nu er. Tilly haffuer for faa dage siiden uerrit suar melancolisch, y huad s. shannem haffuer fattiss. — faar nu et ancien mundheld — leg uaar icke lenge siiden til Brunsvig¹⁾, daa saa ieg, att — icke er god catholisk. Dii saa en aff tienerne staa paa gaaden, sagde — til ted Folk, ieg haffde med: riider dii landtzforreder halssen ysønder.

Dentiid ieg red udaf Brunsvig, haffde derriss Gesandter forstuckit sig²⁾ enstedtz och sa, der ieg red udaf Brunsvig, huilcke siiden kam til myn S y [s] ter³⁾ och sagde, at myn person hogede dem saa uell, huilckit dy sagde sine ulla passionc animi, si credere fas est, huoraff man kan see derris erlig Gemyte, at dy kan siige, huad dy uyl, endog ted kommer dem ycke ynden tenderne. Y Brunsvig haffuer dy nød dem ynd til Brilloper oc andre Gestebud, haffuer ochsaa giffuit Giftermal for, saa dii haffuer suardt tab dt derris Credit. Dii begiffuer dem ochsaa mest derfra ephtherhanden. Dii fraa Wallensten haffuer lagdt y blød fire tusind Daler, dii fraa Tilly syv tusind Daler, dii fraa Kurfyrsten af Sachsen liige saa megit och mere, myne haffuer forterit 240⁴⁾ tusind Daler. Kurfyrsten af Sachsens tiener haffuer sendt hiem ephther anden Instrux, dii sagde, derris Instrux lidde allene at fyre Folkit af, huilckit huermans leiilighed icke er en at fyre af och en anden at tacke af. Huorlediss ted endnu uyl affløbe, nar dii fraa Kurfyrsten af Sachsen med Besken kommer, giffuer tiiden, huill[cket] y tre Uger icke skeer. Hertug Iyrgen aff Lyneborg haffuer taagit syn affsken fraa mig och verver for Finden⁵⁾.

s. 6Wiil gud y himmelen Staa by med oss, huorppaa ieg yngen thuiffuel haffuer, saa haffuer ted ingen nød huoss huem den danneman Er.

Fortegnelsen paa lehnem haffuer du vden thuiffuel numehr fatt ygen, och huorlediss dii paa dennegang skall forandris, deraff fornømt¹⁾. Vale. Datum wulfenbittel den 23 Febrvarij Anno 1626.

Christian.

Udskrift: Chanseleren Her Christian friiss tiill hande.

s. 6

2. *Marts 1626.*
Til Christian Friis.

Kongen giver ham, til Dels i Chifre, Meddelelse om Afbrydelsen af Fredsforhandlingerne i Brunsvig, Kurfyrsten af Sachsens Stilling og Freden mellem Kongen af Frankrig og la Rochelle. - Geh. Ark.

— Gud være lovet(?), siden ieg siist skreff dig tiil, daa har alting været vel(?). Dii Gesandter, som uaar til paa den Forsamling, er paa ueyen hiemad²⁾. s. 7Kurfyrsten af Sachsen skreff ieg tiil med et egit bud, om hand uylle assecurere Friden, huorppaa hand med egen haand suarede, sig ted inted att kunde gørrre¹⁾. Aff samme skriffuelse kan ieg mercke, att hand hafuer icke neer saa god en mening om Katholikerne som før. Fraa Gesandterne y Brunsvig, som fra Tilly och den anden²⁾ der er, haffuer ieg ladit affoddrat myn saluum conductum, och er den exspirerit Den ottende Huius³⁾. — seer inted gerne, att denne Tractation saa slet er afløben, och haffuer samme Tractation giordt oss stor skaade, ty dii alle haffuer mendt, atti skulle haffue fexerid oss en uerhørdt Frid aff. Ted er uyst, att fridden ymellom Kongen af Frankrig och Rosel er giordt⁴⁾. Gud give(?), att dette werck deraff kunde haffue nogen liinding. Kurfyrsten af Sachsens tiener⁵⁾ beginder nu sielff att taale, om ted icke kunde ske, at ieg och Kurfyrsten af Sachsen kunde personlich mødis, huilckit hiidindtill haffuer uerrit Impedierit, der ted med mynder fordacht som nu haffde kundit skee huoss Kejseren, huilckit hannem bleff tilbøet, der Kongen af Englands(?) gesanter der waar. Vale. Datum wulffenbittel den 2 Martij Anno 1626.

Christian.

Udskrift: Chansleren Her Christian friiss tiil hande.

s. 8

7. Marts 1626.

Til Hertug Georg af Lyneborg.

Kongen bebrejder ham skarpt hans Frafald. — Langebeks Afskr. („ex copia“) i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439¹⁾.

Freuentlicher, vielgeliebter²⁾ Veter, Auss deinem letzten schreiben³⁾ habe ich vernohmen, dass du vormeinest grosse vrsache zu haben dich in des keisers bestallung zu geben⁴⁾, welches Ich dahin will gestalt seyn lassen, dass du den keiser lieber denn mich gedenchest zu dienen, welches⁵⁾ ist gantz kein wunder, wolte Gott, ess were schon vor vielen lahren angefangen⁶⁾. Die Auffkundigung aber⁷⁾ der⁸⁾ bestallung solte billich etwas zeitiger geschehen sein, Ehe vnd buhr (!)⁹⁾ du mit dem gegentheil¹⁰⁾ so vertraulich communication gehalten. Ich will vor diessmahl vnsern discours, so zu dero zeit, alss du bey mir vonn dahmahligen könig in Beheimb Gesandtes weise warest¹¹⁾, vnd mehrmahls¹²⁾ von Religionen¹³⁾ vnd anderen Sachen vorgelauffen, mich¹⁴⁾ gedenchen, Sondern alles dem Allmechtigen Gott befehlen, der vns beyde kennet vnd zum besten s. 9vnsern intensionen weiss, auch alles zu seinen Ehren¹⁾ woll hir auss fiihren wirdt vnd kann. Der Teuffel diirffte woll²⁾ vnserm Erlöser vnd Seligmachern die gantze welt weisen vnd zu sagen³⁾, da er ihm anbeten wolte, warumb solte er nicht⁴⁾ einem Menschen anpröesentieren⁵⁾ dürffen. Befehle dich hiemit den⁶⁾ Richter vber vns alle. Datum wulffenbeutell den 7 Martii Anno 1626⁷⁾.

Dein vetter alle zeit
Christian.

s. 9

3. April 1626.

Til Christian Friis.

Om Volmar Fahrensbach og om streng Aistraffelse at Troid kvinder i Kjøbenhavn og Helsingør. — Geh. Ark.

Huad ieg dig om denne farensbach skreffuid haffuer, ded erfharer du aff den anden skriffuelse⁸⁾. Heer taalís s. 10flux om trolkuynder y køben: och helsingør, huoryblandt ieg hinder en deell, som alledage liidit dudt haffuer. Nu ued ieg uell, atty paa derriss gammell maaneer skall hielpe paa dem, saauydt dy kan, for en pardt er flux besuogrid med Øffrigheden y købstederne. Huorfor du skaldt uaare dem ad, som bør med dy andre haffue yndseen, atti uarer dem, atty laader dem ynted offuertale. Dy siiger, atty byer¹⁾ flux penge, yhuor dy bekommer dem, naar ieg spør ded, ded skall dii erfhare. Dysteuer uy haffuer alformange aff ded slags, Och er ickun best, atty engan tilgaffns udfeies, att man ded skaarn aff hussid bliffuer kuydt.

Dii haffuer med myn persohn forsøgd allehande, endog, gud uerre loffuid, dii inted dermed udrettid haffuer, ty ieg aldrig epther ded hudlerie haffuer giffuid acht, gud uerre loffuid Vale. Datum wulffenbittell den 3 Aprilis Anno 1626.

Udskrift: Chansleren Her Christian friiss tiill hande.

s. 10

8. April 1626.

Til Christian Friis.

Kongen skriver til ham, til Dels i. Chifre, om Belejringen af Wiedenbrück, et Gesandtskab fra Osnabrück, Tillys Sygdom og Frederik Urnes Tilbagekomst fra Haag. — Geh. Ark.

— Belangende vor nuværendeTilstand(?) daa har alting været vel(?) siiden, vdenatt Fi[n] den Videnbrig²⁾ belegriit och ygen kuiterit hafuer, epther huilcken partie ieg strax sende 70. Huad der bliffuer aff, giffuer tiiden. Gud give(?) — Her uar Gesandte s. 11fraa Osenbryg, som haffde allehande eriinder¹⁾, dii fleeste aff dem. paa en neer, uaar aff 173 selskab. — huordthen ued man ynted. Tilly haffuer heell suaag laadit sig behre ynd y Goslar²⁾. Ieg haabis, at hand med ded føyte søger herberge. Frederich Urne³⁾ er kommen aff Haag(?) ygen, beretter aff — yngen att uerre kommen, dentiid hand drog bordt. Hand fornam ochsaa y[n]ted til Lorens Vinsyn⁴⁾. Hand berettede, att y Haag(?) uaar Gesandter aff Persien⁵⁾, uden thuiffuell om Købhandel. s. 12Gud være lovet(?)! Vale. Datum wulffenbittell den 8 Aprilis Anno 1626.

Udskrift: Chansleren Her Christian friiss tiill hande ¹⁾.

s. 12

14. April 1626.

Til Hertug Christian af Brunsvig-Wolfenbüttel.

Kongen glæder sig over hans heldige Marsch, men kan ikke sende ham Fodfolk. Landgreven af Hessen bliver nødt til at tage Kongens Parti. — Landeshaupt-Arch. i Wolfenbüttel.

Freundlicher, viilgeliebter vetther vnd Sohn, dein schreiben, Datiret greffuenstein ²⁾ den 9 Hvius, habe ich gesteren emphanen vnd darauss deine gelyckliche Marsie vernommen ³⁾. Das der hessiske Stalmeister ⁴⁾ gebliben, ist miir leiidt. Auss den schreiben, so sii bekommen, werden sii nichtes aussuchen, so ihnen diinlich, vndt muss der Landtgraff itzo woll fordt nolens volens. Fusfolck weiss ich nicht zu diihr zu bringen, dan der weck diir selbst bekandt, gebrauchte dich dessen, so in dii negde zu bekommen, vndt dess landtfolckes ⁵⁾ vnd, Disponire den s. 13 Landtgraffuen, dass er seiine eigene wolfardt in acht habe. Befhele Dich hiimit dem liiben godt vndt verbleiibe

Dein getrewer vetther vnd vather
Christian.

Datum wulffenbittel den 14 Aprilis Anno 1626.

Udskrift: Meinem viilgelibten vettern vndt Sohn, Her: Christian zu Braunsuich zu handen ¹⁾.

s. 13

Omtr. 27. April 1626.

Til Frederik Günther.

Kongen giver ham Ordre om Udfærdigelsen af en Bestalling for Administratoren Christian Vilhelm som Generallieutenant og af forskjellige Skrivelser vedkommende denne og Staden Magdeburg. — Geh. Ark.

Allerhand Schreiben, so strax müssen fertich seiin.

1. Des Admi: bestallung fuhr generall leuthenandt auff dii gasie wii h: Christian, workegen er seiinen revers geben Soll 1200 nur zu fodderen ²⁾.

2. Patenta auff Eiin Regimentt so starck, alss er ess zuuegebringet.

3. Eiin Recommendation ahn dii Stadt Magdeburch fiuhr den Admini:, weill er sich daa in dii stadt auffhalthen wiill ³⁾, welches dem secretario ⁴⁾ zugestellet werden soll.

4. Eiin schreiben ahn dii Stadt, dass sii 200 Centhener kraudt, so ihnen dii Staden geliien, dem generali fux zustellen s. 14 lassen mit dem ersten, woruon foppius mit schreiben wiirdt ¹⁾.

Udskrift: Friiderich giinther zu handen.

s. 14

April—Maj 1620 ²⁾.

Liste over en Del af Kongens Officerer og Hærafdelinger i Tydskland. — Geh. Arlk.

1. Generall fux.

2. Nörbradt ³⁾.

3. Slammenstrup ⁴⁾.

s. 154. Her: Berndt ¹⁾.

5. Landtgraff Phiilip ²⁾.

6. Graff von Solms ³⁾.

7. Phaldtzgraff ⁴⁾.

8. Reingraff ⁵⁾.
9. Conradt Neell ⁶⁾.
10. Coruile ⁷⁾.
11. Berndt geiist ⁸⁾.
12. Dyderich von Anefeldt ⁹⁾.
- s. 1613. Sterling ¹⁾.
14. Slaabedaa ²⁾.
15. Ohr ³⁾.
16. W: he: v: wersseby ⁴⁾.
17. Ehnhaussen ⁵⁾.
18. Barleben ⁶⁾.
19. Lohaussen ⁷⁾.
20. Speeh ⁸⁾.
21. Fremking ⁹⁾.
22. Lyndtzstou ¹⁰⁾.
23. Randtzou ¹¹⁾.
24. Beck ¹²⁾.
25. Meckelborgiss.
- s. 1726. Krausse ¹⁾
27. Solms Regiimendt ²⁾.
28. Lymbach ³⁾.
29. Leibcompanie.
30. Fuxiss friefhenliin.

s. 17

*15. Maj 1626.
Til Christian Friis.*

Kongen sender ham det til Dels i Chifre skrevne Brev med Klavs tor Schmede. Rygter om Tilly og Gustav Adolf. — Geh. Ark.

— siiden ieg skreff siist, har alting været vel(?), Gud være lovet(?). Eptherdy denne Claus tor Smede ⁴⁾ nu uylle till Danmark ygen, saa gaff ieg hannem dette med. Tilly siigis for uist død. Kurfyrsten af Brandenburgs tyener, som heer uaar, mente vis[t], at Kongen af Sverig kom med en armeiy Tisland. Huad nu Skeer, gifuer tiden.

Datum wulffenbittell den 15 Majj Anno 1626.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss tiil hande. ⁵⁾

s. 18

20. Maj 1626.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Til Christian Friis.

Kongen sender ham forskjellige Breve vedrørende Forholdet til Sverig og Polen og udtrykker i Chifre sin Mening herom. — Geh. Ark.

Eptherdi Denne breffuiss Corfidtz Rossenkrantz¹⁾ nu begiffuer sig ynd y danmarck att bringe dii Riither aff lehren heerud, saa haffuer ieg dette breff med hannem willid framskicke, huorhuoss du kon: y Suerrigss, saoch kon: y Polenss breff²⁾, Saoch Cammerarij suar, hand fyck y suerrig, Item copie aff mit suar paa kon: y Polenss breff, saoch cammerarij breff till mig fiinder³⁾.

Kon: y Suerrigss erkleering er stillit paa svensk och paa samme manehr, ieg sagde til Cammerarium, førend hand did hen reisede. Kongen af Polenss breff er ochsaa saatt paa Skruer, ieg habiss, at Svarrid riimer sig uel derpa. Gud y himmelen gørrer paa alting s. 19en god Ende, hanss hellige naffn tiill Ehre. Vale. Datum wulffenbittell den 20 Majj Anno 1626.

Christian.

Udskrift: Chanseleren Her Christian Friiss tiil hande.

s. 19

23. Maj 1626.

Til Hertug Frederik Ulrik af Brunsvig.

Kongen beder ham sende Barthold v. Bautenberg til Wolfenbüttel. — Landeshaupt-Arch. i Wolfenbüttel.

Freundtlicher, viilgeliibther vetther vnd Sohn, Daa ess diihr annoch woll erginge, wehre solchess mihr liieb zu vernehmen, Fuhr meine persohn dancke ich den liiben godt, der helffe hiinfiiro mit genaaden. Hiineben kan ich diir vnuermeldet nicht lassen, dass alhii in der festung¹⁾ ihmandt sein muss, dii diiselbige in acht hatt, worzu ich vermeiine vnther anderen, dass Bartell von Rauthenberch²⁾ diinlich seii, ihn welcher meinung Her: Christian auch ist. Ist derohalben hoch notig, das er mit dem ersten sich alhie einstelle, dan ess alhii ein wunderlich folck haat. Befhele dich hiimit dem liiben godt vndt verbleiibe

Dein getrewer vetter vnd vather
Christian.

Datum wulffenbittell den 23 Majj Anno 1626.

Udskrift: Meinen viilgeliibten vettern vndt Sohn, Hertzog Friderich wldrich zu handen³⁾.

s. 20

Omtr. 2. Juni 1626.

Udkast til Breve om Transporten af noget i Staden Bremen oplagt Korn. — Geh. Ark.

An Nörbraadt¹⁾.

Dass er mit der Reiitherei souil uaagen immer muglich aufftreiben soll vndt von brehmen allerlei getreide hiiher bringen lassen, welchess strax geskeen muss.

Dii bauren müssen secke mitnehmen.

An M: von der Meeden vndt dem landtdrost²⁾.

Dass sii souill uagen alss muglich skaffen.

Martynuss soll selber nach brehmen, dass dass korn gelaaden wiirdt.

Eiin offen briiff an diienige, so dass korn in behell haben, dass sii es folgen lassen, Item an borgemeister vndt raadt daselbst³⁾.

s. 20

14. Juni 1626.

Til Klavs Daa.

De i Nederlandene bestilte Kyradsere ikke ankomne. — Geh. Ark.

Naar y kommer hertugen aff weiimeren tiill ordtz, skall y hannem beretthe, att ieg uyll uyde, huoran dii penning er uendt, som for dii kørrass bleff offuergiordt till s. 21Nedderland, Eptherdi kørrassen inted Er kommen, och pengene aliigeuell er borth¹⁾. For denne anbringen allene faar y en guld keede. Vale. Datum wulffenbittell den 14 I unij Anno 1626.

Christian.

Udskrift: Clauss Daa tiill hande.

s. 21

14. Juni 1626.

Til Klavs Daa.

Han skal skaffe Oplysning om Fjendens Tilstand. — Geh. Ark.

Naar du kommer derhen, saa laad mig strax uyde, huad dii om fiinden taaler, och gyff god acht paa, huorlediss Dii siigis, aff huem och med huad fundamendt, huilckit du matt optegne, paded man kan see. om dii altiid er paa en maaner. leg meen, atted icke staa neer saa uell tiill y fyndens kuarteer, som dy Syger. Er der saa mange Regiimenter bordtsendt, Och der er liigemange tiilbaage, ded kan inted uerre. Gør dit beste och troe inted all discurs, kandt du faa nogen, som sielffuer ded siet haffuer, daa faar man ded troe. Vale. Wulffenbittell den 14 Iunij An. 1626.

Udskrift: Clauss daa tiill hande.

s. 22

23. Juni 1626.

Til Hertug Adolf Frederik af Meklenborg.

Kongen advarer ham mod Fjendens Plan om at overrumple Dömitz. - Geh. u. Haupt-Arch, i Schwerin.

Freundtlicher, Viilgeliibther Vetther Vndt Sohn, E: L: habe ich in muglicher Eiille nicht bergen sollen, dass ich in Erfharung gekommen, wii dass der feiindt ein Scharffes auge auff dass hauss dömidtz hatt, dasselbige zu wbereiiilen, Vndt dardurch Vnss den Paass bei der Elbe abzusneiiden Vermeiinet, weichess zu Verhiitthen E: L: guthe anordnung thun werden, also dass E: L: sich selbst dass hauss Vnd Vnss den Paass Versicheren können. Befhele E: L: hiimit dem liiben Godt Vndt Verbleiibe allezeit

E: L: getrewer Vetther Vndt Vather
Christian.

Datum Wolffenbittel den 23 Iunij Anno 1626.

Udskrift: Meiinem Viilgelibtem Vetter Vnd Sohn, Herdtzog Adolff friiderich zu Meckelenb[u]rch zu handen.

s. 22

28. Juni 1626.

Til Rigsraadet.

Kongen forsikrer om sin Tilbøjelighed til Fred, men ser intet Middel til med Ære at opgive sit Forehavende. Om Afskaffelse af Bøndernes Arbejdspenge kan han foreløbig ikke erklære sig. Det bør ikke alene være Kronens Bønder, der skulle rustes til Landets Forsvar. Han udtaler sig bestemt mod Rendsborgs Befæstning; om Fæstninger paa andre Steder bør Raadet raadslaa sammen med Prinsen. — Geh. Ark.

Ederss Schriffuelse sub Dato Colding den 17 Huius¹⁾ er oss heer uel tilhande kommen, och deraff eders troe och s. 23underdanigste Affection mod oss fornomid, huilcken uy med all kon: naade och gunst udi all forfallen occation uille recompsere. Och er paa samme ederss Skrifuelse denne uorris Resolution: Anlangende den faare och wleilighed, uorriss persohn er Steed udi, maa uy well bekende att uerre Stoer, uorris confæderanters inconstantia er alformegit uyss, menss Seer inted, huor uy med god reputation kan komme derfraa, menss setter alting tiil den, som altiing formaar, Som best ued, qva intentione uy er kommen y dette uerck. Att riigerniss contribution tiil kriigen inted kan forslaa, ded er uyst nock, menss kan dog gøre stor hielp. Riigerne uyll haffue lyden fordeell aff, om denne Armei, ded gud forbyde, bliffuer ruenerit, huorfor er best, att man gør, huad skee kan. Wy fornemmer ochsaa Raadtzenss betencken att uerre. at man ingen media pacis skulle affslaa, huormed uy ganske erre enss och befiinder sliigdt Christelicht, billich och ret att uerre, huilcke media, om dy erre forbygngen, daa er ded sked oss uaffuydendis. Och paaded y distebedre kan informeris om huess passerit er, tilskicker uy eder et exemplar aff huess tracterit er¹⁾.

Kunde man endnu nogen gode media pacis forreslaa, som ycke forsøgd er, daa uaar dy oss y all sandhed ganske keerkommen att erfaare, Skulle ochsaa haffuis udi billig acht. Ded periculum aff uorris Naboer Er inted stordt att Suaare paa.

At Riigerne kunde geraade in adversam fortunam er uyst menss allermost om man dette uerck kuiitherer och drager oss kriigen neermer Paa halssen, end den nu er, huorom her offuenfor formeldiit er. At nogle aff Stenderne tiil københaffuen forskreffuid er att deliberere om den extraordinarie hielp, ded fornemmer uy udaff s. 24eders Skriffuelse ¹⁾. Arbedtzpengene ²⁾ att affskaffe, derpaa kan uy oss y denne hast inted uyst erkleere, ephtherdi dy domestica oss faast undfallen er ued dette perturberede leffnid, uy nu offuer et aarss tiid udi uerriit haffuer, uy uilie dog saager(!) betencke och oss med første leiilighed erkleere. Vii motte dog interim gerne fornemme, udaff huad arsag liige mange aff Cronens tii[e]ner icke kan affsted komme liige stor auuell med Aadelens tiener naar dii er y alle maade liige: exempli gratia Ellensborg y fyn er saa Stor paa aull som Nyborre och maa Skee Større. Tiil huilckit Sted nu dy meste tiener tiill aulen att driffue laagdt er, ded er Oss gangen aff acht.

Anlangende landit att forseckre, paaded man Naboerne kan hielpe y all tylfallende leiilighed, och dertiil almuen med uaaben och uerrie forsørge, Derudi er uy med Raadet ganske enss, och haffuer uy sligdt for nogle aar siiden proponerit nødigdt att uerre, dog forbleffuen yndtildiss. Der er ingen thuiffuell paa, att io Riigerne en Stor Styrcke och forseckering deraff haffue kan, naar folckit uell munterit er och altiit holliss derued. Hiidintill haffuer man sligdt Cronen allene paatrengue uillit, huilckit dog umueligdt er, menss naar dii er alle derom, saa kan der bliffue nogit aff.

Den Retrette at gøre, om gud forbiide, man bliffuer trengdt, den maa først Skee nermehr fiinden en tiil Rensborrig, ty man lod alfor meegiit baag sig. Uy bekender, att uaar der en Reall fordt, daa kunde man uell haffue hielp deraff, Menss nu den att sette y uerck siinis umelig, 1. for den store bekostning Skiild, som nu ynted er att briinge affsted, yckeheller uille tyden tilstrecke, dertilmed uylle ded iage en friicht y dem, som dog ingen Coraisi haffuer och meene, att man strax uaar ferdig att løbe. s. 252. Bønderne gør store och mange ecker y denne tiid, saaoch contributorer til kriigen, huilcken man besuerligdt nock aff dennom erlange kan till retthe tiid. 3. Saa er der yngen lord och tørre, menss lutter Saand, lorden och tørre maa føris opad Eiideren, Engene hører alle fremmid till, baade h: frederich och adelen, saatted uille bliffue besuerligdt att faa saamegit lord och tørre. Skulle dedsamme huss biggis tiilgaffns, daa uylle ded muris, ty paa den ene Siide Skyller Søen den ganske siide needer. 4. Kan fiinden, naar hand med all macht paatrenger, En miil eller thu derfraa med en riinge Skiibbroe komme offuer Eiideren, huor hannem lyster. Huorfor oss siinis raadeligst att uerre att hielpe dii andre med huess man kan affsted komme, førend fiinden saalangdt kommer. Ellerss er ded att befrychte, att der uyll uerre stor Euentyr huoss, huorfor høieligens fornøden er, att man y tyde setter sig y beredskab med all den dell, man kan affsted komme. Om festingerne y halland, Skaane och Bleeing er tiidt taalit, att dy omliggendiss bønder skulle derpaa hielpe att reparere, mens yntildis haffuer uy ynted kundit fornemme derpaa att uerre begiindt, menss lensmendens klaage tiid fornemmit, atti ganske forfalder. At Nyborrig och Naskou med fleere Steeder bliffuer befestiigit, Siiniss oss ganske gaffnligdt att uerre, Mens ued huad middell Sligdt best hoc rerum statu Skee kan, derom Skall Raadit med uorris Elskelige keere Søn Deliberere och ded derhen Dirigere, att naar sliigdt settis y uerck, atted ochsaa tager ende ygen uden wndersaternis total ruin. Paa haalss och lymfyorden att bigge taarne siinis oss ochsaa ycke wgaffnligdt att uerre, menss ephtherdi oss leiiligheden ganske inted bekend er, megit myndre huor med man sliigdt uyll briinge tiill ueye, Saa setter uy sligdt udi liigemaade tiill worriss Elskelig Sønss och Riigenss Radtz betenckende, huad Skee kan. For altiing uyll haffuis y acht, att dy personer til sliigdt bliiffuer brugdt, Som Sligdt forstaar, saatt man ycke taager sig ded for, huorpaa man saa snardt yngen ende kan faa, Som tiid och s. 26offte y vorris tiid Skeed er, ycke uden uorriss Store Skaade. Och naar Offuerslaagit Paa forbenente Steeders biigning giordt Er, och naar dii kan bliiffue ferdig, Skall uorriss Chanseler tilskycke oss fortegnelsen deraff, huorepther wercken dog ynted skall opholdis, menss fordtsettis sauuidt mueligdt. Befhalendis Eder hearmed den Alsommechtigste gud, y huess hender altiing Staar. Datum wolffenbittell den 28 Junij Anno 1626.

Christian.

Udskrift: Danmarckiis Riigiss Raad tiil hande.

s. 26

28. Juni 1626.
Til Klavs Daa.

Han skal tale med General Fuchs om en Afløser for Schlammersdorf. — Geh. Ark.

Dyn Skriffuelse fiick ieg denne tiime Och deraff fornemmit, huad der forløben er. Huad slammestrup ¹⁾ anlanger, derhuoss er ynted Stor Skaade. Taall med generaalen fux, huem man dertiill ygen bruge kan. Mig syniss, att trandorff ²⁾ well saagod dertiill er Som nogen, ieg ued. Vale. Datum wolffenbittell den 28 Junij Anno 1626.

Christian.

Udskrift: Riigens Raad och commissario Clauss daa tiill hande.

s. 26

Juni 1626.

Det skal forestilles Schlammersdorf, at Kongen tager ham hans Afskedsbegjæring ilde op, men dog ikke vil afslaa den. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Med Slammenstrup Skaldt du taale, att du aff mig fornømid haffuer, att ieg nogit ylde ded optagit haffuer, s. 27 atthand syn affskeen begeerer aff den aarsag, att keysseren hannem och andre Avoseridt haffuer ¹⁾, Eptherdi hand och alle dy andre, yhuem dii och uerre kan, ded letteliigens kunde tencke att uille Skee, naar med denne kreiidtz ycke motthe omgaess epther dessis uyllie, Menss uaar dog uell y den meening, att om hand nogit haardt anholder om syn affskeen, att hand den uell faar.

s. 27

7. Juli 1626.

Til Hertug Adolf Frederik af Meklenborg.

Kongen har skrevet til hans Broder om Forholdet til Ærkebispnen af Bremen. Infantinden i Bryssel har meddelt ham, at Kejseren har givet hende Fuldmagt til at forhandle om Freden; det er dog ikke raadeligt at inlade sig for meget paa Forhandling i Bryssel. Forhaabentlig ere Ernst af Mansfeldt og Johan Ernst af Sachsen-Weimar nu ikke langt fra Schlesien. — Geh. u. Haupt-Arch, i Schwerin.

Freundtlicher, Viilgeliibther Vetter Vnd Sohn, da ess E: L: noch wol erginge, weere solches miir gans liib zuuernemen. Führ meine person habe ich den liiben godt zu dancken Vnd habe nun bei itziger gewisser bodtschafft nicht Vntherlassen wollen E: L: mit dissem Schreiiben zu besuchen Vndt zu wissen thun, das ich wegen des Erdtzbischofen Vou Brehmen an E: L: Viilgelibthen brudern geschriben, welches er E: L: wol communitiren wiirdt.

Woraus E: L: der sachen beschaffenheit Vernehmen werden Vnd diiselbige anders befinden, alss sii Von etzlichen vorgebracht ²⁾, wiil derohalben darmit E: L: fuhr s. 28dismahl nicht molest sein. Sonsten Verhalthe ich E: L: nicht, dass mein diiner einer, den ich fiihr dissem nach frannkereich abgefertiget, welcher auff solcher reisse Von den Lyngisken garnison gefangen ist ¹⁾, dissen abendt wiiderum bei miir angelanget Vndt Von der Infandtinnen gans freundtliche Schreiben gebracht vndt miir sagen lassen, das der keysser ihr fulmacht gegeben den friiden zu tractiren, daa sii Vernehmen wurde, das ich darzu geneiget, worauff ich erstes tages andtwordthen wiill ²⁾. Es habe an miir niemalss gemangeldt Vnd auch noch nit mangelen soll, wan wiir eiinen Billichen Vndt Siicheren friiden erlangen werden, Sonsten auff Brisselske tractaten Viil sich zu Verlassen ist nit raadt.

Derselbige Vom adell berichted darneben, dass schon zuehne darhin Verordnet, so erstes taages hiier kommen werden, worunder der eiiner forhin Schon bei miir Vonwegen dess kö: in Spanniem gewesen ³⁾. Wass nun weiter darauff erfolget, gibdt di zeit. Von des wallensteiners Marsie wiirdt teglich, iaa Stundtlich Viill gereedet, aber habe noch der zeitt daruon keiine gewissheit. Ich hoffe, s. 29der von Mansfeldt Vndt der von weiimeren werden nuhmehr nicht weit von der Slessingen seiin ¹⁾, Vnd hoffe zum liiben godt, das dii Marsie fuhr dismahll nach Meckelenburch Vnd holstein nicht geen wiirdt. Der Almechtiger gebe geluck zu allem deh, so seinem heiligen nahmen zum Ehren gereichen kan. Befhele E: L: hiimit dem liiben godt Vndt Verbleibe

E: L: getrewer Vetter Vndt Vather
Christian.

Wolffenbittell den 7 Iulij Anno 1626.

Udskrift: Meinem Viilgeliibten Vetter Vnd Sohn Hertzog Aadolff friiderich zu handen.

s. 29

10. Juli 1626.

Til Klavs Daa.

Han skal hos General Fuchs og paa anden Maade skaffe Oplysninger om, hvem der kan ansættes som Generalproviandmester. — Geh. Ark.

Den generaal Prouiandtmeister Iørgen Skuldt ²⁾ haffuer uerrit heer och hollidt an om syn affskeen fraa samme bestilli[n]g, huilcken ieg hannem ochsaa uell giffued haffde, om ieg en anden ued handen hafft haffde. Nu haffuer generaal Fux taalid om en, hand formente dertiil dichtig att uerre, Om huilcken leilighed nu(!) med hannem Skaltd taale och erfhaare hanss qualitates, s. 30huad hand er for nation, heerkommen och Religion, saoch huor hand tiendt haffuer, och sliigdt med forderligste leilighed mig laade uyde, Saatt samme bestilling kunde bliffue besaatt med en dychtig persohn.

Kandtu ellerss en anden foruden den persohn erfhaare dichtich att uerre, daa gør dit beste och laad mig samme persons naffn uyde. Vale. Wolffenbittell den 10 Iulij Anno 1626.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigiss Raad Och Commissario Clauss Daa tiill hande.

s. 30

7. Aug. 1626.
Til Christian Friis.

Kongen udtaler sig, til Dels i Chifre, om Gustav Adolfs Felttog i Polen, om Adelens Erklæringer angaaende Rostjenesten og om Kejsersens Stilling; tillige giver han Meddelelser om Begivenhederne paa Krigsskuepladsen. — Geh. Ark.

Dyn Skriffuelse haffuer ieg y dag bekommit, derhuoss dy thuend brehve om Kongen af Sverigs succes y Preussen (?) ¹⁾.

Er ded uiist, att Kongen af Polen er død, daa tør hand uell forsøge nogit. Atti ludtske och Sielandtske sig erkleerit haffuer om Rosttjenisten, ded fornemmer ieg aff samme Skriffuelse Och thuiffler inthed, atty andre io ochsaa sig ligesaa Erkleerer ²⁾. Iacob prouyandtskriffuer ³⁾ kan ued bestillingen bliffue yndtill uyder beskeen.

Fraa 89 haffuer ieg endnu yngen Suaar bekommit. Wille s. 31Kejseren tencke sig om, daa uaar ded høy tyd, at hand tog ded for, som til Frid och Rolighed tyen, ty muelig daa skall hand af dette Verck skall (!) haffue liden Fordel. Nu forgangen Løfuerdag iagede ieg Fjenden(?) aff ted Hus Lutter, ygaar undsatte ieg denne Pladtz, och motthe Tilly herfraa ¹⁾. Huad der vil ske(?) uyder, giffuer tiden. — huad dii kan, Gud være lovet(?). Vale. Datum Nordtheim den syvende August ²⁾ Anno 1626.

Udskrift: Chanseleren Her Christian friiss tiill hande ³⁾.

s. 31

29. Aug. 1626.
Til Hertug Adolf Frederik af Mekleuborg.

Kongen underretter ham om sit Nederlag ved Lutter am Barenberge, skyder Skylden paa General Fuchs og opfordrer ham til at lade Fodfolk støde til Kongen. — Geh. u. Haupt-Arch. i Schwerin.

Freundtlicher, Viilgelicbther Vetther Vnd Sohn, E: L: Schreiiben sub dato Sueriin den 28 Huius ⁴⁾ das habe ich heuthe empfangen.

Das Vngeliick. So wiir im ledtzstem treffend gehabdt ⁵⁾, hatt der generali fux Verursachet, welcher lebendich todt waar, wii er bestellen solthe, wass im befholen.

Dass fusfolck wolthe ganss nit Steen, dii Reiitherei thadt dass beste, Nun wiirdt von Reuther Vndt knechten s. 32versamlet bei Blecke ¹⁾, wass immer miiglich. Daa E: L: miühr auch fusfolk zuweissen konthen, So wehre solches dem wercke nicht vndiinlich ²⁾. Befhele E: L: hiimit dem liiben Godt Vnd verbleibe

E: L: getrewer Vetther Vnd Vather
Christian.

Datum in der Skandtze kegen Snackenburch ³⁾ wber den 29 Augusti Anno 1626.

Udskrift: Meinem Viilgeliebthen Vetthern Vnd Sohn, herdtzog Adolff friiderich zu handen.

s. 32

Aug.—Septbr. 1626.

Om en Sendelse (til Tilly?) for at erfare, om Enevold Kruse er i Live, og for at forsikre om Kongens Fredsønsker. — Geh. Ark.

Dass man ihm den gefangenen Riitmeister zuskicke, darneben Erhardt trommeter ⁴⁾ mitgeskicket zu erfhaaren, ob Enwaldt krausse noch im leeben ⁵⁾, von welchem obgenantem trommeter Sii verstanden, dass er sich keegen ihm vernehmen lassen, dass er zum friiden nicht vngeneiget. Nuhn wusten sii ihress theilss gar Gewiiss, dass ich niimahlls anderss dan eiinen bestendigen friiden gewünsket.

s. 33

29. Septbr. 1626.
Til Rigsraadet.

Kongen erklærer sig tilfreds med dets Forslag angaaende Defensionen. — Geh. Ark.

Oss Elskelig uorriss och Danmarckis Riigis Raad, Ederss Skriffuelse sub Dato køben: den 23 Huius ¹⁾ er oss tilhande kommen, och deraff ederss welmenthe, troe Omhiglighed for Riigernis forseckriing fornommit, Huorpaa uy eder naadigst till Suaar ycke uylle forholde, at uy Samme Defention werck heell nødig erachter, att den med ded første settis y uerck, Och uell achtet, huem der settis till att commandere.

Huorledis den best Riigerne tiil beskitning aff Eder anstillis kan, dermed erre uy tilfriidtz. Befhaalendiss Eder hermed den Alsommechtigste gud. Datum Staade den 29 septem: Anno 1626.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad tiil bande.

s. 33

Omtr. 30. Septbr. 1626.

Kongens Bemærkninger ved Jørgen Sefeldts Uddrag af Gustav Adolfs Erklæring om de Betingelser, paa hvilke han vil sende en Hær gennem Polen til Schlesien. — Geh. Ark., Sverig A.

Extract aff kong: Mayts i

Suerig etc: skriftlige resolution ²⁾

1. Betackis E: k: Maytt for sin s. 34helsen och congratulation, och ynskis E: Maytt alt got etc:).
2. Kongens i Suerigs intention er med denne sin armées vdføring att befri sit Rige fra de meneer ¹⁾, Polacken udj Prytzen mod Suerig lenge dreffuit haffuer.
3. Haffuer derhos dog dragit stoer respect till det gemene wesens nødlidende tilstand; derfor ochsaa haffuer forføyet sig did for att haffue bedre Leylighed med sine venner att correspondere, effterdj Suerig er fra dennem saa vit affliggent.
4. Haffuer ochsaa storligen forlengtist att vide, huorudj h: Mayts bistand till dette werck begertis. Mens formedelst Sommeren var nu forløben, formente h: Maytt, att sagerne 1. ved de motus udj Osterige ²⁾ 2. och Mansfelderens marche vare saa meliorerede, att ingen conjunction behøffuedis med h: Maytt.
5. Haffuer derfor verit allene intent paa den Polnske krig, huilcken h: Mt formener megit att gaffne det gemene wesen.
6. Betacker E: Maytt for den offerte anlangende en conjunction med en deell aff E: Mayts armée at gjøre med k: udj Suerig och dermed marchere ad franken, Beyren eller andensteds etc: Och holder k: Mt i Suerig samme conjunction s. 35for att vere saare god. dersom den ellers snart kunde skee.
7. Men huad marchen vedkommer, da haffuer E: Maytt tilforne Suarit, att den var icke allene impossibel, medens ochsaa præjudicierlig for alle vore venner och Religions forvante.

Thi

I. Skulle marcheris offuer 100 mile udj vore venners Lande.

II. Førind denne conjunction kand skee, falder vinteren ind, och saaledis endeligen maa tagis vinterquartier udj vore venners Lande, huilcketdennem ville bevege till obenbare affald, den Neder Sexische Creitz och begge kk: MMter till stoer skade.

III. Herved fick fienden aarsage till att indquartere sig udj de Evangelische Lande, som endnu ere beholdene.

IV. Formedelst huilcket megit folck skulle fienden tilløbe, som till Landenis forødelse Lyst haffue, Och saaledis skulle wi finde for Oss (før vi kunde komme i fiendens Land) en stercker armée. Saa att Ved denne diversion intet andit var att udrette end resten aff vore venner slett att vndertrycke och finden stercke.

8. Siunis derfor, paa E: Mayts gode behag, Att denne conjunction bedre kand anstillis i Prytzenn, och marchen tagis gennem Polen ind udj Slesien.

Thi

I. Herved bleff ingen wen eller Religions forvandt skadd eller offenderit.

s. 36II. Finden ey aarsage giffuen sig udj vore venners Lande att indquartere.

III. Herved bleff Polen diverterit att hindre Sibenburgische och Mansfelderens anslage.

IIII. Vdj dette fulde Land (Prytzen) kand søgis och findis middell, som ellers andensteds neppeligen skulle findis, till at vnderholde en armée, som bastant kand vere:

1. Den Polnsche Crone att tvinge.

2. Och siden widere anslage i fiendens Tydskland att fortsette.

V. Denne marche er muliger att fuldbringe,

Thi

1. ere der ingen Passe och feste Steder udj Polen, som den kunde opholde.

2. Polen er ey i saadanne forfattning, att den en formerit armée kand modstaa, thi den haffuer nu ingen folck.

9. Huorfor begeris, att dersom det E: behagede att sende en part aff sin armée till kongens i Suerigs armées forsterckning, da att motte møde begge kk: MMters commissarier udj Stetin eller Straalsund till att slutte conditiones, paa huad en konge den anden præstere vill. Huorpaa E: Mts resolution wenligen forventes, huorfore och effterfølgende

13. Conditiones ere medgiffuene.

1. Fædus defensivum et offensivum mellem begge kk: MMter att slutte emod den hele Pawische Liga, saa och Cronen och kongen i Polen.

Kan inted skee for ded forbund skiild, danmarck med adskillige Catholische herrer haffuer, ded huss burgund, franckerige, saoch s. 37for holstens skiild, som keysseren immediate er vndergiffuen.

2. Ingen aff høistbte kk: MMter lade sig ind i nogen tractat med keyseren, kongen i Polen heller Ligisterne vden den andens samtycke och la-ord.

3. Kongen udj Suerig vill (med Guds hielp) vnderstaa sig att lade marchere en bastant armée gennem Polen Slesien, krien ud aff Tydskland att divertere.

4. Om det første gang ey Lyckedis, vere forplictet, det att continuere, saa lenge att mand keyseren och Ligisterne tilfreds i Tydschland bewege kand.

5. Kongen i Danmarck vorder sig lade behagendis med det første och tili Michaëlis hidsende treytusinde heste och 7000 infanterie.

6. Dem holde paa egen omkostning och vell betald, paa det obedientz blant dem holdis kand.

7. Dem saalenge udj kongens i Suerigis Leyer och Lydna Lempna, som mand seer nogen muelighed vere obbt anslag i verck at stille.

Ded kan man ynted indgaa, ty bliffuer dii media pads forreslagen, som accepteris kan, wed ieg icke, huorfor man den icke skulle antaage.

NB.

Ysønderlighed naar man herfraa uyll sende hannem tilhielp 10000 man. saa kan hand uell anstille samme Mars.

Paa samme punct er inted att Suaare.

Till samme punct er aldt Suaarid udi den anden.

Man haffuer heer uell saa megit att gørrre. att sliogdt inted skee kan. Man formeen ochsaa, att hand sliogdt inted burde begeere, aldenstund Sliogdt inted er att gørrre ¹⁾, Eptherdi man Betlehem gabor et anseentlig antall folck tilskickit haffuer, huilcken man uel haffde formodit, att hand skulle haffue secunderit.

s. 388. Der nogit till Siøs paabiudis. antingen i Østre-eller Nørre Siøn, skulle begge kongers floder assistere huer andre defensive, men huor det skulle skee eller behøffuis offensive, motte det skee med hans la och samtycke, som den andens vilie giøre maatte.

9. Kongen udj Danmarck vorder sig lade behagendis kongens i Suerigis werffuinger att hielpe beførdre, och der nogen dem hindre vill eller dem passagien ey effterlade, saadant icke Lide, uden effter muelighed saadanne malevolos der till gennem sin armée tuinge.

10. Saa vill och kongen udj Suerig giøre kongen i Danmarck samme broderlig tieniste igienn.

11. Begge konger maa frit lade føre krigsfolck, ammunition och gewehr offuer huer andens strømme, det och frit opkiøbe i huer andens Lande.

12. Naar kongen i Danmarck sig till oftuenbte conditiones teckis forobligere, och offuenbte 10000 Mand ankomme, da er kongen i Suerig offuerbødig offuenbte marche att strax børie och ald muelig flid anvende den (nest Guds hielp) saaledis i werck stille, att det gemene wesen der aff gaffn haffuendis vorder.

13. Att begge konger sig ville lade behage kongen i Engeland, Staterne och Tydske Potentaterne samt tørsten aff Sibenburg sollicitere offuenbte Leyer till att forstercke effter huers och ens vilie och effne, efftersom dem samtligen ligger mact paa, att samme tog maa Lyckeligen och vell affgaa.

Paa den 8. 9. 10. 11.

Om sliogge tractater er paa underskedlige tiider giordt Riigerne uisse accorder ymellom, huorledis dermed hollis skall. Huad maan heer y tysland kan gørrre hannem till uyllie, saagen till befoddering, ded uyll man gerne gørrre.

Derpaa er Suarit, och kan detthe werck med sliog Marsie inted uerre tiendt.

Ded er ab hac parte lenge siiden Skee, saaoch faat paa adskillige Steeder Stor tilsaun paa Assistens, mens ingen fornømt, huorfor ieg inted kan See dermed att uerre udrettid, huilckit hand sielffuer herudi paa ded siiste beHerforuden s. 39er mig mundtligen befalit, som effterfølger:

Att dett er h: May« saare kiert, att den proponerede conjunction kunde snart skee, och att alle de reformerede potentater och Stender vare saa for enigte och Unierte, som de keysersche och andre aff voris vederpart ere. Mens effterdj h: Maytt fornømt, att Engeland, Franckerige och de Tydske mere haffue loffuit och tilsagt E: Maytt, end de holde, da begerer h: Maytt ingen confoederation eller alliance med dennem udj dette werck att slutte.

Och effterdj h: May« nock mercker, att det paa det sidste vill gaa ud offuer Danmarck och Suerig allene, dersom de keysersche och Ligisterne skulle bliffue for megtige, Och att da den ene Cronis skade och nach deell ville bliffue den andens endelige ruin och forderffuelse, Da er hans May« gierne begerendis it forbund att slutte och indgaa med E: k: Maytt och Crone Danmarck mod keyseren och alle Pawische Ligister, efftersom saadant vitlefftiger skrifftligen resolverit er.

Ellers uden E: Mts assistentz er hand for suag till att begiffue sig ud aff sin fordeell, men nødis till att bliffue der udj Prytzen och Polen och krigen mod sin particular fiende, det beste mueligt, att fortsette, paa det h: Maytt motte erlange en bistendig fred med kong: werde udj Polen, huilcken hand her ved alleniste Søger.

kender. Imod dy adskillige Catholische herrer att gørrre forbundt ymellom oss, dertill er Suarit, sliogdt inted att kunde Skee.

s. 40 Dette er korteligen meningen aff huis mig skrifftligen och mundtligen er medgiffuit Eders kong: Maytt

underdanigten
att referere.

Paaskrift: Kon: aff Suerrigss suar.

s. 40

11. Oktbr. 1626

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2. bind)*,

11. Oktbr. 1626.

Til Hertug Frederik Ulrik af Brunsvig.

Kongen bebrejder ham haanlig hans Forlangender og den Maade, hvorpaa de ere affattede. — Landeshaupt- Arch. i Wolfenbüttel.

Ich hette wol gehoffet, man hette mich mit dergleichen anmuhtung verskonett vnd dii viilfeltige Stadtliche Versprechung etwass besser in acht gehabdt, weill ess aber nicht hatt Seiin können, So muss ich ess dem gerechttem Richter, dem alles bekandt, befahlen, Nicht zueiffende, er dii treffliche Magistros stili, wessen concept Du mit grosser mihe hast nachgemahlet, Dahmaleinss wiirdt fiinden vnd ihnen ihr verdiintess honorarium woll geben. Itzo haben dii guthe leuthe beii itziger glucklicher vndt gesuiinder Regiirung gross Contentament, weill ihnen der stilus so woll fuhget.

Dein getrewer Vetther vndt Vather
Christian ¹⁾.

s. 41

12. Oktbr. 1626.

Til Oberst Frands Jakob Beck.

Skytterne i Altenkloster skulle opgive at udføre det tilsigtede. — Geh. Ark.

Auss Chassper Schuldt bericht habe ich vernommen, Das dii Skythen zum althenkloster nichtess guthes effectuiren können zu der fohrgenommen intention, alss Sollestu ess nur bleiben lassen vndt sii in fohrigem Stande bleiiben lassen.

Stade den 12 Octobris Anno 1626.

Christian.

Udskrift: Dem Obersten Beck ¹⁾ zu handen.

s. 41

Omtr. 21. Oktbr. 1626 ²⁾.

Udkast til en Skrivelse til Kongen af England, hvori han opfordres til paa ny at sammenkalde Parlamentet. — Skrevet med Blyant. Geh Ark.

Ein Schreiben ahn dem k: v: Engelandt. dass Er dass Perlemendt wiiderum wolthe Conuotiren ³⁾, verhoffendtlich Sii wurden sich woll Accommodiren in allen, worzu ich meinen gesanthen ⁴⁾ mit gebra[u]chen wolthe, daa es ihm also gefellich ⁵⁾.

s. 42

Omrt 21. Oktbr. 1626.

Til Frederik Günther.

Ordre om Udfærdigelsen af to Instruxer, den ene for Christen Thomesen Sehested som Gesandt til Frankrig, den anden for Dr. Joachim Kratz som Gesandt til Venedig. — Geh. Ark.

Friderich giinther.

Eine Instruction auff Christian tommissön nach franckereich ¹⁾.

Eine Instruction auff D: Chraadtz nach Venetien ²⁾.

Beide Ihn der meinung. dass Sii dem gemeiinehm wehssen wollen zu hiilffe kommen. In der fransösisken muss eingefuhrt werden, Dass man dii zugesagte Diuertion s. 43ganss nichtz vernommen ¹⁾, vnangeseen man sich darauff verlassen vnd grossen Skaaden daardurch gelitthen.

Udskrift: Friderich giinter zu handen.

s. 43

Omtr. 25. Oktbr. 1626 ²⁾.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Udkast til en Skrivelse til Karl I af England om de af ham lovede Penge og Hjælpetropper og om hans Hjælp til Markgreve Georg Frederik af Baden-Durlach. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Andtwordt auff dass Engelske Schreiben.

Dass ob er skon von geldt geschriben, So fiinde ich doch nicht dii zeit darein, wan Solches geskeen Soll, habe es auch von Rubberdt nicht Erfharen konnen, Ihmgeleichen ist auch nictes von dem Margraffuen von turlach, wan er soll auff dii beiine kommen.

Dass folck hiiher zu kommen lassen ist zum besten lo ehe lo besser, vndt Daa sii alhii Sollen bezaalet werden, müssen sii illo modo tractiret werden wii disse, auch So Starcke Regimenther vndt fenliin haben.

s. 44

Omtr. 25. Oktbr. 1626.

Udkast til en Skrivelse til Karl I af England, hvori Kongen udbeder sig nøjere Erklæring om de lovede Subsidier og Hjælpetropper samt om Hjælpen til Venedig og Markgreven af Baden- Durlach. — Geh. Ark.

Andtwordt auff dass Engelske Schreiben ¹⁾.

Dass man Seiine zusage vernommen, aber keine gewissheit der zeit ²⁾ darauss Slissen können, begeeret man derohalben darauff erklerung zu haben mit dem ersten.

Ich werde auch von meinem diiner P: R: ³⁾ Auuisiret, Dass dii zugesagthe Soldathen ⁴⁾ anderswo sollen Amploiret werden, welches recta keegen sein Schreiben leufft, vndt hoffett man, Er wurde dy zusage in acht haben, So geskeen.

Dii versprochene hiilffe den Ve[ne]tianercn vndt Margraffuen von Baaden ⁵⁾ versieht man sich inss werck zu s. 45richten, wiiauch Betlehem gaabor ¹⁾, weiill er selbst daruhm bei mihr angehalthen, das ich mich darzu muchte versteen.

s. 45

*13. Novbr. 1626.
Til Jesper Friis.*

Han skal sende Kaptajn Knur til Stade. — Geh. Ark.

Capitein knur skaldtu strax forsende till Staade Och hannem med saadan Opuarting framskycke, saat ieg er uyss Paa hans ankomst.

Actum Otterssen ²⁾ den 13 Novem: Anno 1626.

Christian.

Udskrift: Capitein Iesper friiss ³⁾ tiil hande.

s. 45

*13. Novbr. 1626.
Til Jesper Friis.*

Om en Kartove, der fra Bremervörde skal føres til Stade. — Geh. Ark.

Denne myn kammeriuncker er afferdigit att bese den kaartau paa Brehmerfør, om laaden derpaa Saa fiindis, att den taall att føre till Staade.

Waar der ochsaa raad till en Sterck wogen att føre s. 46samme stycke paa, Skall Erfhaaris. Actum Ottersberg den 13 No: Anno 1626.

Udskrift: Capitein Iesper friiss tiil hande.

s. 46

*Omtr. 23. Novbr. 1626.
Til Frederik Günther.*

Udkast til en Skrivelse til Kongen af Frankrig om at hjælpe Kaptajn Torcy med at hverve 200 Dragoner. —

Skrevet med Blyant. Geh. Arle.

Ein briff ahn den köning von franckereich, dass Er den Capitein torsi wolthe behulfflich sein vndt ihn souill geltt zu lauffgeltt verstrecken von dem gelde, so er zu geben Skildich ist.

Patendt auff 200 Dragons ¹⁾.

s. 46

Novbr. 1626.

Otte Skeel og Gabriel Kruse skulle med to Borgere afgjøre Stridighederne i Stade mellem Borgere og Soldater. — Geh. Ark.

Otte Skeel vndt gaabriel krausse ²⁾ sollen nehbenss den Beiden Burgeren, alss Christian Meier vndt Ioachim Böy ³⁾, zueemall leder wochen alle sachen zuisken Burger vndt, Soldathen ihn ein bekuem lossomendt verhören, s. 47vndt wass in der guthe nicht kan abgeholfen werden, dass soll von ihnen durch ein Spruch endtskeiidet vndt ohn einigee exkiiss exeqvitiret werden.

s. 47

Omtr. 3. Decbr. 1026 ¹⁾.

Udkast til en Skrivelse til Karl I af England, hvori Kongen opfordrer ham til at støtte Markgrev Georg Frederik af Baden- Durlach. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Ein ²⁾ briff an den k: von Engeland, Dass weiill sich der Margraff von turlach ³⁾; viill dem gemeinehm wessendt zum besten verspricht zu thun, vndt Er sich kegen miir zuuorn Erbotthen durch obgemelthen Margraffuen Eiine Starcke diversion zu thun, vndt Er mich nuhn ihn dem wercke im ein promotoriall Schreiben zu geben ahnsprechen lassen, alss habe ich ihm Solches nicht abslagen können, ihn betrachtung dem ganssem wehssen viill darahn gelegen.

s. 47

9. Decbr. 1626.

Til Hertug Frederik af Gottorp.

Kongen fastholder trods hans Modsigelse Beslutningen om at sende Gesandter til Hansestæderne. — Geli. Ark.

Freundtlicher, viilgelibther vetther vnd Sohn, auss deinem schreiben sub Dato den 5 Huius habe ich deine s. 48meinung ganss wol verstanden ¹⁾, worauff ich dich freundtlich nicht bergen Soll, Dass man endlich wissen muss, wass man sich zu den stetten zu versehen hatt. Auss wass wrsache etzliiche solche angeordnete skickung wiiderrathen, ist lichtlich zu Ermessen, versehe mich aber, du werdest dich ihn dem bekuehen, wass zu Rensburch beslossen ist. Befhele dich hiimit dem liiben godt vndt verbleiibe

Dein getrewer vetther vndt vather
Christian.

Datum Staade den 9 De: Anno 1626 ²⁾.

s. 48

14. Decbr. 1626.

Udkast til Iver Vinds Ed som øverste Sekretær i det danske Kancelli. — Geh. Ark.

1. Allernaadigste herre och kon:, epherdi E: ko: Ma: mig, Iffuer wynd, naadigst tilbetroed haffuer att uerre E: k: M: Øffuerste Sekreterer, Daa loffuer och tilsiger ieg E: k: M: at uerre E: k: M: och disse land och Riiger huld och troe, Och uyll aff yderste formue befoddre Religionen, Som den nu udi Riigerne och desse vnderliggen proui[n]cer er y Suaang, Och saaframdt ieg fornemmer nogit der ymod handlis och practiceris, uill ieg derom E: ko: Ma: erindre.

2. Ieg uil altiit uerre huoss Chanselied tilsteede, saoch laade mig myn bestilling med høieste fliid uerre angeleegen. Seegliid, som mig betroet er, uyl ieg flitteligen foruaare, s. 49ingen ded betroe eller ded leffuere, uden ded skeer med E: k: M: uyllie och samticke.

3. Suplicationer, angiffuilser och beretninger uil ieg E: k: M: altiit sielffuer underdanigst berette med all dess

omstendigheder och adeliss inted deraff fortie eller dermed forhaale, under huad undskilding ded uerre kan, enten for frendskab, uenskab, gunst, gaffue Eller nogen aarsag Skiild neffnis kan.

4 Ieg uil inted sielffuer eller nogen anden taage, annamme eller annamme laade nogen skenck, giifft eller gaffuer, ded uerre sig, huad ded och uerre kan. for nogen Suplication, Saag eller anbringen, ieg E: ko: M: forbriinge skall, mens alting E: k: M: oprichtig forredrage.

5. Ieg uill icke tilsteede nogen aff Chanseliet eller andenstedtz fraa att See eller erfaare nogit affded, y Chanseliered indleggis och E: k: M: berettis skall, yckeheller tilsteede enten Copier eller andit aff Chanselied att udskriffuis och nogen meddeliss, uden ded skeer med E: k: M: Seerdeliss beuilling och tillaadelse.

6. Huiss E: ko: Ma: mig befhaler att forrette och udi Chanselied forrettis Skall, ded uyl ieg Strax med all fliid forferdige, Saa ingen offuer myn forsømmelse eller langdrechtighed bliffuer opholdt.

7. Naar E: ko: Ma: befhaling eller missiuer till nogen udgaar, ded uerre sig paa klaachter eller andit sig att erkleere, och Erkleeringen forhaalis, uill ieg derom E: k: M: eller Chanseleren errindre, indtill fuldkommelig Erkleering yndkommer.

8. Med herremenden och andre persohner y Chanselied uyl ieg haffue fliitig opsicht, at enhuer udi alting sig saa forholder, som ded sig bør. Huad Registeris skall, Skall skeep uden forsømmelse och Correct.

9. Alle Maageskiffter och anden uychtige saager och dessen registraatur uill ieg fliitig offuerse och haffue y acht, att Copierne uell foruaaris och registreris. Enhuer aff herremenden skall dii Mageskiffter, Erkleeringer och besichtelser, hannem befalis att forferdige, fraa sig leffuere, s. 50foruaarligen bylegge, som hand ded uil forsuare, in summa ieg uill med fliid achte, att alle breffue och documenter, y Chanselied indkommer, foruaaris och achtis, som uedbør.

10. Herremenden uill ieg tilholde, atty alting conciperer och munderer, och dersom ieg mercker nogen, som icke beedre sig, naar hand aduaaris, uil ieg ded Chanseleren giffue tilkende, Och dersom nogen ymod syn eed med udskriffuen aff Chanselied laader fiinde eller sig modtuilligen anstiller ymod dem, som hannem Paa E: k: M: uegne commanderer, Daa uyll ieg ded E: k: M: sielffuer andraage.

11. Dersom ieg kan formercke nogen aff Riigerniss undersaater, ded uerre sig aadell ell[er] waadell, fattig eller riig, mand eller kuinde, nogit utilbørligdt handler, ded uerre sig y hor, mord, troldom, rettenss forkrenckelse eller foracht och andid sliigdt, som E: k: M: kan uerre ymod eller Riigernis uelfardt uedkommer, ded uill ieg E: k: M: sielffuer strax underdaanigst giffue tilkende.

12. Med Paapir, wox, Pergaamendt och andit, som til Chanselied brugiss, uil ieg saa Sparsommeligens mueligdt omgaas.

13. Breffue, som aff Chanseliet udgaar, uil ieg med uysse bud lade framskicke, saoch med fliid forfaare, om dii framkommer.

14. Huess ieg udi Chanseliet erfaarer, uill ieg holde hiemmeligdt och ingen ded aabenbaare, menss taage ded med mig udi myn graaff.

15. Wdi myn bestilling uyll ieg uerre Chanseleren lydig tiil E: k: M: tieniste, som hans bestilling uedkommer, Och ellerss udi alle maader udi Samme myn bestilling mig forholde, som ded en Erlig aadelss man Egner och bør och uell anstar.

Dette forbenente alsammen bepllichter ieg mig y allemade fast och ubrødeliigen att holde, Saa sandt hielpe mig gud.

Actum Staade 14 Decembris Anno 1626 ¹⁾.

s. 51

Omtr. 15. Decbr. 1626.

Udkast til en Skrivelse til de holstenske Adelige, der skulle sendes til Hansestæderne, om, at Kongen fastholder Beslutningen om deres Sendelse trods Hertugen af Gottorps Modstand. — Geh. Ark.

Eiin Schreiiben

ahn dii holstenske von aadell, so nach den Stetthen abgesandt werden sollen, Dass vngeacht h: fri: zu holstein sich der abskickung endtslaagen thudt ¹⁾, vndt miir Sowoll als der gansen landtskafft zum högsten angelegen dass fatterland, weiib vndt kiindt zu Defendiiren, als sollen Sii mit solcher abskickung fordtfhaaren vndt Es mit allem fleiiss meo nomine verrichten ²⁾.

6 Copeiiien müssen verfertiget werden, So vmher geschicket werden können.

s. 51

*Omtr. 18. Decbr. 1626*³⁾.
Til Frederik Günther.

Udkast til en Skrivelse til Hertugen af Buckingham, hvori Kongen takker ham for hans Iver for at faa Hjælpetropperne sendt. — Geh. Ark.

Ein briff ahn duc Bucchinghem, dass ich seiinen fleiiss beii der soldatescha, So kommen soll, gespiiret⁴⁾, worfihr man ihm dancket vndt begeeret, dass Er beföhclerich s. 52sein muchte, class dii zugesagte gelder mit dem Ersten ahnkommen muchten.

Dii fohrige schreiben vhm seine persohn seindt nicht geliiffuerdt worden.

Udskrift: Friderich gimther zu handen.

s. 52

1626—1629.

Udkast til en Ordre til Generalvagtmeister Scblammersdorf om at sende et Skib, ladet med Egeplanker, til Kongen. — Geh. Ark.

Ein befehll an Slammenstrup¹⁾, dass er ein Skiiff full Eiichen Diilen Soll heer skicken, dass Skiiff soll er frachten, dii diilen soll er nehmen, wor er sii bekommen kan, Der briff soll mit einen Eigenen botten fordtgeschicket werden.

s. 52

Omtr. 20. Januar 1627.

Udkast til en Skrivelse til Infantinde Isabella Clara Eugenia om den af hende foreslaaede Fredsunderhandling. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Disse Briffue sollet ihr durchsehen vndt andtwordt darauff machen.

1. Dass man zuahr gewilliget, dass die Infantin dii handlung miige fohrnehmen, aber nicht alleine, viill weniger zu Brissell.

Dii ledtzste copie muss mit geschicket werden.

2. Ich gedencke mich auss dem Niidersexigen kreidtz naher Brissell nicht geben vndt ihr alleine dii tractation ihn henden geben. Daa Sii aber mit dem Chur: dii handlung wiill ihn dii mydt fohrnehmen, alsdan wiill ich sii gerne dabei haben, sonsten nicht²⁾.

s. 53

11. Febr. 1627.
Til Frederik Günther.

Kongen forlanger at se Henrik Rammels Bestalling og at faa at vide, hvad han har faaet af Kronen. — Geh. Ark.

Du sollest hendrich Raamelen Bestallung¹⁾, wii auch wass Er von der Crone gehadbt, vndt wahn ehr ess bekommen, auffzuchen vndt ess strax nachbringen.

Croneburg Den 11 Febrvarij Anno 1627.

Udskrift: Friiderich Gunther zu handen.

s. 53

12. Febr. 1627.
Til Ove Høg.

Kongen giver Ordre om Nedramning af Pæle og vil have plysning om forskjellige Lønninger ved Hoffet. — Geh. Ark.

s. 54 Du skaldt tilholde den Ingeniør ¹⁾, athand slaar dy peell, ieg befohl hannem, førend han drager bordt, huilcke du skaldt laade sette saa fast y lorden, atti dennom laader staa ²⁾.

Du skaldt mig ochsaa laade uy[de], huad herremenden till hoffue haffuer til besolding Paa folck, saoch till kleeder, Item huad karlen y stallen faar, saoch andre, som tyen. Datum Roskild den 12 Febru: Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Rentemeisteren Offii høg till hande ³⁾.

s. 54

15. Febr. 1627.

Til Ove fløg.

Han skal sende Kongen Lensmændenes Optegnelser om Udgifterne til Fortæring ved Prins Christians Rejser; han skal desuden betale Prinsen 1000 Rdl. og levere ham et Brev. — Geh. Ark.

Du skaldt opleede mig ued dag och steed lenssmændens optegnelse paa huis som forteerid er aff maad och øli, wyn, foder och maal paa dii Reisser, Prindtzen haffuer giordt heer och deer y landit, bade paa lacht och andenstedtz, och mig dem tilskicke med ded første ⁴⁾.

s. 55 For en temmelig rom tyd forehrede ieg Prindtzen tho thussind daler, huoraff hand meen sig ickun att haffue bekommit ett, huorfor hannem ded ene endnu leffueris skall, saa snardt ded Skee kan ¹⁾.

Dette huossliggendis breff skaldtu data oportunitate leffuere Prindtzen, huorjaa du paa ingen Suaar skaldt kreffue. Vale.

Datum Dalumkloster den 15 Febrvarij Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Rentemeisteren Offi høg till hande ²⁾.

s. 55

16. Febr. 1627.

Til Ove Høg.

Der skal foretages forskjellige Afskedigelser og Indskrænknings ved Hoffet. Peter Paynck skal sende Kongen nogle Elixiter. Nogle Strenge til et Symfoni skulle sendes til Dalum og nogle Musikanter beordres til Odense og derfra paa Ellen Marsvins Anvisning til Dalum. — Geh. Ark.

I eierne, som tiil hoffue uarer paa, saoch uylskøtteren skall aduaaris, att ieg derris tieniste inted lenger end till Paaske begerer. Er der nogen yblandt, som tiener till att bruge for dyruochter, daa skall ded giffuis mig tilkende.

s. 56 Hundene skall affskaffis. Saa mange deraff, Som Prindtzen begerer, dii kan bliffue yndtill paaske, mens dy andre strax affskaffis. Peter Paa skall mig tilskicke endnu et foder med allehande Elixir aff dem, hand ferdig haffuer, och dem uell foruaare.

Strenge tilatt bruge paa Symphonied skaldtu ephther huossliggendis Seddell sende till Daalum ¹⁾.

Den Luthenist ²⁾ Saoch lørigen behm, som singer, och den beste dreng ybland discantisterne skaldtu befhaale att drage till Othense, och naar dennom tyd forresettis aff frue Ellen, skall dy uare paa børnen ³⁾. Drengen skall Spiis paa klosterid.

Datum Daalum kloster den 16 Febrv: Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Offi høg till hande.

s. 56

6. Marts 1627.

Til Axel Arenfeldt.

Om Betaling og Foræring til en Præst. — Geh. Ark., Bil. t. Rentemestr. Regnsk. 1627.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Du skaldt fornemme aff presten, som preckede y.s. 57søndagss, och hannem hanss reisse hiid betaale och hannem tillforehring giffue 30 dl.

Actum Staade 6 Martij Anno 1627.

Udskrift: Axell Aarenfeldt tiil hande ¹⁾.

s. 57

9. Marts 1627.

Til Hertug Frederik Ulrik af Bruusvig.

Kongen vil selv have Kejsereisens Forsikring om Overholdelse af Freden, førend han overlader Hertugen Wolfenbüttel. — Landeshaupt-Arch. i Wolfenbüttel.

Freundtlicher, viilgeliibther vetther vnd Sohn, dein schreiben nehben Deiin handschreiben ²⁾ habe ich woll emphanen vnd dii contenta vernommen. Was nun meine Resolution auff diiselbe ist, dass werdestu auss meiner andtwordt freundt Sohnlich vernehmen. Fiihr des kayssers assecuration des Religion vndt prophan friiden haben wiühr zu dancken, wan wiir denselben in optima forma, niimandt aussgeslossen, in handen haaben. Wan ich nun solche wiircklich zu emphanen haben werde, So wiiederhole ich alle meine fohriige zusaag vnd seege liiber Wolffenbitthell in Deine alss in meine hende.

s. 58 Daa ess dem liiben godt gefellich wehre, so wehre zu wunsken, das man souill von dem Religion vndt prophan friiden nit reedethe, Sondern denselben Realiter ins werck richtethen. Miiglich daa ist noch irgendt ein landt oder zwehen, dii noch Ruiniret sein müssen. Befhele dich hiimit dem liiben Godt vndt verbleiibe

Dein getrewer Vetther vnd Vather
Christian.

Datum Stade den 9 Martij Anno 1627.

Udskrift: Meinen viilgelibthen Vetthern vndt Shon, H: Friiderich wldrich zu handen ¹⁾.

s. 58

16. Marts 1627.

Til Ove Høg.

Der skal til Prinsens Behov sendes Proviand for 3 Maaneder til Heiligenhafen, og der skal sørges for lignende Proviand til den følgende Tid. 8 Orlogsskibe, som kunne bruges paa Elben, skulle være lærdige i Slutningen af Maaneden. — Geh. Ark.

Du skaldt strax Ordinere aff allehande saltiid fetallie, tør fisk och andit till myn Søn Prindtzens behoff paa tree Maanederss tiid epher den taxst, ded heimme pleier att uerre, Och ded med myt egit skiib forskicke till hellighaffn, huor ded strax aff Skriffueren heer skall annammis ²⁾.

Saa snart samme fetallie er framskickit, daa skall der s. 59tenckis paa andit, som brugis skall, naar dii tremaneder Er forby, huilckit ochsaa epherhanden skall framskickis.

Med brigningen till dii største skiib tør inted haastis, mens Otthe aff Orloffskiiben, Som kan Brugis paa Elffuen, skall uerre ferdig siist udi denne Manid ¹⁾.

Datum Segeberg den 16 Martij Anno 1627.
Christian.

Udskrift: RentHEMEISTEREN Offi Høg till hande ²⁾.

s. 59

17. Marts 1627.

Til Frederik Günther.

Der skal udfærdiges et aabent Brev om, at Kaptajnerne til Fods skulle følge Konrad Nell, naar de faa Ordre dertil af ham. — Geh. Ark.

Eiin offen Paatendt, Dass wehr von den Capiteins zu fuss von Conrat Nellen ³⁾ ahngesprochen wiirdt, ihm zu folgen, Es seii auch, wii ess wolle, dii sollen ihn folgen.

Actum kiill 17 Martij Anno 1627.

Udskrift: Friderich giinther zu handen.

s. 60

Omtr. 18. Marts 1627.
Til Frederik Günther.

Der skal udstedes et aabent Brev om Paalæget af en Toldafgift for Skippere, der sejle igjennem Sundet, i Anledning af Opførelsen af en Skanse ved St. Annæ Bro. — Geh. Ark.

Eiin Paatent ahn dii Skipper, kauffleuthe vndt Seheleuthe, so durch den Ohresundt Siigelen, Das sii ihn wehrendem gebeide des Castels bei der S: Annen bricken gudtwillich den zollen aussgeben wolthen ¹⁾, wii tempore parentis mej geskacb, diizeit das hauss Croneburch gebawet wardt ²⁾. Welches aber man nit lenger von ihnen begehret dan dii kurdzte vnd geringe zeit wber, weill obgedachtes gebeude wehrett, welches dehm gemeiinehm Schifharenden manne zu hilfpe vndt Assistens angefangen ist.

Diss muss gans friie morgen fertig seiin zu untherskreiben.

Udskrift: Friderich giinther zu handen.

s. 60

Omtr. 22. Marts 1627.

Udkast til en Skrivelse til Hertug Vilhelm af Sachsen-Weimar, hvori Kongen nægter at gaa ind paa den ønskede Udvexling af en Fange mod hans Broders Lig. — Geh. Ark., Reg. 25, Fasc. 190.

Andtwordt auff dess v: weiimeren schreiben.

Dass wiir sadtzahm verstanden, dass S: L: seinem brudern Seligen dii ledtste ehre zu thun ganss begiirich s. 61gewessen vndt noch seindt, Solches aber von dehm N: gehiinderdt worden durch seiines vnzeitiigem begehren der ausswexelung halber, So auss seiinem Schreiben zu ersehen ¹⁾. Weiill wiir nun ihm selbigen seiinem schreiben zum högsten verungeliimphet werden, alss solthen wiir wnuerwarnether sache den ahnfanck daselbst gemacht haben dii lender zu Attucchiren, So haben wiir S: L: zu guthem nachrichtung nit bergen sollen, das Solches seiines schreiben gans nictes vngegründet, Sondern in wahrheit gegründet ²⁾, dass disser kreydtz ganss vnuermudtlich vndt s. 62vnueruarneter sache von der Liigistschen Armei ist wberfallen mit mord, brandt, raub, Skendung frawen vndt lunckfrawen, verwustung kiirchen vndt Skulen, auch erger dan turcken vndt heiiden allendthalben husseret, Aus welchen erzehlethen wrsachen wiir gedrunge auff diversions mittell zu gedencken, soweit ess dem Allerhögsten gefellich. E: L: Brudern Seliigen leiichnahm Betreffende, So kommet vnss dii fohrgeslaagene abwexelung billich ganss vngegründet, vnhöfflich vndt fremdt fohr, dan er dess S. L: leichnahm nit in handen hatt, dii persohnen gans vngeleich, auch solches zu begeeren ganss nit Christlich noch verandtwordtlich ist et inauditum. Wiir zueiffuelen nit, daa ess bei dess keyssers w: vndt L: lo per mandatum ihm solche vnerhörthe tirandidem in mortuos nit alleiine verwiissen wirdt, Sondern ihn auch zu harter straafe ziiin wiirdt, we[!]ches wiir S: L: zu fre: ¹⁾

s. 62

Omtr. 25. Marts 1627.
Til Frederik Günther.

Ordre om Udfærdigelse af en Bestalling og et Patent for Grev de la Valle. — Geh. Ark.

Auff den fransosisken Le conte de la valle Soll bestallung vndt patent gemacht werden auff 3000 zu fuss ²⁾,

welche addressiret werden sollen ahn Monsieur Languerac ³⁾, den hollandtsken ordinari gesanthen zu Pariiss, welcher, s. 63daa zobell ¹⁾ nicht zustelle, demselbigen graffuen zustellen soll.

Ein briff desswegen ahn zobell.

s. 63

27. Marts 1627.
Til Christian Friis.

Kongen giver Ordre om Peder Basses Søn, om Knud Gyldenstjernes Restancer og om Tilbagetagelsen af nogle af Prinsen foretagne Forleninger. Han dadler Rigsraadets Forsømmeliglied og meddeler nogle

Bestemmelser med Hensyn til Valget af en Rigsmarsk. Morgan er kommen med engelske Folk og har tillige bragt et Halsbaand, som skal pantsættes. Hertug Vilhelm af Sachsen-Weimar har tilbudt sin Tjeneste. — Geh. Ark.

Tiil geliickstadt Paaske dag ²⁾ fiick ieg ued Rentherii skriffueren dyn første skriffuelse och y gaar heer den anden, huorjaa ieg nu med Stadtholderen ³⁾ haffuer uillit skriffue beskeen. Peder Bassis Søn ⁴⁾ kandt du taage y Chanseliet, ellers waar. ded uell saa gaadt, athand paa et ars tiid eller thu saa werden lyt ygenom. Eptherdi knud gyldenstern er død ⁵⁾ och restantierne inted klaarerit, saa er ded Stadtholderen befhalt derpaa att haffue acht ⁶⁾. s. 64Dii Bøndergaard, aff myn Søn Priindtzen til nogle forlendt er ¹⁾, Skall smuck Stillettiendis aff lenssmenden ygen annammis. Ded bleff den Skeele Stockreckell nocksom saagdt, huorledis breffuene skulle haffue uerrit giordt, menss naar den Retthe fortegnelse kommer tilsteede, huormed man altiit haffuer holdt bag biergit, Saa skall uyder derom beffaaling udgaa ²⁾. Naar heer nogenlunde leilighed er, daa uill ieg suplicatierne ygenom See och derpaa laade tegne Suaar ³⁾.

At Priindtzen inted sig med Bestillingerne nuhmehr befatther, ded kan ieg nocksom erachte, ty ded Radit commandent er ⁴⁾. Och seer ieg icke, huormed dii dennom vndskilde kan, attii till den bestemmede tiid sig inted indstiller och ded forretther, som dennom beffaalit er. Och er nu paa ny vdgangen breff till dennom, sig att skulle retthe epther forrige beffaaling, huilken ieg meen nu att uerre dennom til hande kommen. At dii Skonniger med derris Eske er saa løben faastelaaen, ded er att forundre, tii dii matte uell hafft den beedre y acht, endsom sked er. Uor herre giffue, att Vota bliffuer saniora, end waartechten werit haffuer. Den fraa Sieeland och fiin haffuer ieg faatt. Naar dii andre ankommer, wyll ieg lucke dem op tilliige och colligere Vota, Saa kan Prindtzen annamme Iuramentum aff den, der Eligeris, huess formulam du hannem kandt tilskicke, Och kan den Neste aff Rügens Raad følge hannem fraam Och uerre huoss, naar hand siin Eed gør ⁵⁾.

s. 65Morgan er med Engelske folck ankommen paa Elffuen och skall paa wesseren. Dii er icke neer saa Sterck, som dii loffuit haffuer, menss kommer epther 3500 mand ¹⁾. Ett ha[I]sseband, med Rubiiner besatt, er med ankommen, som aff dennom estimeris paa 700000 Croner, si credere fas est ²⁾. Der er endell Rubiiner Saa Store som walnødder, huilcke er wskaaren. Ieg meen, samme halsband y 500 Aar inted att uerre giordt, wille ickun købmenden giffue penning Derpaa, daa uaar mig tiendt dermed, ellers inted. Ieg taalede med En Hamborger købmand y gaar, som sagde, dii fransøske Penning waar didhen offuergjordt per vexel.

Den Reegerende herre aff weiimeren ued Naffn h: wilhelm, som haffuer uerrit fangen aff keys:, hand sender mig bud, att om ieg hans tieniste begeerer, daa uil hand komme ³⁾, huilcken er myn retthe mand, Och bleff hand mig aff hertug Christian Saalig ⁴⁾ trefflig rost att uerre en forslagen och keeck Soldaatt, Och haffuer huos keysseren ganske ingen perdon att foruenthe. Vale. Datum Staade den 27 Martij Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss till hande.

s. 66

*31. Marts 1627.
Til Christian Friis.*

Lorens Meulengracht har tilbudt at levere Silketøj til Officererne, men Kongen har selv mere end nok. Statholderen skal sørge for, at Silkeboderne ikke forfalde. Om en Erklæring angaaende en Skov og om en Præst fra Antvorskov. — Geh. Ark.

Som ieg dig med gaabriell krusse skreffuid haffde, saa kam Lorendtz Møllengracht ¹⁾ med dyn skriffuelse, 1. att hand motthe leffuere nogit Siilkytøy till officerene y Armeien, huoraff heer in loco aff myt egit tilsteede er saa meegit, at man dermed inted kan bliffue affmed. 2. Affsiichten paa skowen kan ieg hoc rerum statu inted saa snaardt see ygenom, huilckit inden en daag eller thu dog skee skaall, och skriffuis beskeen derom ²⁾. 3. Anderskou Prest skall ordinerit(!) till En Offerste att uare Paa, naar hand ankommer ³⁾. 4. Slodtzpresten kan boe, dersom den forrige boede ⁴⁾. Med dii sylckiiboer skall Stadtholderen s. 67haffue indseend, attii inted forfalder, och haabis, om gud uill, att besette dem engang ygen med sliige folck, som dii er biigdt tiil ¹⁾. Vale. Datum Staade Den 31 Martij Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss till hande ²⁾.

s. 67

Marts—April 1627 ³⁾.

Udkast til en Instrux for Konrad Nell og Hertug Bernhard af Sachsen-Weimar, hvorefter de skulle begive sig med 3 Regimenter til Mark Brandenburg. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Instruction

auff Conrat Neell vndt he: Berdt von weiimeren, Dass sii mit Brehmerss ⁴⁾ Regiimendt zu Pherdt, kolben ⁵⁾ Regiimendt zu fuss vnd hunicken ⁶⁾ Regiimendt zu fuss s. 68 Nach der Marcke Brandenburch sich Begeben vndt aldaa sich der Pessen bemechtigen Sollen ahn dii Streiime, so nach dem landtzuholstein Sich wenden.

s. 68

2. April 1627.
Til Jesper Friis.

Kongen vil om Aftenen komme til Bremervörde. — Geh. Ark.

I dag ymod affthenen, Om gud uyll, achter ieg att komme tiil Brehmerførde, huorepther du dig haffuer att retthe.

Datum Staade den 2 Aprilis Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Capitein lessper friiss tiil hande.

s. 68

7. April 1627.
Til Hertug Frederik Ulrik af Bruusvig.

Kongen henviser til den Resolution, han har givet til hans Gesandt. — Landes-Haupt-Arch. i Wolfenbüttel.

Freundtlicher, viilgeliibther vetther vnd Sohn, von Deiinem Diiner vndt Secretario theodorum Block habe ich Deiin begehren vernommen. Wass nun darauff meiine Resolution gewessen, daruon wiirdt er diihr fdeliter referiren, welche Du also wiirst beschaffen befinden, dass Du mit billichkeit vber mihr nit zu klaagen hast ¹⁾.

s. 69 Befhele Dich hiimit dem liiben godt vndt verbleiibe

Dein getrewer Vetther vndt vather
Christian.

Datum Staade den 7 Aprilis Anno 1627.

Udskrift: Meinem viilgelibthen Vetthern vndt Sohn, H: Friiderich wldrich zu Brau: vndt Lyne: zu handen ¹⁾.

s. 69

25. April 1627.

Kongens Bemærkninger ved en Liste over Benaadninger, som ere udfærdigede i Kancelliet (under hans Fraværelse) ²⁾. — Geh. Ark.

Efter kong: Mttz: Naadigste
befallingh Extract Aff benaadinger,
som haffuer paa sigh:

Sielland.

7. Peder Iørgensen I hyllinge fich fredebreff for en drab sagh, band haffuer drebt en ved Naffn Niels Nielsen I loenstrup. Anduorskouff den 18 Octobris 1625 ³⁾.

Statholderen Skall forfare, huorledis her med er procederit och sagen agerre paa ny och anholde mandraberer

s. 708. Mester Iacob hogenwaltt fich beuillingh Att holde Apoteche wdj Helsingøer saa och vinkielder med

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Rinsk och Franskuin, saa och Ad vere fri for All skatt och borgeligh thyng og Anden paalegh och besueringh. Dat: Anduorskouff den 14 Novemb: 1625. Item ltt dat: Anduorsk: 14 Decemb: 1625 ¹⁾.

13. Sidtzell S: Mr Hans Staffensens fich beuillingh Ad vere fri for All kongeligh och borgerligh skatt och thyng wdj Roskild och Ad maa forbrygge wdj øll, huiss hindis egitt indaufflett korn er, och huiss thiender hun haffuer wdj feste. Dat: Anduorskouff den 16 Decembris 1625 ²⁾.

25. Karen Hansdatter och Biørn Bendtsen bleff efterlatt deris forseelse Anlangendis ltt barn, de haffue Aufflett sammen, som Aff pest skall vere død I lund I Skaane och der begraffued effter gaattfolkis vidnisbyrd och Raadstuevinde, saa lenge samme vidnisbyrd staa ved magtt och icke beuisis, hendis barn I Andre maade Ad vere omkommen. Dat: och laade gaa, huad retthen medfører.

Apotecken och Rinsk eller fransk wiin, huilckit hand vill, dog att giffue borgerlig skaatt och tiinge.

Confirmeris, Saa lenge hun sidder Encke.

Lenssmande[n] paa københaffn ³⁾ Skall forfhare, huorledis herom Er.

s. 71 Anduorskouff denn 18 Decemb: 1625 ¹⁾.

Jydtland.

22. Fru Sophie Brahe s. Peder Munkis fich breff paa kirkens Anpartt kornthiende Aff thorsleff sogen I børllumherritt I vensyssell sin liffs thid for seduanligh stedtzmaall och Affgiff. Dat: Hadersleb den 20 junij 1626 ²⁾.

Norge.

4. Olufi Andersen paa kulfiellitt ³⁾ wdj Rumsdallen fich fredebreff wdj en drab sagh. Dat: Asmindrup legergaard 29 Octob: 1625 ⁵⁾.

6. lens Bielke, Norgis Rigin Cantzeller, fich beuillingh paa Lanslod Aff sild, som dragis med vad for hans gaarders grund Østeraad och Foesen I thrundhiemb lehn, kongens och Chronens Rettighhed I Alle maade forbehollitt. Dat: Frederixborgh den 16 Aprilis 1626 ⁶⁾.

Christen thommissen Skall sig Erkleere.

Stadholderen ⁴⁾ skal forfaare, huorledis herom Er, Och lade Retthen haffue siin gang.

Stadholderen skall erklere sig her om.

s. 7211. Forne Michell Christensen ¹⁾ fich breff paa hans gaard Asack, hand Iboer, hans liffs thid Ad beholle, dogh den Aarligh landskyld Ad vdgiffue och gaarden Ad holle ved magtt och icke forhugge Skouffuene, som der thill ligger, men med skydsferd, Eggt, Arbeide och thømmerkiørsell thill hans Mttz: saugh Att forskaanis, Imidler thid hand ehr I denne bestillingh och threi Aar effter hand samme bestillingh quitt bliffuer. Kollingh den 19 junij Anno 1626 ²⁾.

Confirmeris, medens hand er y bestillingen.

Detthe skall leffueris y Chanseliit och derepther gørris confirmationes, huorepther Renthemeisteren sig haffuer att retthe, wansiet att confirma: saa snart icke komme vnderskreffuen tilbage ³⁾.

Actum waaterbaaden den 25 Aprilis Anno 1627.
Christian.

s. 72

25. April 1627.
Til Christian Friis.

Kongen sender et Brev om Tolden i Sundet. Fredsforhandlingerne staa stille. Han stoler paa Tyrkerne og Bethlen Gabor. Hæren i Schlesien har vundet en stor Fordel. Han vil ikke frigive Anne Lykke, med mindre hun underskriver den forelagte Revers. Han har taget sin Bestemmelse med Hensyn til Stadfæstelsen af Benaadningerne. Fjenden holder sig rolig. — Geh. Ark.

s. 73 Skiiben y Sundit, dii komme och huorfraa dii wiill, saaner som dii Suenske, skall giffue aff lesten en halff riix ordt, huorpaa ieg heerhuos sender et mandatum tiill tollerne, som dii haffuer att uysse ¹⁾.

Vdi Iacob wifeldtz sted en anden att forordne er endnu inted fornøden, ty der haastis inted med fredtz tractationen, yckeheller nuhmer nogit om den taliis. leg meen, att naar Egiidius ²⁾ slaar y land ygen, saa faar uy discurs nock om samme tractation. Ded er att formode, nest gudtz hielp, att tiircken skall uerre worriss friidemacher. som siigis att gørrer stercke præparatoria. Betlehem gaabor haffuer loffuit att gørrer siit dertiill ³⁾. Myn Armei udi Slessingen er nu 20 thussind man sterck, som nylligen haffuer giordt Ett stor biittthe och faatt graff wulff von Manssfeldt fangen, som er udi Churfursten aff Saxens tieniste Och uaar generaall fohr Paudtzen ⁴⁾.

Naar franss lycke sig med Søsteren forpliechter att epherkomme den første forpflicht, som hiinder aff mig paa baahus ued her lens sparre er forreskreffuen, Saa kan hun komme hiem ygen. Ellers laader ieg hiinder uiist nogit bedre foruaare. At hun uyll sig Imaginere att faa dattheren ygen. derpaa tør hun ingen tancker gørrer sig, ded maa fortriide hiinder, eller huem ded och uyll y ded heele land ⁵⁾. Her Anthonj skall bliffue der hiemme, som s. 74hand hører hen. Den fraa Anderskou er icke mange huiide werd, yhuor man hannem och uyll bruge ¹⁾.

Ded Register paa dii vdgiffuen benaadinger udi myn fraauerrelsse haffuer ieg siett ygenom, huoraff ieg ganske ingen achter att holde, uyder end myn confirmation fyndis, huorepther dii sig skall retthe, yhuem hand och Er ²⁾.

Fiinden haffuer hiidintill laadit oss roliigens arbeide, saatt hand nest gudtz(!) nu skall laade oss ligge. Brehmen er nuhmer hannem forbøden. Miig giffuer ded stor s. 75vnder, athand haffuer icke giordt mehre forhiindring y begindelssen paa detthe werck. I)ii siiger, athanss Soldather er flux mall contant. Vale.

Datum waaterbaden den 25 Aprilis Anno 1627.
Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss till hande.

s. 75

Omtr. 29. April 1627.

Udkast til Ordre til Bhingreuens Regiment om at følge Schlammersdorf, til Oberst Calenberg om at rykke ind i Konrad Nells Kvarterer og til Wulf v. Buchwald om, hvis fornødent, at fremtvinge den sidste Ordres Udførelse. Den holstenske Adels Udvalg skal møde Kongen i Glückstadt. — Geh. Ark.

Eiin befhell

ahn dess Reingraffuen Obersten Leuthenandt, dass selbige Regiimendt strax auffbrechen soll vndt Slammenstrup folgen ¹⁾.

Ahn Obersten kaalenberch ²⁾, dass Er in dess Conrat Nellen kuartiihr ricken soll.

Eiin befhell ahn wulff von Buchwaldt ³⁾, dass er solches zu effectuiren befholen wiirdt, vndt da sii vber zuuersicht das amdt nit kuiithiren wolthen, soll Er dii beiiden s. 76Emther Riipen vndt kolding zu hiilffe ruffen, sii darzu zu zuingen, worzu der danske secrctarius Ein befhell machen soll vndt ihm zugeskicket werden ¹⁾.

Dii ausskus von den holst: vom Adell sollen mihr auff kinfftigen mitwochen zu glicktadt begegnen ²⁾.

Ein befhell ahn diselbige, dass sii den ausskus vom landtfolcke beiienander haben, sii in dii Erbeidt zu stellen.

s. 76

April-Maj 1627?

Rhingreven og Oberstlieutenant Seton skulle have Ryttere og Soldater i Beredskab for at konvoyere over Elben. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Der Reingraff Soll Etzliche Reuther Ihn promptu haben, dii confoieren konnen wber dii Elbe.

Der Oberster leuthenandt Siitthun ³⁾ soll 500 von den besten Soldathen mit Etzliche tage proviandt fertig haben zu demselbigen intent.

s. 77

*1. Maj 1627.
Til Christian Friis.*

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdtes egenhændige Breve (2.bind)*,

Kongen sender ham Søpasser for Skibene i Vestersøen og befaler ham at sende sig sin Søsters Testamente Ægidius v. d. Lancken har bragt et Brev fra Kurfyrsten af Sachsen angaaende Fredsforhandlingerne. — Geh. Ark.

Ieg sender dig herhuoss dii Søpasser, som Skiiben y westersøen Skall haffue, huilcke du Stadtholderen Skaldt tilstille. Med denne breffuiss skaldtu sende mig myn Søsters saaligss Testament ¹⁾.

Egiidius von der lancken kam hiid ygaar, som brachte Churfurstens breff med ²⁾, indhollandis, att naar hand dii puncta kunde erfhaare, huorpaa ieg fridden aille haffue, daa uille hand gørrer sit beste, huilcke puncta her: aff holstein bleff tilskickit, dentiid du warst heer, och uden thuiffuell sendt hen till Chur: Paded hand inted skall siige, att hand inted haffuer faatt dem, saa haffuer ieg nu de novo sendt hannem dem ³⁾. Vale. Datum Staade den 1 Majj Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss tiil hande.

s. 78

7. Maj 1627.

Til Christian Friis.

Kongen giver, til Dels i Chifre, Meddelelser om sine Forhandlinger med en svensk Gesandt og om nogle Begivenheder paa Krigsskuepladsen — Geh. Ark.

Om Kongen af Sverigs Gesandts afferdigung skreff ieg dig tiil stackit siiden, Saa kam hand sielffuer hiid och sagde dedsamme end en gang. Med samme Gesandt talede ieg(?) om den Alliance, ieg nn haffuer med Katholikerne paa adskillige steeder, Spannien, Frankrig (?), Savoyen(?), Burgundien, Venetien, item Bethlen Gabor, som uel for syn persohn er evangelisk, Saa erre dog Katholikerne dy fleste y Siebenbürgen och Ungaren. Item Danmark haffuer altid holdt Alliance och Venskab med Kongen af Polen, huorfor man icke kunde gørrer sliggen et generall werck dii Catholicos Hand kunde y sandhed icke svare mig et Ord. Samme Gesandt er en hell slet mand, hand uylle uell giffue allehande for, mens ded uylle inted famle siig. Dette Suaar skall communiseris Raadet(?) saoch trickes, paded — — och — maa erfhare, huorledis Kongen af Sverig med sagen omgas ¹⁾.

s. 79— — med 219, daa bliffuer ded pa syn gammel Maner.

— — dii haffuer for med Dandtzyg, daa skall dii giffue bedre Køb. Gud give(?), att dii kan faa derriss fortiente løn. — — op imod Lybek och Hamborg(?) sammestedt att bese Passerne. Vale. Datum glyckstadt den 7 Majj Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss tiil hande.

s. 79

9. Maj 1627.

Til Hertugerne Adolf Frederik og Johan Albrecht af Meklenborg.

Kongen udbeder sig Oplysninger om deres Holdning i Anledning af, at Rostock og Wismar skulle forhandle med Tilly om at optage katholsk Garnison. — Geh. u. Haupt-Arch, i Schwerin,

Freundtliche, Viilgeliibte Vetther Vndt Söhne, E: L: L: kan ich Vnuerhalthen nit lassen, welcher gestaldt ich in s. 80erfhaarung komme, das E: L: L: Stette Rostock Vndt wiissmar mit dem Tillj tractiren Sollen Catholische Garnison einzunehmen. Weill nun solches ein sehr weitess aussehen hatt, Vndt man leichtlich Erachten kan, wohrhiin ess gesehen, weichess mihr Vndt anderen zu tolleriren nit ist,

Alss trage ich zu E: L: L: das freundt, Vetther Vndt Vatherliches Vertrawen. E: L: L: werden mihr beii zeigieren wissen lassen, wessendt ich mich ihn dehmm zuuersehen habe. Ich thue alle zeit gerne, was deroselben Liib vndt diinst ist, Vndt verbleiibe dii zeiiit meiines lebens

E: L: L: getrewer Vetther Vndt Vather
Christian.

Datum Oldisslou den 9 Maj Anno 1627.

Udskrift: An Meiine viilgeliibthe Vetther vnd Sohne, her: Adolff friiderich Vndt her: hans Albrech[t] zu

Meckelenborch zu handen.

s. 80

12. Maj 1627.

Til Hertug Adolf Frederik af Meklenborg.

Kongen har ikke haft ham mistænkt for at have givet sit Samtykke til Rostocks og Wismars Traktater med Tilly; han erklærer sig villig til en Sammenkomst med ham. Han udtaler sig med stor Bitterhed mod Kurfyrsten af Brandenburgs og Hertug Greorg af Brunsvig-Lyneborgs Troløshed. — Geh. u. Haupt-Arch. i Schwerin.

Freundtlicher, Viilgelibther Vetther Vnd Sohn, E: L: andwordtschreiben habe ich dissen mittag bekommen Vndt darauss deroselben erklerung Vernommen. Nun ist meine meinung zuahr nihmalss gewesen, das solche tractaten mit deroselben gudtheissen fohrgenommen werden solthe, weill ich aber teglich sehe vndt erfhaare. das Von den diineren an Viilen örthern sachen fohrgenommen werden, wohruon dii herren wehnich oder nix wissen, alss habe ich eiine hohe nodturfft zu sein erachtet E: L: mehnung zu s. 81 erfahren. Mit den fögelss wiil ich wol zu rechte kommen. Ich mag sagen, dass ich in eine weldt geraathen bin, dii nit Viill nach ehre Vndt redlicheit passet. Der Churfirst V: Bran: sagte mihr Monatlich etzliche thaussendt thaler zu, woruon er mich nit allein nit einen heller gegeben. Sondern itzo befhelet seiinen Vntherthanen thiir Vndt thor fiihr dem feiinde auffzumachen Vndt mein folck helffen zu vertreiiben, Daa er sich doch kegen miir mit hand Vndt Siigel obligiret hatt dii pesse zu besetzen, dass dii Catholischen si nit solthen mechtig werden können ¹⁾.

Der her: V: Lyneburch hatt sich kegen dem Babst Verplichted Catholisk zu werden, wan er muchte Verskonet werden, daa ihm dasselbige doch nictes helffen kan, dan obskon tillj ihn Vonwegen seiner neuen angenommenen lossen Religion Verskonen wolte, So habe ich noch etwas darein zu sprechen Vnd ihm es nit zu guthe halthen, das er meine Religion, wohrein er gebohren Vndt erzogen ist, Cassiret hatt E: L: begeren Von mihr zu wissen, wohr sii mich sprechen konthen. Daa nun disser ordt E: L: gelegen sein muchte, So wolthe ich mich alhii so lange aufflialthen ²⁾. Befhele E: L: hiimit dem liiben godt Vndt Verbleiibe alle zeit

E: L: getrewer Vetter Vndt Vather
Christian.

Datum Laauenburch den 12 Majj Anno 1627 ³⁾.

s. 82

24. Maj 1627.

Til Hertug Adolf Frederik af Meklenborg.

Kongen takker for noget Krudt og ønsker mere. En Kaptajn har narret ham ved at tage for faa Kanoner med. — Geh. u. Haupt- Arch. i Schwerin.

Freuncitlicher, Viilgelibter Vetther Vndt Sohn, Ich thu mich freundt, Vatherlichen des wberlassenen Puluers halben bedancken, welches ich mit dem Ersten wiideruhm erstatten wiil.

Daa nun E: L: mihr mit ein mehres endtsetzen konthen, wehre mihr darmit sehr gediinet, welches ich ebenmessig E: L: wiiderum erstatten wiil.

Es ist mihr nihmalss so gegangen wii itzo, ihn dehm ich nit anderss gewust, dan das der Skelmske capitein Von dehm geskiidtz hetthe souil nötig mitgenommen, ehe eben wii ich ess gebrauchen solthe ¹⁾. Befhele E: L: hiimit dem Liiben godt Vndt Verbleiibe

deroselben getrerwer Vetther Vndt Vather
Christian.

Datum ihm kuartiihr fiihr Bleckede den 24 Majj Anno 1627 ²⁾.

s. 82

30. Maj 1627.

Til Christian Friis.

Kongen tilskriver ham, til Dels i Chifre, og sender ham en Chifferliste. Fjenden forholder sig rolig. Bønderne i Brunsvig gjøre Oprør mod Tilly. Der er intet Svar kommet fra Kurfyrsten af Sachsen. — Geh. Ark.

Belangende worriss itzige tilstand, saa kan ieg aldrig fultacke Gud y Hhimmelen, tii alting s. 83er endnu, gud uerre loffuit, uell. Disse Characterer sender ieg dig til att bruge, naar Breffue at bringe fordt er heel

gesuerlig ¹⁾. Man mercker endnu inted, att Finden tager nogit sønderligdt for enthen ued Brehmen eller —. Aff Brunswich haffuer Tylli begeerit hielp tilatt blochchere Wolhhenbittel, huorpaa dii suaarede, at Tiiden er inted Saalediss, atted ske kunde. Bønderne y lanthe Brunswich løbber y hundrede taal sammen och gør stor skaade paa Tylljs Soldater och plii[n]drer Herremendenns Garde och siiger, di uil aff ingen uerre commanderit uden af mig ²⁾. Huad her: aff Brunswich skreff Stadtholderen til Wolfenbittel til ³⁾, ded beretter Palli ⁴⁾ dig uell. Fraa Chur: af Sachsen er ingen suar kommen om friidden y tysland⁵⁾, dog forhaabis ieg ded att komme snardt. Gud giffue alting en god Ende, hanss hellige Naffn til loff, priiss och ehre. Datum beudtzenborg ⁶⁾ den 30 Majj Anno 1627 ⁷⁾.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friis till hende.

s. 84

Maj 1627?

Udkast til Ordre til forskjellige Oberster om et Angreb paa Fjendens Kvarterer. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Eine ordinandtz auff der h: Slabeda ¹⁾, Obersten Caalberch ²⁾ vndt Oberstenleuthenandt Öhm ³⁾, dass sii auff Ein von dess feii[n]dess kuartihr geen sollen, so zum lengsten von bleckede liiget, dasselbige plindren vndt ihn brandt stecken, worzu sii dii feldtstyck mitnehmen sollen ⁴⁾.

s. 84

Omtr. 6. Juni 1627.

Udkast til en Skrivelse til Kejseren, hvori Kongen meddeler ham. at han vil sende Gesandter til den paatænkte Deputationsdag, for saa vidt Kejseren vil love dem sikkert Lejde. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Ahn den keysser.

Nachdem Erskollen, dass Eein Deputation tag ihm Reich erstes tages zu halthen angeordnet seii ⁵⁾, So hatt der kö: v: Engelandt wiiauch der Phaldtzgraff von mir begeret solchen tag bezuchen zu lassen, welches ich der s. 85Nahen verwandtnus halber Ich nit abslagen wurde, Daa Ich versiicherdt, dass meine gesanthen vndt diiner Dass lus gentium zu genissen versiicherdt wehre, begeere derohalben dess keyssers Erkleerung, ob sii dass lus predictum zu genissen haben oder nit.

Dise[l]bige gesanthen sollen nix vnbilligs, nictes newes vnd ihm Reiiiche nit gebreuliches oder den Reigx Constitutionibus nit gemeess proponiren oder begeren ¹⁾.

s. 85

10. Juni 1627.

Til Christian Friis.

Kongen sender ham et fra Moskau modtaget Brev. — Geh. Ark.

Detthe breff kam udaff Muschouia y dag, och ephtherdi der uaar Copie derhuoss, saa haffuer ieg sendt ded hiem, ded att foruaare huoss dy andre. Vale. Datum Beudtzenborg den 10 Lunij Anno 1627.

Christian.

s. 85

15. Juni 1627.

Til Christian Friis.

Kongen sender ham et Chifferalfabet med Anvisning til dets Benyttelse. — Geh. Ark.

Ieg sender dig herhuoss et Alphabet, som skal brugis til dy siste Characterer, ieg sende dig ²⁾, huilcke erre lettere s. 86att komme til rette med end dy andre, huilckit paa ephtherfølgende maanehr skal brugis.

Huilcken baagstau der fiindis y den øffuerste rey, den betiider den, som staar der nedenfor, liigesaa den. der fiindis y den anden rey, betiider den, der staar der offuenfor. Alle contextus eller nomina,. som fiindis udi den offuersenthe desingnation, bliffuer, som dii er, och inted forandris uden Alphabetit, ephthersom ieg heerhuoss skreffuit haffuer ¹⁾. Vale. Datum Beudtzenborrig den 15 Lunij Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Chansleren H: Christian friis till hande.

s. 86

*18. Juni 1627.
Til Ove Høg.*

Han skal efterhaanden sende Prinsen 2000 Rdl. — Geh. Ark.

Renthemeisteren Offi høg skaall laade Priindtzen følge thu thusiind rix daaler eptherhanden, Naar hand dem kan affsted komme och dy aff hannem begerrid bliffuer ²⁾.

Actum Beudtzenborrig den 18 lunij Anno 1627.

Christian.

s. 86

*26. Juni 1627.
Til Frederik Urue.*

Ordre om Istandsættelsen af et Værelse paa Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog ³⁾.

s. 87 Du skalltt med dett førderligste lade berede itt Lossemente i taarnett paa Chronenborgh vnder dett kammer, som tøiet thill dend Store Sall pleier udi foruaris, och ded med gode dørre och laase lade forsee, Saa att du derudi kand foruare huis tøgh du derudi att Sette bliffuer befalett. Saa Snartt Samme lossementde ferdigtt er, skall du mig Strax dett lade vide ¹⁾. Datum wandesbeck dend 26 lunij ²⁾.

s. 87

Omtr. 28. Juni 1627.

Udkast til Skrivelser til Hertug Bogislav XIV af Pommern om den Tilførsel, der sker til Fjenden fra Stettin, og til Lybek om, at der skal tages Pas hos Kongen for Varer, der føres til Spanien. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Schreiben ahn den herdtzog von Pommern, dass auss Stetiin dem feiindt gross zufuhr geskiiet, wormit ich nit zusehen kan, Er wolle derohalben sii daruon abhalthen vndt fiihr skaaden warnen ³⁾.

Ahn Lybeck, dass sii hernaacher Passettels von mihr nehmen sollen, wohrein sii specifiren Sollen, wass fihr wahren sii naher Spannen führen. Ihn verbleiben dessen haben sii sich selber zu dancken, daa ihnen etwas vnuermudtliches ahnstosse ⁴⁾.

s. 88

Før 1. Juli 1627?

Regeringen i Bützow skal opfordres til at paalægge en Barber at begive sig til Kongen. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Ein schreiben ahn dii Regering zu Budtzow ¹⁾, dass sii den Balbihr M: henninck ²⁾ ansagen sollen ahnhero sich zu verfiigen vndt alhii Ein zeitlang beii mihr auffwarthen ³⁾.

s. 88

*Omtr. 9. Juli 1627.
Til Frederik Günther.*

Han skal aftatte en Skrivelse til Kejseren af samme Indhold som Brevet af 6. Juni og tillige beklage sig over Tillys Behandling af dette Brev. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Du sollest ein schreiben ahn den keysser eben dess Einhaltz wii das fhorige machen ⁴⁾ vndt annectiren, das man nit wissen kan, ob tillj solch schreiben fordtgeskicket, weill er nit keisserlicher. sondern beiersker diiner ist, darneben sich graviren, das er meinen trummeter nit hatt zum keysser reithen lassen ⁵⁾.

Udskrift: Friiderich giinther zu handen.

s. 89

9. Juli 1627.

Til Hertug Adolf Frederik af Mekleuborg.

Kongen forsikrer ham om sin Udholdenhed. — Geh. u. Haupt- Ar eh. i Schwerin.

Freundtlicher, Viilgeliibther Vetther Vndt Sohn, E: L: grosse bestendigkeit habe ich mit erfrewethen gemiithe Vernommen. Wass meine persohn betreffen thudt, Ob skon ich dii weldt full bösses Vndt wntröw erfillet befiinde, so soll doch an miir kein mangell biss auff das ledtste suspirium gespiiret werden. Befhele E: L: hiimit dem liiben godt Vndt Verbleibe

E: L: getrewer Vetther Vndt Vather Christian.

Datum kremppe den 9 Iulij Anno 1627.

s. 89

18. Juli 1627.

Til Hertug Adolf Frederik af Mekleuborg.

Kongen glæder sig over hans Meddelelse om hans Broder. Fjenden har gjort et forgjæves Forsøg paa Angreb. — Geh. u. Haupt-Arch. i Schwerin.

Freundtlicher, Viilgeliibther Vetther Vnd Sohn, E: L: Schreiben habe ich wol emphanen Vnd mit freuden Vernommen, das sich alles a parte fratris ¹⁾ zum besten geenderdt hatt, der Almechtiger helffe hinfuhro mit gnaden, das man ess auff allen zeiiithen so mache, das man nit zu kurdzt komme. Ahn meinem fleiiss soll es, ob godt wiil, nit mangelen.

Der feiind waar beii der skandtzen bei dem zollenspiicker, aber er warthede daselbst nit lange, wii er dii grobe stuck Vermerckede. Er hatte auch eine skiffbricken s. 90fohr zu wiinsen ¹⁾, welches, ob godt wiill, ihm feiilen soll. Er leidet grosse nodt fuhr Viveres. Befhele E: L: hiimit dem Schudtz des Allerhogsten vndt Verbleibe

E: L: getrewer Vetther Vndt Vather Christian.

Datum Wandessbeck den 18 Iulij Anno 1627.

Udskrift: Meiinem Viilgelibthen Vetthern vndt Sohn, herdtzog Adolff friderich zu handen ²⁾.

s. 90

Før 25. Juli 1627?

Om en Erklæring, der skal underskrives af de tilstedeværende af det (slesvigholstenske) Ridder- og Landskab. — Geh. Ark., Østrig.

Meine abgesanten sollen daruber sein, das disses von der almwehsenden Ritther vndt landtschafft, souil deren darzu zu vermögen, vntherschriben werde.

Christian ³⁾.

s. 91

26. Juli 1627

Til Frederik Urne.

Han skal anbringe Anne Lykke i et andet Værelse paa Kronborg end det oprindelich bestemte og føre nøje Tilsyn med hende. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Din erkleringh om ded kammer paa Chronenborgh ¹⁾ haffuer ieg bekommett, Och effterdi ieg Samme Lossemendte haffde agtett thill Ane Løcke ²⁾ att bruge, och ieg aff dig formercker, dett icke att vere Lufftigtt nock, huor udoffuer hun kunde lide skade paa hendis Sundhed, huorfor du hender paa itt andett Cammer lader sette. som hun kand vere foruarett udi, och ingen thill hender lader komme, uden att du er derhoes. Och skall du huer gang ued dag och time lade fortegne huis forløber.

Quindfolckene, som hun thill sin fornødenhed maa haffue, skall vere Sorne och bekendte folck.

Hindes person skall hermed vere dig befalett Saa høitt, Som dett nogen Erlig mand befallis kand. Datum Rensborrigh dend 26 Iulij³⁾.

s. 91

*22. Aug. 1627.
Til Rigsraadet.*

Kongen sender det en Skrivelse til Hertugen af Gottorp, hvori han gaar ind paa dennes Fredsmægling, men dog ikke skjuler sin Mistillid. Tillige sendes en Skrivelse fra Kejseren og Meddelelse om et Brev fra Tilly. — Geh. Ark.

Worriss gunst tilforn. Elskelige keere Danmarckis Riigis Raad, wii haffuer bekommit eders skriffuelse sub Dato kolding den 20 Huius, derhuos her: fri: aff holstens s. 92breff, her Albret Skeel tilskreffuen¹⁾, huilckit uy med stor forundring haffuer leest, Och ephtherdi hand for faa dage siiden fast in eandem sententiam oss heer haffuer besøge laadit, ephtheratt uy hannem nogit skarbdt tilskreff, Saa haffuer uy Eder worriss suar wyllit laade uyde, Paaded y worris meening distebedre kunde fornemme. Wy formenthe hannem nocksom att komme yhue, huad hand worris Raad och affgesanther stackit siiden loffuit och tilsagdt haffde, huilckit hand burthe som erlig herre att ephtherkomme, dog uaare uy uell tilfriidtz, att hand motthe forsøge att gørre en Erliig friid, dog interim alligeuell lade møde sit folck y marcken huoss worris, ellers matte uy holde hans tractation for heell suspect, huilckit uorris suar uy haabis att y saauell som alle Erliige folck uyll holle Rationabile y mange maader. Samme breff sendis tilbage, huilckit uill foruaaris. Herhuoss sendis keysserens breff, som kam y dag, huorhuos tillj skriffuelse med uaar, huoraff den Norske tjell uaar vdeladt, huorfor ded wbrudt bleff tilbage sendt. Befhalendis Eder samdtlig hermed den Alsommechtigste gud, forbliffuendis eder alle med all kongelige gunst och naade uell beuogen. Datum kreppe den 22 Augusti Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad samdtligen tiil hande.

s. 92

*Omtr. 31. Aug. 1627.
Til Frederik Günther.*

Der skal udfærdiges et Brev til Indbyggerne paa Femern om ikke at betale Afgifter til Ærkebispem at Bremen og en Ordre til Rhingreven om Hofsinderne. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

s. 93 Schreiben, so verfertiget werden Sollen:

1. Ein Mandatum ahn dass landt femmeren, dass sii mit den Pachten, so sii dem biskoppe skuldich seindt, einhalten sollen¹⁾.

2. Ein briff an den Reingraffuen, dass dass hoffgesinde hiiher²⁾ sich verfügen sollen vndt dii Pherd in dii kuartiihr, daa sii itzo seindt, Steen lassen.

Ihn dem titell soll er Marskalck genennet werden³⁾.

Udskrift: Friiderich giinther zu handen.

s. 93

Omtr. 7. Septbr. 1627.

Udkast til en Svarskrivelse til Hertugen af Gottorp; Kongen har ikke vidst om dennes Rejse til Tilly, førend han var paa Vejen; han vil ikke sende Gesandter til Gottorp for at forhandle om Fred, men eventuelt til Hamborg. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark., Reg. 90, Hertugen af Gottorps Breve.

H: aff holsten.

1. Ich habe von seiiner Reisse nichtz gewust, Ehe er auff der Reisse gewest nach dem tillj.

2. Nach godtto[r]p iemandt abzufertigen vnd alda etwas zu tractiren ist vnserere gelegenheit gans nit. Wan aber dass kegentheill naher hamburch lemandt mit fulkommener plenipotens abordnen wirdt. alss wollen wir dii vnserigen auch dordt hiin kommen lassen⁴⁾.

s. 94

Omtr. 8. Septbr. 1627.

Der skal udfærdiges en Ordre til Oberst Örseler om at begive sig til Weser og love Rytterne Penge. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Commission an dii Reuther auff Össeler.

Dass Ehr sich nach dem Laager an dii wesser verfügen soll vndt den Reutheren sagen, das zuehne Monat zoldt zu stade verhanden, fuhr den dritthen monat soll ihnen Phandt in handen gegeben werden ¹⁾.

s. 95

Omtr. 8. Septbr. 1627.
Til Frederik Günther.

Han skal anmode den engelske Gesandt Robert Anstruther om at taa et Halsbaand, for at Kongen kan forsøge at laane Penge paa det. — Geh. Ark.

Ein schreiben ahn Rubberdt, dass Er mihr den Engelsken halss bandt zuskicken wolle, welchen, daa ich darauff keime gelder bekommen kan, ich ihm wiideruhm zustellen wiill, wohermit Ohne zueiffuell der kö: v: En: woll soll zufriednen sein ¹⁾.

Udskrift: Friederich giitther zu handen.

s. 95

Efter 26. Septbr. 1627.

Udkast til et Svar paa et Forslag af Markgrev Georg Frederik af Baden-Durlach angaaende Midler til at forbedre Tilstanden, særlig den militære. — Geh. Ark.

s. 96 Andtwordt auff dess Margraffuen von thurlachs fohrslach ¹⁾.

1. ²⁾ Darahn hatt man noch keiinen zueiffuell, Dass sii io thun werden, wass sii than können.

2. ³⁾ Dii flotte muss fertich seiin, ess komme auch, wii ess wolle.

3. ⁴⁾ Dissen herbst kan wehnich geskeen.

4. ⁵⁾ Ihn Iutland seindt wehnich guthe haffuen dan zu horsens vndt Olborrich.

s. 975. ¹⁾ Dass ist skon bestellet.

7. ²⁾ Darauff ist Skon order gegeben, vnd mangeldt nur, dass man daruber heldt, welches der Generall Leuthenandt ³⁾ muss in acht haben.

8. ⁴⁾ Di Correspondensen werden genuncksam gehalthen, aber mihr wiirdt wehnich gehalthen, was mihr versprochen ist.

9. ⁵⁾ Alle diverssiones, so zu machen seindt, muss man tentiren. Miihr seiindt auch genunck zugesagdt, aber nit eine gespiihret.

10. ⁶⁾ Io besser dii haffuen können verwahret werden, io besser ess ist. Diiselbe, daa der Margraff liiget ⁷⁾, kan er zum besten machen lassen.

11. ⁸⁾ Dass landtfolck auff den kleiinen Insulen können sich genuncksam Defendiren.

s. 9811. ¹⁾ Wan solches mihr zu handen komdt, so wiill ich mich darauff Erkleeren.

12. ²⁾ Wan man Darzu eiinen diinlichen keerll auffragen kan, so Soll mit ihm tractiret werden, mit Syllickhoffuer ³⁾ wiirdt man ess nit aussmachen.

13. ⁴⁾ Guthen Raadt hetthe man woll nölich, wan man nur dii finden konthe, dii dessen vns mittheilen konthen.

14. Dii Reethe, so ferhanden, mussen souill thun alss miiglich, andere wiirdt man nit bekommen.

s. 98

5. Oktbr. 1627.
Til Rigsraadet.

Kongen erklærer sig angaaende Indkvarteringen, Flaadens Forsyning, Provianteringen af Kjøbenhavn, Antagelsen ai Officerer, Afskaffelsen af Accisen og Forholdet til Lybek. — Geh. Ark.

Paa Danmarckis Riigis Raadtz Proposition, oss Paa dalum leffuerit den 1 Huius udi neeruerende Aar⁵⁾.

s. 991. Belangende at Sieland, skaane, halland och smalandene inted med fremmid Riiterii matte beleggis, derpaa er ordinandtz giordt ¹⁾.

2. Middel til flaadens udristning uyde uy ingen, uden at Meel, maldt saoch kød och andit sligdt forskaffis fraa sieland, skaane, bleging och smalandene, huilckit att bestille stadtholderen skall bliffue befhalid ²⁾. Dog haabis, At landit derudi kommer oss tilhielp, ellers er ded oss aliene at bringe till ueye ganske umueligdt.

3. Slammenstrup er befhalid sit kuarther at taage y ludtland ³⁾.

4. Naar dii, som till lybek afferdigit er, kommer tilbage, saa uiil uii oss om Commerdens libertet erklere, før sligdt att gørrer er dette riige icke uden faare ⁴⁾.

s. 1005. Københaffn at proviantere uyde uy ingen middel uden dy samme, uy om flaadens forreslaagen haffuer.

6. Kan man dichtige officerer fiinde, huormed Riigit kan uerre tiendt, da kan dii antagis, dog at derris tractament icke allene gaar offuer Cronen, Och at der leggis nyde ¹⁾ ued, naar Ordinandtzen icke ephtherkommis, Saaoch att uysse persohner neffniss, som dermed skall haffue inspection u[n]der en uiss straff.

7. Accisen skall affskaffis, huortill breffuen forferdigis ²⁾.

Actum daalum den 5 Octohris Anno 1627.
Christian.

Udskrift: Riigenss Raad til hande.

s. 100

5. Oktbr. 1627.
Til Rigsraadet.

Kongen skildrer Grundene til. at han ikke har kunnet advare Undersaatterne mod Fjendens Indfald, og omtaler særlig den Panik, der havde grebet en Del af Hæren paa Vejen fra Flensborg til Kolding. — Geh. Ark.

s. 101 Worriss Sønderlige gunst tilforn. Elskelige Danmarckis Riigis Raad, Vy kommer y erfharing, at en paardt heer och andenstedtz sig laader fornemme, at vndersaterne skulle y tide aff os uerrid aduarid for den offuerfallende skaade, dennom pakommen Er.

Saa paded y Och huer erlig mand uorriss erkleering derpa erfhare kan, saa haffuer uy hermed uillid demonstrerc, at sliigdt aff oss icke haffuer Skee kundt, menss uell andre fiindis, som sliigdt haffde kund och burdt at gørrer. Der uy udi holsten sauoydt anordning giordt haffde, som der at gørrer oss mueligdt uaar, Och uy fornem, at fiinden ryckede Riigit nermer, uy oclisaa uaar uis paa, at Renssborrig y lengden icke kunde holde ¹⁾, ysønderliighed menss fiinden aff her: aff holsten ymod oss skedde all den hielp, hand kunde affstedkomme, Saa droge uy den 13 sep: fraa glyckstadt ²⁾ y den acht och meening at samle en Armei aff uorris Riitheriie och landfolckit paa et beleiligdt steed och der griibe stand, Och droge saa ued nat och daag henat flenssborrig y mening sammestedt en begindelsse att gørrer, Och kam saa den den 15 eiusdem.

Der uy nu kam udenfor Slottid paa backen, hørte uy underskedtlig blesen, laarmen och raaben y byen, saoch saa nogle companier til hest riicke den uey henad haderssleben, saat uy icke kunde uyde, om ded uaar friindt eller fiindt. Der uy nu aff en herremandtz Relation fornem, atted uaar uorris folck, begaff uy oss pa slottid och der taledede med en deell aff officerene Och fandt der alting udi en extraordinari perturbation, Som inted uaar mueligdt att corrigere.

Der uy sliigdt fornem, aille uy os til haderssleff forføie Och befohll saa ded danske sauell som ded tydtske s.

102 Riiterie, att dii smuck sachte henad haderssleff Skulle Marsere Och inted haste, vdenat fiinden dennom alfor sterck kam paa halssen, Mens en deell deraff naade fram førend uy. Den 17 eiusdem droge uy til kolding, sammestedtzt att griibe stand, mens pannicus terror uaar der saa sterck forhanden qvod nihil supra.

Tiil kolding adspurde uii och lod adspørre alledem, uy fiinde kunde, Som y landed kiindig uare, huor man best kunde griibe stand och gørre den deel, man burde att gørre. Bleff oss suaarid, at der ingen secker plaadtzt uaar, der man sig kunde samle, uden fiin och wensissell. Saa bleff gundi lange befhalid sig strax ind y landit att begiffue och der aduare folckid, atti skulle flitte. Huad nu skeed er, giffuer tiiden, menss er oss vbeuist endomstu[n]d. Vndersaaterne ued skriffuelse at aduare uar ganske wmueligdt for tydtzens kordthedtzt skiild, saoch haffde uy ingen huoss oss, som breffuen forferdige kunde, ickeheller uaar der nogen apparentie till att bringe dem fordt.

Aff huilckit er at erfhare, at aff oss sked er, huad der kunde skee, oss ochsaa uyder at gørre ganske wmueligdt uaar.

Och formener uy, att diisom y landid hiemme uaar, som y uorriss frauerrelse burthe att uyde, huorledis tiilgick, burthe hafft god kundskafft om fiindens mars och bedriifft, ochsaa udi tiide haffue aduuarit folcken y landen. at dii dennom kunde salvere, Isønderligbed menss lenssmenden paa vnderskedtliche steeder flittede derris egit godtz. Huilekit uy till en kordt epherretning Eder haffuer uillid laade uyde, huorom uy uyder med Eder uill conferere, naar uyder leiilighed dertiill giffuis. Befhalendis eder samdtlig hermed den Allermectigste gud, forbliffuendis eder med all kongelliige gunst och naade altiit uel beuogen. Datum daalum den 5 Octobris Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Danmarckiis Riigiss Baad til hande.

s. 103

Omtr. 7. Oktbr. 1627.

Kongens Bemærkninger angaaende Markgrev Georg Frederik af Baden-Durlachs Forslag om de højeste Officersposter. — Geh. Ark., Dsk. Kony. Hist., Fasc. 87 ¹⁾.

Auff den Stat des Kriigs zu 8000

Pfferden vnd 24000 zu Fuiss

werden Erfurdert:

Hohe Officiers.

General

Veld Marschalck der ist skon daa ²⁾.

vber die Artiglerie wan einer zu bekommen.

von der Cauallerie ist sein dage ihn keinem krige ohne hii gewe[sen] ³⁾.

von der Infanterie der Morgan ist besteldt ⁴⁾.

Major der ist skon daa ⁵⁾.

Ein General Commissarius bin ich selff vndt werde nit s. 104lichtlich einen anderen darzu nehmen ¹⁾.

Prouiant Meister ist verbanden ²⁾ vnd ist wehlich nöthich im lande.

Profoss, deme 40 woehr ist der? ³⁾

General

Pfferd mussen gehalten werden.

Quartirnleister SO bestaldt ist ⁴⁾.

Wagenmeister ⁵⁾.

Auditor seindt mehr dan einer⁶⁾.

Pfenning Meister ist verhanden.

Artzt ist einer bei iedem Regimentt⁷⁾.

Ein Capitein von den wan wan⁸⁾ Marsiren will, so wegfuhren vndt will man di bestellen. den spionen⁹⁾.

s. 105

10. Oktbr. 1627.

Til Rigsraadet.

Paa Grund af, at Staden Rostock har ladet Fjenden faa hans Søns Mobilier, har Kongen maattet forandre sin Beslutning om Frigivelsen at Stadens Handel og forlanger Raadets Betænkning om sin Holdning overfor den. — Geh. Ark.

Epthersom uy oss ymod Raadit stackid siiden erklerit haffuer, at uy Rostocker Øll¹⁾ och samme Byess trafiche uille laade frii passere y landen, Saa kommer uy nu udi Erfharing, atti uorriss sønss mobilia²⁾ med huess huoss dennom udi foruaaring saat uaar fiinden haffuer ladit følge.

Huorfor uy imod uorriss forrige beuilling haffuer mat forandre uorriss meening. Och er at formode, eptherdi dy sligdt at gørrre dennom vnderstandit haffuer, at dy ochsaa med skiib och anden hielp fiinden gør hielp, huorfor uy Ratzenss betenekende uyl fornem [me], huad derudi uyder er at gørrre³⁾. Valete. Datum Daalum den 10 Oct: Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad til hande.

s. 105

11. Oktbr. 1627.

Til Rigsraadet.

Kongen besvarer dets Forslag angaaende Rytteriet og Fodfolket samt angaaende Fredsmæglingen og'Forholdet til Rostock. — Geh. Ark.

s. 106 Paa Riigenss Raadtz erklering, som oss y afftiis temmelig siildig tilstillid er¹⁾, er denne uorriss erkleering.

1. Eptherdi Riigens raad for Raadsom at uerre erachte at afftacke Riiteriied, saa erre uy derudi med dennom Eenss, naar ded Skeer illo modo, som ded forsuarligdt kan uerre.

2. Anordningen paa fodfolckit kan best aff Riigenss raad gørriss, naar ded skeer udi tyde.

3. Naar uy frydtzmiddeleerne fornemmer, och uy erre uyss, att tractationen till sliigdt kan skee, daa uille uy oss derudi saledis laade fiinde, att ingen erlig man med rette oss skall kunde beskilde.

4. Slaabedaass Regiimentt er henad ludtland commanderit.

5. Naar uy fornemmer, att dy Rostocker udi worriss Sønss Pliinding inted haffuer uerrid samtiidig, Daa uyll uy oss ymod dennom saaledis føye, att dy eller ingen sig offuer oss skall haffue att beklaage y nogen maade.

Actum daalum den 11 Octobris Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad tiill hande.

s. 106

15. Oktbr. 1627.

Til Christian Friis.

Han skal affatte en Instrux for Gesandter, der skulle sendes til Kongen af Sverig. — Geh. Ark.

En Instruction til kon: y Suer: saoch Credi:, huorudi man altid kan sette nafn udi.

1. Curialia ad ipsum & Regi:, Saoch att ded er oss kerdt, att h: k: icke større skaade aff dii blessurer

bekommid haffuer. end som sked er ²⁾

s. 1072. Status modernus skall h: k: notificeris, huorudi Søstederne inted skal glemmis saoch papisernis machinationer, som h: k: icke till ringe faare Er.).

3. Begeere hielp och Assistens aff hans ker:

4. Naar h: ker: begerer att uyde, huad hand sig aff oss igen skall haffue att foruente, Skall suaaris, att uy hannem Saauidt immer mueligdt imod hans ffiender uille Assistere.

5. Om h: ke: flaadis wdristing skall y sønderlighed tracteris, at den med uorris, den Engelske och hollandtske flaaede kunde holde Østersøen, west och Nordtsøen wnder contribution och awe och ingen forskaane, Som sig till denne partii icke uille giffue.

Huemsom passere Skulle, motte haffue paass aff forbenente Confødererde, huilcke paas huer Maanid med et Sønderlig mercke skulle tegnis huoss derris haand.

6. Faller ded in comunj discourssu for, at h: k: med oss personlich begerte att taale, daa skall suans, at sliigdt uell Skee kan ¹⁾.

Actum daalum den 15 Octobris Anno 1627.

Udskrift: Chanseleren Her Christian friiss tiill hande.

s. 107

17. Oktbr. 1627.

Kongens Udkast til et Svar til Markgrev Georg Frederik af Baden-Durlach om Aarsagerne til Krigsulykkerne. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark., Dsk. Kong. Hist., Fasc. 88 b.

Dii Persohnen mussen genennet werden, auch dii wrsachen, so mehr disses vnwehsendt verwrsachet dan diis Oldenburgiske disorder. NB. der Reuther disertion mugen sii selber verandtwordthen ²⁾.

s. 108

25. Oktbr. 1627.
Til Christian Friis.

Kongen sender ham nogle Punkter, som skulle proponeres Rigsraadet paa Antvorskov. I en mulig Aftale med Kongen af Sverig om Hjælp maa træffes nøje Bestemmelser om dennes Størrelse. Otto Pogwisch skal udspørges om Voldsgjernerne i Jylland. — Geh. Ark.

Ieg sender dig heerhuoss dii Capita, som Riigens Raad nu til Ander: Skall proponeris ¹⁾, saauit ieg dennom udi en haast haffuer kund komme dem yhue. Errindrer du dig fleere, som in hoc rerum statu fornøden Erre, daa kandt du sette dem derhuoss.

Bringer man kon: y Suerrig tilatt gørere oss nogen Assistens, Daa uiil hand uden thuiffuel paa andre tiider haffue liige saa megen aff oss ygen, Huorfor man sig haffuer uell at forrese, at tiiden, antallid aff Skiiben och folckit med andit sliigdt haffuiss y acht ²⁾. Vale. Datum daalum den 25 Octo: Anno 1627.

Christian.

Menss Otthe Paauyisk er tilstede, daa Skall hand om, huiss hannem om dii ludtske exorbitantier beuyst er, adspørris och optegnis, eptherdi mueligdt, hand icke er tilstede, naar Paudessen kommer y retthe ³⁾.

1. Dedsom Chan: och tage tot huos kon: y Suer: er befhalid att werbe, skall raadit forrelessis, huorppaa di dennom Rotunde skall erklere, huad dii meener derudi at uerre at forandre nødig.

s. 1102. Om nogen aff dii omliggende Potentater eller herrer skall om hielp och Assistens besøgis, och huem dertil skall brugis, saoch huad dennom, som sig till Assistens forstaa uiil, igen skall Loffuis.

3. Huorledis man ded med Søsteederne skall holde, eptherdi aff dennom ingen Seecker och endelig suaar er at foruente.

4. Contribution aff penning til landtzens Defention.

5. Contribution aff Viueris til flaadten.

6. Korn och anden Viueris inted att vdføre.

7. Aadelens og geistlighedens tiener att baage til flaaden liige ued Cronens tiener.

8. Huor der findis søfolck, som sig paa Aadelens eller geistlig godtz boesat haffuer, ochsaa vdtaagis.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss tiill hande.

s. 110

25. Oktbr. 1627.

Til Christian Friis.

Kongen giver Befaling om, hvad der skal proponeres Rigsraadet angaaende Fredsforhandlingen. — Geh. Ark.

Vdi Propositionen skall ded inted indføriss, mig for raadsomdt att erachte, att Raadid Chur: aff saxen tilskriffuer,

Mens att ieg uell kan Liide, at Raadid ued skrifuelsse eller y andre maader tracter ded, som dette Riige kan komme tiill en biistandig friid och roelighed ¹⁾. Vale. Datum dalum Den 25 Octo: Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss tiil hande.

s. 111

29. Oktbr. 1627.

Til Rigsraadet.

Kongens Proposition angaaende Forsvarsforanstaltninger Forholdet til Sverig og de andre Magter, nye Skattepaalæg, Udførselsforbud, Udskrivning og Fredsforhandlingerne. — Geh. Ark.

Epthersom uy Danmarckiss Riigis Raad paa Anderskou at møde den 1 Novem: udi neruerrende Aar at møde forskreffuid haffuer, sammestedtz om adskillige Riigit hoi anliggende sager at Deliberere, huilcke uy udi elleffue korthe puncter forfattid haffuer.

1. Epthardi keysserens Armei icke allene fiirstendom Slesswig och lutland haffuer yndtagen Och uden thuiffuel uyder om sig griiber, daa begerer uy naadigst, at Riigens Raad uille tencke paa dy middell, huorledis dy ¹⁾, øffrige erre, Nest gudtz naadis hielp, kan erholdis, och ded, kronen fratagen er, igen kan bekommiss ²⁾.

2. Epthersom ded for mange aarsager Raadeligdt er at søge Suerrig om Assistens, och uy Nadigst dertill Deputerit haffuer oss elskelig uorris Chanseler Christian friiss och tage tot, Riigens Raad. och paa dennom laadit forfatte en Instruction, huilcken uy begerer, at y den igennemseer och derpaa eder Rotunde erkleerer, huad derudi nødig er at forandre ³⁾.

3. Saaframdt nogen aff dii Omliggende potentater och herrer om hielp skall besøgis, Skal betenckis, huo till sadan Legation skall brugis, Item qvando, saoch huad Potentaterne, som sig till Assistens forstaa uille, skall ygen tilsiigis ⁴⁾.

s. 1124. Huorledis med Søstederne skall forholdis, epthardi uy aff dennom ingen sicker och endelig suar er foruentendis.

5. Epthardi Rügens Ordinarie indkomst inted til fornøden defentions præparation kan forslaa, daa erre uy naadigst begerende Contribution aff penning til landtsens Defention ¹⁾.

6. I lige maade Contribution aff Viveres till flaaden.

7. Epthersom et sterckt antal krigsfolck behøffuis landene at forsuaare Och formodentlig Nest gudtz hielp och tilueye bringis, och inted høier y sadant tilfald er at befrychte end mangel aff Viveres och proviant, at derfor dess vdføring maa forbydis ²⁾.

8. Epthardi fast wmueligdt, at kronenss bønder kunde baage till flodens fornødenhed, At daa adelens och geistlighedens tiener mue baage till floden.

9. I ligemade huor der findis søfolck, som sig paa Aadelens eller geistlighedens godtz bosatt haffuer, at de ochsaa mue vdtagis y uorris och Riigens tieniste.

10. At Offuerste Paudessen forhøris, om nogen sig offuer hannem haffuer at besuerge³⁾.

11. Epthersom Churfursten aff Saxen sig friidtzhandlingen mellom keysseren och oss paatagit haffuer, Saa erre uy naadigst uell tilfriidtz, at samme tractation fremdelis kunde haffue siin genge. Och kunde uy uell Lyde, at Raadit ued skriffuelse eller y andre maader tracterer ded, som dette Riige kan komme till Bestandig fred och Roelighed.

Naar tiid och steed til vnderhandling neffnis, daa erre uy offuerbødig uorris gesanter med nøyaclitige plenipotenz at afferdige och med gudtz naadige hielp fridden lade behandle⁴⁾.

s. 113Huilckit uy forbete uy(!) uorris Elskelige Riigens Raadz beraadslag uille forrestillet haffue, Och er herpaa derris schrifftlige betenckende naadigst begerendiss, Och erre dennom samdtlig och Seer med all kongelige gunst och naade Nadigst beuogen.

Datum Daalum den 29 Octobris Anno 1627.
Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad tiil hande.

s. 113

*29. Oktbr. 1627.
Til Rigsraadet.*

Kongen beklager de navnløse Angreb paa sig og lover dem, som have noget at klage paa hans Person, frit Lejde til at komme til sig og fremføre disse Klager. — Geh. Ark.

Wii haffuer for kordt tiid siiden Oss Elskelige Riigens Raad Demonstrerit, at, huessom vdi ludtland Nylligen passerit er, Icke huoss oss at haffue standen at Corrigere¹⁾, Med huilcken Demonstration wy uell haffde forhaabtiss, enhuer skulle haffue uerrit fornøied och Contant.

Menss eptherdi aff vnderskedtlige Personer siiden allehande Discurs om samme landtz Ruin, worriss person anrørendis, vdsprengdt er²⁾, som oss att tollerere inted anstaar, Huorfor uy dem samdtlig, cuius ordinis, generis aut sexus dii och erre aff, estimerer for wredlige, som om uorriss person enten discurrerit, taalid, Skreffuid eller dichtid haffuer elleroch her epther ded gør, som dii os icke sielffuer tør siige eller enten schrifftlig eller mundtlig ued andre oss tør laade forstaa. Och paaded ingen sig s. 114skall haffue att beklaage, sig icke secker sligdt at kunde forrebringe, Saa giffuer uy hermed Paa uorris¹⁾ kongeliige Ord alle dem, som derom nogit mundtlig eller schrifftlig uill proponere, y allemaade frii, secker geleide till oss att draage och igen att repassere, naar ded dennom lyster.

Huilckit forbenente uy worriss Elskeliige Riigens Raad at laade uyde inted haffuer kund forbiie gaa. Och erre dennom samdt och seer med kongelige gunst och naade Naadigst beuogen. Datum Daalum den 29 Octobris Anno 1627

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad tiil hande²⁾.

s. 114

*4. Novbr. 1627.
Til Christian Friis.*

Kongen erklærer sig i Anne Lykkes Sag villig til at underkaste sig den Kjendelse, som forskjellige fremmede Universiteter maatte fælde; han ytrer sig misfornøjet med den nuværende Landsdommer i Fyn og vil have Hans Oldeland til hans Efterfølger. — Geh. Ark.

Ieg skreff dig for faa dage til, at dii personer, Raadit om skreff, inted til Ander: kunde møde for tydsens kordthedt skyld. Saa endog ieg udi en hast mig icke kunde besinde, at ded for grabouss³⁾ och dy andris skiild inted sked uaar.

s. 115Sa endog ieg nocksom gud y himmelens retferdige straff fornømmid haffuer offuer en stor deel aff Anne lyckis¹⁾ forsuar ymod mig. Saa achter ieg dog inted at dreie mig fraa retten. Mens eptherdi vdi denne besuerlige tiid Domssmenden y samme sag besuerligdt kan bliffue sanckid, ysønderlighed menss man inted ued, huor Iffuer Iul²⁾ er at finde, lens lull ickeheller kan y denne tiid drage aff Riigid³⁾, Huorfor mig for begge parterss skild best synis, at sagen forskickis paa vnderskedtlige Vniversiteter, med huiss affsicht begge partiierne sig skulle laade nøie. For myn persohn uyll ieg hermed mig haffue dertil obligerit, Offuer huilcken

modum prosedendi yngen Erlig sig besuere kan, ephtherdi den er Legitimus wden wyld och in tota Christianitate in rebus arduis brugelig.

Ieg haffuer Ledt baade op och needer om en til landtzdommer heer y landit och fiinder ingen bedre end hans Oldeland, som forreslagen er, huorfor ieg hannem ochsaa dertil tage uill. Denne haffuer endnu icke leffuerid dommen fraa sig offuer den troldeeuell ⁴⁾. Ieg tencker, att den bliffuer Skreffuen pa den maanehr, som Augustus ⁵⁾ s. 116pleier att skriffue dy Ryske breffue. Vale. Datum Daalum den 4 No: Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Chriistian friiss tiil hande.

s. 116

4. Novbr. 1627.
Til Rigsraadet.

Kongen sender det en fra Kongen af Sverig modtagen Skrivelse. Gesandterne til Sverig bør rejse snarest mulig. — Geh. Ark.

Wii tilskicker Eder heer huoss kon: y Suerrigiss Skriffuelse, huoraff y ha: ke: gode och wenlige Erbiidelsse erfaarer, Paa huilcken h: k: Skriffuelsse wy h: k: strax haffuer Suaarit och oss ymod h: k: ganske broderliigen betackit, Derhuoss h: k: Laadit forstaa, at uy uorris gesanther inden faa dage till h: k: uille afferdige, som h: k: om alting skulle contentere ¹⁾, Huorfor dii, som aff eder till h: k: at reisse forordnit erre, skall sig skiinde, att dy med ded første samme reisse anstille kunde.

Instructionem med huiss dertill hører haffuer Chanseleren Oss Elskeliige H: Christian friis huoss sig ²⁾, saatt uy inted ued at mangle till samme reissis fornødenhed. s. 117Befhalendis Eder hermed den gode gud y uold, forbliffuendis eder samdt och sehr med all kon: gunst och Naade uell beuogen. Aff daalum den 4 No: Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad tiil hande.

s. 117

11. Novbr. 1627.
Til Rigsraadet.

Memorial angaaende Indkvarteringen, en Forskansning ved Helsingborg. Udnævnelsen af en Admiral og en Lensmand paa Øsel, Udførselsforbud, Rigsmarskens Ret til at være Rigsraad og Forhøret over Baudissin og Tønne Friis. — Geh. Ark.

Memoriall, som Stadtholderen Rigens Raad skal tilstille.

1. Et kuaa[r]ter for dii holsteiner huoss dii ludtske riither.
2. Dii fransosser ¹⁾ at kuartere heer y landed.
3. Køben:, Cro:, helsing:, Malmø och landtz: att besette.
4. En ska[n]dtze aff tømmer ued skibbroen till helssingborre ²⁾.
5. At tencke paa en Admirall och med hannem tractere, huad hans tractamente skal uerre, naar hand seiiler, ephthersom riigit ded kan taale ³⁾.
6. Inted korn att udføre. Skall ded uaare y fyn till om fiiorten dage imod, daa bliffuer der enten liidit eller inted y landit ⁴⁾.

s. 1187. En anden Lenssmand til Øssell ¹⁾.

8. Naar ieg forfaarer, at nogen vden Raadit er saat till Riigenss Maarss och illo ipso uerrid y raadit aff forrige brug eller handfestningen, Daa er ded y sig ret, atted liigesaa hollis med denne ²⁾.

9. At en uiiss tiid settis, paa huilcken Paudissen och tønni friiss ued derriss Eed forhøriiss ³⁾.

Aff Anderskou den 11 Novem: Anno 1627.
Christian.

Udskrift: Memoriall Riigenss Raad tilskickid.

s. 118

Omtr. 12. Novr. 1627.
Til Christian Friis.

Tønne Friis bør bevise sine Beskyldninger angaaende Kirstine Munks Indflydelse paa Kongen. Det er usandt, at der er sendt en betydelig Sum Penge med Kongens Børn til Holland. — Geh. Ark.

Postscriptum ⁴⁾.

Tønne friss sagde till paudessøn, att huad raadit med mig forabskeidede om dagen, ded støtte kyrsten om ygen s. 119om natten, huilkit band billigdt bør att beuisse, huorudi sliigdt sked er¹⁾.

Dii haffuer och sagdt aff Staatelige kleeder, kiirsten skall haffue, huilcke neppeligen nogen skall haffue siet.

Der taalis ochsaa om en anseendtlige summa penning, som med børnen till hollandt skickid Er ²⁾. Huor dii udi skiibid haffuer uerrid saatt, maa lenss bille ³⁾ och knud wlfeldt ⁴⁾ uyde. Ieg ued deraff inted, mens ded kommer ieg ret uell yhue, att dentid børnen bleff hensendt, daa haffde huercke[n] ieg eller kyrsten Saa mange penning, som uy kunde sende med børnen tilatt forteere dem fram med.

Huad mangell der tydt uerrid haffuer, ded ued ingen bedre end dy gadt folck, tilsteede uaar. Huorlediss dii bleff uddelid, och huem ded gjorde der, er ochsaa bewiist.

s. 119

12. Novbr. 1627.
Til Christian Friis.

Kongen fastholder sit Standpunkt, at Rigsmarsken ikke i Kraft af sit Embede tillige er Medlem af Rigsraadet, og benægter hans særlige Hverv at tale Adelens Sag. — Geh. Ark.

s. 120Den punct om Riigenss Marss kan ieg icke finde derhen att kunde tydis, som man meen, Ty er hand ipso ictu y Raadit, huorfor Skulle hannem giffuis loff til att uerre huos ded, som tracteris?

Menss ded siinis meere att uerre en Concessio, at om hand er y Raadit och foddris till att defendere patriam et partes agere nobilium apud Regem, att hand daa skulle admitteris ad secretiora.

Simpliciter att tale for Aadelen ¹⁾, ded gørriss inted behoff, ty ded er ingen forbøden att taale for sig och andre y nogen sag, Och om hans leylighed icke er ded personlig att gørrre, Daa kan hand ded gørrre schrifftlig, huilkit Chanseleren ephther syn Eed kon: bør att berette och dem forskaffe beskeen derpaa.

Aff Anderskou den 12 Novem: Anno 1627.
Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss till hande.

s. 120

Omtr. 14. Novbr. 1627.
Til Rigsraadet.

Kongens Bemærkninger ved et Udkast til et Svar fra Rigsraadet til den jydsk, skaanske og sjællandske Adel angaaende Fredsforhandlingerne, Bytteriets Indkvartering og Bigsmarskens Optagelse i Bigsraadet. — Geh. Ark.

Efftersom woris kere wener, Slegtt och byrd vdi Iylland, Skaane och Seland haffuer os nogle Puncter wed Bigens Mars vdi kirken for to dage siden ladit foregiffue, som de siden skriffthlig fra sig leffuerit ²⁾, Saa er der paa s. 121woris wenlige suar, som effterfølger:

1. Effterdi hans Maiest: egen folck (dis werre) haffuer skild sig ad i Partier i Iylland och der dreffuit all vgudelighed med Plønderi, høstruer och døttre i foreldrenis neruerrelsse skendit, bønderne disarmerit med mere, Huorfore i ere begerendis, at dene vfornødene krig motte (Nest Guds hielp) komme thill nogen god, fredelig ende, Och de motte komme thill deris gods och erledene skades opretning igen. Saa wed Gud, det

gør os alle ont (er os och selffuer paaramit), seer icke heller enu anden middell end (Nest Guds hielp och bistand) kunde erlange fred. Huorpaa wi aff yderste formue hos hans kong: Maiest: haffue arbeidit och enu gør ¹⁾, forhaabis och (Nest Guds hielp), at wor Herre skall giffue Raad och middell, will och i all vnderdanighed talle med hans Maiest: om eders erledene skade, Icke tuillendis, at h: kong: Maist: io effter denne tids thilstand gør hues som staar thill at gøre.

Huilckit alsammen ymod ha: M: befhaling eller mynde sked er.

Huilckit h: M: ochsa beuilgid haffuer aff oss att maa forsøgis och alle dii media att ma forreslaas, huormed uy en triig och redlig friid kunde Erlange.

Till sliigdt att gøre en begiindelsse haffuer h: M: icke allene beuilligit oss wallenstein att tilskriffue, menss ochsaa breffuit ued h: M: kammeriuncker fortdsendt ²⁾. Huad ha: M: beuilgit haffuer. Chur: aff Saxen och her: aff holsten att tilskriffue, ded er aff Copien att erfaare ³⁾.

s. 1222. De Skaaninger och Selandssfarers begering om forbeta Plønderi och andre vchristelige gerninger, som dis werre i lylland er skeet, vanseet i saa well som andre godwilligen der thill haffuer contribuerit denom at besolde, och befrøcter eder, at om fremit Rytteri hos eder skulle inquarteris, det da skulle gaa eder ligesaa. Huorfore ere begerendis, at ingen fremit Rytteri motte hos eder inquarteris, Men om nogit thill Landsens defension skulle indleggis, at det motte were fodfolck och icke mere, end som i med Landfolkit kan were mectig. Saa er thilforn vdi Ottensse tald med hans Maiest: herom, som Naadigst haffuer samtøct, att ingen fremit Rytteri skulle inquarteris i Seland heller Skaane ¹⁾. Huad fodfolkit sig belanger, er och samme tid omtallit, att icke mere skulle i Skaane och Seland indleggis, end man nocksom kan were mester fore.

3. For det tredie Er i begerendis, Att man vnderdanigst hos hans Maiest: wille thilueybringe, Att Stenderne motte forskriffuis, Paadet dis bedre

Ded er aff h: M: beuilligit, Menss paded h: M: hoffane, commissariernis heste saoch dii offuerbleffne ludtske truppers indkvartering vden derris total rvin, som den nu vdstaar, skee kunde, Siinis oss raadeligdt at uerre at gøre sådan en vddeling paa samme Riitherie, som liiderlig ²⁾ billig kunde uerre, saat den ene stod laast och brast med huerandre, Paded den ene sauel som den anden kunde bliffue beholden ³⁾. s. 123aff alle samtlig kunde delibereris, huorledis man sig best kunde defendere, Och att i forhaaber, at midlertid eders bønder ingen skatt paaeggis. Saa wille wi saadan eders anbringende hans Maiest: vnderdanigst thilkende giff'ue ¹⁾. Men effterdi der ere en hell hoff folck allerede i Skaane och Seland ankomne, huilke, dersom de icke med nogen faa penge bliffuer contenterit, befrøcter wi, att de skulle gøre landene større skade, Seer wi derfor ingen anden raad och middell, Att io en gemen och enfoldig skatt der thill will beuilges ²⁾.

4. Efftersom allerede vdi Skaane Adellens bønderdrenge thill Soldatter ere vdskreffne, Att sligt, effterdi Adellen holler deris Rostieniste, och andre Aarsager motte effterladis, effterdi det er i mod eders Priuilegier,. med mindre slig vdskriffuelsse kunde skee med Adellens egen Consent, Saa huad eders bønderdrenge vdskriffuelsse belanger, Er det icke skeet anderledis end i denne farlige tid och thill Landsens defension och icke widere, huilkit at forbigaa icke os haffuer synttis raadeligt och icke heller lenger at ware, end dene farlige tid paastaar. Och naar stenderne forskriffuis, kan widere derom tallis.

5. Belangendis det Adellen i Seland begerer, at deris bønder motte were fri for hoffanens vnderholdning der thill at Contribuere, som de vdi Fyen gjort s. 124haffuer, Det wille wi i all vnderdanighed talle med hans Maiest. om och forhaaber derpaa it naadigt suar.

6. Rigens Marskis session anlangendis haffuer wi selffuer thilforne vnderdanigst hos hans Maiest: Anholdit, huorpaa wi foruenter hans Maiest: Naadigste erklering. Actum Slagelsse den Novemb; Ao 1627 ²⁾.

Sœnatores eligere non possunt, multo minus cessionem ¹⁾ urgere.

s. 124

15. Novbr. 1627.
Til Rigsraadet.

Kongens Erklæring paa nogle ham tilstillede Punkter angaaende Indkvarteringen, Forsvarsforholdsregler. Udnævnelsen af en Rigsadmiral og en Lensmand paa Øsel, Rigsmarskens Stilling, Tønne Friises Beskyldninger, Forholdet til Udlandet og Skattepaalægene. — Geh. Ark.

Erklæring paa. ded, som Christian holck och Iacob Vlfeldt y dag oss tilstillid haffuer ³⁾.

1. Dii holster kan best kvarteris huoss hoffanen.

2. Huad med dii fremmedis indkvartering ske skal, ded uyl ske snard.

3. Riigens raad ued best, huormegit folck behøffuis til landens Defention, Skiibenis vdristning, saoch huor dii best kan forleggis, eptherdi dennom leiligheden best bekendt Er.

s. 1254. Riigens Admirall at uerre uyl uy bruge Clauss daa, som her er ¹⁾.

5. Kan der findis en, som dychtig er til Øssel att forskicke, daa er ded best, atted skeer strax²⁾.

6. H: lørgen Lunge S: bleff aff oss och ingen anden Riigenss Raad nominerit, oss hannem til Rügens Raad och Marss at uille bruge ³⁾.

7. Skall tønne friissis Ney gelde, daa er den andens laa saa god, och staar oss frii for att troe deraff, huad oss lyster ⁴⁾.

8. Om hielp att besøge dy omliggende potentater kan dy best gørrer, Som y England nu erre ⁵⁾.

9. Søstederne er intet att troe. Huad dii lybske loffuede, ded uille dy inted giffue beskreffuen, och kan gørrer, huad dennom liister.

10. Huad for tiid eller modum collectandi dy bruger, ded lader uy skee.

Aff Anderskou den 15 No: Anno 1627.
Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad til hande.

s. 126

*15. Novbr. 1627.
Til Christian Friis.*

Anne Lykke skal frigives mod at udstede en Forpligtelse til ikke at forlade sin Gaard. — Geh. Ark.

Eptherdi Anne lycke for Myn frummoderss och andre gaadt folckis intercession Skiild skall erleddigis och syn datter ¹⁾ huos Sig beholde, Saa skaldtu stille en Orfeiide debito modo, som hun med syn broder ²⁾ och neste wenner skall vdgiffue, førend hun Slipper, huorudi inter alia skall indføriss, at hun ingenstedtz Skall drage uden till och fraa syn gaard och kyrcken, Cum illo recervato, naar udi nogen aff puncterne pecseris, mig daa at haffue repetitionem principii frii. Vale. Datum Ander: Den 15 Novem: Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss till hande.

s. 126

*18. Novbr. 1027.
Til Frederik Urne.*

Om en Værkmester, der er antagen til Anlæget af de nye Skanser ved Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Denne breffuiser Nicolas Renvoise d'Alançon er antagett for en werckmester och skall haffue en halff rix daler om dagen, naer hand arbejder, och skall du bruge hannom baade her och thill Chroneborgh. Werckene paa begge forbemelte Steder skall begynde med dett første och kaste iorden op, Siden maa mand see, huormed mand best kand sette dett op. Med Samme arbeide skall delis s. 127dem iblantt, Saa att en huer ueed, huad hand skall giøre ferdigh ¹⁾. Frederigsborgh dend 18 Novemhris ²⁾.

s. 127

*30. Novbr. 1627.
Til Rigsraadet.*

Kongen henviser til sine Bestræbelser for Opnaelse af Fred og udtaler sig endvidere om Forsvarsforholdsregler, Hærens Størrelse og Indkvarteringen. — Geh. Ark.

Aff ederss ³⁾ skriffuelse den 29 Huius ⁴⁾ haffuer uy Eiders vnderdanigste betenckende om denne Neeruerrrende tilstand fornommen Och den Naadigst derhen dirigerit befunden, At y oss tiil en god friid at

indgaa raader, eptherdi Riigit icke mehre end 7000 mand tilfodtz formaar at holde, naar alting pondereris, Och pa andris assistens at habe oss faarligdt att uerre. Huilckit ederss betenckende uy for Christeligdt och gans Rationabile befinder.

Sa eptherdi uy erre uyss paa, eder nocksom aff oss at haffue forfarid, at uy ingentiid haffuer laadit oss uerrid ymod at tractere friid, ysønderlighed mens uy uorris kammeriuncker med breffuen til wallenstein at reisse befalid haffuer, saoch in ilium finem til Chur: aff Saxen at skriue och her: aff holsten beuilligt ⁵⁾, formener uy oss in illo puncto att haffue giordt den deell, oss mueligdt haffuer uerrid.

Huad forhaabning uy haffuer saat eller endnu setter til fremmid hielp, ded er ingen bekend vden den, der alting ued. Icke diste myndre haffuer ded altiit uerrid och endnu er uorris mening icke at laade henderne falde s. 128och desperere paa gud y himmelens hielp och kaaste bag dørren media licita, nam hoc esset contemnere theologica & politica. Ded haffuer altiit uerrit ded seckerste at tractere sub clipio.

Huad dii 7000 man anlanger, Saframdt Nummerus ille in conventu statuum ¹⁾ augeri non possit, tunc valeat, quantum valere possit, donec omnipotens Mum augere vuldt, qvi suos non deceret.

At dii fattige folck, som nu yndkuarteringen haffuer, den, indtilat den conventus kan hollis (Som bade icke snardt kan erlange siin begindelse eller ende), skulle aliene graveris, synis os for gud och uerden wbilligdt at uerre och ickun derhuoss tam in prolongatione temporis qvam in diuisione lusta inted andit at søgis qvam proprium commodum och icke Pri: ²⁾

Capitein Heess at legge udi helssingør er inted radeligdt ³⁾, ty danske folck saa mange, at dy et companie s. 129complet gørre kunde, ued uy icke at uerre udi Armeien. Fremmid folck at commandere duer hand inted till, dertilmed saa er hand nu tilsagdt att uaare pa til Skiibss.

Den Instruction, gesanterne til Suerrig medgiffuis skal, haffuer uy ygenomsiet Och uorriss Resolution om den, sauvt oss siinis disse Riiger och lande gaffnligdt at uerre, vorris Chanseler H: Christian friis laadit sette till Paapiir ¹⁾.

Eptherdi køben: och andre Pladtze baade y Sieland, falster och laland med fortification uyl hielpis, Saa skall udi tiide derpaa tenckiss, hurledis sliigdt best och snaarist Skee kan.

Aff Anderskou den 30 Novembris Anno 1627.
Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigiss Raad till hande.

s. 129

4. Decbr. 1627.
Til Jakob Ulfeldt.

Han skal meddele de jydske Rigsraader, at Kongen vil efter en vis Taxt erstatte dem deres Udgifter, naar de sammenkaldes for hans private Sagers Skyld. — Geh. Ark.

Eptherad ieg udi disse dage til Ander: aff underskedtlige personer er Adspurdt, om di ludtske Raad herepther aff mig skulle hollis frii, naar di forskriffuis, Suarede ieg, ded at uerre billigdt, naar di brugis udi myne privat saager, hurpa dog uille gørris en uiiss tax.

Saa eptherdi ded er en sag aff importantie, sa haffuer ieg dig myn mening derpaa uillit lade uide, som du samme Raad skaldt lade forstaa:

s. 130At naar di aff mig forskriffuis, mig daa bekostningen at uille staa, sauit myne privat sager angaar, hurom Stadtholderen Skall fa befaling, dog at hand gør den vndersted, at di, som udi velstanden høier end andre haffuer nyt ¹⁾ Cronen, at dii ochsa nu gørre Cronen større tieniste end andre.

Och eptherdi lanssdommerne och lenssmenden aff I udtland haffuer liid liige saa stor skade, Sa skaldtu Raadit tilskriffue at møde nogit for herredagen at deliberere, hur høidt myne eriinder at forrette huergang estimeris Skall, saoch hurledis dii andre hielpiss kan ²⁾.

Sa endog ingen haffuer større arsaag till sig at vndskildige end ieg, som haffuer myst thuende fiirstendom och den største deel aff dette Riige, Saa uiil ieg dog pro qvota gørre aldt ded, ³⁾ dennom beuillgiss, Och meen ieg, at ingen Christianus bør sig at vndskildige at gørre siin leffnkristen hielp, naar hand trenger. Geistligheden er befalid at deliberere, hurledis dii fordreffne aff derriss orden kan hielpis. Naar nu sligdt pa eders side ochsaa skeer, uil ded giffue en stadtlig Harmoniam. Vale. Aff korssør 4 De: Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigis Rad och Chanseler I acob wlfeldt til hande.

s. 130

19. Decbr. 1627.

Til Jakob Ulfeldt.

Der skal forhandles med Rigsraadet om Paalæget af en Madskat. — Geh. Ark.

s. 131I morgen, naar Raadit kommer sammen, førend rettertingit holdiss ¹⁾, daa skall med dennom taalís, at bønderne maa paleggis, at enhuer giffuer till flaadens vdrístning 1 lisspund flesk, 1 lisspund kiød, 1 tønde kauring, ½ tønde biggriin ²⁾.

Vden slig hielp kan man inted faa flaadens vd y sommer. Vale. Aff køben: slot den 19 De: Anno 1627.

Christian.

Udskrift: Riigenss Chanseler Iacob wlfeldt til hande.

s. 131

19. Decbr. 1627 ³⁾.

Til Frederik Günther.

Der skal affattes et Gjældsbevis til Enkedronningen paa 40,000 Rdl., sora Bigsraaderne skulle gaa i Borgen for. Kongen at England skal anmodes om at skaffe Kongen noget Klæde paa Begning. — Geh. Ark.

Eiin briiff soll gemacht werden auff 40 thaussendt thaler, so ich von der fraumutther geliien habe, fuhr welche summa dii Reix Rehthe bürgen sollen ⁴⁾. Dii lehrliche Renthe soll dii fraumutther von des hausses warenborrigss einkumst erleget werden.

Dem Agenten in Engeland ⁵⁾ soll geschriben werden, dass er beii dem köninge daselbst anhalthen soll, dass er mihr mit etzliche hundert Sticke gemeiine laacken endtsetzen wolle auff rechning.

s. 132Ein paass auff dass skiiff, so nach demselbigen laacken hin soll ¹⁾.

Udskrift: Friiderich giinther zu handen.

s. 132

21. Decbr. 1627.

Til Frands Rantzau.

Om en Foræring til en nederlandsk Gesandt. — Geh. Ark., Bilag til Rentemestr. Begnsk. 1627.

Eptherdi den hollandtske gesanther nest gudtz hielp faar syn aff sked y dag ²⁾, saa uill der forehring till hannem paa 200 croncr.

Aff køben: slott den 21 De: Anno 1627.

Udskrift: Stadtholderen frans Randtzou till hande ³⁾.

s. 133

26. Decbr. 1627 ¹⁾.

Til Frederik Günther.

Han skal affatte en Instrux for sig selv som Gesandt til Holland. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Eiine Instruction sollestu abfassen

Auff deine Persohn, dass du von hinnen dich nach hollandt begeben sollest ²⁾ vndt beii graff Ernsten ³⁾ vndt donappen ⁴⁾ erkundigen, wii ess vhm lossia v: fossberg ⁵⁾ sachen Stee beii den herren Stathen, wiiauch beii anderen daa ihm lande.

s. 134Vndt weill du mit seinem brudern bekendt bist, sollestu mit ihm reeden (souern er alda zustelle ist),

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2. bind)*,

dass mich obengemelthes seiness Bruder proseduren ihn viill sachen befremdt fohrkommen, vndt dass seine Verrichtung ganss nit mit seiner zusage corresponduet, so von mihr zu tolleriren nit ist.

Daa er ¹⁾ sonsten vhm seine Verrichtung daselbst gefraget wirdt, soll er fohrgeben, Er seii ahn dii gesanthen Chr: to: vndt den Braden ²⁾ abgefertiget vndt Erwarthe Ihr.

Da ess sich nun zutrige, dass forgemelthe gesanthen alda ³⁾, so soll ehr ihnen dii capita der ledtzsten Legation ⁴⁾ berichten, darneben vermelden, dass sii in privato colloquio begeret ihre garnison ihn Croneburch vndt helssingburch zu haben, distobesser sich dess Sundess sich zu verseckeren, wohnnach sii sich disto besser können ihn allem vohrzusehen haben.

Ihm Niiderlandt soll Er sich uhm eiinen guthen Skuster vhmsehen, der alhii fuhr mich erbeithen kan vndt ihm freiie wohnung versprechen.

s. 134

29. Decbr. 1627.
Til Christian Friis(?).

Kongen er misfornøjet med den uden Tilladelse foretagne Indvielse af Christiansstad Kirke; dog kan den ikke gjøres om, men Præsten bør straffes. — Molbechs Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 985 c ⁵⁾.

s. 135 Du skalt til dig paa en beeilige ort besikke Doctor Hans Reisen ¹⁾, Doctor Hans Michelsen ²⁾ och Mester Morten, forrige Hofpredicant ³⁾, och dennem Doctor Matzis ⁴⁾ angivende, som det begierit er, referere och derpaa fornemme deris betenckende. Min meening er, at uanseet Mester lørgen gantske oscitanter Christianstads kirke, som kronen och riget saa store penge kost haver och fremdelis koste wil. uden minde indviet haver ⁵⁾ och derfor billig bør att straffis, men epterdi slig indvielse skeed er och nu intet kan corrigiris, och videre indvielse uden forargelse nu mere icke skee kand, mens mere dermed erratum errato vilde blive cumulerit, huorfor ieg acter samme M: lørgen for samme indvielse, saa høyt skee kand, at straffe, och samme mulctam at perpetuere til hospitalet sammested cum tali titulo, saa at efterkommerne i samme by kand være vis paa, at deris kirke er indviet.

Af kiøbenhafns slot den 29 Decemb: 1627.
Christian.

s. 136

1627—28.
Til Frederik Günther.

Generalstaterne skulle anmodes om at undsætte Stade og Krautsand. — Geh. Ark.

Dii staathen sollen Ersuchet werden Staade zu endtsetzen vndt eine Skandtze auff kraudtsandt ¹⁾ zu werffen ²⁾.

Udskrift: Friderich gynther zu handen.

s. 136

4. Januar 1628.
Til Frederik Urne.

Ordre om nogle Kanoner paa Kronborg. Alle Krudtpotter skulle sendes til Kjøbenhavn.— Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Denne breffuiser skall skaffiis hielp til att gjøre lader och forstillninger thill de halffue Cartoffuer, som skall brugis i marcken. De krudpotter ³⁾ alle skall hidsendis, och de Støcker, ingen undtagen, som Staaer udi Skurett paa wolden, Skall Settis ud thill Søen. Aff kiøbenhaffn dend 4 Ianvarij ⁴⁾.

s. 137

5. Januar 1628.
Til Frederik Günther.

Om Indkjøb af forskjellige Slags Vaaben i Nederlandene. — Geh. Ark.

Ihm Niiderlandt soll fiuhr allen dingen dass Seiidgewehr nit vergessen werden, dass dessen etzlich thaussendt

mehr dan dess anderen gewehrs miige kommen.

Item dass dii hellebarthen vndt partisanen nit vergessen werden ¹⁾.

Rossenborrich den 5 Ianv: Anno 1628.

Udskrift: Friiderich giinther zu handen.

s. 137

10. Januar 1628.

Til Rigsraadet.

I Anledning af, at Henrik Rantzau er kommen som Sendebud fra Hertugen af Gottorp angaaende Freden, erklærer Kongen, at der ikke kan være Tale om noget Fredsmøde, med mindre Kejseren sender Fuldmagt. — Geh. Ark.

Epthersom ded udi nogle daage er saagdt heer udi byen, Hendrich Randtzow at uerre foruentendis, som haffde med sig capita pacificationis, der hand nu kom tiil oss ²⁾, sagde uy til hannem oss at haffue fornommit bona nova, yded at heer sagdis hannem at føre friidden med sig, Suarede hand, sig for lycksalig att uerre at regne, om hand sligdt med sig førthe.

Der hand nu kam allene till oss, berettede hand, huorledis her: aff holstein aff hannem haffde begerit at holde an om et mode imellom Rügens Raad och dii holsteinske s. 138Raad, som om friidtzmiddelen kunde tractere, begerthe derhuos at uyde, om hand sliigdt motte proponere Riigens Raad. Suarede uy, at om sliggit mode waar inted at taale, nisi adsit plēnipotentia Cæsarea. Naar man uaar uyss paa samme plēnipotens, saa kam pu[n]cterne well fraam, Paa huilcke puncter Riigens Raad skulle nocksom sig paa uorriss uegne salediss erkleere, som ded kunde uerre forsuarligdt for gud y himmelen och werden, Huilckit uy Riigens Raad haffuer udi en hast laadit forstaa ¹⁾. Valete. Aff køben: Slott den 10 Ianv: Anno 1628.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad till hande.

s. 138

11. Januar 1628.

Til Rigsraadet.

Kongen er tilfreds med, at det svarer Henrik Rantzau, at det har Fuldmagt til at forhandle om Fred, naar Kejseren sender Fuldmagt. — Geh. Ark.

Riigens Raadtz Betenckende, oss ydag tilstillid ²⁾, haffuer uy Igenomsiet och gaadt befunden, Naar uorriss tiener och Raad Hendrich Randtzow aff Eder suaris, Eder aff oss at haffue Erlangidt plēnipotentiam at tractere friid, Naar fuldkommen plēnipotens aff keysseren opuyssis ³⁾.

Aff køben: huss den 11 Ianv: Anno 1628.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad Samdtlig tiil hande.

s. 139

Omtr. 22. Januar 1628.

Til Frederik Günther.

Han skal takke Generalstaterne for deres Tilbud om underhaanden at sende Kongen Tropper og Skibe og sørge for, at Tilbudet opfyldes. — Geh. Ark.

Nachdem foppius mihr hatt wissen lassen, seiine principalen wolthen mihr etzliche thausendt man zuskicken wiiauch etzliche orloffskiiffe, doch das ihr nahme nicht darzu gebraucht wurde ¹⁾, worzu bestallung zu kopenhagen verfertiget werden, worfuhr den Stathen billich soll danck gesagt werden, wan du daa ankommest, darneben obengedachte bestallung zu wasser vndt lande mit dich nemmen ²⁾ vndt dii anfohderung thun, das mit dem erstem offenem wasser diiselbe zusage miige inss werck gerichted werden.

Weiiill der Oberster Loh ³⁾ ein guther Soldat, alss sege ich ihm gerne geholffen bei den zugesagthen truppen wiiauch den graffuen v: Solmss ⁴⁾.

s. 140

22. Januar 1628.
Til Frederik Günther.

Om Udnævnelser af den nye Resident hos Generalstaterne. — Geh. Ark.

Ich vergass in meinem memorial Ders Residenten, So ich ihm Niiderlande bestellen wolthe. Ess ist ein fohrneher man, aber der nahme ist mihr endtfallen ¹⁾.

Es soll mit ihm auff 3000 dl. tractiret werden lehrliicher besoldung. Er hatt zuahr mehr begeeret, aber ich mein, Er thudt ess woll darfuhr, ihnsonderheit wan er eiinen höehren titell bekomdt alss nemlich Ambassiator.

Cro: den 22 lanv: Anno 1628.

Udskrift: Friiderich giinther zu handen.

s. 140

5. Febr. 1628.
Til Frederik Urne.

Om nogle Faner, om en Liste over Vaaben i Rustkammeret paa Kronborg samt om Fuldførelsen af en Skanse. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

s. 141 De gamle faner, som findis baade paa dend lange gang och andenstedz, skall riffuis fra Stangen och forsendis thill Stattholderen. Fortegnelsen paa huis gewehr der findis paa Rustkammerett skall ochsaa fremskickis. Ingenieurens discours wagtett skall der faris fortt med dett werck, efftersom dett affstucken er, uden nogen forandring ¹⁾. Frederichsborgh dend 5 Februarij ²⁾.

s. 141

6. Febr. 1628.
Til Frederik Urne.

Om Smørleveringer paa Ladegaardene ved Frederiksborg, Svin og Gjæs skulle føres fra den lille Ladegaard til den store. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Effterdi de Meyersker paa Ladegaardene ³⁾ Saa gandske wlige haffuer Slagett Smør, Saa skall dennom, som mindre Slagett haffuer, pro quota aff deris løn afftagis och thill deris løn igien udi dette Aar leggis, som mest haffuer førtt thill Regenskab. De Suin och ges, som gaar paa dend liden Ladegaard, skall Sendis ud thill de paa dend Store Ladegaard. Rosenborrich dend 6 Februarij ⁴⁾.

s. 141

9. Marts 1628.
Til Christian Friis og Frands Rantzau.

De skulle kalde saa mange af de jyske Rigsraader og Adelige, som ere ved Haanden, til Kjøbenhavn for at overveje Midler til at tilbageerobre Jylland. — Geh. Ark.

s. 142 Worriss Chanseler H: Christian friiss och worriss Stadtholder frans Rantzou Skal tiil en uys dag med ded første til køben: beskeide ded ludtske Raad saoch Aadel, saa mange ued handen erre, Och med dennom Deliberere, qvomodo qualiter uy ded best kunde anstille, at uy oss ludtland enten ganske eller ex parte igen kunde bemechtige, saauit gud Alsommechtigste dertil uil giffue siin Naade.

Och eptherdi dennom er beuyst, huad folck her er y tienisten, saoch huad folck aff Riigit kan opbringis, Saa uil derepther gørris offuerslag, huor man skall tage den-dll, dertil uil fornøden gørris, icke allene at bringe dem paa banen, menss dennom siiden at Erholde.

Dy, som paa samme tyd huoss denne uorriss proposition kallis at uerre tilstede, skall formaniss at holde alting in secreto ¹⁾. Valete. Aff Naaskou 9 Martij Anno 1628.

Christian.

s. 142

16. Marts 1628.

Til Christian Friis.

Memorial om, hvad der skal forelægges de jydsk Raader og Adelige angaaende Midlerne til Jyllands Gjenerobring. — Geh. Ark.

Memorial paa ded, som Delibereris skall om ludtlandtz Recuperation.

1. Huor, naar och huorlediss folckit skall forsamlis, och at ded skeer paa dii steder, huorfraa dii med en slags uiind kan gaa, huordthen dii skaall.
2. Skuder, skiib och baade, saa mange fornøden, med folck och nødtørfftig
3. Prouiandt paa dii Steeder, forgaaderingen skall uerre, och ded udi tyde.
4. Nogle aff Raadit och landsaater, som med Prindtzen s. 143och Riigens Maarss kan Dirigere ded ganske werck, som dy ded uyl forsuaare.
5. Dichtige proviandt commissarier, som altiing udi tyde kan anordne.
6. En Admiral offuer skuder och skiib huoss Armeien.
7. En Generall Artholoriemeistcr, som all nodthurfft y alle made anordne kan.
8. Huorlediss med lustitien holliss skall, och huem den skall besidde.
9. Huorlediss Riither och knechte kan bringis op at Marsere med ded første.
10. Riiteried med Artholoriet och Baagaisi heste At forsørge med høe och haffre paa ded sted, dii skall forsamlis, saoch paa Skuderne, om uiinden dem icke strax føie uyll, saoch indtill dii udi ludtland nogit bekomme kan ¹⁾.

Naaskou den 16 Martij Anno 1628.

Christian.

Udskrift: Memoriall Paa huess som ded ludtske Raad och adell proponeris Skall nu vdi køben: ²⁾

s. 143

18. Marts 1628.
Til Jens Munk.

Ordre om, hvorledes Skibene skulle forholde sig ved det tilsigtede Angreb paa Femern. — Afskr. i Sjæll. Beg. XVIII, 394 ³⁾.

s. 144Naar di seer, att ieg gjør segell, Saa schall di alle gjøre segell med schibe, Galleyer och schuder, store och smaa, huilcke alle dette Skib Hummeren schall følge vdi kiøluand saa ner, immer mueligtt er. Hauffhesten och den Galley fraa Marstrand schall bliffue gantsche agter dem, Som Soldaterne inde haffuer, och dem driffue effter, saa att di følger, och schall alle schibene, store och smaa, følge dette schib vdi en frondtt, om veyrett Saa er, att dett schee kannd, och ellerss holle dem saa ner, som mueligtt er. Huor dette schib setter, daa schall alle di Andre sette sammestedz Imellem Landett och dette schib. Di schuder, som thill Landet flyde kannd, schall sig op thill Landett legge, di Andre gaa Landett Saa ner, Indtill di staa fast. Siden schall di paa Alle Sider forwachte viider Ordinantz ¹⁾. Giffuett paa Hummeren denn 18 Mart: A: 1628.

s. 144

7. April 1628.
Til Frands Rantzau.

Om 600 Rdl., som Kongen beholder. — Geh. Ark.

Wansiet ieg diig udi ded forrige breff tilskreffuit haffuer, at ieg dig dy sex hundrede rix daler med denne s. 145breffuisscr ygen skycker, saa haffuer ieg dog dem til mig annammid.

Aff hummeren den 7 Aprilis Anno 1628.
Christian ¹⁾.

Udskrift: Stadtholderen till hande.

s. 145

21. April 1628.
Til Frederik Urne.

Prinsens Bartskeer skal irettesættes. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du skalltt Sige Prindzens Badsker ²⁾, Att Saa fremtt hand icke thager vare paa hannom, Meden ligger der paa hans plaisir, da skall hand vist bliffue indquarterett paa Slottett. Skall Bastian bliffue hoes Prindzen, da haffuer hand hannom intett behoff, och maa ieg See mig om effter en andenn Badsker hoes Hoff Compagniet. Frederichsborgh dend 21 Aprilis ³⁾.

s. 145

21. April 1628.
Til Frederik Urne.

Ordre om torskjellige Ting, der skulle gjøres paa Frederiksborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

1. De Smaa Steenbroer imellom Slottett och Fauerholm skall flies, Saa att mand magelig Paa dennom køre kand. Huor som der er hull i veien fra dend liden och thill dend Store ladegaard, de skall fyllis.

s. 1462. Dend gamle kallehaffue ued Fauerholm skall flies, Saa att kallene i Sommer kand gaa derudi.

3. Naer Melckedeien aff Ebbekiøb ¹⁾ skall derhen, da skall hun tage med Sig hendis kalle, huortill skall indgerdis en haffue Strax ued gaarden, saa ner skee kand, och skall itt skur Strax op till husett Settis theckt med Straa thill de Spee kalffue.

4. De Render, derhen Sendt bleff, førend ieg drog bortt, skall leggis aff Rendemesteren ²⁾ ind i kelderen thill Ebbekiøb fra dammen der offuen for.

5. Ellers skall dend rende, Bastian Murmester ³⁾ aff Samme kelder giortt haffuer. aff hannom forferdigis, eller och Strax fli hannom Lossemente i taarnet, indtill en anden Mester dend ferdig gjør.

6. Naer Samme Bastian dend skøntt ferdig gjør, Skall hand dogh Settis udi hullett, fordi att hand icke før haffuer dend ferdig giortt.

7. Fra Postrenderne, som gaaer igennem hestehaffuen thill Frederichsborgh, skall leggis render ind udi melckekiolderen udi hestehaffuen.

8. Dend iord, der er kast uden for graffuen, som er opkast uden omkring dend skandze ued hans Sneckers ⁴⁾ i Hillerød, skall bringis ind udi skandzen Sammestedz.

9. Ieg vill vide, huem der bruger dett lossemendte, Hans Snecker var udi, nest op till Docterens ⁵⁾.

10. Prindzens Skredder ⁶⁾ skall rømme Strax dett lossemendte, hand haffuer inden porten uden min vilge bekommett.

11. Huor der gjør is wangede behoff for wangene i hestehaffuen, der skall Settis led for, som bønderne kand s. 147giøre. Huor porte fornøden er, der skall de Settis aff Tømmermanden.

12. Wdi dett Melckehus udi hestehaffuen skall en indsettis, som kørne och wangen ware kand.

13. Dett hus, Som for nogen tid bleff satt ued koehaffuen thill fiskerne, skall nedertagis och forbrugis, huor dett mest fornøden er.

14. Hoes Caspar Fincke skall erfaris, huad for en hoffuettnøggell hand haffuer giortt dend laaes thill, der Sidder for melckestuen i hestehaffuen.

15. Effterdi Melckedeien paa dend liden ladegaard icke paa en stoer haab ner haffuer bragtt saa møgett smør thill veie, Som dend ene paa dend Store ladegaard ¹⁾, Saa skall hendis resterende løn anholdis och biudis borgen till for resten att betale eller borge for sig Selff, och skall dend aff Ebbekiøb tage saa lenge vare paa dend liden ladegaard, indtill ieg sender en hid, som der bliffue skall. Imidler tiid skall dend paa dend Store ladegaard See thill de køer fra Ebbekiøb.

16. Effterdi, Gud vere loffuett, att flaaden er i Søen, Saa maa bønderne forskaanis med Strandwagten, indtil di haffuer Saaett. Dog skall dennom Sligtt beuilgis, lige som ieg derom intett viste. Heraff skall du skaffe

migh en Copie under din hand. Frederichsborg dend 21 Aprilis ²⁾.

s. 147

*22. April 1628.
Til Rigsraadet.*

Da Holger Rosenkrands allerede tidligere paa egen Haand har taget sin Afsked som Rigsraad, behøver han ikke nu at søge den, — Geh. Ark.

s. 148 Wy kan Eder, worris Elskelige Rügens Raad, icke forholde, at uy erfaarer, at holger Rossenkrandtz lørgensøn ¹⁾ lader sig fornemme at uille begeere dimission.

Saa eptherdi hand den sielffuer taagit haffuer, dentiid Religionen, worris persohn och hanss feederne land stod udi største faare, Saa formener uy hannem den inten(!) uyder at haffue at søge. Huilckit uy wiidtløfftiger med hand och mund uyl udføre, naar ded begeeriss.

Huad hiidindtil eptherladt er, ded er inted skeed for hans skiild, huilckit uy saa korteliigenss haffuer uillid Eder ladid forsta, Befhalendiss Eder samdt och seer den Alsommechtigste gud, forbliiffuendis altid eders welbeuogen och nadige herre och konning. Aff Rossenborg den 22 Apri: Anno 1628.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad Samdtligen tiil hande.

s. 148

*28. April 1628.
Til Rigsraadet.*

Kongen samtykker i det Valg af Befuldmægtigede til Fredskongressen, som Rigsraadet har foretaget. — Geh. Ark.

Wii Erfhaarer vdaff Ederss Skrifftlige Vota dii fleeste derhen at haffue uerrid dirigent, at Chanseleren H: Christian friiss, Chanseleren Iacob wifeldt, H: Albrecht s. 149 Skeell och Hendrich Randtzou tiil den formente friidtz tractation med keysseren Skulle brugis ¹⁾.

Saa eptherdi uy samme gaadt folck dertil tienlig befinder, saa skall disamme sig holde ferdige, at dy sig paa reiisen kan forføie, Naar och huor ded sig saa føie kan ²⁾. Valete.

Aff køben: den 28 Apri: Anno 1628.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigis Raad Samdtlig tiil hande.

s. 149

*29. April 1628.
Til Rigsraadet.*

Kongen forlanger hver enkelt Rigsraads skrifftlige Votum om mulige Vaabenstilstandsforslag fra kejserlig Side. Der skal sørges for Proviant til Toget til Rygen. — Geh. Ark.

Eptherdi concluderit er, huem huoss friidtz tractationen brugis skall, naar den epther den Alsommechtigstis uel-behaag skall stillis udi werck, Och uy erre uis paa, at førend dertil enten tyd eller sted aff fiinden indrømmis, At daa bliffuer taalid om Stilstand, oss dermed at opholde och Ruinere, Denom och derris kaarnuther derymod at liberere, och at dii distebedre derris intent paa andre steder kan sette y uerck, huorfor Riigenss Raad in hoc punctu en huer a parte skriffblig med et ord eller thu oss derris mening skall laade forstaa ³⁾.

s. 150 Der uyl gørris anordning, at huess Øll, brød och andit paa ded tog paa Riien medgaar kan compleris ¹⁾.

Aff køben: den 29 Apri: Anno 1628.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad tiil hande.

s. 150

7. Maj 1628.
Til Rigsraadet.

Kongens Erklæring angaaende Fredsbetingelserne. — Geh. Ark.

Worriss erklering paa dii Puncter, som Riigens Rad skulle medgiffuiss²⁾.

1. Naar en Erliig och seeker friid bliffuer concluderit, Saa uil uy in punctu affskaffe krigsfolckit, saauidt ded udaff festingerne kan misstis.

2. Den Neddersexiske kreidtz epher key: meening at kuytere, ded uaar oss och uorris till Ewig tiid for neer, vden at hand kunde beuyse nogit ymod statuta imperij at uerre skeed. Mens epherdi yngen aff oss kan eller bør at uerre siin egen dommer, Saa uille uy oss in illo passu kon: udi Spanniem, kon: udi fran: och kon: udi Polens iuditio submittere, paaded key: diste mindre sig skall haffue at besuerge.

3. Stiffterne pro me & heredibus at qvitere kan uel skee, qvatenus ad meam personam, mens pro natis nogit att loffue hoc est inauditum neque honestum.

Och om uy endskønd sligdt uille indgaa, denne tiidtz s. 151wiilkaar nogit at favorisere, Saa tør ingen tencke, at dy sig in illo passu med uorriss samtycke aliene lader Nøie, menss uil haffue, at Børnen sielffuer sig derpaa Skal Reverssere.

Huorlediss oss ded nu uille anstaa, worriss Børn enten med gode eller wnde dertil at Disponere, ded forstaa huer erlig mand nocksom.

4. Mange tønde guld at vdloffue Seer uy ingen middell tiil, Om worriss och Cronens pandt nogen tiid skall bliffue indløst, och uy skal salvere uorriss gode naffn och richte.

5. Ded at affsta ded, som H: aff Brun: oss lenge for denne krig er skiildig bleffuen¹⁾, seer uy inted, ex quo capite key: kan missere privata Publicis, ickeheller men uy nogid simile at kunde alligeris in ullo tractatu.

6. Med Biskopen aff Brehmen bliffuer gaat at handle ymod finem tractatus²⁾.

7. Naar her: aff Lyneborg demonstrerer, oss allene uerre in causa, at hanss land er Ruinerit, Saa skall der paa uyder bliffue suaarid.

8. Imod det huss Østerig haffuer ieg aldrig giordt nogen forbundt, haffuer ded yckeheller udi Synde, saframdt uorriss huss och familie for dedsamme kan bliffue assecurerit.

9. At dii vdaff friidden skulle luckis, som oss enten tiendt haffuer eller weel ajfectionerit enten uerrid haffuer eller endnu erre, ded er nodus gordianus, huoraff man ingen exempel skall kunde finde udi nogen friidtz tractation.

Paa københaffuen den 7 Majj Anno 1628.
Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad till hande.

s. 152

17. Maj 1628.
Til Christian Friis.

Hertugerne Frederik og Ulrik skulle bruge Medicin. Hertug Ulrik skal sendes til Sverig. — Geh. Ark.

Epthevsom D: Arnisenius formener at uerre fornøden, at her: frederich och her: wldrich udi denne tiid brugte nogit, Och hand ued, at dii inted gerne uil daran med en god uillie, och ieg inted kan uerre tilstede førend paa mandag middag¹⁾, mueligdt naar D: mener dennom at Skulle aldt haffue brugdt medicin, Huorfor du dennom Skaldt siige, at dii dennom dertill accomoderer.

Och epherdi ieg achter her: wldrich til kon: y Suerrig nu strax at forskicke, saa skaldtu med Stadtholderen taale, huilckid aff Skiiben først ferdigdt kan bliffue, som hannem kan føre offuer²⁾. Ieg taalede med dig siistegang om en, som hannem kunde følge, om Enhussen³⁾ endelig icke s. 153kunde biie, paa huilcken uil tenckis, at hand er tilstede, naar gud uil, ieg kommer, saframdt at samme Enhussen er forreissid eller forreisser. Vale. Aff frede: den 17 Majj Anno 1628.

Christian.

Udskrift: Chansleren H: Christian friiss till hande.

s. 153

*19. Maj 1628.
Til Frederik Urne.*

Der skal sendes Levnetsmidler til Skibet Patientia og Pipholt til Frederiksborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der skall Strax forskaffis thill Patentia ¹⁾ Høns 10 par, ferskt Smør 1 fieringh, wnge lam 6, Engelsk Øll 1 fad.

Thill Frederichsborg skall Strax forskickis 400 Støcker Pipholdte ²⁾, huoraff skall giøris bøtter, och Saa mange, som ingen lernbond er till, de skall bebindis med tøndebaand. Bøckeren skall forskafis hielp, saa lenge som Samme arbeide paastaaer. Chroneborgh dend 19 Maij ³⁾.

s. 154

*25. Maj 1628.
Til Frederik Urne.*

Om nogle Tømmermænd, der skulle sendes til Frederiksborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich wrne skall befale M: Hans Brøndmester ¹⁾, att hand skall Sende tuende Tømmermend hid thill M: Hendrick, Som er paa Møllen ²⁾. Frederichsborgh dend 25 Maij ³⁾.

s. 154

*26. Maj 1628.
Til Frederik Urne.*

Nogle Levnetsmidler skulle være til Rede i Anledning af Kongens Rejse med en Pram i Sundet. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

leg agter nest Gudz hielp att Seile med prammen ⁴⁾ hen att Sundett i natt eller i morgen thiligh, huor du skaltt haffue tillstede itt par Raadiur och nogle høns och egh med nogett ferskt brød, Som mand Strax kand thage ind. Frederichsborgh dend 26 Maij ⁵⁾.

s. 154

*29. Maj 1628.
Til Frederik Urne.*

Nogle Haandværkere og noget Tømmer skulle sendes ud til Kongens Skib. Leonora Christina skal hentes til Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

s. 155 Frederich wrne skall Sende herud hans Gryttenfenger ¹⁾, som skall tage nogett thør tømmer mett sig till en windue ramme, saa och en Suend, som dend Samme her giøre kand. Caspar Fincke skall och Strax komme thill skibett. Du skalltt drage ud thill minn datter och hendte hende paa Slottett, huor hun skall bliffue, thill winden bles ²⁾. Aff Skellpadden dend 29 Maij ³⁾.

s. 155

*30. Maj 1628.
Til Frederik Urne.*

Han skal forhøre den tydske Præst i Anledning af, at han har ladet synge andre Psalmer end de sædvanlige. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich vren(!) Soll bei dem heutigen Prediger ⁴⁾ vernemen, qva Authoritate er andere Psalme singen lest, dan bis Dato in diesen kirchen gebreulich gewesen. Er Soll So lange hiroben bleiben, bis ich Seine erklerungh vernehme. Chroneborgh dend 30 Maij ⁵⁾.

s. 155

*15. Juni 1628.
Til Frederik Urne.*

Ordre om forskjellige Foretagender paa Frederiksborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

1. Melckedeien thill Ebbekiøb er Send tuende hopper thill melcke uognen huormed hun thill byen kand føre melcken, huorfor hinde wisse dage skall settis, paa huilcke s. 156hun skall Søge byen, saa och huor till dags hun did komme skall, saa och naer hun skall vere aff byen igien, och skaltt du bestille dett hoes wagten, att du kand faa dett att vide, om dett skeer thill dend thid, hennde forresettis.

2. Weien thill Ebbekiøb fra dend ny vey skall forbedris, i Sønderlighed dett Støcke, som løber lige thill fra wangehusett thill Melckehusett.

3. Wangehusett skall flyttis indtill melckehusett, saa att hand, derudi boer, kand See thill melckehusett om vinteren.

Disse effterskreffne poster er befalett fogden ¹⁾ och skriffueren ²⁾ her att forrette, huor paa du skaltt giffue agtt, att dett skeer.

4. Weien fra Slottett thill Ladegaarden skall med Sand udbedris, huorsom dend er forkørd huilckett och skee skall for melckehusett i hestehaffuen.

5. En grøfft omkring melckehusett Sammestedz, saa att wandett icke kand komme thill foedstøckerne.

6. Wangehusett skall fløttis op thill Samme melckehus, saa att hand kand haffue opsigtt med melckehusett om vinteren.

7. En broe offuer grøfften udi dett ene kobbell udi hestehaffuen nest op thill dend Store mose.

8. Dend vey, som gaaer aff heste haffuen igennem dend portt ued lohan Bøguadz wangh, skall flies.

9. Huor de dybe putter er udi weien alleuegne, derudi skall leggis render, Att wandett kand gaa derigennem.

10. Fogden och skriffueren skall besigte haffuerne alleuegne, huad for frugt derudi er, Saa att mand kand vide, huad di gjør derudaff. Frederichsborgh dend 15 Junij ³⁾.

s. 157

21. Juni 1628.
Til Frederik Urne.

Han skal skaffe Peter Paynck en Tønde Jordbær. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich wrne skall aff hans lehne forskaffe Peter Pay en tønde fuld med lordber. Kiøbenhaffn dend 21 Junij ¹⁾.

s. 157

5. Juli 1628.

Kongens Erklæring angaaende Rigsraadets Forslag om Udnævnelser af en „Landzahlmester“. — Geh. Ark.

Paa Ratzens betenckende, Iffuer wiind tilstillid, en landtzens zaalmeister att bestille ²⁾ er. denne vorriss Er kleering: At samme officium udi denne tiid er heel tienligdt, Paaded uorris Renthemeister inted med contributionen haffuer at Skaffe uyder end med den, uorre lehn och købsteeder vdgiffuer. Mens epherdi uy oss prima fronte udi samme officij forretning inted kan rette, saa maa uy derom bedre informeris, førend uy oss totaliter derpa kan Resolue:

1. Huorlediss Eeden skall liide, och huiss commando hand skall følge.

2. Om hand skall lade indkreffue contributionen, mens hand derfor skall staa.

3. Om hand Skall laade indkreffue Maadskatten och staa for denss udgiift.

s. 1584. Huilcken paardt aff Armeien hand skall contentere och igen forstercke och følge, naar behoff gørriss.

5. Om folckid, som langdt herfraa commanderis, skall søge hannem eller hand dem, naar dy skall betaalis.

6. Epherdi hand sig udi Malmø skall lade fiinde, Och allestedtz y uerden brugeligdt er, at zaalamdtiid och lustitien er sammen, huorfor, om Riigit udi denne tiid med samme pladtz er tiendt, Daa uil der anstillis en kriegssregering, besaat med en dichtig præsidet, fornunfftige Ascessorer, en god Audothor(!) och en tro Secretario, som udi dy sprog kundig er, som dy Nationer, heer tien, forstaa kan.

Aff køben: den 5 Iulij Anno 1628 ¹⁾.
Christian.

Udskrift: Resolution Paa den land zaalmeisters Bestilling.

s. 158

5. Juli 1628.
Til Frederik Urne.

Han skal sende 30 Soldater fra Kronborg til Kjøbenhavn. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Threduffue Soldater skall du Strax Sende aff husett thill kiøbenhaffn med en Commandeur, huilcke du skaltt forskaffe vogne, saa att de erre vist thillstede i morgen ued tholff Slett. Naer de der ankommer uden byen, saa skall de begiffue sig ud thill toldboden ued St: Ane broe, s. 159huor de skall finde baade. som dennom ud thill Prammen skall føre ¹⁾. Frederichsborgh dend 5 Iulij ²⁾.

s. 159

21. Juli 1628.
Til Frederik Urne.

En Tegning skal sendes til Smeden Kaspar Fincke. Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Dette affritz skall thillstillis Caspar Fincke, att hand Strax derefter gjør thuende ferdige. Kiøbenhaffn dend 21 Iulij ³⁾.

s. 159

22. Juli 1628.
Til Frederik Urne.

Han skal sende Kaspar Fincke Trækul. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich wrne skall forskaffe Caspar Fincke Saa mange thrækull, som hand haffuer behoff thill dett arbeide, som hannom nu her befalett er. Rosenborgh dend 22 Iulij ⁴⁾.

s. 159

10. Aug. 1628.
Til Rigsraadet.

Det maa bestemme, hvor Hüneckens Ryttere skulle bruges. Kongen ytrer sit Mishag med, at en Galej er tagen af Fjenden ved Assens, og sender en Pinasse. — Geh. Ark.

s. 160Ederss skriffuelse haffuer ieg ydag bekommid ¹⁾ och deraff ederss betenckende om hiinekens ²⁾ Riiter forstanden.

Huorjaa uy eder icke uylle forholde, at naar y samdtlig foreeniss om en pladtz, huordthen samme Riiter med nogit fodfolck, uel commandent, kan gaa, Riigit til tienyste, at uy da dermed erre contandt.

Den galleiiss occupation ued assens erachter uy at uerre sked aff den store fliitighed, uorre Capiteiner och søfolck følger.

En aff pinasserne sender uy nu fram hermed, som kan brugiss, huor som den best tieniste gørre kan.

Sønderlig anfald kan paa fiin inted skeep, om samme gaaley endskøndt er tabdt, saaframdt dy udi landid uyll gørre nogen modstand. Befaalendiss eder hermed gud y himmelen. Aff wolgast ³⁾ den 10 Au: Anno 1628.

Christian.

Bliffuer hyneckenss Riiterii uel companierit, saa laader myt lyff companie till hest ickun gaa med.

Udskrift: Riigenss Raad, som y køben: erre, till hande.

s. 160

1. Septbr. 1628.
Til Jacques Freville.

Han skal opfordre den franske Enkedronning Maria til at anmode Infantinden Isabella Clara Eugenia om at nævne den, der har beskyldt Kongen for at have talt haanlig om hende. — Den Ledreborgske Manuskriptsaml., Fol., 131.

s. 161 Memoriall paa vorriss tiener Iacob friiule ¹⁾.

Ephtherdi uy vdi mange mader haffuer fornømmid h: ker: den gammel dronning udi franckeriges (!) ²⁾ oss uel at uerre Affectionerit,

Saa skall uorris tiener for sliig h: ker: gode Affection paa uorre uegne betacke och uyder continuation aff hiner begeere, saoch h: ker: paa uorre uegne Assecurere paa aldt ded, uy uyde, att h: ker: kan uerre till Ehre, tieniste och welbehag.

Herhuoss skall hand aff hin: ker: begeere, att hun h: ker: Infantinnen wille tilskriffue och begeere, at den person motte neffniss, som dii ordt hørdt haffuer, at uy sliggen gammel etc. ³⁾ icke uille haffue huoss friidtz tractationen ⁴⁾, saa thniffler uy inted, at lo hin: ker: Infantinden uel skall erfhaare, at sliigdt aff oss aldriig er tenckt megit mindre sagdt. Tii ded er gud y himmelen och huer erlig man bekendt, at ded aldrig haffuer uerrid uorris s. 162 maner saaledis at tale om gemeene folck, end at siige om sliggen persohn, med huiss forfeedre vorriss foreldre saoch uy sielffuer haffuer leffuid udi stor correspondens och fortroelighed.

Saa ephtherdi sliigdt derriss begge ker: till et Ewig och berømmeligdt Naffn gereiicher, at sligge skandtgester faar derriss tilbørlig løn, Saa forseer uy oss derfor diste-mehr til hin: ker: dronningen udi franckerige, at hun sig herudi inted graverer, menss oss udi uorris begeering wiilfaahrer. H: ker: skall uerre forseckrid, at uy altiit ygen uill gørre ded, som h: ker: til Ehre, tieniste och uelbehag uerre kan.

Aff københaffn den 1 Sep: Anno 1628.
Christian.

Udskrift: Iacob Friivile till hande.

s. 162

4. Septbr. 1628.
Til Rigsraadet.

Kongen forlanger Tilføjelser til den af Rigsraadet vedtagne Anordning om Toldens Forhøjelse. — Geh. Ark.

Wy haffuer aff Riigens Radtz erklering fornømmid, at dy, sau ydt denne tydtz tilstandt haffuer kund taale, haffuer giordt anordning om tollens forhøielse, Menss ephtherdi uy befunder en stor haab Poster Derudaff att uerre glemdt, som endnu uyll haffuiss udi acht, saa uyll sliigdt endnu haffuiss y acht ¹⁾.

Aff køben: den 4 Sep: Anno 1628.
Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad till hande.

s. 163

3. Oktbr. 1628.
Til Hertug Adolf Frederik af Meklenborg.

Kongen er gaaet ind paa Fredsunderhandling i Kiel, skjønt han ikke synes om dette Mødested. — Geh. u. Haupt-Arch. i Schwerin.

Freundlicher, Viilgeliibter Vetter Vndt sohn, Von E: L: diner habe ich mit erfrewethem gemithe deroselben guthe disposition vernommen, der almechtiger erhalte Sii lange daabei. Fuhr meine persohn habe ich den liben godt höglich zu danken, der mich in dissen zuirigen zeithen so genedichlichen behiited hatt, derselbe uerleie gnade, dass ich Vndt alle, so es redlich meinen, mit geduldt in hoffnung dii rechte zeit mugen erwarten. Sonsten werden E: L: nuhmer fabricam pacis in kyll Vernommen haben ¹⁾, welche Egidius V: der lancken forgiibdt, dass diselbe Von lauter Redligkeit, Christbilligkeit, wolthunligkeit Vndt Reputation soll sammen gesmidet werden. Tempus omnia dabit.

Ob nun woll besagter ordt mit ²⁾ nit allein suspect, sondern ganss Vnbekuehm, So habe ich doch darin gewilliget, auff das solches miraculos kunststucke muge am den tag kommen, Vnd ich auss der suspition, das ich den friiden nit gerne sege, kommen muchte.

Miir duncket aber, das sodanes sammensmiden keiine aardt hatt, daa dii gansse giilde, worunder E: L: itziger

weerd³⁾ mit begriffen, nit zuklassen(!) wollen, dass dem s. 164Vnsmeidigem eissen dii rette wermdede kan gegeben werden, weill ich ¹⁾ Viil Vnartigess Eissen darunther wiirdt finden lassen. Befhele E: L: hiimit dem liben godt Vndt Verbleiibe deroselben

getrewer Vetter Vndt Vather
Christian.

Kopen: den 3 Odo: Anno 1628.

Udskrift: H: Aadolff friderich zu Meckelenborrich zu handen ²⁾.

s. 164

3. Oktbr. 1628.

Til Hertug Adolf Frederik eller Hertug Johan Albrecht af Meklenborg ³⁾.

Kongen beder ham opfordre Kurfyrsten af Sachsen til i Hemmelighed at meddele Hansestæderne, at han vil støtte ham (Kongen), og til desuden ligeledes hemmelig at sende ham Penge. — Geh. u. Haupt-Arch. i Schwerin.

Freundtlicher, Vilgeliibter Vetter Vndt Sohn, bei diisser gelegenheit habe ich E: L: nit bergen wollen, das ich aus liibe zu dem Niidersexisken kreydtze alle mittel Vnd wege suche, wordurch derselbe in rue Vndt friide wiiderum kommen konte, Vndt lasse mich bedincken, das wan Chur Saxen dii Stette in geheim wolte sagen lassen, das er ess fiir radtsam hilthe mich Vnther dii arme zu greiffen, Vndt er sich auch angreiffen wolte undt mihr heimlich per wexell lassen geldt zukommen, so hoffe ich, ob godt will, auff kunfftigen friilinck so starck auff den beiinen zu kommen, dass mit gottes hiilffe an den friiden s. 165nichtess soll geschimfflet werden, Vndt wan ich skon so-gesagter massen auffgekomen biin, so wiil ich doch allen friidens tractaten, so dii Churfursten thunlich erachten, Accomodiren Vndt approbiren.

Der tag zum kiill soll auch seiinen fordtganck gewinnen, Vndt daa alda der friide kan getroffen werden, So haatt ess damit seine richtigkeit. Diss aber ist ein mitteil, dass man den keysser zum friiden dreiben kan, sonsten wiirdt ess aaff den altenslaag geen. Weichess alles E: L: dem Chur: zu saxen bei guther gelegenheit mit erbiithung alles guthes dem bedrengethem kreydtze zum besten berichten wollen Vndt mihr mit dem ersten immer muglich eine cathogorische Resolution wiiderum wissen lassen. Ich thu Allezeit hmwiiderum gerne, wass E: L: liib Vndt diinst sein macht, Vndt Verbleibe deroselben

getrewer Vetter Vndt Vather
Christian.

Kopen: den 3 Octo: 1628.

s. 165

3. Oktbr. 1628.

Til Frederik Urne.

Om en Hest, der skal kastreres. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Dend Sortebrune hest, som nu Sidst kom fra Chronenborgh i dend lille stald, skall forskickis hid och her bliffue udkoren, och naer hand er heell, saa skall hand aff Morten kudsk brugis for dend liden wogen och waris aff Post och arbedzdrengene. Frederichsborgh dend 3 Octobris ¹⁾.

s. 165

8. Oktbr. 1628.

Til Rigsraadet.

Der skal forhandles med den fynske Adel om Overførelsen af Tropper fra de østlige Landsdele til Fyn. — Geh. Ark.

s. 166Ephtherdi dette land for fiindenss offuerfald sig allene att Defendere inted er Bastant, om gud y himmelen oss med en streng languarende wiinter hiemsøge uyll, huorfor ded kriigsfolck till hest och til fodtz, som y sieland, Skane och smaland er, saoch en deell aff samme landess vd-skud uyl føriss heeroffuer till den tiid, man erachte kan, att man dem haffuer behoff. Menss ephtherdi sliigdt at sette yuerck icke er saa leet, som ded er saagdt, sa haffuer uy udi tyde uillid laade hiidkalle den fiinske Aadell, med dennom ved Rügens Raad, som in loco erre, at laade om ephtherfølgende puncter taale ¹⁾. Huad dii nu paa samme puncter sig erkleerer, ded haffuer dii oss att Referere, huorhuoss dii oss ochsaa derriss mening skall lade forstaa.

1. Quo anni tempore man dermed begiinde skall, saatt man huercken for tiilig eller for siildig dermed begiinder eller ded ganske forsømmer.
 2. At haffue Skuder och baader dertiill ued handen, saat man icke tager feiill af dem.
 3. Strax att antegne kuarteren uden uylt, huor folckit skall henleggiss, och diidhen forordne foderaiisii och Viueres, saatt ingen disoorder foraarsagis, naar dy ankommer.
 4. Wisse folck at ordinere, som styckerne, munitionen och huad dertiil hører, skall framføre och derhuoss bliiffue.
 5. Paa dy steeder, folckit samliss skall, at forskaffe brendeuyd for wachten och kordegarden, langhalm till hitter och foder till att ligge paa, icke allene till dem, som hiidkommer, menss till dem, heer er, ephtherdi fast alle maa der uerre och landit Defendere, och man inted uyde kan, huor lenge eller stackit det waare kan.
- s. 1676. At tencke paa middell tilat bringe penning tilueye, huormed man folckit kan bringe paa beenen, naar man dem bruge uyll ¹⁾.

Aff Niiborrig den 8 Octobris Anno 1628.
Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad, som heer tilstede erre, til handen.

s. 167

9. Oktbr. 1628.
Til Jakob Ulfeldt.

Kongen sender ham en til Rigsraaderne rettet Fremstilling af Grundene, hvorfor man ikke behøver at frygte Angreb af de Kejserslige. — Geh. Ark.

Discursus Sæuatoribus Regni tradendus.

Den største deel her y Riigid er y den meening, at ded pa underskedliigè steder skulle periclitere, om der kommer en sterck frost pa handen, sed ego contrarium sentio ex illo, at om alle, som kan riide, gaa eller kriibe, uil med hinanden fordt och gørre den deel, dy bør at gørre, om ded endskøndt nogid suurdtt ankommer, saat man kan komme op med 10, 9 eller 8 thussind man, vunde och gode, och gud y himmelen uylle giffue syn Naade till, at Issen uille berre, da fiick man nest gudtz hielp uell landid fraa finden igen indtill danneuerre.

Ratio:

1. Naar hersker nogen fo[r]gadering, da meen finden, sliigdt at skee aff fricht for hannem, huilcken meening man med f[l]iid skulle augere.

s. 1682. Wiil dy Pacem tractere, enten Realem eller fucatam ¹⁾, da skeer ded Hieme, paa huilcken tiid dii meener siig for Riigid heel sycker at uerre.

3. Fiindens folck y luttland er mal contant och er inted formodtlig derfraa att enten kunde eller turde føre fraa.

4. Ded folck for kreppe, glyckstad och y den eyen tager hand inted derfraa, ephtherdi garnisonerne sammestedt erre temmelige stercke. Hanss folck udi Pommeren er langdt fraa handen.

5. Fiick man den ringiste fod udi førstendomid, daa skulle ded giffue sligge extraordinarias mutationes, qvod nihil supra, qvare concludo, bedre att ueure att tentere nogit om luletyd end y hundredagen.

Nyborrig den 9 Octobris Anno 1628.
Christian.

Udskrift: Riigenss Chanseler iacob wlfeld tiil hande.

s. 168

3. Novbr. 1628.
Til Frederik Urne.

Om et lybsk Skib, der skal sendes til Kjøbenhavn. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich wrne med Tolderne udi Øresund skall thill sig lade kalde dend Lybske Skipper och hannom befale att begiffue sig mett sitt skib thill kiøbenhaffn, Sammestedsz att fortøffue, indtill hand faer beskeden fra Sine redere, om samme skib med andre uden dette Rigis præjuditio der kand losse. Att nu sligt aff Skipperen effterkommis, som forbemeltt er, Saa skall hand derpaa her Stille borgen eller och borge for sig Selff och med skibett sendis op thill kiøbenhaffn. Chroneborgh dend 3 Novembris ²⁾.

s. 169

3. Novbr. 1628.

Kongens Kvittering for 10 Rdl., som han har modtaget af Tolderne i Sundet. — Geh. Ark.

Den 3 Novembris Anno 1628 haffuer leg annammit ty rix daler aff tollerne udi helsingør, som dennom vdi derris Regenskab skall gaat gørris.

Christian.

s. 169

8. Novbr. 1628.

Til Frederik Urne.

Han skal hos Svendene i Gjethuset forhøre sig om Prisen paa nogle Former. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du skaltt forhøre med Suennene i Getthuset, huad de begerer for de former, som de nu under henderne haffuer, att forferdige, och mig deraff Strax giøre Relation ¹⁾. Frederichsborgh dend 8 Novembris ²⁾.

s. 169

20. Novbr. 1628.

Til Rigsraadet.

Det skal fordre en Revers af Prins Christian i Anledning af, at Kongen har forlenet ham med Malmøhus. — Geh. Ark.

Epthersom wy for kordt tiid siiden uorriss elskellige, keere Søn Prindtzen haffuer forundt Malmøhuss med dessen vnderliggende husse och leen paa uisse maade och maanehr ³⁾, epthersom worriss udgiffuen hand derpaa s. 170vduysser, Saa epherdi h: ker: sig nu derhen begiffue, och uy uorriss faaderlige tilsaun Realiter haffuer effectuent, Saa uyl uy deryraad haffue h: k: Revers, at alting, som der udi begrebben er, aff h: k: faast och wbrødeligens skall bliffue hollid och epherkommen. Huilckit y h: k: paa uorre uegne skall berette och sliggen Revers aff h: k. foddre och den oss strax laade tilhande komme. Valet. Aff køben: den 20 No: Anno 1628.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad, som Nu tilstede Erre, till hande.

s. 170

2. Decbr. 1628.

Til Frederik Urne.

Ordrer i Anledning af, at Hofholdningen skal holdes paa Kronborg, med særligt Hensyn til Hertugerne Frederiks og Ulriks Ophold paa dette Slot. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Effterdi hoffholdningen en thid lang skall holdis paa Chroneborgh, Saa skall iblantt andett bestillis, Att Hertugh Frederich och Hertugh wldrigh skal haffue deris Stue, dersom de pleiede att vere, meden de gick i skole, och skall huer aff dennom haffue sitt Sengekammer dernest op thill, huorudinden deris Cammeriunckere ¹⁾ skall ligge, och Cammertienere i Stüffuen, huortill Slabencke skall Settis, som om dagen skall luckis. Samme Cammeriunckere skall thill deris thøgh forskaffis Lossementer i byen, saa att s. 171ingen ild thill dennom paa Slottett holdis uden dend udi Herrernis Stue. Min Chammeriuncker ¹⁾ skall Lossere udi dett gewohnlige Cammer, och skall alle drengene Lossere paa itt Sted, saa de kand haffue rom, huoratt Cammeriunckerne dennom kand finde. De geuonlige Cantzelier skall brugis och ellers ingen Cammere, medens alle vere lugte uden min Sønderlige befalningh. Der skall holdis thaffell paa dett gemach thuertt offuer for Herrerne uttill Stranden. Kiøbenhaffn dend 2 Decembris ²⁾.

s. 171

2. Decbr. 1628.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

9. Decbr. 1628.
Til Ellen Marsvin.

Kongen sender hende til Underskrift nogle Skjøder paa Gods, som Kirstine Munk har solgt. Fredsmødet er ansat til 6. Januar, og Rigsraaderne ere paa Vejen dertil. — Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439

Kerre Ellen, leg sender dig herhuoss nogle skøder paa nogit godtz, som kyrsten haffuer soldt till vnder-skedtlige herremend, huilcke ieg uylle, att du skulle vnderskriffue och dem Stadtholderen tilskicke. Heer staar ded. Gud uerre loffuid, endnu temmeligdt till. Raadid er nu paa Reisen hen ad gørre friid. Den Alsommechtigste giffue oss den, som oss tienlig er. Dagen er ansatt den 6 Ianuarii udj tilkommendes Aar³⁾. leg tencker, att dy haffuer icke uylld neffne dagen wdj ded gammell Aar, fordi att dy haffuer uerrid red, att derris Skelmsticker kunde inted naa lenge nock till y Aar, Menss uyll beginde ded y Ianuarij Manid, som dy kan holle vd ded heele Aar. Befhalendiss s. 172dig hermed gud y himmelen. Aff københaffuen den 9 Decemb: Anno 1628.

Christian.

Udskrift: Fru Ellen Marsuyn tili hande.

s. 172

23. Decbr. 1628.
Til Frederik Urne.

Han skal under forskjeilige Paaskud holde Kirstine Munks Jomfru Marie tilbage paa Kronborg til over Helligdagene. — Geh. Ark.

Ephtherdi lomfru Maarii¹⁾ haffuer nogit till Croneborrig att gørre och uill hiid ygen, saa Skaldt du holle hinder op med huad du kandt hitte paa, saatt hun inted for helligedagen kommer hiid igen. Hun haffuer den Postuogen fraa Crone: med. Om hun begerer den strax ygen, daa kandt du siige, att hesten er bleffuen laam. Taler hun om andre uogne, daa kandt du siige, att dy uill icke age for hiillige dagens skiild.

Aff køben: den 23 Decem: Anno 1628.
Christian.

Udskrift: Frederich wrne til hande²⁾.

s. 172

26. Decbr. 1628.
Til Christoffer Schwencke.

Ordre om Sendelse af noget Salpeter og Svovl til Kjøbenhavns Slot. — Geh. Ark.

Christoffer Suencke³⁾ soll strax herauffen senden

12 & Salpeiither

16 & Schuewell.

Auff kopen: den 26 De: Anno 1628.

s. 173

16. Januar 1629.
Til Enkedronning Sophie.

Kongen erklærer sig villig til at udlevere til hendes Kansler noget denne tilhørende beslaglagt Gods, naar han vil aflægge Ed paa, at det udelukkende er hans Gods. — Universitetsbibliotheket i Bostock.

Freundtliche, Herdtz liibe frau Mutter, ausz E: L: fohrskrifft fihr deroselben Chanseler¹⁾ habe ich vernommen, dass E: L: in erfharung gekommen, dass Eiine skutte mit seiinen giitheren alhii solthe arrestiret sein, wii auch dass er ein skiiff vermuthed, mit seinen guthern belaadten, weichess er begerret, das es passiiren muge.

Weiiill mihr nun in allen muglichen dingen E: L: freundt Sohnlichen zu willfharen gebiihret, Alss bin ich friidlich²⁾, dass selbigem Chanseler seiine giitther³⁾, souell er beii seiinem Corpo[r]lichem Eiide daar thun wiirdt, dass sii ihm allein vndt nihmandt anderss zukommen. Befhele E: L: hiimit dem schudtz dess Allerhogsten vndt verbleiibe dii zeit meiness lebenss

E: L: gehorsamehr Sohn
Christian.

Auff kopen: den 16 Ianu: Anno 1629.

Udskrift: Meiner Herdtz liibe frau Mutter zu handen.

s. 174

24. Januar 1629.
Til Hertug Frederik, Hertug Ulrik og Thomas Nold.

Befaling om Indøvelsen af de i Kjøbenhavn tilstedeværende Bøsseskytter. — Geh. Ark.

Bøsseskøtteren ¹⁾, saa mange tilstede erre, skall deeliss udi tree deell, som her: friderich, her: wldrich och Peder falck ²⁾ skall rette aff paa ephtherfølgende maanehr:

1. Denom skall uyssis paa ded skiib, som nu leggiss ind udi haffnen ved tøyhussid, At wyske och laade Støckerne.
2. At rette et Støcke, naar et skyb ligger ret, eller naar ded heller.
3. At røcke Støckerne ind och gørre dem faast, som dy bør at uerre vdi Søen.
4. At lucke Porten och foruaare dem udi en Søegang.
5. At uyske och laade med et taagell ³⁾, som dertill giordt er.
6. At taage lod och krud aff et støcke.

Naar nogid skiib skall Riistis eller affriistiss, daa skall En deell aff forbenente Partii uerre derhuoss, indtill ded er forrettid, Och folckid deeliss udi dag, saatt nogle aff Arkeliimeisterne och dy gamle bøsseskøtter er huor ⁴⁾ s. 175huer aff Parterne, Och skall med dette begindis Paa tylkommendiss Mandag ¹⁾, om gud uyll.

Aff køben: den 24 Ianu: Anno 1629.
Christian.

Udskrift: Huorepther H: frederich, H: wldrich Och thomass Null sig skall rette.

s. 175

2. Febr. 1629
Til Falk Lykke.

Befaling til ham om ved et Opbrud at medtage fra Fæstningerne alle de gamle Folk og lægge nye ind i Stedet. — Afskr. i Skaanske Tegn. V, 358 f.

Nar du befaliss att røche fortt, da skall du tage med dig allt dett gamble folch, som paa grendtze festingerne findis, och der hen igien legge saa mange aff dett ny folch ²⁾.

s. 175

Omtr. 14. Febr. 1629.

Udkast til et Svar, der skal gives den svenske Afsending Salvius paa de af ham overbragte Punkter vedkommende Stralsund ³⁾. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark., Sverig A.

s. 1761 ¹⁾. Denne Pund Er med Chanseleren Oxenstern totaliter giordt till Ende. Med borgerskabid y Stralsund haffuer man nuhmer inted at tradere.

2 ²⁾. Naar ³⁾ kon: y Suerrig skaffer den Ny toll aff for dandtzich ⁴⁾, saa skall den toll ued Ruden ochsaa bliffue affskaffed.

s. 1773 ¹⁾. Naar ded skeer a parte Regis suetie wyrcklig, saatt man kan ded fornemme, Saa uyll man ded ochsaa gørre paa denne syde.

4 ²⁾. Saframdt kon: y Suerrig mig uill assecurere, att huissom till Stralsund førdt bliffuer, att deraff inted

finden Skall komme till hande, daa er man dermed tilfriidtz, ellerss contradicerer hand sig in antesedenti ³⁾.

5 ⁴⁾. Naar ded forrige Er klaardt, saa er til dette suarid.

6 ⁵⁾. Dy kan inted mehre y ded begere, end som andre wedderfariss ⁶⁾.

7 ⁷⁾. Dertill er all(!) udi det første suaarid, och achter man inted att wiige fraa ded, som engang foraffskeedid er in præsentia Chansi:

Vltimo ⁸⁾. Naar hand skrifflich giffuer offuer, huad s. 178haffuer pecserit, saa skall dertill bliffue Suaarid. Mit folck y Stralsund uyll ieg foddre aff med første leilighed ¹⁾.

s. 178

28. Febr. 1629.
Til Christian Friis.

Kongens Beretning om Forhandlingerne med den svenske Konge ved Mødet i Ulfsbæk. Han udtaler sig fortrøstningsfuldt om Fjendens forestaaende Angreb. — Geh. Ark.

s. 179Aff dine underskedtliche breffue ¹⁾ haffuer ieg fornommid, huad for Noua y fra vnderskedtliche steder haffuer. Ieg thuiffler inted, att io den alsommechtigste herre och gud imponerer huic negotio bonum finem, sauidt ded hans gudommelige naffnn kan komme till Ehre och oss till gaffn.

Den sammenkumst till wulssbeck ²⁾ giick, gud uerre loffuid, ret uel aff, saatt uy skyltiss gode uenner ad.

Imidleriid uy uaar sammen, bleff a parte Re: Sue: allehande Stadtlige forslag giordt om friidden at indga med keysseren, dog saa at hand motte haffue directionen derudi, huorudoffuer hand lod mig tilstille nogle puncta ³⁾, som han mente a mea parte at uerre tienlige till friid, huorpa leg suarede, mig samme puncter att befinde rationabiles, Mens dii puncta, huorpa ieg achtede att gøre friid med keysseren, uaar skøndt lengesiiden sendt till keysseren ⁴⁾, fraa huilcke ieg nu inted kunde treede, huoruod ded saa bleff.

Iblandt andid bleff der sagdt, at hand uille, dette werck til beste, gøre en trefflig diuerssion udi Prissen, om ieg uille staa den triidie paardt aff omkostningen. Ieg mente paa myn wiiss, at uylle hand myn Partie uel, da burde hand ingen friid at tractere med Polacken, som kan gøre keysseren stor biistand y tyssland, huoruod hand aquiesserede intill om morgenen, leg drog bordt, Saa beginte hand altiing att repetere, och der leg reasummerede s. 180ded forrige Suaar och saa, at hand ingen rationibus mig demonstrere kunde, huoruod hand mig persuadere kunde att indgaa hanss begeering, saa gaff hand sig ganske udi taall och lod ded bliffue derued.

Haffde hand inted ded tydtske Riitherie, hand sende nu uell inted bud epher dem. At fiinden paa disse lande anslag haffuer, derpaa er ingen thuiffuell, menss tilskiiibss nogit att gøre, førend ded tør, ded er hannem forbøden, Och naar ded tør, saa habiss ieg nest gudtz hielp, att ded tør saauel for mig som for hannem, Saat ded nest gudtz hielp ingen Nød skall haffue, sauidt aff mig kan impedieris. Ieg uill holde hannem wach for hullid, saa er ieg uyss paa Søen. Lenge at holle folckid sammen, ded kan hand inted gøre aff mangel ¹⁾ viueres, som nu hannem offuer aldt mangler. Vale. Aff køben: den 28 febru: Anno 1629.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss till hande.

s. 180

Febr.—Marts 1629.
Til Peder Vibe.

Ordre om forskjellige Indkjøb. — Geh. Ark.

Till Peder wiibe.

1. Att købe et sticke gemen lerrid, som er perfumerit.
2. Att sende en præffue aff silcketøy, guld och sølff snore.
3. Att flii att uyde, huad aller (!) och uecht der brugis.
4. En præffue aff sy och stycksilcki ²⁾.

s. 181

8. Marts 1629.
Til Frederik Urne.

En Brygger skal sendes til Frederiksborg og en Maltgjører afskediges. En Tømmerplads (ved Kronborg) skal jævnes. To Jernhjul skulle sendes fra Hammermøllen til Kjøbenhavn. En Kancellist skal der skatfes en Vogn fra Kronborg til Kjøbenhavn. Borgerskabet i Helsingør skal levere Heste til at kjøre 4 halve Kartover til Kjøbenhavn. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich wrne skall sende dend brigger¹⁾ herfra thill Frederichsborgh och giøre dend anordning, att hannom skaffis nødtørrftig maltt och hommell saa och folck dertill, att dend maltgjører, som thillforne haffuer forderffuett øllett, intett kommer udi brøggersett, meden gandske affskaffis. Dend pladz, som dett thømmer, som hans Brøndmester²⁾ nu hugger, skall Staa paa, skall ieffnis, saa att dett kommer lige att Staa, Saa ner op till backen, Som mueligtt er.

Der er tuende lern hiull paa Hammermøllen, som s. 182bliffuer ferdige i morgen afften, huilcke St[r]ax skall om anden dagen forskickis till kjøbenhaffn. Dend Chantzelist, som hid indtill haffuer Søggt taffell heroppe, skall skaffis en wogen henad kjøbenhaffn.

Borgerskabett skall Samtlig ansigis, som heste haffuer, att spende for de fire halffue kartoffuer, som kaldis Suaner¹⁾, och dem leffuere paa holmen thill kjøbenhaffn. De samme Støcker skall føris paa Arbedzuognene, huilckett thillkommendis thisdag²⁾ skee skall.

Chroneborgh dend 8 Martij³⁾.

s. 182

8—14. Marts 1629⁴⁾.
Til Frederik Urne.

Alle Baadsmændene og Fangerne paa Kronborg skulle møde i Lundehave og flytte Tømmer. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich wrne med baadzændene och fangerne allesammen skall gaa ud i Lunde haffue och Sammestedz hielpe tømmeritt hen, Som tømmerændene dennom wiser.

s. 182

8—14. Marts 1629.
Til Frederik Urne.

Ordre om Forfærdigelsen af et Trækkeapparat. — Afskr. i Fr Urnes Kopibog.

A. Skall vere tho Skageler, indtett Sterckere end de, bønderne bruger.

s. 183B. Imellom Skagellerne skall vere saa uiidt, som att en bonde hest kand gaa.

C. Skall saaledis forbindis, dog intett Stercker, endsom Skagelen uduiser eller behøffuer.

D. Skall vere 1½ allen lang uden for C, dog intett Stercker, endsom dett behøffuer thill en hest att drage udi, huilckett thræ skall vere vngefehr firekandte¹⁾.

s. 183

8—14. Marts 1629.
Til Frederik Urne.

Der skal bestilles Vogne og Heste til at kjøre Kongens og Hertug Ulriks Folk. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der skall bestillis wogne thill mitt folck och Hertug wldricks²⁾. De Postuogne her och thill Frederichsborgh skall Sendis hen thill kjøbenhaffn, saa och de tuende arbedzheste thill Frederichsborgh. Dend postdreng, Som holder thill Nyerup, skall Sendis bud, att hand møder mig udi Runstig krugh³⁾. Der skall bestillis bønder heste thill postuognene, som ingen heste er thill, som ochsaa skall skee thill Frederichsborgh, effterdi hestene er for min wogen.

s. 184

14. Marts 1629.
Til Rigsraadet.

Forslag om Krigens Fortsættelse, om Forhøjelse af Madskatten, Sundtolden og den almindelige Told, om Midler til at forebygge Toldbesvigelser fra Adelens Side og til at forhindre, at Fjenden faar Efterretninger fra Laaland og Falster, samt om Paabud om Hampesaaning. — Geh. Ark.

Eptersom uy Eder, uorriss elskeliige, kere Riigens Raad, hiid haffuer laadid kalle ¹⁾ Om denne faarlige tilstand, disse Riiger och lande nu udi Sted er, med eder at conferere och deliberere, hurledis uy med gud y himmelens nadige biistand kunde erholde den ringe partickell aff landid, som endnu behollen er, saoch at recuperere uorre førstendomme och lande, til huilcken ende uy uorris mening vdi ephtherfølgende puncta forfattid haffuer.

1.

Riigens Raad kan nocksom aff dii offuerskickedede punctis erfaare, hurledis keysseren achter at gøre friid ²⁾, och om uy enskøndt kunde erlange fucho bene ornatam pacem med keysseren, saa faar uy dog med kon: y Spanien, kon: y Polen och ded ganske Ligistische selskab at gøre, saframdt dennom udi tiide icke dy haffner, som dii haffuer occuperit, icke betagiss.

Huorfor oss best siiniss at bef hale den Allerhøieste sagen och udi tiide gøre dertill aldt ded, menneskeligt s. 185och mueligt er, som uy dog siiden uden tack faar at gøre, eptersom andriss exempel oss nocksom leerer.

2.

Epterdi dette Aarss Madskat udi mange perseeler fast ringer er end forgangen Aar, saa uil sliigt haffuiss y acht, paded fladen icke bliffuer forsømmid ¹⁾.

3.

Tollen udi Sundid er saare ringe anslaagen, huorfor den hoc rerum statu uil forhøies ²⁾.

4.

Vdi tolrullen udi landid fiindis mange poster wdeladt, huoraff udi siiste feiide gaffuis toll, huorfor dy uill nu haffuis y acht ³⁾.

5.

Der findis mange Aadelsspersoner aff mandfolck och kuindfolck, som til derris geldtz betaling udgiffuer zisse-zeddeler udi stor mengde, huilckit bade uorris indkomst torringer och y sig sielffuer inted reedligt er, huorfor y gode herrer skall tencke paa middell, at sligt kan bliffue affskafft ⁴⁾.

6.

Ephtherdi Øxentollen ringe saat er, saoch en ringe antal aff dem wdføriss, saatt uy aff samme toll liidid eller inted haffuer, huorfor den uil forhøies ephther denne tiidtz tilstand.

s. 1867.

Ded uil ochsaa fornøden uerre at imponere den gemene mand, at dy Saaer hamp och den pro qvota udi derris landgille derris hossbunder giffuer, paaded Søfarten och fiiskeriied kan bliffue ued macht ¹⁾.

8.

Vdi uorriss Elskelige, kerre frummoderss Lyffgedinge ²⁾ formercke uy store exorbitans att skee med kundskab at føre finden, saat man fast heer inted kan forretage, at finden ded lo strax erfaarer, och ded aff den arsaag, at lensmenden ³⁾, som derpaa skulle acht haffue, erre h. ker. tienere, huorfor der uill en aff raadid altid der y landid uerre, som paa sliigt och andid acht giffuer.

Huilckid alsammen y gode herrer ephther sagerniss wyctighed skall ponderere och betencke och oss eder betenckende derpa skriffelig lade tilkomme ⁴⁾. Wii erre och forbliffuer eder samdt och y seehr med al kongelliige gunst och Naade uel beuogen, befalendiss eder hermed gud. Aff Rossenborg ⁵⁾ den 14 Martij Anno 1629.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad till hande.

s. 187

15. Marts 1629.
Til Frederik Urne.

Der skal sættes en vis Taxt for de Madvarer, der medgaa til Hofspisningen paa Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du skaltt thage thill dig begge Cammeriunckerne ¹⁾ och beskede køckenskriffueren for Eder och gjøre en vis taxtt paa wildbrad, fisk och ald anden fetallie, som spisis skall. Wildbrad giffuis mere nu i køckenett endsom nogen tid der, skøntt Større vdspisningh verett haffuer. Frederichsborgh dend 15 Martij ²⁾.

s. 187

16. Marts 1629.
Til Frederik Urne.

En Skibsladning Tømmer skal sendes til Kjøbenhavn. Derhen skal ogsaa Kammertjeneren forføje sig og efter nærmere Befaling Kongens to yngre Sønner med deres Hofstat. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du skaltt lade bringe aff dett sletthuggen tømmer, som bleff skutt paa, saa megett udi en skude, som der kand gaa udi, och dend Strax forskicke thill kiøbenhaffn, dett s. 188første mueligtt er. leg mener, att Isen berer endnu, att mand deroffuer kand bringe aff samme tømmer en Skude med att lade ¹⁾. Kammertieneren skall Sig hen thill kiøbenhaffn forføie. Begge herrerne med deris Cammeriuncker, Cammertienner ²⁾ och en page, Pros knudsøn ³⁾, kocken selfftredie, kellersuenden selffanden, Sølfpaapen Selffanden med køckenskriffueren skall Sig begiffue till kiøbenhaffn Strax, naer de faaer bud, och intett thage mere tøgh med sig, endsom de kand haffue nødig thillskibs, huilckett de intett skall føre i byen eller paa Slottett, mens ud thill tholdboden, huor der skall ligge baade ferdige, som dennom och dett skall føre ud thill skibene. Herrerne kand sig begiffue ind paa Slottett, om winden intett bles till willie. Frederichsborgh dend 16 Martij ⁴⁾.

s. 188

16. Marts 1629.
Til Rigsraadet.

Om Nødvendigheden af at befæste Ruden paa Grund af denne Øs store Betydning. — Geh. Ark.

Postscriptum ⁵⁾.

Der ligger en Øe ymellom Stralsund och wolgast, som kalliss Ruden, foruden huilcken forbenente bye saoch ganske pommeren ingen handel eller uandel kan driiffue, huicken om den enten udi keysserens eller Suenskenss s. 189hender geraade skulle, dette konnigrige stor Skaade skulle haffue.

Skulle keysseren den erlange, saa er hand all dy skyb, som dy kaller Lychterss ¹⁾, udi all Pommeren mechtig, huormed hand med god leiilighed mange thussin mand till hest och fodtz kunde offuersette.

Suensken anlangende, saa haffuer hand inted godt aff Stralsund, naar hand inted haffuer samme oe, ty der all kornid endeliigenss skall skiibiss och saldt och andre uaare lossis.

Och epherdi uy y fiord skøndt acqvi[re]rede oss lus dominij paa samme Øe ²⁾, saa siinis oss raadeligdt samme Øe att befestige, huorunder man altiit secker med nogle faa Smaa skiibe kan ligge.

Och haabiss uy nest gudtz hielp oss paa den kost at gørre saa fast och secker, at uy ickun faa skyb behøffuer udi Østersøen och diste fleere kan holde y westersøen, saatt finden derfraa ingen securis bekomme kan.

Valete. Aff Rossenborrig den 16 Mar: Anno 1629.
Christian.

Udskrift: Postscriptum Riigenss Raad at tilstille.

s. 189

16. Marts 1629.
Til Frands Rantzau.

Sagen mellem Henrik Holcks Svigermoder og hendes Medarvinger bør tilendebringes. Skibene Spes, Prammen og Hummeren skulle forsynes med Kabeltov. De Svenske gjøre store Indkjøb af Øxne, som de ville have toldfri. Om Kongens forestaaende Rejse ad Vordingborg til. — Geh. Ark.

s. 190 leg fandt Offuerste holck heer, som begeerede, at den Befaaing ymellom hanss hustruss moder och hinderss medarringer motte gørriss tillende udi køben:, huilckid uell kan ske, eptherdi dy fiire aff raadid, som y befhalingen tagen Er, dog maa uerre y køben: ¹⁾.

Steen wilmsøn ²⁾ skall gørre anordning, att paa Spes och Prammen saoch hummeren Er kaabeltou noch saoch baade tilad føre dem vd med, paaded derpaa ingen mangell er, naar man nogenstedtz skall korte.

Vdi ded memoriall, Raadid tilstillid bleff, er glemdt ded store køb, Suensken gør paa øxen, huilcke dy formener att uille haffue tolfrii, huorfor ded ochsaa uil proponeris ³⁾. leg drager ynat henad triggeueyle och saa paa ueyen ad worringborre ⁴⁾. Vale. Aff køge den 16 Martij Anno 1629.

Christian.

Udskrift: Stadtholderen franss Randtzou till hande.

s. 190

22. Marts 1629.
Til Rigsraadet.

Kongens Bemærkninger til dets Svar paa hans Forslag af 14. og 16. Marts. — Geh. Ark.

s. 191 Replica

Paa Riigenss Raadtz erkleering, køben: den 19 Martij Anno 1629 ¹⁾.

1. At riigenss vndersater med store gravaminibus beladen erre, ded er oss nocksom beuyt, dennom ochsaa uydere uden god maner at gravere, ded er uorriss mening ganske inted, Menss naar Aadelen, dii geistlige och uersslige, som nogen formue haffuer, gør nogid extraordinari udi denne besuerlige tilstand, och der uaar icke saa mange vggedagss bønder frii, daa kunde der Skee en heelhob, som inted skeer.

Wii thuiffler ganske inted, at lo den Alsommechtigste herre och gud oss hielper til ded, uy bør at haffue med rette, huorfor uy sa heldtz, at den gode fortroen imellom herr och knecht, altiit uerrid haffuer, motte continueris sartatecta, saat ingen aff dem nogenting sig imaginere skulle, uden dedsom y lengden oss samdtlig tienlig uerre kan.

At tentere nogid sønderligdt med ded ringe folck, nu forhanden er, ded seer uy nock inted at kunde skee, vden ad man seer nogen forandring paa uerckid.

Inted diste myndere uil ded uerre fornøden at holle den ringe Armei til hest och fodtz sammen, som forhanden er, saat naar nogen leilighed sig præsentere, enten formedelst Morgans anterprisse ²⁾ eller anden tilfaal, at man daa inted først haffuer at leede epther altiing.

2.

Madskatten anlangende, Saaframdt den, nu Paalagdt er, kan tilstrecke, saa behøffuer man inted uyder paaleg, s. 192 menss om den inted kan tilstrecke, saa uill der tenckiss pa andre middell ¹⁾.

3.

Tollens forhøielssse udi Sundid anlangende, Saa endog forhøielssen fornøden er, saa er deraff inted at slutte, at nogen vden worriss tollere den Skulle oppeberre ²⁾, vden Raadid ued nogen anden middell til uorriss Persons och standtz vnderholdning, eptherdi all uorriss indkomst ganske indiferenter brugiss till kriien, at uy icke haffuer en tiener frii, der dog Aadelen derris uggedagss tiener frii haffuer.

4.

At ded med ølsiissen gaar bedre till herepther, derpaa kan uorriss Stadtholder haffue acht och ued retten dem, som sig wbilligen beteer, iade forfølge.

6(!).

Oxentollen angaende, sa ligger der liidid macht paa, huad en oxer geller udi indkøbid, ty om den ickun gaaldt 6 daler, daa kan derfor den uel fortolliss med 2 dl. Naar uy skall købe nogid, ihuad ded och uerre kan, saa faar uy at contentere købmanden, enten ded haffuer kost hannem liidid eller megid, huorfor uy erachte vnødigdt at uerre (formener ochsaa, ded inted at skee) at laade købmenden uide, huad indkøbid er. Skulle ded practiseris, da uille oxen, som bekommiss udi saagefald, enda løbe ringer y tollen ³⁾.

s. 1937.

Bliffuer udi syn werd.

8.

Naar nogid heerepther aff frummoderss lenssmend forsømmis, som oss och Riigit gaffnligdt uerre kan, saa uyl uy en ¹⁾ ederss middel derhen forordne. Med commissariernis inspection sammestedt er uy inted foruaarid med ²⁾.

9.

Naar uy seer nogen commoditet paa den Øe Ruden, sa skall den haffuiss y acht, sauit ske kan.

10.

At nogen toll aff øxen eller nogen waare aff dii Suenske ymod fordragid skulle tagis, ded troer uy inted, Riigenss raadtz mening om oss at uerre, Menss uorriss mening er, at riigenss vnderdaan, som med dennom handler, den skall vdlegge, eptherdi kon: udi Suerrig saledis tollen oppeberrer sine ullo discrimine.

Huilckid alsammen er korteliigen uorris Replica paa ded suaar, y gode herrer oss tilstillid haffuer ³⁾. Befaalendiss eder hermed gud den Alsommechtigste, forbliffuendiss eder samdt och y seer En Naadig herre och konnig.

Aff Rossenborrig den 22 Martij Anno 1629.
Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad till hande.

s. 194

24. Marts 1629.
Til Kirstiue Munk.

Datteren Anne Kathrines Rejse til Sverig skal opsættes indtil efter Kongens Hjemkomst fra en nu forestaaende Rejse. — Molbechs Afskr. (efter en Afskrift) i Kgl. Bibl., Ny kongl. Saml., 4., 985 b.

Hierte kere kyrsten, Eptherdi ieg fornemmer, wynteren endnu at holde an vdi Suerrig, saat ded er endomstund besuerligdt at reisse, dertilmed siigiss heer for uyst, Dronningen at uere kommen y barselseng och faat en Søn ¹⁾, huorfor Anne Chathrine skall fortøffue heer ²⁾, indtil Gud uil, ieg haffuer fulendt denne Reisse, huorjaa ieg y dag med Guds nades hielp achter at beginde ³⁾. Befhalendiss dig hermed den gode gud, forbliffuendiss intil enden dyn kere och troe hossbunde. Aff Rossenborrig den 24 Mart: Anno 1629.

Udskrift: A Ma treschere femme kyrstina Munk.

s. 195

27. Marts 1629.
Til Hertug Johau Albrecht eller Hertug Adolf Frederik af Meklenborg ¹⁾.

Kongen haaber et godt Udfald for Hertugen, hvis Kurfyrsten af Sachsen vilde sætte sig i Bevægelse. Fredsunderhandlingerne i Lybek have hidtil ikke ført til noget. Wallenstein ombvgger Slottet Güstrow. — Geh. u. Haupt-Arch. i Schwerin.

Freundliche[r], Viilgeliibter Vetter Vndt Sohn, E: L: schreiiben ist miir Von deroselben diner wol wberreichet worden, Vndt daraus E: L: itzigen geringen zustandt gans Vngerne Vernommen, Hoffe aber, das der Almechtiger denselben fiirderligst enderen wiirdt, wan nun E: L: itziger wiirdt ²⁾ sich etwass moviren wolte, woruon man alhii fabuliren wiill.

Ich fuhr meine person Verbleiibe bestendich, das der Almechtiger noch eienen guthen, sich wolgefelligen

besluss darauff machen wiirdt.

Man tractiret noch fleissig den friiden zu lybeck, aber mit geringer hoffnung, dan sii mir Skon puncta forgeslagen, so ganss Vnbillig, Vnmuglich Vndt Vnuerandtwordtlich fuhr godt Vndt den mensken gewessen³⁾, Vermeine s. 196 auch, dass dii, so folgen werden, nit besser sein werden. Der friide ist ihnen biss Dato kein er[n]st gewessen, godt gebe, wass er noch werden kan.

Dass hauss gystrau bawet der wallensteiner gaar fleissig Vhm auff eiine sonderbare ardt¹⁾. Dii skelme kreiiien Vndt skufutten²⁾ samdt ihrer geselskafft haben fiihr dissem souil nit gegolthen wii itzo. Befhele E: L: hiimit dem liiben godt Vndt Verbleiibe allezeit

E: L: getrewer Vetter Vndt Vather
Christian.

Auff meinem Skiffe spes den 27 Martij Anno 1629.

s. 196

27. Marts 1629.

Til Hertug Adolf Frederik eller Hertug Johau Albrecht af Mekleuborg³⁾.

Kongen udtaler sin Tillid til, at Hertugen vil vove noget for Guds Ord, og omtaler de frugtesløse Fredsunderhandlinger i Lybek og sit forestaaende Forsøg mod Wismar. — Geh. u. Haupt-Arch. i Schwerin.

s. 197 Freundlicher, Viilgeliibter Vetter, E: L: habe ich bei dieser gelegenheit mit dissem brifflein besuchen wollen Vndt darbei wissen lassen, das mein Vertrawen zu godt noch ist. E: L: Vndt andere cavalirj werden damaehleins blicken lassen, das noch iemendt Verhanden, der fiihr gottes wordt ein blau auge wagen dorfft. An mihr sol ess mit gottes hiilff nit mangelen.

Zu lybeck wiirdt noch friid tractiret. Wass ein tag forwerdtz tractiret, dass tractiret man den folgenden tag zurick Vndt biiten mihr solche possen, di nit geen werden. Ich bin itzo auff dem wege nach wissmar, dahr zu Versuchen, ob man ihnen dii einfardt Verhinderen kan¹⁾. Befhele E: L: hiimit dem schudtz dess Allerhogsten Vndt Verbleibe

E: L: getrewer Vetther alle zeit
Christian.

Auff mein Skiiff Spes den 27 Martij Anno 1629.

s. 197

April 1629.

Til Rigsraadet.

Det skal foreholdes Jens Juel, at han ikke bør undslaa sig for at modtage Embedet som Rigsadmiral. Christoffer Urne har afiagt Ed som Statholder i Norge. — Geh. Ark.

Ephersom uy haffuer hafft bud ephther lenss lull och hannem ladid forsta, at uy hannem herepther for Riigens Admirall uille bruge, Saa haffuer hand sig for faa dage s. 198 siiden huoss oss indstillid och sig undskillid for mange aar-sager skiild sliig officium inted at kunde acceptere, huor-paa uy suaare, At naar uy hiidankom, saa uylle uy hannem uorriss erklering ued Riigens Raad, som tilsteede uaar, laade uyde, Huorfor y nu med hannem om samme leilighed skall taale och hannem demonstrere, at hannem sliig vndskilling inted anstaar, ephtherdi hand er disse Riiger obligent at tiene y huiss maade hannem mueligdt Er.

Om hand skøndt er nogid tung och [s]tackandid, saa kan hand dog uerre Admirall och inted klyffue y tackelid eller andenstedtz hen.

Eder alle er ded ochsa wytterligdt, att Christoffer wrne haffuer giord syn Eed att uerre Stadtholder udi Norrie, Saa uy seer inted, at der kan henge stor Reputation huoss, om uy wille numer acceptere hanss vndskilling¹⁾.

s. 198

20. April 1629.

Til Christian Friis, Jakob Ulfeldt, Albert Skeel og Levin Marschalck²⁾.

Instrux for deres Optræden overfor Hertugen af Gottorp. En fransk Gesandt har haft Audiens hos Kongen. — Geh. Ark.³⁾.

s. 199 Wy kan aldrig fultacke den Allershøieste, att alting er endnu, gud verre loffuit, vell. Gud giff alting en god ende, hans hellige naffn thil loff, priiss och ære. Rigens raad, som tilstede erre ¹⁾, haffver holdt an huoss mig nogid at mitigere hert: Fr: aff holstein Sag ²⁾, Saa Skal y paa den eder engang giffuen erklering Sa lenge Sta, som ymmer mueligdt er, menns h: Fr: aff Holst: under handen lade forsta, at hand Sig accomoderer y andre maader. Valete. Aff køben: den 20 Aprilis Anno 1629.

Den fransosiiske gesanter haffuer hafft Audiens y dag ³⁾ och proponerit alting paa en sønderlig maaner. Huad wiider forreløber, giffuer tyden, ephtherdi hannem er sagdt, att hand sit angiffuer(!) schrifftlig skall offuergiffue.

Christian.

Udskrift: H: Christian friiss, Iacob wlfeldt, H: Albret Skeel Och h: Lewiin Marskalck till hande.

s. 200

15. Maj 1629 ¹⁾.
Til Frederik Günther.

Befaling om Udfærdigelsen af forskjellige Breve i Anledning af, at Kongens Børn skulle vende hjem fra deres Ophold hos Greven af Nassau. — Geh. Ark.

Schreibe[n] an graff Ernst vndt seine gemahll ²⁾, Dass ich nuhmer meiine kinder, sodaa ein zeitlanck gewesen ³⁾, wiideruhm zu mihr begeere, vndt sii a parte dancken, dass sii diselben so lange beii sich gehabt.

Ahn sii soll erwehung geskeen, weill ihre thochter nuhmer todt ⁴⁾ vndt sii mit frawen zimmer nu nit mehr zu belaaaden, Begeere, dass sii eine dichtige frawe mit diiselben wolthe fordtkickken, man woltthe si contentiren ⁵⁾.

Ahn Schulthetum ⁶⁾, dass er ihrer verzeehrung halber richtigheit Mache vndt Es den zölneren ihm Sunde zuskicken.

s. 201 Ein sepass auff dass Skiiff Spes.

Ein Briff an den Skulmeister Vicmannum, dass Er sich mit woldemaar Christian soll heruber verfiigen.

Udskrift: Frederich giinter.

s. 201

17. Maj 1629.
Til Frederik Urne.

Forbud mod at tilstede „Stumpet Dorethe“ Adgang til Kronborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Ieg haffuer spurtt, att dend dannequinde Stumpett Dorrette ¹⁾ aff kiøbenhaffn skall sig vnderstaa att drage thill Chroneborgh, der hun dog ved hendis gode røgte hoes migh, huorfor du hende intett skall Stede att komme oppaa Slottett. Saa lenge du kand holde hende derfra med gode, da kand dett bliffue derued, Medens naer dett intett kand lenger naa thill, da lad dennom ickun min befaling forstaa, om wi skall lenge forligis Sammen. Suenborgh dend 17 Maj ²⁾.

s. 201

18. Maj 1629.
Til Christian Friis, Jakob Ulfeldt og Albert Skeel.

Kongen erklærer den Pengeerstatning til ham, som de have foreslaaet, for utilstrækkelig og henviser Sagen til det samlede Rigsraad. — Geh. Ark.

Wy haffuer paa uorriss suar, uy eder y morriss tilstillede paa den friidtz tractations adimplering, fornommid s. 202 eders vnderdanigste erklering ¹⁾, Saa endog ded nocksom vdførlig vdførdr er, Saa befinder uy dog oss dermed hoc rerum statu Liidid eller inted at uerre tyendt, vdi betrachtiing at naar uy gør computum paa den Brunssuigske Summa, uy mister paa uorriss pantis, hand och segels indløssing ²⁾, Soldaternis afftackning och affregning Och paa her: fre: och her: wl: med dii andre børns contentering, Saa kan ederss forreslagen Summa inted naa worriss vdlagde penning, end siige uyder, Huorfor uy uil ded haffue henstillid til menige

Riigens Radtz Discretion, huilcken uy forhabiss sadan at finde, som den paa alle siider Rationabil uerre kan ³⁾.

s. 203 Riigens Raad skall uyss befiinde, at uy all den dell, oss bona cum Ralione kan demonstreris oss att kunde indgaa, at uy altiid oss dertill accommodere Skall ¹⁾. Valcte.

Paa keerstrup den 18 Majj Anno 1629.
Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad, som tilstede erre, till hande.

s. 203

Omtr. 30. Maj 1629.

Udkast til forskjellige Breve, som skulle udfærdiges i det danske og det tydske Kancelli, nemlig til Kongerne af Sverig, England og Frankrig samt til Generalstaterne om Freden i Lybek, til Kongen og Dronningen af Sverig om Elisabeth Augustas Hjemkaldelse, endvidere om Udsendelsen af et Skib for at hente hende, om en Reduktion af Tropperne i Glückstadt, om Krepes Overtagelse fra Fjenden og om Transporten af det erobrede Skyts til Kjøbenhavn. — Geh. Ark.

Vnderskedtliige breffue, som udi ded danske och tydske Chansellii skall forferdigiss.

1. Breff till kon: y Suerrig, at friidden ymellom keysseren och mig er sluttid, och epherdi hand derudi er med yndtagen, saframdt hand derudi begerer inden 3 Moneder, Saa begeerer man derpaa hans Resolution inden samme tiidtz passering ²⁾.

2. Ett breff till kon: y Suerrig, at epherdi gud y himmelen oss med friid och roliighed ygen begaffuid haffuer, s. 204saa uylle uy derfor nu igen till oss laade hente uorriss datter N:, som en tiidlang huoss hanss gemahll werrig(!) haffuer, betackende oss, atthun saa lenge sammestedt haffuer uerrid, huilcken till oss att lade hente uy uorriss admirall hendrick uyn befaalid haffuer att skulle forrette ¹⁾.

3. Ett breff in eandem sententiam till dronningen och derhuoss anedere, att epherdi vngdommen endnu saa stor er, att hun ingen opuartning aff hinder haffue kan ²⁾.

Hendrick wynd skall sende flaaden henad køben: och gaa med hummeren hen, dersom han fiinder kon: y suerrig ³⁾.

s. 2051. Ahn Engelandt, franckereich vndt den Staten, dass der friid zuidsken dem keysser vndt vnss geschlossen. Daa nu Engeland vndt franckereich darein mit begeeren begriiffen zu sein, so mussen sii ess ihinnerhalb dreien monaden vnss ess zu wissen thun ¹⁾.

2. Dii herren Staathen seindt Skon daarein begriffen. Ihn ihr schreiben soll begeeret werden, dass sii noch continuiren wollen mit den subsidien, weiill man noch dess keysserss Ratification eruarted.

3. Ein briff an Morgan, dass der friid geschlossen vndt stillestandt der waffen auff 4 wochen eingegangen.

4. Ein schreiben an dii Commissarien bei Morgan, dass sii dass folck in gluckstadt munsteren sollen vndt alle, sowoll Randtzou ²⁾, ferrens ³⁾ vndt wusselerss ⁴⁾ folck reduseren, das alle fenliin a[u]ff 300 man starck bleiiben. Der Oberster Anefeldt ⁵⁾ soll wiiderum in krepnen riicken vnd den Pladtz vom kegentheill annemmen ⁶⁾.

s. 2065. Dass geskydtz, so yhm strande ¹⁾, auff tunderen vndt anderssuo erobert ²⁾, soll in dii orloffskiiff gebracht vndt naher kopenhagen gebracht werden. Dy orloffskiiffe alle, so auff der Elbe verhanden, sollen Nach ko: mit erstem wynde.

Udskrift: Huissom vdi begge Chansellierne skall forrettis.

s. 206

11. Juni 1629³⁾.
Til Frederik Günther.

Han skal underhandle med Ritmester Lichtenberg om Overtagelsen af Stillingen som Hovmester for Kongens yngre Børn. — Geh. Ark.

Friiderich giinther

Soll sich erkundigen, ob der Riitmeister Lychtenberger ⁴⁾ beii hoffue gewesen oder beii lunge herren oder frewleiin.

s. 207 Da er nun vernimbdt, dass er ahn eienen von beiiden Örther gewesen, soll er sich beii ihm erkundigen, ob er sich zur auffwartung beii den kiindern wiil gebrauchen lassen.

Daa er nun laa saget, so soll ihm dii abgefassethe Instruxion ¹⁾ gezeiiiget werden vndt von ihm verstanden werden, wass er fuhr solcher auffwartung begeret zu gasie.

s. 207

12. Juni 1629.

Til Frederik Urne.

Om Indretningen af Kongens Børns Hofholdning (paa Kronborg). Han skal være deres Hovmester, Ritmester Lichtenberg, behjælpelig. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Denne breffuiser, Rittmester Ligtenberger ²⁾, haffuer ieg antaget for en Hoffmester offuer børnene samtlich och udi hans Instruction satt, huor att børnene skall haffue deris vereise, huoreffter du digh skaltt rette. Stattholderen haffuer ochsaa faaett befalningh paa attskillig dontt, som udi Samme Cammere flies skall, huorom nu mer du uell haffuer faaett beskeden. I hues maade du Samme Rittmester kand behielpelig vere, som dig vedkommer, dett skaltt du gjøre. Thill Stattholderen skall du dig begiffue och hoes hannom thage Ordinantz, huad paa deris thaffell skall giffuis, saa att de icke begynder husholdningen anderledis, endsom dett skall vare, baade i køcken och kelder och i andre maader. Cerstrup dend 12 Junij ³⁾.

s. 208

15. Juni 1629.

Til Hertug Adolf Frederik eller Hertug Johan Albrecht af Meklenborg.

Om Kurfyrsten af Sachsens Stilling til Religionen. Om Freden i Lybek, paa hvilken Kejsereis Ratifikation ventes. — Geh. u. Haupt.-Arch. i Schwerin.

Freundtlicher, Viilgeliibter Vetter Vnd solin, auss E: L: diinerss Relation habe ich deroselben zustand Vernommen, darneben E: L: wiirthes ¹⁾ grossen eyffuer fiihr der Religion Verstanden, Muss daruon ludiciren, das weil durch seiinen Eltheren ²⁾ der anfanck der Religion in den landen gemacht, so wiil er das ende darauff machen, auff das er kan Vnsterblich werden.

Alhii ist der friid geschlossen also, dass ich nit zu klaagen habe, der liibe godt gebe, das er nur mach recht Verstanden werden, Vndt mangelndt ess numehr an nichtess dan an des keyssers Ratifikation, so stundtlich erwartend wiirdt ³⁾, der terminus praefixus ist skon fuhr etzlichen tagen Verflossen. Da diiselbe nit komdt, so bleiibet der friid auch auss. Befhele E: L: hiimit dem liiben godt Vndt Verb[1]eiibe dii zeit meines lebens

E: L: getrewer Vetter Vndt Vather
Christian.

Auff keerstrup den 15 Junij Anno 1629.

s. 208

21. Juni 1629 ⁴⁾.

Til Frederik Günther.

Han skal indhente Oplysninger om Kanonstøbningen i Sverig. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

s. 209 Sieh zu, ob du beii ihm ¹⁾ den modum kanst auffragen, wii ess mit den gisseren in Sueden gehalten wiirdt, wass Sii fuhr ein Skiippundt bekommen ²⁾, vndt ob sii dii Styck auff dy deudtske manihr aussmachen müssen.

Ob ihnen dii redskaff, alss welle ³⁾, Styffthe vndt bende, verskaffet werden, wiaauch wiiuil ihnen auff ein Skippundt zu abganck passiiret wiirdt ⁴⁾.

Ob ihnen geleichuill von althen Stycken vndt moldenkuppher ⁵⁾ gudt gethan wiirdt.

s. 210 Ob dii Stuck mit wasser oder Pherd geboret werden, vndt wan sii mit Pherde geboret werden, wehr dan dii Pherde skaffen muss ¹⁾.

Udskrift: Friiderich giinther zu handen.

s. 210

22. Juni 1629.

Til Hertug Ulrik og Klavs Daa.

Om Overførelsen af Morgans Tropper til Holland. Et Skib skal sejle til Norge. — Geh. Ark.

Epterdi ieg formercker, at Morgan Numehr snardt er ferdig med sit folck at begiiffue sig tilskiibss, saa skaldt Skiiben befaaliss dennom till holland at føre, huordthen, och inted lenger, dii ochsaa skall prouianteriss ²⁾. Miit skiib den dandtziiger priiss skall strax, naar folckid er saat y land, skall hand seiile henad Norrie, som hannem befaalid er. Kan folckid bliffue skiibid hannem foruden, daa skall ded skee, och hand befaaliss att gørre siin reisse til Norrie. Valete. Aff kuarteriid paa Øen ³⁾ den 22 Junij Anno 1629.

Christian.

Udskrift: Worriss Elskelige, kere Søn H: wldrich och Riigenss Raad Clauss daa ⁴⁾ till hande.

s. 211

22. Jnni (?) 1629.

Til Hertug Ulrik og Klavs Daa.

Kongen underretter dem om det Rygte, at Hertugen af Gottorp lader hverve Knægte for at besætte Skansen i Eiderstedt. — Geh. Ark.

Vdi myn skriffuelse til eder, ued daaniel von Bockualdt ¹⁾ tilskickid, bleff forgedt at laade eder uyde, at heer fabuleris, at her: aff gottorp paa niie skulle laade werbe nogle hundrede knechte tilatt besette den Skandtze y Eiidersted ²⁾ med, huilckid ieg dog inted troer, huorfor y altiing udi tiide skall haffue y acht. Valet. Aff kuarterid den samme dag som ded andid.

Christian.

Udskrift: Postscriptum. Her: wldrich och Clauss daa tiill hande.

s. 211

28. Juni 1629.

Til Klavs Daa.

Om Optagelsen af tydske Knægte i Oberst Ferentz's Regiment om Aftakning af de franske og skotske Folk, om Troppedislokationer og om Opbevareisen af Skyts og Munitio paa Rendsborg Slot. — Geh. Ark.

Memoriall Paa Riigens Raad Clauss daa dirigent.

1. Alle dii tydske knechte, som der er, skall styckis vnder Ferensis ³⁾ Regiimend, saaner som ziiliichhoffuerss ⁴⁾ s. 212compagnie, Och skall haffuis y acht, at man dy capiteiner vdi tienisten beholder, Som haffuer størst wille till at gørre den dell, en erliig kaarll uell anstaar.

2. Ded fransøsiiske och Skodtsker folck skall henad hussom føriiss, sammestedtz demonteris och afftackis, ded første mueligdt er, och dennom skaffis skiib och feetalliie, ephersom Leiligheden Er till ded at bekomme.

3. Imod den tyd, at forbenente Ferentsche Regiimendt kan Marsere hen tiil dii steeder Renssborrig, flenssborrig, Aalss, haaderssleben, kolding och Riibe, daa skall Offuerste holckiss Maior, som ligger paa Synderborrig, forskyckis till wandtz hen till Niistadt ¹⁾ Och faalck lyckiss compagnie, som ligger Paa Nordborrig, henad Skaane, den neste uey muelig kan uerre.

4. Styckerne och Munitioen skall foruaariss paa slottid till Renssborrig och ziillychoffuerss compani holle wacht sammestedtz.

Actum udi kuarteriid paa Øen den 28 Junij Anno 1629.

Christian.

Udskrift: Rii: Rad Clauss daa till hande.

s. 212

30. Juni 1629.
Til Klavs Daa.

Kongen erklærer sig overbevist om, at Niels Krag snarest muligt vil indfinde sig for at opfylde sin Pligt, men udtaler sig imod at lade Steinberg blive alene hos Tropperne. Et Skib skal overføre Hertug Ulrik til Holland. De Kejslerliges Udmarsch fra Kiel ventes samme Dag. — Geh. Ark.

s. 213 Dyn skriiffuelse haffuer leg aff myn sønss kammeriuncker¹⁾ emphangid och deraff meningem forstanden. leg thuiffler inted, at lo Niels kraag sig med ded første, mueligdt er, yndstiller tilatt gørrer huiiss hannem befaalid er²⁾, Menss at laade Stenberg³⁾ allene huoss folckid, ded kan inted skiicke sig, vden at man wille haffue nouas disputationes paa genge, som mueligdt kunde causere allehande, som man ingen Raad uyste till. Myn søn skaldtu skaffe affsted till holland med et aff myne skiib, om et aff dennom saa neer er ued handen, huilckid siiden fraa holland sig begiffue skall recta til køben:

Penning, sau dyt paa denne tiid haffuer werrid raad tiil, er myn søn medfaad⁴⁾, saoch en befaaling till s. 214 myn Agent y holland at uerre hannem behielpelig, om behoff gørriss, huilckid ieg dog inted haabis, ty ieg haffuer faatt Pross knudtsøn¹⁾ 1000 rix daler med. Vale. Aff Cronsee²⁾ for kiill den 30 Iunij Anno 1629.

Christian.

leg haabiss, att dii keysserlige, som er yckun 200, skall drage aff kyll y dag³⁾.

Udskrift: Riigenss Raad Clauss daa tiil hande.

s. 214

Juni—Aug. 1629.
Til Frederik Urne.

Han skal skaffe Oplysninger om Esrom Mølle, som Maleren Povl Rumler ønsker at faa. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Poffuell Maler haffuer begerett Esseroms Mølle, Saa effterdi ieg ingen effterretningh om Samme møllis thillstand veed, om quinden, Som Mølleren haffde, er død eller ey, Saa skalltt du leiligheden derom lade Stattholderen s. 215 wide, Som mig derom kand giøre Relation med første leilighed. Datum ut in Literis¹⁾.

s. 215

Juli 1629²⁾.

Om Udstedelsen af et Pas for de Kejslerlige til at føre Munitio[n] bort fra Krempe. — Geh. Ark.

Ein Pass, dass dii keysserliichen dii Munitio[n], so in der krempen ist, zu wasser abfihren können³⁾.

s. 215

7. Juli 1629.
Til Christian Friis.

Paa Grund af Sygdom har Kongen endnu ikke kunnet svare paa Rigsraadets Skrivelse. Han erklærer sig tilfreds, om M. Hans Borchardsen kan blive kaldet til Sognepræst ved Frue Kirke i Kjøbenhavn. — Geh. Ark.

Riigenss Raadtz skriffuelse sauell som ochsaa dyn haffde ieg for nogle dage siiden mig uell uuld resolverid paa, haffde ieg icke formedelst et besuerlig tilfald aff styck udi den høirer siide uerrid forhindrid, huilcken affectus om den endskøndt, gud uerre loffuid, numehr inted er saa s. 216 sterck som tilforn¹⁾, saa haffuer ieg dog formedelst densamme inted kund mig paa riigens Radtz skriffuelse erkleeere, huilckid dog nest gudtz hielp om en dag, thu eller tree skall see.

Kan denne M: Iohannes Borchertsøn²⁾ Legitimę komme till wor frwe kaald udi køben:, daa haffuer ieg ingen aarsag till att repudiere hannem, ty hand altiid haffuer skiickid sig uell huoss her: frede:, ded ieg inted andid haffuer kund erfaarid. Vale. Aff Predtz³⁾ den 7 Iulij Anno 1629.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss til hande.

s. 216

9. Juli 1629.

Til Christian Friis.

Om Biskop Jens Dinesen Jersin, der har aflagt sin Ed og nu skal ordineres i Kjøbenhavn, om den fornødne Optræden overfor Jyderne, om Afholdelsen af Bededage, om Afsendelsen af Rjtttere til Skaane og en Sekretær til Kongen i Holsten. — Geh. Ark.

Bysspen udi Riibe haffuer giordt y dag siin Eed⁴⁾ och er nu befaaliid sig strax igen til køben: at forføie, huor s. 217hand aff Bysspen der in loco¹⁾ skall ordineris, och henad Riiber stycht hannem med ded første sig at begiffue instigeris.

Ded uil end høre nogid til at bringe dii luder paa den gammel tohn ygen. Bliffuer ded icke dreffuid fliitig och tylig, daa tør der uell bliiffue allehande aff²⁾.

Bededagen kan best anordniss den 18, 19 och 20 Novem:³⁾.

Henad Skaane forsendiss nu tree fenliin ephther Riigenss Raadtz begeering, saat falck lyckis com: och dii gør ungeferlig 1000 mand. Officerene haffuer man modt sende fram med, om man ellerss uille haffue folckid fordt, med huilcke y kan lade tractere, ephtersom y kan best.

En secretarium skaldtu sende hiid, som heer kan forrette huissom fornøden er. Vale. Aff Ewtyhn⁴⁾ den 9 Iulij Anno 1629.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Friiss til hande.

s. 217

9. Juli 1629⁵⁾.

Til Frederik Günther.

Udkast til Befalinger til Jørgen Ahlefeldt om at overlade Marqvard Rantzau sine Folk og overtage Haderslev Amt og til Kaspar von Buchwald om at overtage Segeberg Amt og bortfjerne de af de Kejserslige anlagte Træforskansninger. Om de to nævnte Amters Overlevering. — Geh. Ark.

s. 218Ahn lørgeren v: Aanefeldt.

1. Er soll sein vnthergebeness folck Markuardt Randtzou zustellen.
2. Er soll sich naher haderssleff verfiigen vndt das ambdt in verwalthung nemmen¹⁾.
3. Dy holdtzung vndt dass haussgeraadt soll ihm mit furderligster gelegenheidt zugestellet werden.

Hiieauff mussen mandata partitionis verfertiget werden.

Cassper von Bockwaldt

Sol dass ambdt Seegeberg²⁾ haben vndt soll strax dass holdtz, so gehaawen vndt dii keysserlichen hin vndt wiider verbawed, auffzeiichenen lassen vndt hernacher vnther den Bauern ess theilen, dass sii ihre heusser darmit auss-besseren können.

Dii Rethe, so zustelle seindt, sollen befraget werden, durch wehm obengedachte embther können geliffuerdt werden, darbei muss aber nimandt genennet werden.

s. 218

12. Juli 1629³⁾.

Til Hertug Frederik af Gottorp.

Udkast til en Skrivelse, hvori Kongen udtrykker sin Tilfredshed med, at Ægidius v. d. Lancken har taget sig at hans Sager, og udbeder sig nærmere Underretning herom for passende at kunne vise ham sin Erkjendtlighed. Geh. Ark.

s. 219Vnss ist ganss lieb zuuernemmen, dass Egiidiuss von der lancken vnseren sachen sich hatt angeleegen sein lassen¹⁾.

Weil wir nun vnss in der eile dessen verlauff nit errinneren können, Alss begeren wir freundt, vetterliichen, E: L: wollen vnss in dehm vnss etwass informiren, auffdas wir solches der gebihr nach können in acht haben vndt vnss kegen obengedachtem von der Lancken, alss ess einem potentaten anstead, erzeiigen können. Wan sonsten sachen forfallen werden, worbei seine persohn nötich, alssdan soll er in keiin vergess gestillet werden, Sondern allemahl persöhnlich denselben beiwohnen.

s. 219

Omtr. 12. Juli 1629.
Til Frederik Günther (?).

Udkast til et Svar til Godske Wensin angaaende Betingelserne for Tilbagegivelsen af Nordstrand, Tønder og Femern til Hertugen af Gottorp; tillige fordres Katholikernes Fjernelse fra Frederiksstad. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

s. 220Andtwordt auff godtske wvnsynss¹⁾ anbringen.

1. Dii weberliiffuerung der örther Nordstrandt vndt tunderen ist man erböttich zu thun, wan her: friderich²⁾ den vntherthanen nichtess zu thun disses verlauffs halber, auff wass weis vnd maanihr ess konthe oder muchte Erdacht werden, wiiauch seiinen kammerdiiner auss den Nordstrandt reuhen vndt auff andere örther zuordi-niren³⁾.

2. Dii Chatholischen auss friiderichstadt zu eiiner gewissen zeit zu schaffen⁴⁾.

3. Femmeren wiill man dem versprechen nach dem hauss gottorp liiffueren lassen, ledoch dass h: frii: sich verobligiren soll Selbigess Landt in dess Biskop von Brehmen handen niihmahl kommen zu lassen, viill weniger seiine dyner verstatten darauff zu kommen⁵⁾.

s. 221

15. Juli 1629.
Til Kirstine Munk.

Hendes Moder Ellen Marsvin skal tage de to Tvillingdøtre (Christiane og Hedevig) til sig. — Molbechs Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kongl. Saml., 4., 985 b¹⁾.

Hierte kiere kyrsten, Epterdi greffuen aff turn²⁾ Nu begiffuer sig henad Danmarck, Sa haffuer ieg ued hannem dig uillid skriffue och dig laade forstaa, At ieg diin Moder befaaliid haffuer til sig at taage dii thuende thuillinger, huorfor du hinder dem skaldt laade følge, naar hiinderss leilighed kan være dennom at affodre. Befalendis dig hermed den gode gud, forbliiffuendiss altiid

Dyn kere och troe herre och hossbunde
Christian.

Aff Eutiuhn den 15 Iulij Anno 1629.

Udskrift: A Ma treschere femme kyrstine Munk.

s. 221

18.(?) Aug. 1629.
Til Rigsraadet.

Forslag med Hensyn til Befæstningen af Jylland og Skaane, Anskaffelsen af Skyts og dygtige Folk til at have Opsyn med det, Tilsynet med Norges Søforsvar, Tolden ved Ruden, Øxentoldens Udredning af de Svenske, Sundtolden og Afskaffelsen af visse Uordener ved Sorø Akademi. — Geh. Ark.

s. 222Puncta, huorpaa Danmarckiss Riigiss Raad siig skall Erkleere¹⁾.

1. Eptherad huerman uytterligdt er, huad wleilighed vndersaterne udi lutlaand vdstanden haffuer, formedelst at ingen faste steder forhanden uaar, huordthen dy sig vdi siiste feiide kunde retirere, Saa er ded fornøden, at med ded første anordning skeer, huad for pladtze der skal fortificeris, Och tenckis paa, qvo modo ded kan skee, saoch huem dertil brugiss skall, sligdt att effectuere, Och huad denss straff skall uerre, som nogid forsømmer, Item huor hand skall tiltalis och aff huem, som forsømmelig fiindis.

2. Pa festingerne udi skaane er baade paa bygningen udi sig sielffuer stor mangel saaoch paa tøyhussen och prouyandthussen, huor yblandt Christianstadt och Christianopell inted er dii ringiste, Huorfor udi tyde uil

tenckis paa middel Sliigdt at Bemediere.

3. Eptherdi udi forbenente Pladtze alle er mangell for skiidt, baade udi dem, som aliqvo modo ferdige erre, som udi dem, som endnu begindis skall, Saa uyl fornøden uerre, att derpaa tenckis udi tyde. Der uyl ochsaa tenckiss paa dychtige Personer, som sliigdt haffuer y acht at befoddre saoch holde udi god foruaaring.

4. Epthersom man vdi siiste feiide faast meere forhindring end lettelse haffde aff dy Norske Piincker och gaaleiier, yded dy fast alle ganske briistfellig kam hiid-neder, der dy dog vndersaterne meere, end dy werdt uaar, kostid haffuer, huorfor uyl tenckis paa middel, at sliigdt herepther inted skeer, mens at dertill forordniss sliigge inspectores, at dy holliss ued macht, saatt Riigerne aff dem kan haffue den tieniste, som ded sig hør 2).

s. 2235. Eptherdi kon: y Suerrig flux dominerer udi Østersøen Och nu paa nii anmoder sig tollen vnder Ruden 1), huorfor uyl tenckis paa middell, at h: k: inted ganske Spiller meiister udi Østersøen och ganske ruinerer oss tollen udi Sundid.

6. Huad nu en tidlang er forreløben vdi Skaane och andenstedtz med Øxentollenss forkrencking aff dy Suenske, ded er huerman wiitterligdt, huorfor uyl tenckiss paa middel, at tollen dy Suenske salediss paleggis, som h: k: uorris vndersater den palegger vnder et andid Skiin.

7. Huadfor subtil middell dagliigens Søgis att defraudere tollen udi Sundid, ded erfaarer man dageligen, huorfor udi tyde uil tenckis paa middell, paaded sliigdt y lengden icke fører Riigerne y haar sammen ygen.

8. Eptherdi nogen disorder sig laader tee, som udi worriss Acchedemie Soer uille indsliige, epthersom ded aff Riigenss Raad och hoffmeiister Sammestedtz 2) kan erfaariss, huorfor med hannem derom skall taalig och tenckis paa middell, att dy udi tyde affskaffis 3).

Paa Anderskou den 18 Agustj 4) Anno 1629.
Christian.

Udskrift: Propositionen, som Riigenss Raad nu y Othense proponeris Skall.

s. 224

31. Aug. 1629.
Til Rigsraadet.

Det skal undersøge Omstændighederne ved det af Manderup Due begaaede Drab og bestemme, hvad der i den Anledning skal gøres ved Gjerningsmanden. — Geh. Ark.

Epthersom vy aff uorriss tydske Chanseler 1) haffuer fornomid, at H: Albret 2) hannem haffuer ladiid forsta, huorledis hans tilkommendiss Søn Manderup due er kommen tiil wlycke med en person vdi Malmø 3), och begerid, att hand huoss 4) skulle anholde, att sliig tiilfaall samme hans Søns brillup, som inden faa dage skall berammid uerre, inted motte uerre hiinderligdt, Saa eptherdi oss om sagsenss tilstand ganske inted beuyt er, Saa skall y, som Nu tilstede erre, saagen forfaare Och derudi gørre ordinandtz, s. 225som y ded for gud y himmelen och oss achter att forsuaare 1). Valete. Aff krempe 2) ultima Agustj Anno 1629.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad tiill hande 3).

s. 225

9. Septbr. 1629.
Til Kirstine Munk.

Lykønskning i Anledning af den Datter, hun har født. — Hannibal Sehesteds Afskr. i Geh. Ark., Sager vedk. Kirstine Munk Fasc. 2 4).

Hierte kiere kiersten, aff diin skriffuelse fornemmer leg dig att haffue giortt Barsell och fød een vng daatter 5), s. 226huilckett mig gandske kiertt er att fornemme. Dend gode Gud oende hinder att maa med daaben Indplantis vdi haens meenighed och bliiffue Gad fryctig och goed, omb dett er hans willie, att hun skall leffue, Saa att hun kand thiene hannomb och erlange vdi siin Tiid himmeriige och dett ewige Liiff. Befahlendis dig hermed Gud vdi himmelen, forbliiffuendis altiidt

diin kiere och throe Herre och hosboond

Christian.

Aff Chrempe dend 9 Septembris 1629.

s. 226

11. Septbr. 1629.

Til Ellen Marsvin.

Kongen spørger hende, hvem der kan bedes til Faddere ved Kirstine Munks Datters Daab. — Geh. Ark.

Keere Ellen, ieg glemde vdi myn siiste skriffuelsse at skriffue dig tiill, At eptherdi den datter, kyrsten nu fyck, med ded første endeligens skall kriistniss och dertill bediss fadder, Och ieg inted mig errindrer, huem tilforn fadder uerrid haffuer, Saa skaldtu mig med ded første laade uyde, huem man kan bede, huorpaa syden barsselid skall anordniss ¹⁾. Befalendiss dig hermed gud y himmelen. Aff krempe den 11 Septem: Anno 1629.

Christian.

Udskrift: Fru Ellen Marsuiin till hande.

s. 227

20. Septbr. 1629.

Til Frederik Günther.

Instrux for ham paa en hemmelig Sendelse til Wallenstein, hvem han skal søge at vinde for Kongens Plan om Indførelsen af en Told paa Elben. — Geh. Ark.

Weil der v: walmerode ¹⁾ begeret, du sollest zum wallensteiner ziiien, alss sollestu im wissen lassen, das solchess woll geskeen kan. Wan du nun dahin kommest, so sollestu data oportunitate, wan er fragen wurde, an welchen ordt du von mihr geskeiiden bist, disses ordtz ²⁾ halber erwehnung thun, welchergestaldt im bewust vndt der ordt so weit bekandt ist, dass da derselbe in eiiness fremden herren gewaldt geraathen wurde, das alssdan disser ordt dem Römmisken Reiiiche nit ohne gefahr sein wurde.

Daa du im nun solches woll einbilden kanst, so sollestu im anmelden, das du von mihr creditif vndt Werbung hast im in högster geheim non tanqvam legatus anzubringen. Wan du nun zu solcher Audiens verstatted wiirst, so sollestu priora repetiren vndt annectiren, dass weil der ordt im wasser gelegen vndt nit ohne grosse kosten gebawet vndt erhalthen werden konthe, Alss hette man an den keysser gelangen lassen, Er wolthe pro tempore mihr erlauben Eiinen zollen auff dii Elbe zu legen.

Weiiill dess v: friidtlantzt promotion beii keysser in dem fall viil giilthe, alss begeret man an ihm, er wolthe nebess seiinem, schreiben mein Schreiben dem keysser zuskiicken, Ihn betrachtung dass ich nit gerne wolthe, dass s. 228lemandt wissen solthe, dass man dem keysser darum molestiret hatte, ehe man gewiirigen beskeidt erlanget.

In communi colloquio soll ihm erzelet werden, wii Engelandt, hollandt vndt andere mehr vnther dem skeiin der assistens zu dem orthe gebulet haben, non sine magno periculo.

An den keysser soll dasselbe mutatis mutandis gedacht werden, doch dass nimand genennet wiirdt ¹⁾.

Glyckstadt den 20 Sep: Anno 1629.

Udskrift: Friiderich giinther zu handen.

s. 228

Omtr. 21. Septbr. 1629.

Til Frederik Günther.

Udkast til en Skrivelse til Kejseren, hvori Indkvarteringen af Tropper i Stiftet Lybek forsvarer mod Biskop Johan Frederiks Klager. — Geh. Ark.

Andtwordt auff dess keysserss schreiben dem B: von Breh: angeende.

1. Dass man sich in dass styfft Lybeck kuartiiret, das hat also sein müssen, aldiuweil alle andere örther von den keysserliichen Ruiniret ²⁾.

s. 229Dess gewaldtz halber, so dii Soldathen sollen verwbet haben, hat er nihmal gesprochen, weil sii

beisammen gewesen. Daa er sii aber itzo zu besprechen hatt, so thud er billich solless(!), da sii itzo zu finden seindt.

2. Der stycke halber hat er nihmal bei mihr ansuchung gethan, worauss zu erseen, dass er gerne zuisken dem keysser vndt mihr missuerstendtnus erregen wolthe, wii er woll ehe gethan.

3. Dass er sich her: fri: zu holstein sache annimbdt, dass siet man nit ex quo capite ohne wii fohrgemeldet, aldiuweill obgedachter herre zu seiinen lahren geraathen vndt, got lob, noch compos mentis ist, also das er mihr selbst solches woll hette konnen zuerkennen geben, da ihm etwass wiiderfharen ¹⁾.

Udskrift: Friiderich giinther zu handen.

s. 229

28. Septbr. 1629.
Til Frederik Urne.

Et Brandjern skal føres fra Kronborg til Frederiksborg. Smeden Kaspar Fincke skal komme til Frederiksborg med Laase og, om muligt, Hængsler. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

s. 230 Dett Brandeiern ¹⁾ udi køckenett skall udbrydis och hidsendis och dette igien forsendis thill Hammermøllen att flies. Caspar Fincke skall offuer morgen begiffue sig hid och thage mett Sig nogle laase, som her kand forbrugis thill dend lange nøgell. Saa fremtt hand ochsaa haffuer itt par themmelige Stercke hengsele thill en dør, da skall hand thage dennom med. Frederichsborgh dend 28 Septembris ²⁾.

s. 230

3. Decbr. 1629.
Til Frederik Günther.

En Række Klagepunkter, som han skal forebringe den engelske Gesandt med Hensyn til mangelfuld Opfyldelse fra Englands Side af Traktatens Bestemmelse om Størrelsen af det Hjælpekorps, der skulde stilles, og angaaende Føreren for dette, General Morgans Færd. Han skal bringe i Erfaring, for hvilken Sum et Halsbaand er pantsat til den danske Konge. Dennes Fred med Kejseren er foranlediget ved Englands Krig med Frankrig. — Geh. Ark.

Puncta, so a parte dem gesanten ³⁾ sollen beiigebracht werden.

1. Dass ohne Niichthaltung des contractes, so er zu fride: nomine Regis mit mihr machte ⁴⁾, das auch nit gehalten s. 231 ist, dass Morgan mit 6000 man in der Armei sein Solthe, dan er nihmal so starck gewesen, sondern strax im anfangen nur 4000 starck gewesen ¹⁾. Wii er alhii nach kuitirung Stade angelanget ²⁾, so ist er 1200 Man starck gewesen.

2. Von Morgans folcke seindt 600 man dreii fiirtel lahr in fiinen vndt laalandt geleeen, so nit einen heller auss Engelandt bekommen.

3. Morgan hatt auss dem proviandthausse vndt commis fuhr viil daussend daler prouiandt vndt kleiider bekommen Nach laudt der Rechnung.

4. Beii dem gemachtem Accord mit dem feiinde ³⁾ hat er meiiine Stycke vndt munitio gans vergessen vndt steen lassen, also dass mihr mit seinem diinste binnen Stade wehnich gediinet gewesen.

5. Er capitulirede mit dem feinde auff sex Monadt zeitt kegen ihm nit zu diinen, da man doch nach kriigiss gebrauch keine capitulation höger dan auff dreii Monathen machet, woruber der sommer ohne Eiinige diinste passiret, vndt krempen daruber verloren wardt ⁴⁾.

6. Wii obengemelther Morgan mit seiinen 1200 Soldaten ankam, vndt kein ander mittell beii winter zeiiithen waar sii zu lassen, muste man sii hii lossiiren, disser garnison zu mercklichem skaden an lossirung, Viueres vndt feuuerung.

s. 2327. Wii er nach ziild vndt förde solthe ¹⁾, cuncterede er so lange mit seiinem wercke, dass der ganser anslach vonwegen mangel proviandtz wehre zuriicke gegangen, vnd also auch der Sommer vmsunst hingestrichen wehre, Also dass ich dess Engelsken secursses halber mich wenich zu erfrewen gehabt ²⁾.

NB. Da dess Engelsken halssebandtz halber eiinige erwehnung skiiet, Soll vernommen werden, wii hoch derselbe mihr versetzt ist, Dan Morgan mihr gesaget, wii er mihr denselben zugestellet, Er wehre in Engelandt estimiret worden fuhr siiben mahll 100 thaussendt thaler ³⁾.

Glyckstadt den 3 Decem: Anno 1629 ⁴⁾.

NB.

Der halssebandt wardt mihr Loco pingnoris zugeskicket, lange nach dem dass meiine Ratificatio angelanget ⁵⁾, ex quo patet, dass dii Ratificatio ihnen damahll gefallen, Dem Morgan auch lange hernach vntherskidtliche mahlen Ricritten zugeskicket.

s. 233 Hetten Sii mihr dii hiilffligehandt gebotten vndt den wnnötigen krieg in franckereich nit angefangen, so hette ich keiinen friiden gemacht, Der kö: von Engelandt sich auch in vntherskedtlichen briffuer(!) dess kriigess halber endtskuldiget undt zur zaahlung sich erbotten, wan er nur etwass ihn ruhe wiideruhm keme ¹⁾.

Udskrift: Friderich giinther zu handen.

s. 233

8. Decbr. 1629 ²⁾.
Til Frederik Günther.

Angivelse af de Betingelser, paa hvilke Kongen vil gaa ind paa et af den engelske Gesandt foreslaaet Møde mellem Befuldmægtigede fra begge Sider — Geh. Ark.

Weiiill der Engelsker gesanter angehalthen, ich muchte zufriiden sein, dass eine zusammenkumst beider herren diiner Eingen (?), dii uhm disse sachen tractiren könthen,

So bin ich darzu nit vngeneiiget, dummodo alssdan von solchen extraordinariis mediis nit muge gereedet werden, vndtt dass dass parlemendt mihr verspreche, dass solchess, so alssdan von mihr gewilliget wiirdt, auch erlich soll gehalthen werden ³⁾.

s. 234

9. Decbr. 1629 ¹⁾.
Til Frederik Günther.

Udkast til en Skrivelse til Kaj Ahlefeldt om at forhandle med Albert Baltser Berns om Opkjøb af et Parti Fyrretømmer i Mark Brandenburg. — Geh. Ark.

An key v: Aanefeldt, dass er mit Albret Balsserson ²⁾ handeln Soll, dass er sich erstes tagess nach der Marcke Brandenburg verfiigen soll vndt daselbst mihr eine partiie gross fiiren holdtz zuhandelen, doch so dass ess in seiinem Nahmen geskiiet. Desselbiigen holdtzess soll so viill sein alss fiuhr 4000 rix daler, welchess holdtz souill muglich eiiner Stercke Sein Soll. Dass geldt soll ihm zugestellet werden binnen hambu[r]ch, sobald dass holdtz daa ankommen wiirdt.

Solcher Reiisse halber soll mit ihm tractiret werden, wass ihm darfiuhr soll gegeben werden.

I hm sollen auch pesse mitgetheillet werden, So er nit ehe vorzeiigen soll, ehe dass zimmer dii zolstette verbeii soll. An orthen vndt enden, daa sii dii pesse nit ansehen wollen, Soll er wnweiierlich den zollen endtrichten.

s. 234

Omtr. 9. Decbr. 1629 ³⁾.
Til Frederik Günther.

Udkast til et aabent Brev, hvori der tilsiges dem, der nedsætte sig i Glückstadt, visse Privilegier. — Geh. Ark.

s. 235 Patenta, So fuhr meiinem verreissendt Sollen verfertiget Sein.

1. Wehr in der glyckstadt sich setzen wiil vndt redliche hanthiirung treiiben, der soll zoll vndt anderen beschuehrung endfreiuet sein.

2. Daa iemandt in disser Stadt auffzuhalten begeeret, So kein kauffhandell zu treiiben begeeret, sondern seiiner renthen leben wiill, demselben soll ess freii steen vndt skudtz vndt Skriim ¹⁾ genissen, wan er sich bei dem gubernör geburlich angeben wiirdt, woruber derselbe ein prothocollum halthen soll.

3. Wass fuhr Nation in der glyckstadt Bawen vndt sich redlich Neehren wiill, sollen ihr recht a parte vnther

sich haben, soueiit dii commessien (!) betrifft, wan sii fuffziich starck seindt.

4. Alle, dii ihn der glyckstadt Baawen vndt sich redlich Ernehren wollen, Sollen Schudtz vndt Skiirm haben, zu wasser vnd lande auch guthe befohderung bei Einlendtsken vndt ausslendtsken haben.

5. Wan nun eiine Nation, wii oben gemeldet, 50 man staarck seindt, alss sollen sii vnther sich 10 erwehlen, so sii uy obengemelded in ihren Eiigenen sachen Skeiiden sollen, auch geburlich straffen, souern sii von der Stadtobrigkeit nit sollen gestraffet werden ²⁾.

s. 236

10. Decbr. 1629.

Til Frederik Günther.

Han skal begive sig til Hamborg og der tale med en Bjergmand og lade trykke og uddele det aabne Brev om Begunstigelser for dem, der nedsætte sig i Glückstadt. Han skal opspørge Nyheder fra Mødet i Lybek. Den Slusebygger, der har været Tale om at faa fra Holland, har Kongen nu ikke Brug for. — Geh. Ark.

Du sollest dich mit erster mugligkeit nach hamburch verfiigen vndt daselbst dassienige, so diir anbefohlen, mit dem Berchman dygell verrichten, wii auch dii Patenta der fremde leuthe halber ¹⁾ dricken lassen vndt ausstheiiien, also dass diselben vnther dii leuthe kommen, Nit allein in Hamburch, Sondern in hollandt vndt andersswoh, daa man etwass dessuegen vermuhnung haben kan.

Nach Verrichtung desselben Sollestu dich recta nach kopenhagen verfiigen. Wass zu lybeck in dehm conventu ²⁾ fohrlauffen mach, so auff dii dritte oder fiirde hand zu erfahren muglich, darauff sollestu dich befleissigen zu erfahren.

Wan du bei dem Stadiskem Residenten ³⁾ komst, Sollestu ihm salutiren meo nomine vndt ihm vermelden, dass ich fuhr dissem von ihm begeret, dass er nach einen Sleussenbauwer schreiben Solthe in hollandt, weil ich aber eiinen anderen ordt bekommen, So habe ich den nit Nötig.

Auss der krempe den 10 Decem: Anno 1629.
Christian.

Udskrift: Friiderich Giinther zu handen.

s. 237

26. Decbr. 1629.

Til Iver Vind.

Kongens Bemærkninger til de af den svenske Konge opstillede Betingelser for en Fred mellem sig og Kejseren. — Geh. Ark.

Rationes, qvare puncta illa mihi communicata Impe: Roma: offerri non possint ¹⁾.

1 ²⁾. Man seer inted, ex quo capite kon: udi Suer: kan proponere nogid, som Saxoniam superiorem aut inferiorem angaar, epherdi hand inted er membrum Imperij.

2 ³⁾ Dertiil uyl keysseren wden thuiffuel Suaare, sig inted at uerre for Obligerit at kuytere nogen Pladtz in Roma: Im:, om dii endskøndt inted er lagdt kon: y Suerrig tiil paass, Isønderlighed menss kriigen aff kon: y Suer: och inted aff key: er begindt.

3 ⁴⁾ Den punct bliffuer inted disputerit, saframd friidden bliffuer giordt.

s. 2384 ¹⁾. Den punct bliffuer ochsaa uel klaar, naar friid beuylgiss.

5 ²⁾. Den punct uil komme key: underlig for, at den aff kon: y Suer: moveris, cum non sit ille, qui talia movere potest, uti in prioribus notatum est.

6 ³⁾. Den punct cum prioribus kan inted bono titulo proponeris key:, ty den allene ded Rom: Riige wedkommer.

7 ⁴⁾. Den punct sauell som dii forrige alle uil komme key: suar Spansk for, at dy aff kon: udi Suevrig proponeris.

8 ⁵⁾. Ded er inted huoss key: att erholde, Menss siiniss mehre, at sligge forslag uyl gørre dii herrer Større

Skaade end gaffn.

9⁶⁾. Naar samme bye keysseren igen afftreediss, Saa er at formode, at den Niider siine forrige priuilegia. At taale om nogen Refusionem damnorum, ded siiniss at uerre forgeffuis.

10⁷⁾. Naar ded andid aldt haffuer syn richtighed, saa er dermed letteliigens at komme tilrette med.

s. 23911¹⁾. Den pund yndgaar keysseren slet inted, ty hand ded inted kan gørre propter Religionem & affinitatem, etiam propter auxilium prestitum sepenumero contra turcam et alios.

12²⁾. Saframdt fridden Sluttiss, daa bør den amnistia att følge inter Im: et Re: Sue:

13³⁾. Ded indgaar keysseren gerne.

14⁴⁾. Naar friidden er giordt, daa bør keysseren och kon. y Suerrig more usitato in toto mundo at confirmere den paa ded aller krefftigste, mueligdt Er.

Concluditur:

Saaframdt kon: udi Suerrig uyll inhørere ued disse offuergiffne puncter, saa er deraff lettelig att ludisere, att ded inted er hanss aluor att gørre friid med keysseren.

Fride: den 26 Decem: Anno 1629.

Udskrift: Secretario Iffuer wynd till hande.

s. 239

12. Januar 1630⁵⁾.
Til Frederik Günther.

Optegnelser om forskjellige Breve, han skal udfærdige, nemlig til Jørgen Ahlefeldt om en Pige ved Navn Kathrine Hinzes, til Wallenstein, til Henrik Rantzau om Fældning af Tømmer, til Foppius van Aitzema om hans Opbrænding af nogle Breve og til Christian Pentz om Vandstandens Højde i Glückstadts Havn. — Geh. Ark.

s. 240Friderich gynther Soll machen:

1. Ein schreiiben ahn lörge von Aanefeldt¹⁾, dass er durch seiin frau²⁾ erfahren soll, wohr dii maagedt Chatriina hiinsens, v: Stade geburdich, itzo sich auffheldt, vndt seiinen fleiiss thun, dass sii diselbige wiiderum hieher³⁾ skicke, zu welchem Ende ein pass von hinnen ihm soll zugesicket werden.

2. Ahn wallenstein, dass dass negotium, so fri: ⁴⁾ bekandt ⁵⁾, nit in stecken gerate ⁶⁾.

3. Ahn hen: Ran: ⁷⁾, dass er beiiim ersten abnemen dess Moness ⁸⁾ soll fiire Eiichen beume fellen lassen, so s. 241anderdthalb Ellen in dii breiithe vndt eine Elle in dii kanthe ¹⁾ haaben, vndt so lanck seindt, wii immer muglich ist sii zu bekommen, darneben zuehne ²⁾ bychen, so 25 ellen lanck vndt eiine elle ihns fiirkandt seindt, von welcher ardt skon mehr gefellet seindt.

4. Ahn foppium v: Eissema ³⁾, dass ess mihr ganss fremdt fohrkommed, dass Er dii briiffue verbrandt, aldiuweill ihm bewust, dass ich dessendthalben den Becker verarrestiren lassen ⁴⁾, Muss mich derohalben derselbigen halber beii den herren Stathen beklaagen, dass mihr solchess widerfaren.

s. 2425. Ahn Christian penss ¹⁾, dass er alsofordt mihr eiin gewisse maass auff ein Snur skicke von dem högstem wasser, so ledtz gewesen, biss auff den bodem dess einlauffs, so von dem blockhause heer in der glyckstadt leufft, geraade dem Isslendiskem hause fuhruber, so auff dem deyche steet.

s. 242

24. Januar 1630.
Til Christian Friis og Frands Rantzau.

Kongen udtaler sin Mistanke om Mitzlaff, som skal arresteres. — Geh. Ark.

Wdi denne morgen for predicken uaar den tydtske Chanseliist Phillip²⁾ huoss mig och mig paa ederss uegne Refererede allehande, som Mydtzlach³⁾ skulle haffue s. 243giiffuen for aff adskiillige sager at uille haffue copie, huoraff ieg mig allehande suspitiones presummerer, om ded sig¹⁾, saasom forbenente Chanselist

berettid haffuer, huorfor y hannem till Eder skall lade kalle och hannem berette, mig hannem icke at haffue beuyt Naade och hannem aff hans Custodie forløffuid, for att hand mig sliigdt skulle anmode, huor med hand syn sag kunde Smycke, Och hannem siiden lade forarristere paa Slottid indtill wyder beskeen. Valete. Aff frede: den 24 Ianuarij Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Chansleren Och Stadtholderen tiill hande.

s. 243

31. Januar 1630
Til Frederik Günther.

Et Brev til Kongen af Frankrig om Silkehandelen skal forandres. — Geh. Ark.

s. 244 Ich habe dii schreiben ahn den kö: in fran: durchgesehen vnd sii meiner meiiung nach nit befunden. Alss sollestu dich daruber machen vndt den briiff, den bewusten seiidenhandell betreffende, in dii meiiung stellen, Dass man dem gesanten in allen mugeliichen dingen wiilliehret habe ¹⁾, Niit zueiiffen[d], solches wiirde dem kö: nit allein woll gefallen, Sondern auch dass er seiine wntherthan daahin halte, dass sii solchess gebiührlich auffnemmen vndt interpretiren, wii ess von mihr gemeinet ist.

Auff fride: den 31 Ianu: Anno 1630.
Christian.

Udskrift: Friiderich Giinther zu handen.

s. 244

5. Febr. 1630
Til Frederik Urne.

Om Nedbrydningen af en Hønseovn paa Frederiksborg og om Udbetaling af Penge og Udlevering af Øl til Haandværkerne. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Iørgen Bewer ²⁾ skall bryde dend hønseoffuen ³⁾ neder och legge Stenene Strax uden for, Saa och Strax lade Sla leer i forraaed thill en anden. Samme Lossemendte, som offnen i Staaer, skall gandske giøris Rødeligtt. Aff disse hoesføiede 30 rix daler skall Sneckerne och Tømmermendene s. 245betalis, saa uiitt de kand Strecke. Aff Spisekieldereren skall Sneckerne giffuis en kande Øll om middagen ued itt Slett. Frederichsborgh dend 5 Februarij ¹⁾

s. 245

7. Febr. 1630.
Til Frederik Günther.

Om Udfærdigelsen af Breve til Ditlev Rantzau og Greven at Schaumburg om Udbedring af Digerne i Egnen om Glückstadt. — Geh. Ark.

Daa soll ein Schreiiiben ahn H: detloff Randtzou gemacht werden, dass er dii Maaskleuthe daahin halthen Soll, dass sii sich strax in Martio wber dii beiide Einbriiche in der wiildtnuss machen Sollen, weiill ihnen nuhmer keiine endtskuldigung zu statten kommen kan, dass sii keine gelder auff borrich bekommen können, aldiuweil man vernommen, dass beii dess Stadthalters ²⁾ Seliigen erben ein ziimliche Summa verhanden, von welchen h: detloff alss ein curator ihnen woll dii Nodtturfft kan zuwege bringen.

Auff Ibstrup den 7 Febru: Anno 1630.
Christian.

Dissem Briffzeiigere soll ein pass gemacht werden naher Landtzuholstein.

Item eiin Schreiben an den graffuen v: Skowenburch ³⁾, dass seine leuthe geleiich mit meiinen Seiinen Einbruch zudriichen.

Ihn h: detloffs briff muss befohlen werden, dass er den greffuelichen zusagen lesset, wan dii meinige anfangen wollen.

Udskrift: Dem Sekretario Giinter zu handen.

s. 246

19. Febr. 1630.

Til Frederik Urne, Dr. Christen Jensen og Mag. Vichmand Hasebart ¹⁾.

De skulle optegne Hofmesterindens Forklaring om Fru Kirstine Munks Bortrejse fra Frederiksborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Effterdi attskellige meninger aff høie och Laffue baade nu och udi framtiden kunde fattis om F: kirsten Munckis hastige forreisen herfra, Och ingen nogett om Aarsagen der till ved, uden huis Hoffmesterinden ²⁾ beuist er, effterdi hun thill mig aff F: kirsten Sendt bleff att begere forloff thill att reise herfra ³⁾, Saa skall i eder thill forbenenffte hoffmesterinde forføye och aff hinde fornemme, huis hende derom vitterligtt er, och dett Samme bringe thill papir och dett mig aff eder wnderskreffuett lade thillkomme. Frederichsborgh dend 19 Februarij ⁴⁾.

s. 246

20. Febr. 1630.

Til Frederik Urne, Dr. Christen Jensen og Mag. Vichmand Hasebart ⁵⁾.

Kongen angiver flere Punkter, hvorom han savner tilstrækkelig Underretning i den at Hofmesterinden afgivne Beretning om Fru Kirstine Munk. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

s. 247 Huis Som Hoffmesterinden eder Suarett haffuer, dett haffuer ieg igennem lest. Saa er sligtt mig nochsom beuist att vere Saaledis thillgangen, Meden dett, ieg vilde vide om dett, som saaledis sigis att vere thillgangen, er dette: Att hun skulde haffue Sagtt, Sig nu att haffue mottuilliger viis forkast Sin timelige løcke och velfertt, Och var dett icke om hindes Siell att gjøre, da ville hun etc. Der sigis ochsaa, hinder att haffue hafft selsame fagter och lader, saa lenge dend tractat imellom hende och Hoffmesterinden warede. Frederichsborgh dend 20 Februarij ¹⁾.

s. 247

20. Febr. 1630

Til Frederik Urne og Wentzel Rothkirch.

De skulle undersøge og melde Kongen Manglerne ved Folkenes Sengklæder paa Frederiksborg og indrette et Værelse til Drengene sammesteds. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich wrne och Marskalcken ²⁾ skall erfare hoes fadebordzquinden, huad mangell der er paa folckenis Sengekleder, och dennom lade besee och erfare, huad, huor møgett och hoes huem dett mangeler, och dett mig Siden lade vide. Børnenis kammer heroppe och paa tornett tør intett besees, meden de andre alle. Offuenbenefntte skall besee husett offuer Chantzelielt och dett der tuertt offuer fra thill itt Lossemente att gjøre thill drengene, Saa att de intett haffuer att skaffe heroppe. Frederichsborgh dend 20 Februarij ³⁾.

s. 248

1. Marts 1630.

Til Frederik Günther.

Der skal udfærdiges Kreditiv og Instrux for Landkansleren, som skal søge at opnaa, at Hertugerne af Celle gjenoptage deres engang vundne Sag ved Kammerretten om fri Sejlads paa Elben. Alle Papirer vedkommende Striden mellem Prins Christian og Rhingreven skulle samles og en Instrux opsættes for den, der skal tiltale den sidste for Krigsretten. — Geh. Ark.

Creditif vndt Instruction

Auff den landtkanseler, dass er sich nach dem her: v: Ly:, so zu hiidtziger Residiret, verfiigen soll vndt ihn disponiren, dass er beii dem hausse zelle zuuege bringet, dass sii dii sache, so sii einmahll am keiiserlicher kammer gewonnen, dii freiie Naui: auff der Elbe betreffende, Reasumiren, Man wolle ihnen alle mugliche assistens leiisten vndt pro interesse einlassen, dass dii Reusion muge cassiret werden ¹⁾.

s. 249 Diss soll er so Sleunich alss muglich inss werck setzen vndt mihr beskeiidt daruon sagen, wan ich in holstein komme.

Du sollest auch alles dass, So sich beii der sache zuiisken meinem sohn vndt dem Reiningraffuen fohrgelauffen, zusammensuchen vndt eine Instruction daruber machen auff den, so selbigen Reiningraffuen fiihr dass kriegssrecht besprechen Soll ¹⁾. Wass alhii nit verhanden, darnach muss nach Malmöe bodt gesandt

werden.

Auff Rossenburch den 1 Martij Anno 1630.
Christian.

Udskrift: Den Sekretario Gynther zu handen.

s. 249

7. Marts 1630.
Til Christian Friis.

De to nærmeste Onsdage skal der holdes latinsk Prædiken paa Kjøbenhavns Slot af Professorer. — Geh. Ark.

Der skall en aff professoren ansiigiss at prediicke Latine²⁾ tilkommendiss Onssdag paa Slottid tiil køben:

Textus skall uerre Pater noster, qvi es in Cælis, Sanctificetur nomen tuum. Den Onssdag derepther Skall s. 250en anden tage Adueniat Regnum tuum, fiat voluntas tua sicut in cælo sic et in terra. Vale. Aff frede: den 7 Martii Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Chanseleren till hande.

s. 250

13. Marts 1630.
Til Biskop Morten Madsen.

Kongen sender ham til Fru Kirstine Munk en Afskrift af sit Brev til hendes Moder, hvori det paalægges denne at afstaa Datteren Boller og Rosenvold. Fru Kirstine skal udstede en Revers. Om et Kongen tilhørende Klenodie. — Geh. Ark.

Epthersom ieg loffuede ygaar at laade frue kyrsten uyde, huessom ieg hinders moder tilskreff, Boller och Rossenuold angaaendiss, Saa er dette eptherfølgende ret Copie deraff:

Kerre Ellen, epthersom ieg stackid syden talede med dig, at du fru kyrsten boller och rossenuold skulle lade bekomme, saa eptherdi hun nu paa Niie derom huoss mig haffuer giordt anfoddering och sig forpflichtid deraff att holle rosstienisten, som deraff gaar, Och inted deraff at forkomme, børnen tiil skaade udi nogen made, menss huiissom deraff erøffriss kan, ded at anuende børnen samdtlig tiil beste, Huorfor du sliig anordning skaldt gørre, at forbenente gaarde hinder tiil philippi Iacobi først kommendiss vden uydere anfoddering eller besuering bliiffuer følgachtige. Befæ: etc.¹⁾

s. 251 Och eptherdi samme breff sig paa hiinderss Reuers refererer, Saa uyl samme hinderss Reuers in optima forma med ded første mig tilskickiss epther herhuosføiiede Copie.

Om myt klenodiie, som ieg taalede med Eder om, ded skall ochsaa haffuiss y acht, att ded kommer vdi syn forrige Staand ygen¹⁾. Vale. Aff Rossenborrig den 13 Martij Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Biisspen Aff Aarhuss Stiicht till hande.

s. 251

19. Marts 1630²⁾.
Til Frederik Günther.

Udkast til en Instrux for Oynhausen, der skal underhandle med Wallenstein om de meklenborgske Hertugers Restitution, om Hamborgernes Klager over Elbtolden og om Grev Valdemar Christians Anbringelse i kejserlig Tjeneste. — Geh. Ark.

Instruction auff Enhaussen ahn den wallenstein³⁾

Weil ess alhii Erskollen, alss wolthe der keysser dii herren von Meckelenburch Restituiren, wohruon muglich bei den tractaten zu dandtzich Erwehnung geskeen muge a parte Regis Suœ:

Daa nun der keysser dessen zu thun geneiiget wehre, so wehre dem keysser eiine grössere Reputation, daa er solches fohr derselben tractation thethe, alss das der s. 252suede sich einbilden solthe, Er hette solchess

dem keysser abgedrungen ¹⁾.

I[n]ter alia hatt er anzubringen, dass man dii hamburger mit ihren querelen nit höre, wan sii sich Eiiness Newen zollen auff der Elbe sich besuehren, dan mihr bewust, dass solches ohne dess keyssers consens nit geskeen kan, Dass aber, so ihnen itzo aufferleget wiirdt, kommed daaher, dass sii viill lahr her in dehm Oresunde frey gewesen, wohrkegen sii von meinen Eiigenen giithern zollen genommen haben. Wii sii mit meinen leuthen ihn der stadt, auff der Elb, vndt woh sii dii geringste gelegenheit gehabdt, wmgegangen vndt Noch wmgéen, dass ist notorium ²⁾, Muss derohalben meiiness ihnen geborgethess geldt solcher Restanten halben von ihnen foddern vndt nit etwass Newess zuchen, wii sii ohne zueiffuell ess aussdeuthen wollen.

Ahn den keysser soll nomine graff woldemar Christians Ein schreiben gestellet werden, worein Er seiine diinste dem keysser præsentiret mit Erbiithen etc. Daa Nun Ehnhaussen von obgemelthen wallen: mercken kan, ihn geneiiget zu sein, solchess Schreiben dem keysser presentiren zu lassen,

alss soll er vernemmen, ob ess nit zu practisiren sei, dass auff dass schreiben geandtworthed wurde, dass ihm(!) der keysser ihn in seiine hulde vnd schudtz nehme pro Comite Hol:

Solchess schreiiben solthe von Graff wol: mit Eiigenen handen geschriben werden.

Wass nu fuhr solches schreiben zu geben ist in Chanseleria s. 253lm., Souern ess zu erhalten steed, dessen soll Er sich erkundigen ¹⁾.

Daa er auch vermercken wiirdt, dass der von wallenstein lust hatt zu den kleiinen Stycken, so soll er ihm zuehne daruon versprechen.

s. 253

19. Marts 1630 ²⁾.
Til Frederik Günther.

Der skal udfærdiges en Skrivelse til Hamborg. Oynhausen skal overfor Wallenstein forsvare, at Hertug Ulrik er traadt i Generalstaternes Tjeneste. — Geh. Ark.

Eiin schreiben

Ahn dii Stadt ham:, dass nachdem man verursacht werden ³⁾.

Daa auch Enhaussen mit offtgenanten v: wallenstein von wegen meinss Sonss h: wldrich in discurs kommen muchte, dass Er sich beii der Staadiske Armei auffhalthe ⁴⁾, vndt dass man ihn beii der key: Armei viill höger Estimiren wurde, alss in Nyderlandt zu hoffen Sei, so soll Er andtwordthen, Er wurde solchss ubell thun können, weill Er so Seiiness stiifts endteusserdt, vndt muste nun suchen, daa Er etwass wiiderum Erlangen konthe ⁵⁾.

s. 254

21. Marts 1630.
Til Rigsraadet.

Fremstilling af den Fare, der truer fra Sverigs Side, og af den Optræden herimod, man bør forsøge. Rigsraadets Betænkning herover forlanges. — Geh. Ark.

Aarsagen, huorfor uy Riigens Raad, som udi negden erre ¹⁾, hiid haffuer ladid kalle, er denne, at uy erfarer, en friidtz tractation ymellom key: och kon: y Suer: at uerre forhanden, Saa epherdi her menis, at key: skulle uerre inclinerit til att Restituere dii herrer aff Mecke:, huilckid mueligdt a parte Sue: pro baci tradationis till dandtzig uill bliffue proponerit, huorfor uy oss bemøiier, at Saframdt key: uil Restituere samme herrer, att sliigdt da motte skee, førend den tractatus angiick ²⁾.

Saframdt nu sliigdt aff oss formedelst gud y himmelens biistand tilueie bringiss, Sa uil sligdt uysseligens fortriide kon: y Suer:, Og hel liidid eller inted siiden achte om samme tractation til dandtzig, menss continuere syn røffuen och pliinderen udi Østersøen, dette Riige till største Skaade och preiuditio, huorfor uyl fornøden uerre, att man lucker Øien op udi tiide, ty erlanger kon: y Suer: friiden Miinis, da er kon: y Suer: totaliter meiister udi Østersøen, Och om uy skøndt udi dag eller udi Morgen uille gørre nogid dertill, Saa laader uy oss all uerden paa halssen med stor Spott, nam vigilantibus, non dormientibus iura sunt data. Huorfor uorriss mening Er, at saframdt key: dii Mecke: herrer Restituere uyl, førend den dandtziger tractatus angar, at man da sig skulle obligere at holle danmarckes Strømme frii for huerman, huilckiid optimo titulo ske kan. Kon: y Suer: tilstand er oss uel s. 255bekend. Erlanger hand den reputation, at hand key: haffuer truyd friiden aff, uy beholler ycke friid for hannem Ett haaldt Aar, Och mener uy oss megid bedre nu at

kunde komme tilrette med hannem end paa andre tiider, ty nu haffuer dy alle, som enten kan eller gerne saa hannem hiolppid, henderne fulle, dertilmed er der huoss Suerrig liiden formue eller credit, hans folck er mall contant och dem ganske inted mechtig, haffuer ganske inted feldt Artholorie. Om hand endskøndt kan faa dy svenske op ymod danmarck, som dog uyll holle haardt, saa kan dog udi denne Sommer lidiid eller inted ske elleroch ganske langsam. Inden denne sommer løbber til ende, daa uyll mueligdt skee alle hande mutationes der sauel som andenstedtz. Och endog uy for uorriss person ynted forlengis ephther wroe och uell ued, at disse Riiger mehre med friid och roelighed tiend er end med krieg, Sa seer uy dog inted, huorlediss man cum Reputacione et saluo honore kan privere Riigerne ued derriss Regalia och høyheder, huorfor uy Riigens Raadtz betenckende deroffuer uille fornemme. Och ephtherdi oss nocksom beuiist er, att dy, som nu tilstede erre, icke allene vdi sliggen wychtige sag kunne concludere, och der er periculum in mora, Saa skall y Ederss betenckende dy andre, som till haderssleff forskreffuen er 3 Apri: ¹⁾, laade forstaa ²⁾. Valete. Aff frede: den 21 Martij Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Riigenss Raad till hande.

s. 256

23. Marts 1630.

Til Frederik Günther.

Af en Chiffernøgle skal Axel Arenfeldt have et, Kongen et andet Exemplar. Oynhausen skal have sin Instruktion med Tilbehør for snarest at komme afsted. — Geh. Ark.

Dass Eiine von dissen Cifferen Soll Axell Arenfeldt ¹⁾ behalten vndt dass andere vntherskriben mihr zustellen, wan ich, ob godt wiil, wbermorgen naher kopen: komme.

Enhausen sollestu dii Instruction vndt wass darzu höret zustellen, dass er sich strax nach den feyertagen auff den weck machen kan ²⁾.

Fride: den 23 Martij Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Friiderich giinther zu handen.

s. 256

Omtr. 25. Marts 1630.

Til Frederik Urne.

Murmesteren Jørgen Bebbler skal opgive, hvad han vil have for en Del Arbejde ved Frederiksborg, og naar det kan blive færdigt. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich wrne skall erfare aff lørngen Bewer, huad hand for effterfølgende arbeide begerer att forferdige, och nær sligtt kand bliffue ferdigtt, och ingen facit giøre sig paa, att Slig arbeide kand tøffue effter Hillerød kirckis bygning ³⁾.

s. 257 De huellninger imellom kircken och køckenett, som nu med bli beleggis, att dønnecke och fli, saa och muren paa siderne att vdstryge, Som wandett dend forderffuett haffuer. Att legge pladzen ¹⁾ med Ølandske fliser, nær iorden kommer deraff. De Lossemendter imellom begge porterne att fli, som dett Sig bør, Saa och att forbedre muren alleuegne, som dend med gres och mos beuoxen er, item dend bue udi dend portt ued Smidden. Tagett att fli paa Stalden ued Sparpenge, saa och att fli muren imellom wrtehaffuen och beridergaarden ²⁾.

s. 257

Omtr. 26. Marts 1630.

Til Frederik Urne.

Om den kunstige Æggeudrugning paa Frederiksborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Huoreffter Frederich wrne sig skall rette.

Naer de kyllinger kommer ud aff de egh, som udi offnen lagtt er ³⁾, Da skall Meiersken paa dend lille ladegaard lade pigen, som paa hønsene varer, følge saa s. 258 møget Sur melck, som hun thill Ost thill kyllingerne behøffuer. Saa Snartt de egh, som nu indlagtt er, enten heell eller haaldt udkommer, saa skall

Strax forskaffis pigen andre egh, som ferske ere. Till Samme Offuen skall pigen forskaffis wilde Ande egh Saa och, om mueligtt er, nogle Suane egh Saa och kalckunske egh ¹⁾.

s. 258

4. April 1630.
Til Rigsraadet.

Kongen erklærer, at det ikke har været hans Mening at begynde Krig med Sverig, men udtaler sig om Nødvendigheden af at holde en lille Flaade i Søen for at forhindre dette Riges Overgreb. — Geh. Ark.

Danmarckiss Riigiss Raad, som heer tilstede Erre, haffuer vden thuiffuel aff uorriss Proposition ²⁾ uorriss mening om h: ker: kon: udi Suerrigs prosedere udi Østersøen fornommid.

Paded Nu y gode herrer uorriss mening derudi ret kunde forstaa, Saa haffuer uy Nadigst eder hermed uillid laade fornemme,

Worriss mening ganske ynted at uerre, At uy, som nu udi En besuerlig tilstand sat erre, skulle giffue arsag til nogen wroe, Mens paded dette Riigiss Regalia dormiando inted skulle tabiss, Som saa let inted ygen Erre at finde, At man flaaden uden nogens offention, sauidt mueligdt kunde uerre, udi Østersøen aff och till skulle lade gaa, Och tencke paa middel, huorlediss en flaade aff 8 eller 10 lempelige Skiib co[n]tinue y Sommer kan holliss, som vndersaterne for gewaldt tuere kan.

H: ker: aff Suerrig finder uel sielffuer paa middel, huormed hand oss mouerer till wliist, saat uy inted behøffuer at leede derepther.

s. 259 Med sliggen flaade kan nest gudtz hielp ded forhindriss, som man paa andre tiider ycke med ty gange saa mange igen kan oprette, Om h: ker: illa sibi imaginata pace cum Im: nobis Dormientibus skulle erlange lus Dominij Maris Balticj, som dette Riige intil Dato obtinerit haffuer. Huis som Eder, y gode herrer, Nu siiniss udi denne sag disse Riiger och lande tiil Ehre och tieniste at kunde skee, ded skal y Skriffblig oss lade tilkomme ¹⁾. Wy erre Eder samdt och y seer med all kongelig gunst och nade ganss uel beuogen. Befalendiss eder gud y himmelen. Aff haderssleff den 4 Aprilis Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad tiil hande.

s. 259

14. April 1630.
Til Christian Friis og Frands Rantzau.

Kongen ytrer sig om de hanseatiske Gesandters Andragende og meddeler det Svar, der er givet de hamborgske Gesandter paa deres Anmodning om Elbtoldens Afskaffelse Orlogsskibene, som til Elben i Øster Søen, kunne foreløbig holdes tilbage. hvorimod de til Elben bestemte strax skulle afsendes. — Geh. Ark.

Aff ederss skriffuelse haffuer leg dii hense Steders gesanterss anmodning huos eder fornommid. Dy mener mueligdt, at dy faar strax alting, ephther som dy ded uyll haffue ²⁾. Dy hamborger gesanter er nu heer Om den paalagde s. 260 toldtz affskaffning ¹⁾, huortill er snarid, Samme toll inted at uerre palagdt aff nogen rettighed, ieg indbiller mig at haffue paa Elffuen, mens at erlange nogid igen for ded, dii vdi 43 aar haffuer uerrid forskaanid for toll paa vnderskedtlige steeder, ephtherdi ieg haffuer mad giffue dennem toll aff mit egiid godtz. Dy Orloffskiibe, som ad Østersøen er forordnid, kan bliiffue hiemme, indtil gud uuil, ieg kommer tilstede, Mens dii skiib, som till Elffuen forordnid uaar, dii skall sendiss fordt med ded første. Valete. Aff glyckstadt den 14 Aprilis Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Chanseleren Och Stadtholderen til hande.

s. 260

17. April 1630.
Til Frederik Günther.

Om hans Underhandlinger med en spansk Afsending angaaende Handelen mellem de to Lande. — Geh. Ark.

Dein Schreiben habe ich bekommen vndt darauss vernommen, wii weiidt du mit den sachen gekommen biist

2).

s. 261 Wan ess nun dahin konthe gebracht werden, dass dii, so alhii vndt ihm Reiche dennemarck geladen werden, freii sein konthen, so wehre ich contant. Wass von anderen genommen wiirdt, vndt worzu ess angewendet wiirdt, dass geet mihr nichtess ahn, Aber dii skiffe darbei zu nennen, so dii commersien atrctteniren sollen, dass wiirdt sich nit Skicken, dan man dem konige in Spanien nichtess ahn dissen orthern gestendich. Dass man so generaliter alle sachen, so zuisken dem commissario vndt der Burgerskafft verlaufen kan, nach Spannien verweisen solthe, dass lesset sich nit thun, wan er aber distinguiet, wass ess fuhr sachen sein sollen, dii so notwendig nach Spannien müssen, So hat man darauff zu andtworten. Wass fuhr sprache er zu gebrauchen begeret, darein kan ihm leichtlich gediinet werden. Glyckstadt den 17 Aprilis Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Friiderich Giinther zu handen.

s. 261

25. April 1630.

Til Frederik Günther.

Kongen udtaler sin Tilfredshed med, at Hamburgerne paaberaabe sig Fredstraktaten i Lybek, hvorved alt, hvad der var passeret i Krigen, ophævedes, thi dette maa da ogsaa gjælde det af Hamborg erhvervede Privilegium. — Geh. Ark.

Memoriall.

Dass dii v: ham: errinnerung thun, dass beii der tractation zu lybeck verabskeiidet seii, dass alles, so beii s. 262fohrgehendem krigssuessendt passiiret, gendtzlich annulliret vndt kassiiret seii ¹⁾,

Dass ist mihr sehr liib zu vernemmen, Ihnsonderheiiit weil dass wordt alles uon ihnen allegiiret wiirdt, Dan ess notorium, dass sii tempore bellj dass privilegium ²⁾ in odium mej erlanget,

So sii tempore pacis nit erlangt hetten, wan dem keysser Demonstriret wehre, dass dii commertien in guthem esse vndt dii freiibeuther von der Elbe ohn sii konthen gehalthen werden ³⁾.

Glyckstadt den 25 Apri: Anno 1630.

Udskrift: Friidericho ginther zu handen.

s. 262

Omtr. 7. Maj 1630.

Til Frederik Günther.

Udkast til en Instrux for Oynhausen, som skal underrette Tilly om Hamborgernes Overgreb. Tillys Gesandt v. Ruepp har kun fremsat almindelige Talemaader. — Geh. Ark.

Memorial auff Moridtz herman v: Onhaussen ⁴⁾.

Er soll dem Generall Tillj nebenst den gewöhnlichen curialibus dessen errinneren, so wiir ihm durch M: Huppen ⁵⁾ s. 263disses vnwessendtz halber zuiisken vnss vndt vnser stadthamburch haben ahnmelden lassen, worzu sidderdehm gekommen, das fohreruente dii von ham: nit allein vnseren Praam, so mit keiner krigss Munitio, sondern mit bauholdt gelaaden, auss vnseren haauen in dytmarsken aussgeholet, sondern auch uiil vnserer vnterthaanen vndt andere, so ihr naahrung auss der See holen, auffgegriffen vndt weckgefiiret ¹⁾.

Der fohrernante M: Ruppe gaab zwar beii der Audiens fohr, er hette allerlei particularia vnss zu communitiren, da man aber durch vnser diiner wissen wolten, wass ess sein muchte, So ist er allezeit beii den generalibus geblieben, vndt wiir ess fuhr dassmahll darbei haben müssen bewenden lassen. Wiir machten vnss zuaar dii gedancken, offtgenenter der v: Ruppe wurde sich in einem oder anderem aussgelassen haben, wass wiir vnss auff alle zufelle zu dem Generall vnss zu verseen hetten, So ist darauss doch nichtess geworden, Alss verseen wiir vnss nochmahll zu dem hern Generall, dass daa dii v: ham: vnss s. 264wnredlicher weisse angreifen werden kegen dess heilige Reix Constitutionen vndt herkommen, Er wiirdt vnss alssdan alss ein midtgeliidit dess Niidsexisken kreidtzess dii hiilffliche hand ind aller Eiill biethen ¹⁾.

Udskrift: Friiderich giinther zu handen.

s. 264

10. Maj 1630.
Til Rigsraadet.

Dets Betænkning om Tilvejebringelse af Ligevægt mellem Udgifter og Indtægter, om Forøgelse af Midlerne til St. Annæ Bros Bygning, om det nedbrændte Kronborg Slots Istandsættelse og om Fuldendelsen af flere halvfærdige Fæstninger forlanges. — Geh. Ark.

Proposition, Som wii uorriss Elskelige Riigenss Raad Paa Nestkommendiss forsamling Nadigst uille haffue forregiffuen ²⁾.

Ephtherdi tydenss tilstand sig salediss presenterer, at uy til Riigenss uelstand och conseruation uorriss flode med useduanlige bekostning udristid haffuer, Aff huilcken sauel som anden Nøduendige udgiiffter, som eders bekendt er, oss dageliigenss pahenger sa stor vdgiifft, at uorriss indkomst inted kan tilstrecke. Paded Nu Riigenss Raad dessen beskaffenhed grandgiffueligens kan erfaare, Saa haffuer uy befaalid vorriss Rentemeister at gørre it rigtig offuerslag paa al Cronens indtecht och vdgiifft ³⁾, s. 265 huilckid y aff uorriss Stadtholder haffuer at foddere, Huilckid y med fliid skall offuerlegge och offuerueie Och oss siden ederss betenckende skriffthlig deroffuer laade uyde, huorlediss samme yndtecht och udgiifft Paa uorriss kon: persohn, uorriss elskelige kere Børn, Regeringen, flodens bigning, Reparering och vnderholding bekuemmeligst kan distribueris.

Dernest ephtherdi den bigning ued S: Anne broe ephther Riigens Radtz betenckende er anlagdt och dermed faarid fordt, sauiddt den forordnede toll tilstrecke kan ¹⁾, Och uy formercker, sligdt inted at uille forslaa, menss till et langsam och fast wendelig werck laader ansee, huorfor uill tenckiss paa middel, huorlediss samme bigning bedre, endsom nu skeer, kan fordtsette ²⁾.

For ded triidie, Ephtherdi den wlycke med ded huss Croneborrig sig tildragid haffuer ³⁾, och samme huss udi langtiid haffuer uerrid danmarck till berømmelsse och ziiradt, Er at betencke, om man uyl erholde ded, som endnu kan staa, eller och om man ded ganske uill laade forgaa.

Derforuden ephtherad Christianstad, Christianopell, Naskou ⁴⁾ och anden pladtzer endnu ligger halff ferdige, danmarck til stor faare, om, gud forbiide, nogid skulle pakomme, huorfor er at betencke, huorledis forbenente steder med ded forderligste kan bliiffue saa, Som dii bør s. 266at uerre, och icke ephther gammel uyss bye, indtil man kan inted gørre derued, om man skøndt uill.

Paa huilcke Puncter uy Erre worriss Elskelige Rigenss Raadtz betenckende Nadigst begerendiss ¹⁾, dennom uy Samdt och Seer med all kongelige gunst och Naade uell erre beuogen. Giffuid udi uor festing glyckstad den 10 Maj Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad tiil hande.

s. 266

12. Maj 1630.
Til Rigsraadet.

Kongen meddeler det, at der er glædelig Udsigt til et Forband med Generalstaterne, og forlanger dets Betænkning om, hvorledes man bedst skal gribe Sagen an. — Geh. Ark.

Wy haffuer Eder Naadigst icke uyllid forholde, huorlediss oss er kommen tilhande, at dy general Stader udi Nedderland uel skulle uerre at disponere till att gørre med oss en confæderation, Østersøen angaendis, tor den Store pressur skiild, den gemene handell liider aff kon: udi Su errig for dandtzig och udi Pillou ²⁾.

Saa ephtherdi enhuer Erlig Patriote nocksom bekendt er, till huad ende den numehr exspirerede confæderation ³⁾ anstiillid uaar, Saat uy och alle gaadt folck maa tacke s. 267den alsommechtigste gud, som den ycke lod geraade till den effectim, som den uaar begind eller mendt tiill, Huorfor uy holder ded for en Sønderlig Skycking aff gud y himmelen, om sliig kan erlange en lyckelig fremgang.

Wy haffuer uorriss gesanter in den Haag ¹⁾ befaaliid derudi at gørre siit beste och Staterne forseckere, at aldt ded, som Skee kan, ded skall skee, naar man ickun erfaarer, huorpaa ded staa.

Paaded man nu smedder lernid, ymenss ded er waarmdt, Och der er periculum in mora, daa skall y ederss betenckende oss med ded første laade uyde, huorlediss man samme sag best angriibe kan ²⁾. Dy haffuer

ladid sig mercke, ded at fortriide dennom, at dy lybske och dii andre Østerske steeder giiffuer ringer toll y Sundid, end som dy gør, huilckid letteliigenss er att corrigere, naar man med ded andiid er klaar.

Wiil gud y himmelen giiffue siin Naade tiil samme forbundtniiss, daa skall ded uell skycke siig med uorriiss Naaboer, som haffuer nu en tiidlang hafft allehande for, saaoch med hensestederne, som altid taaler om derriss ius quesitum och ued oss ynted tiill uillie, naar uy trenger. Befalendiss Eder hermed Samdt och seehr den Alsommechtigste gud. Aff glyckstadt den 12 Majj Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Danmarckiiss Riigiss Raad til hande.

s. 267

13. Maj 1630.

Til Christian Pentz og Frederik Günther.

De skulle modtage Gesandterne fra Lybek og Bremen, tilkjendegive dem, at Kongen beklager Striden med Hamborg, og forklare dem, hvorfor han nu ikke kan give dem Audiens. — Geh. Ark.

s. 268 Vnser Gubernator alhii Nebenst vnserem Secretario friiderich gunthern Sollen der Stette Lybeck vndt Brehmen abesanten Greditif annemmen vndt Sii nach verfliissung etzliicher stunden zu sich beskeiden lassen vndt sii mit höfflichen complementis begegnen vndt darneben ihnen anmelden, dass vnss disse entstandene vnruhe ¹⁾ ganss wnuerhofft an dii hand gestossen, wohran wiir versiicherdt, dass ihre obern vndt Eltheren ein grosses myssgefallen tragen. Dass wiir nun ihnen anitzo keiine Audiens geben können, wii wiir sonsten ess gerne wolthen, Ist dii wrsache, Erst dass wiir vnser Reethe vndt diiner, so wiiir darbeii gebrauchen wolthen, an dii handt ²⁾ haben, fuhr dass ander dass sii nichtess beii vnss ihrer Obern vndt Elthern halber, Sondern der v: ham: wegen zu tractiren haben, vndt wiir salua Repu: nit können noch wollen vnss in einnige tractation, widder Schriffit noch mundtlich, der sachen halber einlassen, Ehe zufohr vnss dy abgeraubethe skiffe wiiderum geliiffuerdt werden ³⁾.

Wan nun solchess geskeen, alssdan seindt wiir erböttich sii nit allein zu hören, Sondern auch vnss in allen thunlichen Sachen zu finden lassen.

Glyckstadt den 13 Majj 1630.

Christian.

Udskrift: Dem Gubernatorj vndt friiderich gunther zu handen.

s. 269

Omtr. 17. Maj 1630.

Til Frederik Günther.

Han skal udfærdige en Skrivelse til Wallenstein om, at Kongen vil sende Hertug Ulrik til Tydskland, og en lignende til Pappenheim, hvori skal omtales Hamborgs Overgreb. — Geh. Ark.

Schreiben, so gemacht werden sollen:

Ahn den wallenstein, dass ich auff ahnhaltung meiiness Sohns ihm erleubet habe sich in etwass Ihn theudtzlandt zu ersehen, begere derohalben, dass er ihm ihn allen muglichen sachen wolthe befodderlich sein ¹⁾.

Ahn den von Pappenheim ein briiff mit complementen, darneben der v: hamburch begangene exes.

Dii schreiben ahm keysser sollen Ohnhaussen zugestellet werden, der sii wiirdt weiither zu adressiren wissen.

Udskrift: Friiderich gunther zu handen.

s. 269

17. Maj 1630.

Oberstlieutenant Moritz Hermann v. Oynhausen ²⁾ skal paa sin Rejse forhøre, om Daniel Bartel v. Plessen er villig til at overtage Stillingen som (tydsk) Kancelliforvalter. — Geh. Ark.

Daa ist ein vom Adel bei dem landtgraffuen von Darmstadt mit nahmen daniell Bartel v: Plesse, welchen ich gerne ihn bestellung dii Chanseleii zu verwalthen haben wolthe.

s. 270 Alss sollestu auff disse reiisse dii gelegenheit suchen, ob du durch schreiben erfahren könnest, ob er zu solchem diinste geneiget sei oder nit. Der besoldung halber soll woll mit ihm also tractiret werden, dass er nit soll zu klagen haben.

Hiibeneben soll er sich beflüssigen Darneben N: dalwich, so vise Stadthalther zu Cassell ist¹⁾.

Glyckstadt den 17 Maij Anno 1630.

Christian.

s. 270

20. Maj 1630.

Til Christian Friis og Frands Rantzau.

Kongen sender dem nogle Breve fra Axel Arenfeldt i Holland og omtaler, hvad denne har skrevet til ham. Hamborgernes Stridslyst aftager. Kongen ønsker Efterretninger om den svenske Expedition til Tydskland. Han fortæller den engelske Gesandt Roes Ytringer med Hensyn til Gustav Adolfs Paalæg af Told i Østersøen og hans Titulatur-Fordring. — Geh. Ark.

leg sender Eder nogle breffue fra Axel Aarenfeldt, som ieg haffuer obniid, dog inted derudi kundid lesse, epherdi ded ene er skreffuen paa en maanehr, som mig wbekendt er. Saauidt som nogid macht paa ligger, ded haffuer hand dog udi mit breff skreffuid om. Vdi hanss skriffuelsse till mig besuerger hand sig offuer dem, som derhiemme med hannem skulle correspondere, ty hand endnu icke haffuer hafft et breff fraa dem²⁾.

s. 271 Heer staar ded endnu till uti prius, dog sachtiss furor Hom: nogenlunde. Dy fleeste y byen uyll, at ded inted uaar begindt.

Huad y haffuer om ded Suenske tog udi tyssland, ded lader mig uyde¹⁾. Der er loffuid megid, huoraff en dell uysseligens slaager feiill. Iblandt andid, der ieg taalede med M: Roe om samme tog²⁾, saa førte ieg paa Baanen, at epherdi Engeland och holland haffde consentierit ko: y Suer: den toll y Østersøen, fordi at hand skulle restituere germaniam in pristinum statum, huorfor at Restitutio paletin a tus uaar icke med yblandt dy puncter, som hand uill proponere till dandtzig³⁾, Saa suarede hand: han maa proponere, huad han uyll, gør hand inted derued y sommer, uy skall hielppe at briide hannem halssen. Hand sagde ochsaa: aff huad arsag skulle man giffue hannem toll, dersom hand haffuer ycke en fod lord? Huad uy gør, ded gør uy for den habning skiild. Mener hand, sagde hand, at hand ma tage toll y Østersøen, for hand haffuer heer och deer nogle kaale⁴⁾ skiib liggendiss? Saatt leg icke troer, at dy skall lenge forligis om samme toll. Axell Arenfeldt skriffuer ochsaa vden thuiffuell om Staterniss mening om samme toll. Mig skreff hand, att Staterne uille sende en Legation derom till kon: y Suerrig.

Ded ladder, at superlia uil gørre den herre skade. s. 272 M: Roe hand sagde inter alia, at kon: y Suer: uille, at man skulle giiffue hannem den titel fortissimæ (!) Regum, sagde ochsaa, kon: udi Engeland hannem den tilforn at haffuen giffuen. leg mente paa myn uyss, at haffde kon: y Engeland giffuid kon: y Suer: den tytell, daa burde alle andre kon: at titulere kon: y En: fortissimum omnium stultorum in toto mundo, Et qvod magis est, kon: y Suer: uille inted annamme M: Roess creditif, epherdi kon: udi Enge: icke haffde titulerit hannem potentissimum¹⁾, Som aldrig ingen kon: gør ued den anden. Samme M: Roe haffuer creditiuit vbrudt med sig tilbage ygen. Valete. Aff glyckstadt den 20 Maij Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Chansleren Och Stadtholderen till hande.

s. 272

5. Juni 1630.

Til Gabriel Kruse.

Befaling til ham at ankre med Flaaden saa nær ved Glückstadt som muligt. — Afskr. i Sjæll. Tegn. XXIV, 408.

Du schallt med Floden sette her vnder Festningen saa ner, som dett till gaffns schee kand. Naar F[I]joden Setter, da schall aff Olldenborgh och Lindormen fyris Sex stycker och paa de Andre schibe huer trey stycker²⁾.

s. 273

Omtr. 18. Jnni 1630¹⁾
Til Frederik Günther.

Udkast til en Ordre til Gouvernøren i Glückstadt om at holde Mandtal og Mønstring og ikke tillade Soldaterne at tilbringe Natten udenfor Fæstningen. — Geh. Ark.

Eiine Ordinantz, wornach der Guber: sich richten soll.

1. Er soll allemahll, wan dii lehnung gegeben wiirdt, maanzall halthen, also dass er dii Soldaten corporal weiiss ausfhiiren lest sich zu exersiren, auffdass er desto besser dy knechte kennen lernet.

2. Alle Monatt soll er ordinarie munsteren.

3. Kein Soldatt soll erlaubet werden dess nachtz auss der festung zu bleiiben ohne Sonderliche wrsache.

s. 273

29. Jnni 1630²⁾
Til Frederik Günther.

Udkast til en Skrivelse til Hertug Adolf Frederik af Meklenborg om Udbetalingen af hans Pension, om at Apologien er sendt til Henrik Rantzau, og om at Otte Skeel har faaet Befaling til at tage sig af Hertugernes Sager. — Geh. Ark.

s. 274Andtwordt auff dess her: v: Mecke: schreiben¹⁾, Dass er sich zu errinneren weiiss, dass ihm ein zeitlanck 2000 thaler lehrlicher pension versprochen seindt, woruon ihn 1000 dl. erleget, vnangesehen dass lahr noch lange nit verbei gewessen, könne ihm derohalben auff kunfftigem vmslage nit mehr dan 1000 dl. zukommen. Daa ihm nun ahn solche 1000 dl. so uyl gelegen, so wolthe ich dem Stadthalter befehlen, dass er Einnen wexell auff lybeck machen solthe auff Sodane Summe.

Dass andere schreiben hab ich neben der Apologia²⁾ h: Randtzou³⁾ zugestellet, auffdass er sich destobesser darauss erseen könne. Otte Skeelen⁴⁾ ist befohlen souill s. 275myglich der her: v: M: Sachen bei zu steen, Es ist aber zu besorgen, daa he: Randtzou auff dem collegiall nichtess aussrichten solte, der ander w[e]rde viil weniger verrichten.

Udskrift: Friderich gynther zu handen¹⁾.

s. 275

30. Juni 1630.
Til Frederik Günther.

Kongen tilstiller ham en Del Punkter, han har optegnet om Hamborgernes Færd, paa Grundlag af hvilke han skal udarbejde en Fremstilling til Brug for de lybekske og bremiske Gesandter. — Geh. Ark.

Weiill dii Lybske vndt Brehmske deputirde vermudtlich mit dem Ersten kommen werden²⁾, alss wiill ess nötich sein, dass man beii zeiithen præparatoria mache, auffdass man ihnen dii sache woll Einbilden kan, vndt sii dass prosedere recht erfaheren mugen, So habe ich beiiligende puncta³⁾ in etwass auffgezeiichenet, wohnach du Eine deduction Stellen Sollest, So man ihnen zustellen kan. Dii v: ham: werden alles ohne zueffuell mit Eiuinem wiisker wberstreichen wollen, welches siich so nit thun lest, dan dasselbige, so obengemelthen alhiie zugestellet wiirdt, mss kunfftich pro aftentico gehalthen wiirdt.

Glyckstadt den 30 Junij Anno 1630.
Christian.

Udskrift: Friiderich gunther zu handen.

s. 276

Omtr. 30. Juni 1630.

Klagepunkter mod Hamborgerne. — Geh. Ark.

Wass man dii von Hamburch zu beskiildigen hatt.

1. Dass sii von den vntherthanen zollen genommen, vndt ob ess skon directo vnther den nahmen dess zolss

nit geskeen, so seindt dii waaren ihnen doch so hoch angeslaagen, das dii vntherthanen disses furstenthums vnd nit dii Burger den zollen erleegett ¹⁾.

2. Dass sii mich Mördersker weiisse in meinem territorio angefallen, da ich selb fiirde hinauss Spadtziiren geritten ²⁾.

3. Dass sii mit ihren Skiiffen zu wntherskiidlichen mahlen dii festung verbeii passiiret vndt in du festung, So guds sii gekondt, geskossen, fewerskiiffe zurichten lassen, fewer inss Blockhauss zu bringen.

4. Dass sii meine Skiiffe vnuerwarnerthen Sachen, Daa sii meine Resolution, ihren gesanten gegeben, noch nit beandtworted, genommen haben vnd mihr zum despect der festung verbeii gefiihret, Auff ihre Skiiffe meine flaggen Nachsleppende gefiihret, alss hetten sii ein treffliches werck verricht.

5. Dass sii den Praam auss dem haffuen zu Brunssbittel genommen, wohrauff ganss keiine munitio oder einiger apparatus Bellj gewesen, denselben mit triumph der festung verbeii gefiihret.

Ihn obgemelthem haffuen vnd im lande haben sii allerhand mutwiillen mit rauben vndt plunderen verubet, wii ess dii attestaciones aussweisen werden, Meine vntherdan, so meine skiiffe fuhr ihre Raubereii vndt ganss vnerhörten proseduren warnen wollen, an dii mast gebunden, gepriigeltd vndt ybell tractiret.

s. 2776. 0Dass sii dass Saadkorn, so auss dennemarck den vntherthanen zum besten gesand, genommen, wohrdurch dii arme leuthe in eiisserste nott gebracht.

7. Dass sii alle dii, so mit Viueres, holdtz, Steiin vndt dergeleiche Sachen in der glyckstadt begeeret, genommen vndt naher hamburch bringen lassen, alss wehre dii Stadt glyckstadt Skon in dii acht Erkleeret.

8. Dass sii her detloff Randtzous Bawren in ihren fysken turbiret, ihre haarnzeune ¹⁾ auffgerissen vndt ihnen allen mudtwiillen erwissen, woruber auch Attestaciones genommen seindt, So dass factum weiter demonstriren werden.

s. 277

8. Juli 1630 ²⁾.
Til Frederik Günther.

Kongen forlanger en Afskrift af Comargos Brev. — Geh. Ark.

Laass Gomargos briiff auss copieren vndt sende ess heer, wan dii klokke 7 ist ³⁾.

Udskrift: Friderich giinter zu handen.

s. 277

9. Juli 1630 ⁴⁾.
Til Frederik Günther.

Udkast til en Skrivelse til Comargo, der opfordres til at underrette Kejseren om, at Hamborgerne holde Glückstadt blokeret. — Geh. Ark.

s. 278Eiin schreiben ahn Gomargo mit dem Muskanten, so alhii ist.

Sein andtwordt bei den trummeter seii mihr woll zu handen kommen, vndt darauss verstanden, dass er dem keysser den itzigen verwirrethen zustandt diisses ordtz, so von den hamburgern causiret, wolthe wissen lassen, wohrfuhr man ihm dancksaget, mit genedigstem gesinnen, er wolle dem keysser auch wissen lassen, das dii v: ham: nu eiine geraume zeii disse festung zu wasser Blochiret vndt den handell vndt wandeil gesperret, welchess verhoffendtligh dem keysser vnwissendt geskiiet, aldiuweil solchess snurrecht wiider dess Reiiix constitutiones leufft, vndt solches einem Churfursten dess Reiiix nit erleubdt, zu zueiigen Eiiner landtstadt zu thun ansteet ¹⁾.

s. 278

14. Juli 1630.
Til Henrik Rantzau.

Han skal i en hemmelig Audiens hos Wallenstein forestille denne, at Kongen ønsker hans Hjælp til at erholde en foreløbig Tilladelse for 3 Aar til at hæve Told paa Elben. — Geh. Ark.

Du sollest deiinen fleiiss anuenden, dass du geheime Audiens bei dem her: von friidtlantdt erlangen kanst,

beii welcher du nach Verrichtung der curialien anbringen sollest, Dass weil man fast gewisse ist, dass dii Churfursten zu dissem Collegial dage nit alle in der persohn kommen, wordurch muglich dii Resolution des zollens halber muchte auffgehalten werden, laa ganss insstecken gerathen, Alss ersuchet man ihn, dass er dass werck dahin wolthe dirigiren helffen, Dass interim vnss der zoll seiiner fohrigem erbiithen nach auff dreii lahr, woh nit lenger, s. 279muchte verginnet werden ¹⁾. Solchess sol ihn geheim tractiret werden, also das dein Gollega ²⁾ ess nit erfehret, biiss dass ess nach gottess gefallen seiine richtigkeit hatt. Vale. Glyckstadt den 14 Iulij Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Vnseren Radt vndt Amdtman Hendrich Randtzou zu handen.

s. 279

22. Juli 1630.
Til Frederik Urne.

Han skal straffe Uordener paa den nye Vej i Frederiksborg Len. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der ieg nu sidst drog fra Frederichsborgh thill kiøbenhaffn ³⁾, da fantt ieg paa vnderskedelige Steder paa dend ny Vey udi Frederichsborgh lehn icke allene smaa Stene i s. 280Veien, mens ochsaa temmelige haabe Sammenkast mitt paa Veien, huorfor du de fogder, som bønderne ligtt att giøre Sted haffuer, skaltt lade Straffe. Kiøbenhaffn dend 22 Iulij 1630 ¹⁾.

s. 280

24. Aug. 1630.
Til Klavs Daa.

Ordre om det forestaaende Angreb paa Hamborgs Flaade. Om en vedføjjet Angrebsplan forlanges hans Betænkning. — Afskr. (efter Orig. hos Holberg) i Kgl. Bibl, Ny kgl. Saml., Fol. 626. Den orig. Efterskr. ²⁾ i Geh. Ark.

Ieg kommer udi erfahrung, at den ham: flode ligger ued Skulou ³⁾ eller Blanckenesse, huorfor den er best Sammestedt at antaste, paaded floden pa nogle faa neer med gudtz naadiige hielp for Myckelssdag kan uerre hiemme ygen ⁴⁾. Ieg sender dig herhuoss Ordinandtzen ⁵⁾, huorlediss mig siiniss, an ⁶⁾ man den best kunde angriibe. At der sammestedt er saat thuende aff myne skiib tilatt taste et aff dii ham: an, ded er skeed, at dii diist snaarer kan vndsette dy ander, naar behoff gørriss. Du skaldt dyt betenckende derom mig vnder helligland laade uyde, saat man Ordinandtzen skriffthlig alle officerer kan tilstille och ingen ingnorantiam haffuer at pretendere.

s. 281Kandtu vnder helligland faa nogen, som a parte kender den ham: flode, da skaldtu ¹⁾ en ind till huer Ad: och vnder Ad:, Som dennom om samme flode kan gørre anleiiding, Saatt ded, som enhuer befaalid er, kan eptherkommiss uden nogen vndskilding.

At den ham: flode in numero er sterker, end som antegnid er, ded kan inted stordt gørre, ty resten er bøiiarter och ringe skib aff 4, 6 och 3 smaa støcker, som siiste gang uaar besaatt med Soldater, som nu inted er tilstede.

Dy ham: haffuer ganss nyss imaginerit sig, at der kunde jaar inted bliiffue aff denne flode aff adskiillig mangell skiild, huortill ieg flux haffuer hiolppid, at dy udi samme meening bliiffue skulle, Saatt det er Med gud y himmelens Naadige hielp at formode, at kommer uy dem Nogid haastig paa handen, daa erlanger man Victorie offuer dy erliige brøderss, ty man finder uist faa baadtzmend och ferre officerer ued skiiben. Skall dy herrer aff ham: haffue dem wdaff byen, eptherad dy spør, oss at uerre ankommen, daa uyl ded giffue en langsom och besuerlig capittulation, førend dy bringer dem udaff byen, Mueligdt dy er ycke heller end nu alle contenterit for ded Siiste. Raadhussid skall dii endeliigens vnderskedtlige gange Søge, førend dy faar nogen vdaff dørren, Interim est nobis licentia data at haffue uorriss sag udi god acht. Den Alsommechtigste herre gud giiffue lycke till, att aldtting maa begindiss och endiss hanss hellige naffn till Ehre och alle dem, som lyst haffuer till wliist, til reffselsse och Straff. Vale. Aff Spes den 24 Agusti Anno 1630.

Christian.

Postscriptum.

Naar floden passerer nogenstedtz forby, som nogiid er aff importantie, daa skall keedeltrommen slaess och alle s. 282flagge och boldtzaner ¹⁾ fliie. Fennyckerne, som paa raanockeren pleiier at staa, skall gørriss faast heer och deer udi tackelid, dersom dii kan blesse ud. Aff dy andre skiib skall taagiss ty Muskaterer och

settiss ind paa ded hamborger skiib, som y floden Er.

Dy hollender, som haffuer tømmer ynde, saoch dii, som haffuer prouyandt ynde, skall bliiffue liggende for gelyckstadt.

Dennom skall giiffuiss aff dig en zeddell til gubernøren, at hand samme tømmer och prouiantd skall annamme och lade oplegge paa bekuemmeliige steder.

Gubernøren skall med hollenderne tractere, at dy strax, epherad dy haffuer lossid ded, dy inde haffuer, løbber offuer ad Norrie och henter en laading Eegitømmer huoss tollereren udi fleckerøen ²⁾.

Datum ut in literis.
Christian.

Udskrift: Riigenss Admirall tiill hande.

s. 282

24. Aug. 1630.

Plan for Angrebet paa den hamborgske Flaade. — Geh. Ark.

Ordinandtz, huorepther worriss flode sig skall Rette.

Ingen skall gaa till anckers, epherad floden er passerid helligland, vdenad Natten dem dertiil torarsager eller och Strømmen gaar dennom saa haar ymod, at dii den ynted kan Stoppe.

s. 283Wed glyckstad skall ingen Sette, vdenat forbenente arsager hannem dertil forarsager, Menss strax gaa festingen forby henad Skulou eller Blanckenesse, dersom den hamborger flode ligger. Och den der angriibe och Erøfuere, Om ded gud y himmelen saa behager.

Huoss huilckid angreb alle Officerer, høiie och laawe, enhuer udi siit sted, skall gørre den dell, Erliige mend Sømmer, bør och uell anstaar, Som dy ded for gud y. himmelen och oss uyl uerre bekendt. Dii skall, enhuer udi siit sted, giiffue god acht paa, huem der bliiffuer skudt tiill, Saat man hinanden sielffuer icke gør Skaade.

Alle dy, som paa den hamborger flode uerre kan, officerene vndertagen, som goduilligen uden fechten Accordere uyll, skall giiffuis kuardeer, dog saa at dii sig strax fraa Skiiben forføiier och laader der derriss piickpack wden dy, som Strax uiil gørre oss derriss Eed och bliiffue paa skiiben.

Admirall Generall Søger tonnenboiierten.

Spes och Hummeren Søger Bullen.

Nelleblaadiid och hauhesten Søger dynkerckeren.

Cronen gaaleii

Crochodilen

Skall hielpe, huor ded behoff gørriss.

Vice Admiral Generall Søger en aff dii ham:, Som kalliss Daat Raat von Eewentyhr.

Raphael och Gabriell Søger ded skiib, Peter taam fører.

Myønden och fysken Søger Postilionen.

Staaanger gaaleii

Tonssberrig gaaleii

skall uaare Paa, huor behoff gørriss.

Quartall Admirall Søger S: Peder, som klapmydtz ¹⁾ fører.

Victor och Markatten Søger ded skiib, som Skipper Brockman paa er.

Den hamborger, y floden er, och charitas søger hanss Matyssøns skiib.

s. 284Griiben

Rossen gaaleii. ..

Tre croner gaaleii .

Den fliiende fiisk ..

Skall uaare paa, huor behoff gørriss.

Aff Spes den 24 Agustj Anno 1630.

Christian.

Fortegnelssen paa den Hamborger flode, Saudt man endnu erfaare kan.

Stycker

1. Tunnenboiierten fører 32

2. Bullen fører 22

3. Daat Raat von Ewentiir 18

4. Hanss Maatyssøns skiib 18

5. S: Peder fører, 22

6. Dynkerckeren fører 22

7. Peter taam fører 16

8. Brockman fører 14

9. Postilionen 14

10. Sielhunden 14 ¹⁾.

s. 284

29. Aug. 1630.

Ny Befaling om Angrebet paa den hamborgske Flaade. — Geh. Ark.

1. Oldenborg ... Søger ded Ham: skiib, som ligger foran.

Spes

Hummere[n]

Søger ded ... 2 Skiib.

Nelleblad

Hauhesten

Søger ded ... 3 Skiib.

Suaanen ..

Trost....

Søger ded ... 4 Skiib.

s. 285Cronen gaaleii...

Crochodillen

Tunssberg gaaleii .

warer paa Ad: och bliiffuer tedt huoss ham.

3. Lyndormen ...

Søger ded ... 7 Skiib.

Raphaell

Gabriell

Søger ded ... 8 Skiib.

Haaren

Myønden

Staaunger gaaleii

Den fliende fiisk .

warer paa Ad: och bliffuer tedt huoss hannem.

2. Iustitia

Søger ded ... 5 Skiib.

Victor

Maarkatten

Søger ded ... 6 Skiib.

Griiben

Rossen gaaleii ...

Tre croner gaaleii.

Den fliende fiisk .

bliiffuer tedt huoss Admi:

Chantas

Den Ham: Priiss. .

Søger en, som dy kan uerre meiister for.

Actum Spes den 29 Augustj Anno 1630¹⁾.
Christian.

s. 285

*30. Aug. 1630.
Til Klavs Daa.*

Ordre om Flaadens Angrebsmaade for at forhindre, at der skydes forbi. — Geh. Ark.

Ded er forglemdt vdi en hast, at floden Skall befaaliss, at dii skall Sancke thuende tou sammen, naar dys. 286skall griibe nogen an, och sette huoss hannem, paaded dy udi en hast skall inted skyde den forbye, som di skal griibe an.

Datum Spes den 30 Agusti Anno 1630.
Christian.

Udskrift: Riigenss Admi: til hande.

s. 286

*2. Septbr. 1630.
Til Klavs Daa.*

Forbud mod at lade et hamborgsk Skib, der formodes at føre Breve eller Underhandlere, komme Flaaden nær. — Geh. Ark.

Ieg seer en Boierdt komme ymod oss, Som vdenhuiffuell haffuer breffue eller discurs att føre, huilcken du inted skaldt lade komme dyg neer, menss giiffue fiir pa hannem. Setter hand Syn baad ud och begerer om bord, daa skaltdu ickeheller Steede hannem ded, menss giiffue fiir paa hannem. Vale. Aff Spes den 2 Septem: Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Riigenss Admirall till hande.

s. 286

*3. Septbr. 1630.
Til Klavs Daa.*

Kongen meddeler ham sine lagttagelser af Fjendens Flaade og befaler, at den bageste Afdeling af den fornemmelig skal angribes som formentlig indeholdende de anseligste Skibe. — Afskr. (efter Orig. hos Holberg) i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., Fol. 626.

Ieg haffuer med fliid besiet den ham: flode Och befunden, at heer foran ligger Sex Raasegell och 12 Boiieter, huoryblandt erre thuende, som er større end dy andre. Wdi den baggerste flode erre 19 Raaseegel och 3 Bøiieter, vdi huilcken siiniss, at dii fornemmeste skiib paa derriss s. 287Siide ligger, huorfor den baggerste uyll haffuiss y acht, saatt dy fornemmeste antastiss och icke dy Smaa. Faar dy Smaa a passando et Stød eller thu, daa haffuer dy inted at klaage, at dy lo haffuer uerrid med, huorom capiteinerne uill aduaariss, epherdi man saa riibelig ¹⁾ kan See dem for oss. Vale. Aff Spes den 3 Septem: Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Riigenss Admiral till hande.

s. 287

*3. Septbr. 1630.
Til Klavs Daa.*

Saafremt Vinden ikke bliver gunstig, bør Angrebet opsættes. — Geh. Ark.

Saaframdt att ded ycke køler ²⁾, att man kan raade ³⁾ Skiiben, daa er ded best att biie en anden tiid. Vale. Aff Spes den 3 Sep: Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Riigenss Admi: till hande.

s. 287

*4. Septbr. 1630
Til Klavs Daa.*

Betaling om, at nogle Koffardiskibe skulle holde sig tilbage, indtil Udfaldet af næste Dags Kamp viser sig. Hvis Flaaden slaar sig igjennem Fjenden, bør den samles ved Glückstadt. Kongen er ved godt Haab. — Geh. Ark.

Dyn Skriffuelsse flick leg ret nu, huoraff leg fornam, huissom commanderit er. Dy kobfardt skiib Skall s. 288holde sig tilbage, ded beste dy kan, yndtill dy seer, huorlediss den dag ymorgen affløber. Naar dy siiden fornemmer, at dii Secker inted kan komme henad glyckstad, Som ieg Nest gudtz hielp inted forhaaber, daa kan dy søge Eiideren indtill uyder beskeen. Dy ham: kan inted tillige gaa med oss och søge dem.

Slaar uy oss ygenom, som leg uyst haabiss med Iesu Christi hielp, daa er ded best att Sanckiss lor glyckstadt.

For myn person uill ieg med gudtz naadiss hielp uell komme ygenom med dy andre, huor ieg seer best leiilighed till, saatt ded med den Alsommechtigstis hielp skall gaa uell tiill. Vale. Aff Spes den 4 Sep: Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Riigenss Admi: til hande.

s. 288

4. Septbr. 1630.
Til Klavs Daa.

Kongen udtaler, at der den følgende Dag maa kæmpes paa en anden Maade end denne Dag. — Geh. Ark.

Den Maaner at fechte paa, Som uy haffde for y dag ¹⁾, den uil inted tiene, Menss uy faar at sette myt y floden ²⁾ och saa gørre worriss beste.

Den imagination om den flode, som laa foran den, gjorde galdt aff ded ganske uerck.

Du faar at gørre dyt beste, at capiteinerne faar denne ordinandtz, att enhuer skall gørre siit beste att Slaa Sig ygenom floden och Samliss siiden ygen huoss Admi: Vale. Aff Spes den 4 Sep: Anno 1630.

Christian.

s. 289

4. Septbr. 1630.
Til Klavs Daa.

Han skal underrette Kaptajnerne om Kongens Vilje og alvorlig tilholde dem at gjøre deres Pligt. Styrmandene mene, at Floden vil komme tidlig den næste Morgen. — Geh. Ark.

Aldt ded, du begeerer at uyde, ded haffuer leg laadiid dig uyde udi den zeddell, leg sende dig ued Christian wldriich. See tiill, att du tager affskeen med capiteinerne, att ded skeer ochsaa. Skeer ded ycke, att uy slaar oss ygenom dem, daa legger uy yckun sleet Reputation ynd paa dette tog. Vale. Aff Spes den 4 Sep: Anno 1630.

Christian.

Myne Styremend mener, att uy faar floden saa tiilig ymorgen, att uy kunde gaa tiilsegelss och beholde flod indtiill otte Slett eller Ny slett.

Du uest, att dy taaler uell ett Sporenstreg, huorfor dii uyll errindriss fliitig, och att dy icke skyder bag udi floden, som ded skedde ydag.

Udskrift: Riigenss Admirall tiill hande.

s. 289

5. Septbr. 1630.
Til Klavs Daa.

Kongen bebrejder ham hans „store Alteration“ og hævder Nødvendigheden af at slaa til. Der er Proviant nok om Bord og intet Skib er for stort til at gaa ind i Stør. — Geh. Ark.

Dyn Skriffuelse haffuer leg bekommid och deraff dit betenckende fornommid. Och kan leg mig ycke nocksom forundre offuer den Store Alteration, dig er pakommen y Naat, epteidi uy er endnu pa Samme foruand med liige mange Skiib och folck.

Riigenss Raadtz betenckende er billigdt at haffue y s. 290acht ¹⁾, Menss myn Reputation ligger mig macht paa at haffue y acht.

Skulle uorriss Naboer Spørre, at uy med sadan en flode Sa skammeliigens lod oss lage, da kan man uel tencke, huad dy om herre och knecht uille ludisere. Kan uy ingenstedtz komme med denne flod, daa lad oss eruarte den Neste. Skaden er, gud uerre loffuid, endomstund inted Sa stor, at den io uell kan tollereris.

Prouiantid, uy endnu inde haffuer, skall uel haffuiss y acht udi tyde. Stadtholderen ²⁾ berettede for mig, floden at haffue prouiantd inde paa tii uggerss tiid, menss icke øll. Inden ded er oppe, da kan gud y himmelen skaffe allehande tienlige middel, Naar uy troer hannem uel och gør ded, som uy kan. Der er inted Saa Stordt et Skiib med udi denne flode, som icke kan gaa ind udi Støren, ty lindormen Er bigdt der, Och Skall dy dannemend haffue uerre deraff, at floden ligger der, endsom den laa hiemme. Vale. Aff Spes den 5 Septem: Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Riigenss Admi: til hande.

s. 290

6. Septbr. 1630.
Til Klavs Daa.

Befaling om den Kurs, han skal tage med sine Skibe. — Geh. Ark.

Saaframdt den Alsommechtigste wiil giiffue lycke till, at uorriss geleidtzmend uyl continuere derriss geleiide s. 291frambybedre, Som hiidintill skeed er, Saa kan leg ganske inted bilde mig ind, at dy tager derriss uey framfor glyckstadt, menss bagom krudtsandt¹⁾, huorfor du skaldt haffue y acht, at naar du est friiborrig²⁾ forby, och du mercker, at dii erliige fuele setter derriss kaass paa den høiere hand, at du daa setter dyn kaass liige henad den rette gemene kaass framfor glyckstadt Och sette ued kolmer³⁾, dersom indløbid er, bagom krudtstandt(!) paa den siide op ymod ham: Naar leg seer, att du gaar den koss, som omformeldid Er, Saa uyll leg driiffue floden ephther. Vale. Aff Spes den 6 Septembris Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Riigenss Admiral till hande.

s. 291

8. Septbr. 1630.
Til Klavs Daa.

Ordrer med Hensyn til Flaadens Proviantering og Fordeling, saaledes at nogle Skibe sejle hjem og Resten forbliver paa Elben, de fremmede Baadsmænds Aftakning, Losning af Tømmer og Landsættelse af Soldaterne. — Geh. Ark.

Riigenss Admirall Skall forføiie siig y land och der anstille altiing ephther denne fortegnelsse.

1. Hand skal tale med H: detloff Randtzou, at der bliiffuer udi krempe, Itzehou och wylster briggid och baagid till floden, saoch bestiild Oste vdi Maasken for folckid for penge.

2. Fetallien skall Saalediss distribueris, at dy skiib, som bliiffuer liggendiss, faar ded meste deraff, och att der bliiffuer inted uyder y dem, som hiem skall, end saa megid, som dy kan knap komme hiem med⁴⁾.

s. 2923. Dy fremmede Baadtzmend skall betaliss och affskaffis.

4. Dy beste capiteiner skall bliiffue paa dy skiib, som tilbage bliiffuer, och resten faare med hiemad och der affskaffis.

1. Oldenborg.

2. Lyndormen

3. Iustitia...

4. Spes

5. Victor ...

6. Raphaell ..

Skall hiemad.

Aff Oldenborg skall dy Støcker settis ud, som skall ind udi glyckstadt.

Nelleblad 1.

Suaanen 2.

Hummeren 3.

Store lyckepodt ... 4.

Hauhesten 5.

Maarkatten 6.

Trost 7.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Griiben 8.

Myønden 9.

Haaren 10.

Fliiende fiisk 11.

Cronen gaaleii. ... 12.

Crochodillen 13.

Staaunger galeii .. 14.

Tonssberg gaaleii .. 16(!).

Rossen gaaley 17.

Tree Croner gaaleii. 18.

Fliiende hiordt ... 19.

Disse skal bliiffue.

Den ham: Priiss skall legge ind y haffnen till glyckstadt och losse dy deeler, den ynde haffuer. Ded samme s. 293skall dy hollender och danske gørre, som aff mit tømmer ynde haffuer.

Soldaaterne alle skall yland och der forleggiss, huorfor anslagid paa fetalliien derepther Skall gørriss.

Actum Spes den 8 Sep: Anno 1630.
Christian.

s. 293

*9. Septbr. 1640.
Til Frederik Günther.*

Han skal lade tage Afskrift af nogle Breve til at sende til Henrik Holck og forfatte en latinsk Beretning paa Vers eller Prosa om den Skanse, Kongen har ladet anlægge. — Geh. Ark.

Du sollest Ein von dii dynger lassen ausskreiben, So du itzunder beii diir hast, vndt Axell Aren: ¹⁾ briiff nach ausskreibest, weichess auff den zueck soll dirigiret uerden, dass man solchess hindrich holcken kan zuskicken.

Sonsten sollestu nach guter gelegenheit ein dinck a[u]ff latinisker Spraache Machen, darhiin gerichtet,

Dass ich eiine Skandtze angelegett, So lustitien Skandtze genandt ²⁾, vndt darbeii allegiren da Cesari quæ sunt Cæsaris & c., vndt wass weiiter dehm Nahmen nach kan ingefuhret werden. Ob solchess Nuhn carminise aut prosa oratione geskiiet, dass kan gleiichuill machen.

Glyckstadt den 9 7tem: Anno 1630.
Christian.

Udskrift: Friiderich giinther zu handen.

s. 294

*14. Septbr. 1630.
Til Frederik Günther(?).*

Der skal skrives til Hertugen af Gottorp om at forhindre, at Hamborgerne opkjøbe Korn hos hans Undersaatte. — Geh. Ark.

Daa soll ein schreiben ahn den herdtzogen von holstein gemacht werden, dass ich in erfaarung komme, dass dii von ham: viill korn beii seiinen vntherthanen kauffen vndt wber landt auff der axe bringen lassen, welchess man begeret abzuskaffen, Ihn betrachtung dass ess eine gemeine sache ist, so ich vndt dy v: ham: disputiren ¹⁾.

Datum ihm kasspell werwesfledt ²⁾ den 14 Sep: Anno 1630.

Christian.

Dabeii muss begeret werden, dass per mandatum solche zufuhr verbotten wiirdt, weill dii Regirung balde ahn ihm ist.

s. 294

Omtr. 25. Septbr. 1630.

Udkast til et Svar til Generalstaternes Gesandt angaaende den hamborgske Strid. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Resolution auff der Stathen gesanthen anbringen ³⁾.

1. Dass ich mich der herren Stathen ahnebiithen halber bedancken thu, Seen auch gerne, dass dii tractation s. 295fihr dii handt genommen, wan dii Restitutio ablatarum erst geskeen.

2. Dii hollendiske Skiiffe oder ihre giitther seindt Nihmahll auff der Elbe auffgehalthen oder verhindert worden, Seen derohalben nit, wass daruber kan geklaaged werden.

s. 295

26. Septbr. 1630 ¹⁾.
Til Frederik Günther.

Udkast til et aabent Brev om, at der (i Hertugdømmerne) skal betales Told af ethvert Stykke Kvæg, der drives derigjennem med Undtagelse af det, som skal opstaldes i Landet og tilhører Adelen. — Skrevet med Blyant. Geh. Ark.

Der zöllener soll einen daler ²⁾ fuhr ichlichen oxen, so hiidurch kommen. Dass fiihe, so im lande soll auffgestallet werden, soll freii durchgeen, wan sii der von adell handt vndt Siigell darauf haben, dass ess ihnen zustee ³⁾.

s. 295

Omtr. 13. Oktbr. 1630.
Til Frederik Günther.

Udkast til en Skrivelse til Hertugen af Gottorp om Nødvendigheden af at besætte Neustadt med en stærk Garnison, i hvilken Anledning Hertugen anmodes om at paalægge de omliggende Egne at bidrage til dens Underhold. — Geh. Ark.

s. 296Ein schreiben ahn her: fride: zu holstein ¹⁾,

Dass ich dissen ordt zu besehen mich anhero verfiiget vndt den mit 25 knechte verwaret befunden. Weill ich nun den keysserlichen zugesagdt, dass disser ordt keiine wrsache sein Solthe zu grosser weitleufftigkeit ²⁾, worauff Sii eiine geraume zeitt Aquiesiret, aber Itzo sich verlauthen lassen, Sii musten dissen ordt fuhr dem Sueden besetzen, alss hatt man fuhr Nötig erachtet dissen ordt Starck zu besetzen ³⁾, auffdass man sich nit zuehne Armeien auff den halss Liide. Weill nun solche garnison allerhand requireret, alss wiill nötig sein, dass dy omliggende örther darzu contribuircn. Alss begeret man dy anordnung zu machen, dass ess gleich mit der contribution zugeen muge, auffdas dii Soldaten dass ihrige richtig bekommen mugen vndt guthe dissiplin muge gehalthen werden.

s. 297

13. Oktbr. 1630 ¹⁾.
Til Frederik Günther.

Omarbejdet Udkast til en Skrivelse til Hertugen af Gottorp om Nødvendigheden af at forsyne Neustadt med en ordentlig Garnison. — Geh. Ark.

Eiinen Briiff an her: fri: zu holstein,

Dass ich mich ahnhero verfiiget den ordt zu beseen, wii er verwaret, vndt den also beschaffen befunden, das nur 25 persohnen darein, dii Skandtzen, cordegarden vndt alle fortification nach dem wasser ganss Ruiniret gefunden, dii wachten nach dem lande vndt ganss keiine nach dem wasser finden können.

Weill ich nun dii keysserlichen allezeit getrösted, ihnen solle von dissem ordt keine vngelegenheit zuwaxen,

worbeii si ess biss Dato gelassen, aber itzo denselben fuhr den Sueden besetzen wollen, alss hatt man fuhr eine hoe nodturfft zu sein erachtet dissen ordt mit eiiner guthen garnison zu besetzen ²⁾.

s. 297

16. Oktbr. 1630.
Til Frederik Günther.

Om Udarbejdelsen og Trykningen af en Piece i den hamborgske Strid. Nyheder om den svenske Konge udbedes. — Geh. Ark.

Du mussest nit vergessen, dass dii zeitung gemacht vndt gedruckt werden vonwegen der ham: Auocatorio ³⁾. s. 298 Wass du von dem konige in Sueden erfahren kanst, das lass mihr wissen. Sende ess nach Segeberg, So komdt ¹⁾ darnach woll weiither.

Datum Bornhöffuid den 16 Octobris Anno 1630.
Christian.

Udskrift: Friiderich gunther zu handen.

s. 298

26. Oktbr. 1630.

Ordre om det Forhør, den tydske Sekretær Lebzelter i Stade skal underkaste Kaptajn Wickeler med Hensyn til de hamborgske Soldaters morderiske Overfald paa Kongen. — Geh. Ark.

Wnser Sekretariuss Lebzelter ²⁾ Sol sich naher Stade verfiigen vndt dem gubernör daselbst vnser creditif vberreichen vndt anhalthen, dass capitein wiickeler ihn beiiwessendt guther leuthe Sprechen muchte ³⁾.

Wan ihm nun Solchess zugelassen, Soll er ihm nachfolgende Puncten fohrhalthen:

1. Ob er nit den Abendt zuhorn, wii dii v: ham: Ihm friillinck vnss dii Brauade machethen ⁴⁾, mit vnss redethe.

s. 299. 2. Ob er nit strax folgenden Morgen mit gewessen, da dii v: ham: bediinthe Skelmsker weisse mich angriffen.

3. Ob ihnen Solchess befholen, oder sii ess von sich selbsten gethan ¹⁾.

4. Ob ihnen befholen ahn den ordt, da der angriiff geschach, zu geen oder nit, Oder ob sii weiither zu gehen befheligt.

5. Wehr sii alle gewessen, dii ihm dorffe waaren, vndt wii viill.

6. Wii viill ihrer, So bixen, röhr oder musketten hatten.

7. Ob dii Muskatiirer niit dii gasse im dorffe besetzethen, daa vnser Sohn vndt kammeriuncker ²⁾ zurucke wolthen.

8. Wass ihnen zu Recompans versprochen, Daa sii dass Skelmstuck hetten verrichten können.

Alless diiss Soll ihn beiiwessendt Notharien vndt zeugen wii auch ihn ahnwessendtheit vnser kammeriunckeren verrichted werden.

Actum Glyckstadt den 26 Octo: Anno 1630.

Christian.

s. 299

4. Novbr. 1630.
Til Frederik Günther.

Han skal underhandle med Wartensleben om at overtage Stillingen som kongelig Raad. Der skal svares Hertugen af Gottorp med at tilbyde ham Halvdelen af Tolden i Rendsborg. — Geh. Ark.

s. 300 Miit wartessleben sollestu tractiren, dass er Radtzbestallung annehme vndt teglich beii hoffue bleiibe ¹⁾.

Wass er nun fuhr solche seiine auffwartung haben Soll, darum Sollestu mit ihm handeln vndt mihr daruon bericht thun.

Dem her: v: holstein auff Sein Schreiben ²⁾ sol geandtworted werden, Das man ihm den halben theil dess zollen alhii gestendich, welchen dii hamburger woll aussgeben müssen, biss Sii den So lange gehobenen zollen, wohrzu Sii eben So wehnich verlaub gehabt, Erlegen. Ob sii diss lahr wehniger dan dii ander geslachtet, darzu können dii fohrnenne pancherutten grosse vrsach Sein.

Renssburch den 4 Nouem: Anno 1630.
Christian.

Udskrift: Friderich gunther zu handen.

s. 300

Omtr. 7. Novbr. 1630? ³⁾
Til Frederik Günther (?).

Angivelse af Aarsagerne til, at Kongen ikke kau gaa ind paa Generalstaternes Forslag i den hamborgske Sag. — Geh. Ark.

s. 301 Dass ich mich zu der herren generall Stathen fohrslag in der ham: Sache nit versteen kan, Ist diisse wrsache:

Dass der keiisserlicher commissarius ¹⁾, welcher von den ham: selbst aussgebethen, ihren wnfug gesehen vndt sich verlauthen lassen, dii v: ham: musten ante omnia Restituiren, Quod adhuc non factum est. Ob dii v: ham: sich woll inbilden mugen, sii haben Restituiret, wii sii mihr dii kaale skiiffe wiiderum heer gaben, So weiiss Ein ieder verstendiger woll, wass dass Vocabulum Restitutio in sich hatt super fractam Pacem publicam.

Solthe Ich nun Durch der herren Stathen vnderhandlung verliiren, wass Ich mit dem Schuerdthe gewonnen habe, Das kan Ich nit fuhr godt vndt der liiben posteritet nit verandtwordhen.

Dii herren Stathen haben sich allezeiit vernemmen lassen, Sii Sucheten bei der tractation meine Reputation zu Erhalthen, welche auff dii weiisse Ehe miinder dan mehr werden wolthe.

Ess wiirdt mihr wehnich fortheiil am keysserlichem hoffue machen, dass ich dii herren Stathen zu den tractaten verstattet, aldiuweill diisselbe nihmand dan dem keysser competiret, Ex quo capite ich mich in diiselbe nit weiiter vertiiffen werde.

s. 301

10. Novbr. 1630 ²⁾
Til Frederik Günther.

Udkast til en Skrivelse til Ditlev Rantzau om Penge, hvormed Marsklandene skulle underholde et Kompagni i Glückstadt, og til et aabent Brev til Besætningen i Justitieskansen om at drage til Neustadt. — Geh. Ark.

s. 302 Schreiben, so Sollen gemacht werden.

1. Ahn her: detloff Randtzou, dass er dii maasken, So dii Newe companei in der glyckstadt bezaalen Sollen, anstrengen Soll, dass sii diselbe bezaalen ¹⁾.

2. Ein patent auff dass folck in der lustitien Skandtze, dass sii nach der Neustadt zu ihrer com: ziiien Sollen ²⁾.

s. 302

10. Novbr. 1630 ³⁾
Til Frederik Günther.

Udkast til en Skrivelse til Henrik Brun om at betale Konrad Nell den Kongen skyldige Sum. — Geh. Ark.

Ein schreiben ahn henrichuss brun ⁴⁾, dass er dii 5000 dl., so er mihr geben Solthe, conrat Nellen ⁵⁾ erlegen Soll.

s. 302

7. Decbr. 1630.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdtes egenhændige Breve (2.bind)*,

Til Frederik Urne.

Om Fældning af et Par Træer ved Nøddebo og Udsøgning af nogle ranke Elletræer. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Der skall bestillis tho eller thre bønder udi Nødeboe med øxer, som der Strax hoes kand hugge itt thræ eller to om udi efftermiddagh. Tømmermanden skall vere der hoes.

s. 303 Skoffrideren ¹⁾ skall befalis att lede nogle Elle ud, som ere rancke och lange, dog ingen gamle. Frederichsborgh dend 7 Decembris 1630 ²⁾.

s. 303

13. Decbr. 1630.

Til Frederik Urne.

Han skal forhøre, om man i Helsingør kan faa engelske Sengetæpper til Kjøbs. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Send bud ad helsingør till och lad erfare, om ingen aff de Engelske decker er der thill kiøbs, som mand bruger till att legge paa Senge. De ere laadne och tycke. Frederichsborgh dend 13 Decembris Anno 1630.

s. 303

14. Decbr. 1630.

Til Frederik Günther.

Befaling om at begive sig til Holsten og der tale med Henrik Rantzau om Kongens Plan at sende Hertug Ulrik til Kurfyrsterne for at erholde deres Samtykke til Elbtolden. — Geh. Ark.

Du sollest deiine gelegenheidt darnach riichten, dass du dich mit dem ersten dich nach holstein verfiigest, daselbst mit hendrich Ran: redest ³⁾,

Das nachdem ich von ihm vernommen, dass, da ich dii Churfursten ein ieder a part des zollen halber auff der Elbe ersuchen lisse, Ich wurde muglich denselben ad tempus erhalten können,

Habe derohalben gedacht, auff was maniihr ich dasselbe bei den Chur: zum fiigeligsten anbringen konthe endwedder durch Schreiben oder durch Skyckung, vndt s. 304 befunden, das Solchess durch Skyckung zum besten geskeen konthe, aber darzu grössere spesen vndt lenger zeitt gehören wolthe. Weil ess aber endlich geskeen muss, souern etwass darauss werden Soll, So bin ich Rcsoluiret solches durch meinen Sohn her: wldrichen per posta zu verrichten vndt bei lederem Chur: fohrgeben, er hette in befehlich mit nihmandt alls mit dem, bei welchem er presens ist, etwas zu communitiren, mit begeren, man wolle ess ihn geheim halthen ¹⁾.

Welches alles du mit hindrich Randtzou reeden Sollest vndt daruber Seiine meinung vernemmen, ahn welchem ordt der ahnfanck muste gemacht werden, dan ehe vndt befohr man bei den Chur: etwas erlanget hatt, So ist bei dem keysser nictes zu erhalthen, das auff sich hatt.

Meiinen Sohn wolthe ich mit wehnich, aber mit guthen leuthen accompaniren, ehe lemandt daruon wissen Solthe. Dy, so mit ihm kommen, solthen Inst[r]uiret sein, vndt nit ehr selbst, auffdass ess desto heimlicher verbliibe, biiss dass ehr hinaussten kommet.

Meiine meinung ist, dass dii Churfursten Erst vndt der keysser zuledtzst müssen ersucht werden, vnd nit auff dreii, Sondern auff etzliche wehnich lahren dass petitum dirigiret werden.

Miit hendrich Randtzou soll auch gereedet werden, wass er meiinet, das man auff erhaltung guthen beskeidtz ahn ichlichem ordt zu Verehrung versprechen Solthe.

Diss muss fihr dem wmslage verrichted werden, auffdass dii reisse noch bei wehrendem wiinter könthe angefangen vndt zum theil vollenzogen werden, ehe der friilnck mit ein hauffen neue kriigess preparation heran komdt.

Friiderichsburch den 14 Decem: Anno 1630.
Christian.

Udskrift: Secretario Giinther zu handen.

s. 305

17. Decbr. 1630 ¹⁾.

Til Frederik Günther.

Udkast til en Skrivelse til Hertugen af Gottorp med Svar paa de af dennes Gesandt forebragte Punkter om en Kongen tilføjet Fornærmelse, Hertugens Neutralitet, Neustadts Sikkerhed, Tolden i Rendsborg, Undersøgelse af den Kongens Undersaatter tilføjede Skade og Ægidius v. d. Lanckens Sag. — Geh. Ark.

Andtuordt auff dess her: v: holstein gesanten ahnbringen ²⁾.

1. Dii Relation, So in Sache geskeen, habe Ich billich zu glauben, Aldiueil dy, so mihr diselbe gethan, fiühr Erliiche leuthe gehalthen werden. Dess herdtzogen persohn habe ich in dem fall vnskuldicht, wii ehr auss dem Eiingelegthem zettell mit meiner handt geskriiben vernommen hatt, verbleiibe noch beii selbiger meinung Nach einhalt desselbigen zettelss ³⁾.

s. 3062. Dass Ich mich der Neutralitet halber ihn etwass bemuhen Solthe, dass ist meine gelegenheidt nit, dan ich mit nimandt zu thun habe. Zueiffle nit, Er wiirdt sich ess angelegen Sein lassen, aldiuweil ihm zum besten bewust, ahn welchem ordt diiselbe zu suchen ¹⁾.

3. Vonwegen der Garnison in der Nystadt hatt er Skon meine Erkleerung vernommen. Dass er den Riickfaall an dy Orther habe, das gynnet man ihm gerne, konthen auch leiiden, das derselbe Skon geskeen, weil aber derselbe noch in gottess handen, So wiirdt er sich so lange patientiren müssen. Dass dii garnison nit Starck genunck, dass höre ich nit gerne, wiill Sii erstesstages verstercken lassen. Der Skyffe halber, So daa vnther dem lande etwass tentiren konthen, Ist skon versehung geskeen, also dass ess so gaar leicht keine gefahr haben Soll, dan Skon 8 Orloff skiiffe kegenuber yn laalandt lygen, welchen noch mehr zugeordnet seindt, So balde dass wasser wiiderum reii wiirdt ²⁾.

s. 3074. Der zollen zu Renssburch ¹⁾ soll auff sein wiider ahnhalthen abgeskaffet werden, dan ich ohne dass mittell habe dy ham: in ordinem zu bringen.

5. A parte Regni sollen fiühre Reii Rehthe geordnet werden, dy den Skaaden, So seiine leuthe den meinigen gethan, beseen Sollen vndt Relation daruon thun ²⁾.

6. Der Skaade, so meiinen vntherthanen der friiderichstediske Sleusse halber zugefiiget, soll zugeleiiich von den Reiiix rehten besichtiget werden vndt daruon Relation geskeen ³⁾.

7. 8. Egiidi v: der lancken Sache mit Seiiner frawen geet mihr nichtess ahn. Wiil seine frau vndt Ihre freunde sich mit 800 dl. riinger oder mehr contentiren lassen, dass kan ich woll leiiden. Ob Egiidiuss Bastant sei zu cauiren oder nit, dass geed mihr nichtess ahn, darzu ist dii Regiirung itzo beii dem herdtzog, Ihn welcher Egiidiuss den Sachen woll wiirdt ziil vndt maasse zu geben wiissen ⁴⁾.

Udskrift: Secretario Giinther zu handen.

s. 308

18. Decbr. 1630.

Til Henrik Rantzau.

Kreditiv for Frederik Günther. — Geh. Ark.

Ich habe kegenwertigen Meiinen Secretarium ¹⁾, So diir wol bekandt, abgefertiget, mit diir etzliche Sachen halber zu reeden. Alss Sollestu solchess von ihm vernemmen vnd mihr beii ihm der Sachen Nodtturfft nach dein bedencken Eröffenen. Vale. Auff friderichsburch den 18 Decembris Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Hiindrich Randtzou zu handen.

s. 308

20. Decbr. 1630.

Til Frederik Urne.

En Tømmermand og nogle Bønder skulle møde ved Middagstid. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Tømmermanden Saa och de bønder, som sidst var bestillett att møde ued Nødeboe søe ²⁾, skall vere tillstede thill middag, naer tholff slaer. Frederichsborgh dend 20 Decembris 1630 ³⁾.

s. 309

27. Decbr. 1630.
Til Kirstine Munk.

Kongen retter en Række Bebrejdelser mod hende og melder hende, at Lensmanden Lavrits Ebbesen og Biskop Morten Madsen skulle tilkjendegive hende hans Vilje. — Langebeks Afskr. (efter Orig. i det Rosenholmske Arkiv 1741) i Geh. Ark., Sager vedk. Kirstine Munk, Fasc. 2 ¹⁾.

Kerre kyrsten, Siiden du udi dyn Skriffuelsse aff Nyborrig ²⁾ Errindrede mig om dyn lang och troe Opuarting, derhuos den lyfs faare, du for myn skiild haffde vdstanden med dy mange Smucke bø[r]n at føde til verden, Sa och at dyn Moder handlede saa tyrannisk med dig, vansiet at leg engang dig ud aff hinders huss och geweldt tagiid haffde, huorpa du strax fraa korssør fyckst Suaar:

1. At dyn Opuardtning uaar en tyd lang saledis, at ieg offuer den mig inted kunde besuerrige.
2. Den Besuerlighed, du haffde udstaiid med børnen, uaar inted nii, mens alle kuindfolck gemen.
3. Om dyn Moders tyranni uar mig inted beuyt, Mueligdt du haffde giffuid hinder Aarsag till allehande vdi dy forrige dage.

s. 310 Den tiid leg kam nu hiem til køben:, Saa erfodr ieg, at du haffde uerrid udi køben: Och der forsøgd allehande, bade at laade till dig vdi byen at lade hente Greff woldemar Christian Sa och udi godtfolckis Neruerrelsse at haffue berømmed dig aff en god Samuittighed, vden thuiffuel til ad gørre folck uyss, at du alting saa uel haffde vdrettid, at du deraff kunde haffue en god Samuittighed.

Huorfor leg forarsagiss paa Sliigdt at lade dig och andre myn mening derom at lade forstaa. 1. Haffde dyn Opuardtning uerrid sa troe och fliitig yndtil enden, som den uaar udi begindelszen, da haffde du hafft deraff en stor berommelsse och dyne uenner en stor Eehre deraff, Mens den tiid den vende sig hen tiil Anden, Saat du lost skerre myne Lynkleeder y sønder till anden folck, 2. Lette om Nattertiid vdi myne kleeder vdi myt conthor ¹⁾ sa och pa borde och bencke ephther breffue, zeddeler och andid Sliigdt, att du deraff kunde flii dyne fauoriter at uyde, huad som forhanden uaar, 3. der du lost føre aff myne Slotte och husse aldt dyt tøy hen tiil fremmede Steeder, laa haffde for sielffuer at uille begiiffue dig udi myn fraauerrelsse udaff Landiid, 4. den tiid du vnderstodth dig, mig vaffuydendis, at sønderbriide et aff dy fornemste klenodier, leg haffde ²⁾, Sa och forparerede allehande kostelige Saager, Som leg dig, Børnen tiil beste, til troer hande tilstilled haffde, 5. den tiid du engang gerne haffde offuertaled mig, at ieg skulle haffue tagid til mig en haab Bliisucker, Som yngen Erlig Man aff nogen y uerden presenterit er at bruge induortes ³⁾, Daa formener leg, at dyn troe Opuardtning och gode Samuittighed tog affsked fraa mig.

At du med Børnen at føde haffuer udstanden stor faare, derpaa haffuer du uisseligen inted tenckt, Naar du s. 311 kallede dem wunger, tehwer och horunger Och lodtz dem gaa Paaltid ¹⁾ och reffuen, vansiet du glemde inted at tage ud til dem paa Renteriid och andenstedtz, Som med Regenskaberne er at beuisse. Den Elste datter ²⁾ kunde du inted lyde huoss dig udi kammerid, Menss hun motte uerre vde huoss piigerne och anden Sløer ³⁾, vansiet ieg dig befalede att haffue hinder inde huoss dig. Naar du fyckst mad allene, da motte datteren inted søge borid med dig, mens motte faa mad inde huos piigerne och laade sig nøiie med den maad, som den bree munnede lomfrue och Stumpiid dorrete inted gaad Eet aff.

At ieg haffuer tagiid dig udaff dyn Moders huss, ded er ieg gestendig, dog inted med geualdt, mens med dyn heel gode uyllie och dyn moders samtycke. Nu maa dyn Moder mueligdt meene, at ephtherdi du uarst engang kommen till mig, at du daa salediss skulle haffue skickid dig, at ded haffde uarid, indtill døden derpa haffde giordt forandring, huorfor ded er ingen vnder, at dyn Moder inted behager dyne galne Optog och kommer y hue, huorledis du omgiickes hinder paa køben: Slott, dentyd y der en tid lang uaar Sammen.

Dyn gode Samuittighed haffuer leg kendt paa den maaner, at du tiidt och offte gerne haffde forførdt for mig baade høiie och laaue, leeg och lerd, haffde ded kund gaid dig an, huis Naffn, sa och paa huad Maaner du brachte ded for, leg dig uil demonstrere, naar du ded begerer, Saat du ded inted skaldt kunde nechte. At du paa køben: giorde dig ret lystig, den tiid leg sammestedt under predicken bleff nogid ylde til paas och motte gaa vd och legge mig, Och togst dyn breemundede lomfru ued handen, strax ephther du uarst kommen ynd aff kyrcken, och dandtzede med hinder omkriing Bordiid och kuaadtz: Laad taalicken frii gaan, ded mynnes du uell. s. 312 Item at du uarst udi kyppinge kiircke udi falster och sammestedt først faaldt pa knee udi Stolen och leeste och siiden giorde Reuerens for Altarid och lagde nogle Stycker guld udi Alterbogen sa och udi Stocken, foreerede ochsaa klockeren et Stycke guld, aldt til den ende, At Gud y himmelen uille vnde dig dyn hiertens begeering, Huorom med dig at skulle bede Gud om du flere end En person haffuer tiltaaliid, lenge før end du kamst hen til samme kyrcke. Item at du med behendighed och Løiien brachte mig tiil at sende Børnen udaff Landiid, mig til stor bekostning och liiden Reputation, Som uden thuiffuel er dy Stycker, huorpa du haffuer funderit dyn gode Samuittighed paa.

Och ephtherdi alting here at opregne ded, som hertil hører til at Errindre dig dyn troe Opuardtning och gode

Samuittighedtz gerninger, da uille dette breff bliiffue lenger End den fornemste Lygpredicken, som er tryckt udi Danmarck udi ty Aar.

Huorfor leg dig yckun om Affskeeden korteligen uil Errindre, aff huilcken mueligdt nogid uyder kan erfaris, som den berømde Samuittighed kunde komme til hiepl.

Den tyd du ynted Epther diit forbassede hoffuid inted lenger motte ferriss med Børnen, som du uille, dyne puttz, du paa adskillige steder haffde for, inted lenger uille gaa an, da brød dyt fromme siind herfor med gaalle Noder eller Miiner, baade offuer borde och andenstedtz, saat ded uar skam at se derpaa.

Siiden om Morgenen, der leg sad och skreff, Sende du Hoffmeiisterinden¹⁾ til mig och begerede, at du motte drage dyn kaass hen til dyn Moder, du kunde slet inted uerre lenger heer. Sa suaarede leg: huad syger du? uil hun hen til hinder moder? Siig kun hinder, at hun bliiffue moderen ynted welkommen. Sa kam Hoffmeiistrinden ygen och begerede ded samme, at du motte komme bordt, s. 313 Och sagde: E: Ma: kan ynted gørre en større almyss-gerning end at vnde hinder forloff at drage. Skulle E: Ma: See, huorledis ded Menniske ferriss, E: Ma: skulle forundre sig derpaa. Saa sagde leg: uyl hun Endeliigens syn kaass, da maa hun drage tussind deeffle y uold, naar hun uil. Sa kam Hoffmeiistrinden tilbage och tackede mig for Suarrid och bad, at ieg uille skriiffue med dig til dyn Moder, Begere de derhuoss, at du motte giiffue mig godenat, førend du drogst bordt, huorpaa leg suarede: breffuid skal hun fa, Sa snardt ieg ded kan skriiffue, mens mange gode natter at tage aff hinder, ded er ynted myn Leilighed, ded uil ieg spaare, yndtil uy kommer Sammen ygen.

Sa drog ieg hen til køben:, Och du sende bud epther Her: wldrich Och sagde til hannem, at du uarst glad och tackede Gud, at den gode dag uaar nu kommen, som du lenge haffde lengdis epther, at du motte komme fraa hoffue och uerre paa dyt egiid, Och forehrede hannem sa et Skaab saoch et Stycke Skylderii, Stucken med Sylcky, Och fyckst Siiden Hoffmeistrinden hoffuid noggelen tiil Frede: Slot, at hun mig den skulle tiilstille, och hastede Saa aff gaarde och bekom saa for dyn wogen aff fyskmeiisteren¹⁾ 4 heste, huer aff syn faarue, liigesom dyn Opuardtning och Samuittighed haffde uerrid.

Der leg nu kam hiiem till køben:, daa erfaarer leg, dig vdi myn fraauerrelse at haffue uerrid deer Och der forsøgd nogle nii Pudtz med at laade hente Greff woldemar neder til dig vdi byen, udi godt folckis paahør Berømmid aff en god Samuyttighed, som forbemeldid er, mens ochsaa paa weien giordt allehande Brauader med den Strengte Øffuerste Luthenandt wllfeldtz²⁾ Raad och Assistens.

s. 314 Huorfor leg nødiss till at tencke pa tienlige myddell, at du kandt komme vdi nogen Roelighed, Sa at du inted forkaaster ded Euyge med ded tiimelliige. Och haffuer leg nu til dig afferdigid dysse breffuysser, Laawerss Ebbissøn¹⁾ och M: Morten, Superintendent offuer Aarhuss stycht, At dy dig myn mening derom Skall anmelde, huorepther du dig skaldt uyde at rette, sa framdt du ded ycke uylt forsøge, som dig mueligdt inted uel uyl behaage. Befaalendiss dig hermed Gud y himmelen. Aff Frederichssborrig den 27 Decem: Anno 1630.

Christian.

Udskrift: Fru kyrsten Munck til hande.

s. 314

1630²⁾.
Til Frederik Günther.

Optegnelse om det ubillige i Kejsereus 1628 udstedte Elbprivilegium. Dette skal forseget sendes til Kongen. — Geh. Ark.

Memoriall.

Der hamburger priuilegium ziilet dahiin, dass sii dii freiie commertien befoderen sollen vndt dii freiibeutherss von der Elbe zu halthen, wordurch der keysser mich vndt anderen an der Elbe wohnende herren dasselbe abgesnitten, weiill dii distinction nit daabei, Allein wass fuhr exorbitantien von Engelsken vndt hollenderen offt fohrgelauffen, dass ist lederman wiissendt, workegen sii nit dass geringeste gethan.

s. 315 Dass ke[i]ne festung auff der Elbe soll gebawet werden, ist auch in keine obseruantie gekommen, dan generell tillj freiiburch fortificiret.

Sende mihr dass privilegium versiigeldt zu.

Udskrift: Friderich giinther zu. hande.

s. 315

1630? ¹⁾

Til Axel Urup.

Om Anlæg af en Fæstning og et Slot paa den jyske Kyst i Nærheden af Kolding. — Geh. Ark.

Ordinantz, huorepther Axell wrup sig skall Rette.

1. Der ligger en lang Strybell ymellom kolding och sundid, begroiid med en smuck Skou, som kan kalliss en s. 316peninsula, thuerdtudfor hønborrig kiircke ¹⁾, aff huilcken en ende ymod Melfaar skall vdsees till en fortification, saa Stor som koldinghussis induaner kan faa rom derudi at bigge och boe.

Slottid skall ligge udi den ene Ende henad kollinghuss.

2. Imod førstendommen och wandid skall baade Slottid och byen gørriss med en mur omkring och med lordwolle ymod ded faaste land.

3. Om wollen ymod ded faste land skall gørriss en graw, sau ydt den for Stranden komme kan. Graffuen udtill landid skall med peeluerck affdemmiss fraa ded Salthe uaand, och uandid siiden med møller vdmaliss, saat lorden aff den kan briingiss paa wollen sammestedt.

4. Fraa enden aff samme peninsulæ indtill ded faste land, som somme formente at uerre tienlig till att fortifesere, skall Slaess en dam, saatt den wiig, som ymellom begge landen yndløbber, kan bliiffue en fersk søe, Paaded att om demningen aff fiinden skulle nogentiid ygenom-skerriss, at graffuerne om byen Endaa kunde uerre fuld aff wand.

5. Dammen skall paa enden ymod ded faaste land saoch mytpaa foruaaris med Redutter, salediss anlagdt, at man dem vdaff fortificationen kan fianchere.

s. 3176. Aldt ded, som aff forbenente peninsula inted kommer udi fortificationen, ded Skall brugiss tiill En dyrehaffue ued Slottid, huilcken Skall gørriss med en transci udentill, Saatt, naar nogen pladtzen wiill angriibe, at hand daa først skall griibe samme pladtz an.

s. 317

5. Januar 1631.

Til Rigsraadet.

Grunden til dets Sammenkaldelse er Kongens Plan om Anlæg af en Fæstning til Sikring af Jylland, hvorom dets Betænkning forlanges. — Geh. Ark.

At uy Riigenss Raad paa denne tiid til oss haffuer ladid kalle ¹⁾, Er Aarsagen yblandt andiid denne, At uy for dette konnigrigiss forseckering Skyld Erachter Radeligdt at uerre at legge nogle forter och skandtzer, Huorued lutland kunde uerre forseckeriid for yndfall pa den syde ymod tyssland ²⁾.

Och Eptherdi uy uorriss mening derom Riigenss Maarss ³⁾ s. 318Schriftlich haffuer ladid forsta, Saa skall Riigenss Raad den ygenomse Och oss derriss betenckende derom lade forstaa, Sasom dy ded for oss, derriss federne land Och Posteriteten achter at forsuare.

Københaffuen den 5 Janu: Anno 1631.

Christian.

s. 318

7. Januar 1631.

Til Rigsraadet.

Hensigtsmæssigheden af en Alliance med Generalstaterne til Beskyttelse af den fri Handel i Østersøen og Nordsøen i Anledning af Sverigs Overgreb henstilles til dets Overvejelse. — Geh. Ark.

Eptherdi den Allianse ymellom kon: y Suerrig och dy Generall Stater numehr haffuer ende, och kon: y Suer: høieligen sig bemøiier Den at bringe pa fode igen ¹⁾, paded ha: ker: hoc rerum statu kan gørrre Sig ganske Meiister aff Østersøen, disse konnigriger til merckelig præiuditio och total Ruin y lengden,

Huorfor oss raadeligdt Siinis kon: y Suer: intent udi tyde at contraminere Och med dy Stater General gørrre Allianse, Saauidt den frii handel och uandel udi Øster och Nordtsøen angaar, Eptherdi man fornemmer forbenente Stater dertil at Inclinere ²⁾.

s. 319Huilckid Riigens Raad flitueligen Skal offuerueiie och betencke, Sasom ded udi sig selffuer udkreffuer,

Och dy ded for gud y himmelen, for oss, derriss federne land och posteriteten uil forsuaare Och uerre bekend, Och oss derris mening derom laade forstaa ¹⁾.

Køben: den 7 Januarij Anno 1631.
Christian.

s. 319

7. Januar 1631.
Til Rigsraadet.

Om Nødvendigheden af at sørge bedre end hidtil for de udskrevne Søtolck med Besolding og Bolig. — Geh. Ark.

Ded er Riigenss Raad bekendt, Med huad besuerlighed Man bringer Søfolckid til ueiie, Naar floden skall vdrystis, Och at ded konnigrige Norrie ued Søkanten fast ganske er Øde formedelst den wdscriiffning, Som Aarligenss skeer.

Huorfor der uyl tenckiss paa middel, at man kan accomodere Søfolckid bedre med besoldingen och lossomenter, Saat dii ud aff andre inted graueris, Som Nu skeer ²⁾.

Køben: den 7 lanu: Anno 1631.
Christian.

s. 320

7. Januar 1631.
Til Rigsraadet.

Der maa tænkes paa Midler til at fremtvinge Overholdelse af Regeringens Befalinger. — Geh. Ark.

At Mandaterne ynted holliss, menss leggiss hen, Naar dy erre lest, ded er huer man bekendt.

At Befahlingerne ynted Eptherkommiss, ded erfahrer man dageligens. Huorfor der uil tenckis paa middel, at Sliigdt kan remedieris ¹⁾.

Køben: den 7 lanu: Anno 1631.
Christian.

s. 320

Omtr. 18. Januar 1631.

Ordre om Udstedelsen af et Rekreditiv (for Oberst Comargo) til Tilly. Mundtlig skal der udtales en Lykønskning i Anledning af dennes Udnævnelse til Overgeneral for den kejserlige Hær. — Geh. Ark.

Eiin Recreditif ahn Tillj.

Ihn kegenwardt dess densken Sekretarij Iffuer wiind Soll ihm der beskeidt gegeben werden, dass man ganss gerne vernommen habe, dass ihm dii hoe scharse vom keys: betrawet seii, wunsken ihm glyck vnd guthen succes zu selbigem offitio ²⁾.

s. 321

26. Januar 1631.
Til Frederik Günther.

Et Svar paa Kejserens Skrivelse skal opsættes. Hamborg maa gjøre en Indrømmelse, før Kongen overgiver Striden til Kommissionskjendelse. — Geh. Ark.

Dass keiisserliche Schreiben ahn mihr wiiauch dess sollititanten schreiben ahn hendrich Randtzou habe Ich duichgelesen vndt befunden, dass dem keiisserlichem schrenben woll zu beandworthen Ist, Alss sollestu auff eiine andtwordt auff Selbiigess schreiben bedacht sein, So du mihr zeigen kanst, wan godt wiil, dass Ich Nach kopen: kommen werde ¹⁾.

Dii hamburger dörffuen sich nit Indbilden. dass ich mich einige commission vom keys: lasse auffdriingen ²⁾, Ehe dii Restitutio ablatj passiiret, weichess auch nullo lure geskeen kan, Sii mugen auch darzu aussbetteln, wehm sii auch wollen.

Auff fride: den 26 Ianu: Anno 1631.
Christian.

s. 322

28. Januar 1631.
Til Frederik Günther.

Han skal svare Kurfyrsten af Sachsen, at hvis Kongen havde faaet tidligere Underretning om den forestaaende Sammenkomst, havde han sendt Gesandter til den, og bringe ham en Nytaarshilsen. — Geh. Ark.

Auff dess Chur: von Saxen schreiben sollestu andtwordt machen, dass daa man ess etwass zeitlicher hette erfahren, dass dii zusammenkumst hette sollen gehalten werden, So hette ich meine diiner auch dordthiin abfertigen wollen ¹⁾.

Auff dass ander schreiben kan man ihn hinwiideruhm Eiin Newess lahr wunsken.

Fride: den 28 Ianu: Anno 1631.
Christian.

Udskrift: Friiderich Gynther zu handen.

s. 322

3. Febr. 1631.
Til Frederik Günther.

Modbemærkninger mod en kejserlig Skrivelse med Forslag om Bilæggelse af den hamborgske Strid. — Geh. Ark.

Ich wberskiicke diihr hiibeii dass keysserliche schreiben, so gesteren hinthergebliiben ²⁾, worbeii zu consideriren, s. 3231. dass dess keyssers suspension der von ham: gegebene priuilegij nit viil auff sich hatt, weil er nit bemechtiget ihnen solchess zu geben, 2. dass dii zuehne commissarij keiine fiirsten dess Reix, wii allezeit gebrewlich. Man hat auch nihmahl gehoret, dass durch commissiones Sachen konnen endtskeiiden werden, So eiiness herren hoheiiit vndt Regalien betreffen.

Hiibeii wiil der von ham: höffligkeiit ahngezogen werden, dass dii Bernhöiterss mihr I: k: w: tituleren.

Fride: den 3 Febru: Anno 1631.
Christian.

Udskrift: Friiderich giinther zu handen.

s. 323

8. Febr. 1631.
Til Frederik Günther.

Der skal skrives til Henrik Rantzau om noget Tømmer, som Hertugen af Gottorp har lovet Kongen, og til Christian Pentz, der skal forhandle med Jakob Morse om Tilbageleveringen af det engelske Halsbaand og om Betalingen af hans Tilgodehavende. — Geh. Ark.

Ein Schreiben ahn hendrich Randtzou, dass ehr ahnfohderung thun soll, dass dass holdtz, so der herdtzog mihr zugesagdt, auss dem kyler waaldt fordtgebracht wiirdt s. 324nach fohrigem abscheidt. Item Ein Schreiben ahn Penss, dass ehr Iacob Morssen wissen lasse, dass dass geldt zur glyckstadt verhanden, So er haben Soll, vndt dass er den halssbandt nach der glyckstadt bringen soll ¹⁾. Vndt weil von der fiilligen Summa noch 15000 dl. mangelen, so erstess tagess von den gelderen ²⁾, So fraw heilwich Randtzowen Erben mihr erlegen mussen ³⁾, So soll auff sohdane Summa meine obligation veruertiget werden, dass ihm Moridtz a tempore more dii renthe soll erleget werden, wohrum Er mit ihm zu tractiren hatt.

Fride: den 8 Febru: Anno 1631.

Udskrift: Friderich giinther zu handen.

s. 324

9. Febr. 1631.

Til Frederik Günther.

Instrux i Anledning af hans Rejse til Kursachsen med Prinsen, dels med Hensyn til den paatænkte Forbindelse mellem denne og Kurfyrstens Datter, dels for at bevæge Kurfyrsten til af yderste Magt at støtte sine Trosfæller i Tyskland ved Dannelsen af en ny Hær. — Geh. Ark.

Instruction, wohrnach vnser Secretarius Friderich Gunther sich richten Soll.

Vnser Secretarius Sol sich gefasset machen, dass ehr erstes tagess sich mit vnserem Herdtzuilgeliebthem Sohn s. 325den Priindtzen naher Liichtenberch zu vnserer herdtzuil-gelibthe Schuester dii Chur: witwe ¹⁾ folgen kan vndt S: L: auffuarthen.

Weil nun Selbiige reiisse fohrnemlich darzu angestellet, dass S: L: der Priindtz dess Chur: zu Sax: L: tochter ²⁾ Sehen mugen, vndt dii Meissener verslegene vndt Lystige leuthe seindt, dii S: L: den Prindtzen lychtlich eiinss auffbiigen können, daa man seiine sachen Niit woll ihn acht hatt, Insonderheidt weil sii von vnserer herdtzuilgelibthen Schuester ihn allem grossen beifall haben werden, ihn betrachtung dass I: L: daa ihm lande ihr Domisilium haben nebenst allem dem, so sii in disser welt vermack, Alss soll vnser Secretarius S: L: den Prindtzen zu allen zeithen, wan Ehr gelegenheit darzu haben kan, Raathen, dass S: L: sich, Souil der almechtiger gnade darzu geben wiil, woll fohrsehe vndt Niimandtz von den obengemelthen discours in einem oder anderem beliben, Sondern allein Godt dem Almechtigen vhm raadt vndt beiistandt ahnrffen.

Daa nun uberverhoffen selbiigess frewlein S: L: nit gefallen muchte, Sol S: L: ihnstendich gerathen werden sich daselbst nit auffzuhalthen, mit fohrwendung, man wolle mit dem Ersten solenniter vhm dass frewlein werben lassen.

Daa Aber Selbigess frewlein Nach skiickung dess Allerhögsten S: L: gefallen wiirdt, So hatt ess seiine richtigkeiit, wohrauff der Chur: v: Saxen nebenst Seiiner gemahl ³⁾ sich balde Einstellen werden, Bei welcher ahnkomst vndt præsens nichtess dan Generalia ss. curialia more ge[r]manico Soll ahn dii handt genommen werden, allein dass S: L: dess fewelein(!) fraw Mutther, wiauch dem s. 326frewleini dii Præsentsen, So S: L: mit sich haben, zugestellet werden.

Wan nun solchess passiret vndt man dess Chur: zu Saxen guthe Affection zu vnserem Herdtzuilgeliebthem Sohn Spiiret, So sol vnser Secretarius gelegenheit suchen ihn geheim mit S: L: dem Chur: zu reden vndt ihm ahnmelden, Er habe vnserendtwegen mit S: L: zu reden, wohrahn dem gemeiinehm wessendt höchlich ahn gelegen. Daa nun vnser Secretarius S: L: Solchess ahnzuhören Promdt vndt wylich befindet, So hatt er zu bitten, dass S: L: ihm zeitt vndt stelle darzu nennen wolthe, darneben begeeren, dass nihmandt ohne dii, so dem wercke woll affectioniret, darzu muchten gezogen werden.

Wan Nun vnser Secretarius zu der Audiens verstattd wiirdt, Sol ehr Primo S: L: dii itzige grosse gefahr, wohrein dii Euangeliske Religions verwanten begriffen, zu gemihte fiihren, vndt das S: L: zuledtz nit werden leehr aussgehen, Derohalben S: L:, So dass fuhrnemste geliidt vnserer Religion ihm Römiskem Reiiich ist, Byllich bei zeithen dass ewsserste darbei thun Solthen, Ihn betrachtung dass S: L: ess sonsten fiihr godt ihm himmel, der liiben Posteritet vndt lehder mennichlich nit verandtworden können.

Wan nun S: L: sich werden vernemmen lassen, S: L: wolthen gerne dass ihrige darbei thun, Aber dass kegentheil wehre starck auff den beiinen, also dass man beswerlich ohne grosse gefahr konthe Etwass zu tentiren ahnfangen,

Wohrauff vnserer Secretarius zu andtworden hatt, Man fiinde wol mittell darzu, wan S: L: vndt dii semdtliche Euangeliske Chur:, fiirsten, Stende vndt Stette sich in Verfassung Stellethen mit besetzung ihrer festungen vndt armirung ihress ausskusses vndt Eiine ahnsehendtlliche Armei ahn abgelegenen Örthern zusammen lauffen lassen, So zu ihrem folcke stossen konthe.

Daa Nun vnser Secretarius vernemmen wiirdt, dass s. 327S: L: der Chur: Eeinige beliibung zu solchem wercke habe, So soll er S: L: vnserer gedanken Eröffnen:

1. Dass eiine ahnsehendtlliche Summa geldess muste zusammen gebracht werden vndt auff Lybeck, hamburch vndt Brehmen auff wexel wbermacht werden, wohrfuhr man ihm kunfftligem friilnck 15000 Man konthe auff dii beiine bringen.

Vndt weil der Ranus ¹⁾ nirgend zu finden Ohne ihn Lybeck, ham:, Brehmen vndt landtzu holstein gottorptz teilss, alss muste S: L: der Chur: sich darhin bemiihen, diiselbe darhin zu disponiren, das Sodaness folck bei ihnen geworben vndt fiihr bezaahlung ein zeitlanck lossiiret wurde.

Reiithereii ist ganss nichtess Nudtz darbei, dan diiselbe geringe diinste vndt den vntherthanen grossen Skaaden thudt, dii wachen können durch Dragonen ²⁾ genuncksam versehen werden, auch dii kuaarhiir durch skuffell vndt Spaaden so verwahret werden, dass man sicher sein kan.

Daa Nun S: L: der Obersten halber einige Erwehung thudt, So soll vnserer Secretarius S: L: berichten, dass wihr ahm liibesten Segen, dass vnser viilgeliibther Sohn her: friderich das Regiimendt, So zu Brehmen erworben, commandirete, vndt dass, So ihn holstein zusammen gebracht wiirdt, von vnserem viilgeliibthem Sohn her: wldrich commandiret wurde, zu obersten Leuthenanthen darbei konthen gebrawchet werden der caualiir, so itzo ihn s. 328 Brehmen commandiret, vndt hiibener ¹⁾, so bei her: ²⁾ friiderich v: holstein sich auffheldt vndt S: L: dess Chur: diiner ist.

Bei dii Regiimenter, so zu lybeck vndt ham: erworben werden, können dii gebrauchett werden, so Skon daa verhanden vndt vnss fohrhin gediinet haben.

Weichess alles secretament gaar wol zugeen kan, alss geskee solche Werbung allendthalben Nur zu ihrer Defension, vndt konthe man mit Sodaner Armei dii Elbe oder wesser auffgeen vndt dem Obersexiskem kreiidtzte Recontriren ³⁾, wan man ess begeret, wohruber dem kegentheill dii kuartihr Sehr enge kanthen gemacht werden, also dass sii ihren fuss ihn ihrem eiigen kuartiiren setzen mussthen, welchess ihnen ehe dan itzo zu Eiiinem guthem Accordt bringen wiirdt dan itzo, daa man Sii pro libitu rathen lest, wii sii wollen.

Disses Soll vnser Secretarius nihmandt, er seii auch, wehr er wolle, offenbahren Ohne S: L: dem Chur: zu Saxen. Wass ehr nun darauff zur Resolution bekommen wiirdt, dass hatt er vnss allein bei seiiner, ob godt wiil, glyckliche wiiderkomst vnthertheiinigt zu Referiren ⁴⁾.

Auff friiderichssburch den 9 Febru: Anno 1631.
Christian.

s. 329

16. Febr. 1631.
Til Frederik Günther.

Yderligere Instrux for ham med Hensyn til hans Forhandling med Kurfyrst Johan Georg om Maaden, hvorpaa den paatænkte nye Hær skal dannes og organiseres. Kurfyrsten bør love at holde Kongens Opfordring hemmelig. — Geh. Ark.

Daa Nun S: L: der Chur: v: Saxen vnseren fohrslag gefeldt vnd ad Particularia Skreiihen wolthe vndt vnseres bedencken von vnserem Secretario zu wissen begehrete, So hatt Er S: L: vnser Meehnung folgender gestaldt zu endecken.

1. Dass keiin Oberster zu Pherd vndt gaar wehnich zu fusse zu bestellen Nötich, Ihn betrachtung dass ihr tractament fast So hoch sich belauffet alss dii helffte der Soldathen ganser Soldt.

2. Wan man wber dii Reutherei wol Qualificirte Riitmeister hat, So kan man dii Companien verlegen, wohrhin man wiil, Nachdem dii gelegenheit ess leiiden kan, weichess nit geskeen kan, wan Sii vnther eiinen Obersten commandiret werden, So nit nachgeben wiirdt, dass sein Regiimendt von einander geleet wiirdt, Dan ehr alssdan Seiines gefallens dii vntherthan nit Skiinden kan.

3. Wan Nun Ein herre Erliche vndt wol versuchte Riitmeister hatt, dehren leder eiinen kleinen Obersten Agiren kan, So findet man besser Reiither ihm felde, vndt Reiithen dan viil mit, dii sonsten zu hause bliiben. Wan Sonsten Eiin Oberster 1000 Pherd zusammen bringen soll, So nimdt er Seiinen Bruder, Schuager oder verwanthen, Iaa woll gaar Seiinen gewessenen Paausi zum Riitmeister vndt woll zu höeren Scharsi, welche Sliim Slem sibi similem wiiderum zu pherde bringen vndt alle örther, daa ihr Randeus geordnet, Ruiniren durch ihress panketiiren vndt wolleben.

Eiine wol formirte com: sol billich von 200 woll Armirte Reiither vndt 25 Archibusirer Starck Sein mit seiiner s. 330 Rcgulirten Bagaiisi ohne huren ¹⁾ woll geordnet Sein. Ihm Marsiren, fechten vndt anderen zufellen hatt der Elteste riitmeister das commando wber fihr companien, welches dem herren diinlicher Dan ein Oberster mit grossen kosten zu halthen, der doch nit weiither dan Eiin man verrichten kan.

4. Wan dii meiste Regiimenter zu fuss Miit eiinen woL Qualificirten Obersten Leuthenandt, Eiienen Maior nebenst Seiinem leuthenandt, Eiienen versuchten Quartiirmeister mit seiinem leuthenandt, Eiienen diichtigen Prouiandtmeister mit seiinem leuthenandt, welche alle darneben companien fiihren, versehen, vndt der rest alss drei oder fihr com: mit guthe capiteins versehen Sindt, So hatt man zu hoffen, dass darmit durch gottes des Almechtigen zuthun Ihn allem woll ist mit zu rechte zu kommen, wan dasselbige, So beii solchem wercke gehöret, darbei ist, ausserhalben wessen nichtess zu hoffen ist.

5. Dii bestallung auff gross hanss vndt kleiin hanss müssen mit grossem Bedacht gemacht werden, Nachdem man ess ausfiihren kan, vndt das der zoldt ahn allen Orthen geleiich gehett, sonsten verursacht ess grosse confusiones. Ess ist viil besser, das man mit Soldathen genaawe dinget vndt ihnen dass zukommen lesset, alss dass man ihnen grossen zoldt machet, den sii nit bekommen, weichess verwrsachet, dass man keiin

Regimentt halten kan, vndt dii lender Ruiniret werden.

6. Dii viilen Generalen Nudtzen wehnich, dan sii dem herren Mehr kosten dan faast dii halbe Armej, vndt wan Geldt verhanden, So sehen sii zu, dass sii bezahlet werden, godt gebe, wii ess mit dem Erst zugehe.

Wan bei eiiner Armej Ein Qualifisirter Feldtmarskalck nebenst seiinem Adiutanten, Eiin Erfahren Maior s. 331Nebenst Seiinem Adiutanten, Ein geskiickter Quartiirmeister vndt prouiantmeister mit ihren Adiutanten dass Regiimendt commandiren Ihn beiwessendt Ihrer herren, So kan ess mit vndt durch ihnen woll bestaldt werden, also das ess recht zugeet.

Vnserss Ermessens So hetten dii fursten, graffuen, herren vndt v: Aadel, So noch mittel zu leeben haben, biillich etwass fuhr ihre diinste, So sii der Religion vndt ihrer Libertet halber thun können, etwass zu fohderen, Sondern biiss auff besser gelegenheit Billich waarthen müssen.

Vndt müssen fohrgenanthe sich zu Generalen, commissarien, kriigessrechte vndt dergeleiichen offisiis wol gebrauchen lassen, Souern man sii inss kunfftich fuhr rechtskaffene leuthe achten vndt halthen Soll.

7. Dii Artholori kan durch Eienen Qualificirten Obersten Leuthenandt commandiret werden, der sich allemahl Nach dess feldtmarskalckiss order zu richthen hatt, welcher Oberster Leuthenandt Necessario eiin Regimentt zu fuss haben muss, So continue bei der Artholorie lossiiret vndt nirgendt andersswoh sich finden lassen.

8. Miit der Armej, wohruon wiir Ihm fohriigem gedacht ¹⁾, So ahn der Elbe vndt wesser konthe auff dii beiine gebracht werden, Ehe dan das kegentheil ess waar wurde, wollen wiir gaar woll Ohne einige Generalen zu rechte kommen, daa nun geldt verhanden, dass man kan gudt Regiimendt halthen. Wan wiir vnseren fohrigen Maioren, den v: Slammenstrup ²⁾, bei der hand haben, So wollen wiir zu den wberigen gudt raadt wiissen.

Daa nun vnser Secretarius vermercken kan, dass der Chur: belibung zu seinem ahnbringen hat, So soll er vrsache Suchen Obgedachten Slam: zu Ausiren, das er sich s. 332zu vnss verfiigen Soll, welchess er fuglich vnther dem Skeiin Seiinen Rest zu fohderen thun kan.

Daa Nun S: L: der Chur: diiss werck sich gefallen lest, vndt S: L: vermeiinen dii Stette dahin zu disponiren können, wii ihm fohrigem gedacht ¹⁾, So muss dii Stadt Lyneburch auch Eiin Regi: auff den Beiinen bringen, Sonsten wiirdt man Niit So starck auffkommen können, das man dem kegentheil dii waage halthen kan.

Dii Stetthe Mussen zu dem folcke, so bei ihnen geworben wiirdt, dass lauffgeldt, gewehr, kraud vndt lodt vndt ander Nodtturfft herlangen, auffdass kein disputirens nötich, wan das folck fordt soll. Zu dehm folcke Ihn holstein, wohruhm ihm fohrigem Erwehnung geskeen, Muss dii nodtturfft von geldt, gewehr vndt dergeleiichen Nodtturfft, So alhii nit alles kan auffgesetzt werden, bei handen gebracht werden.

Weil nun diises S: L: zeitlichess vndt Ewiigess Conserniret, So haben S: L: mit deroselben Religions verwanthen dissen vnseren wolmeiinenden fohrslag ihn acht zu Nemmen vnd Eiingedenck Sein, dass wiir S: L: Solchess ahn dii hand geben.

Wiir versehen vnss gensslich zu S: L:, dass Souern disse wolgemeii[n]ther fohrslag S: L: Niit ahnsteet, dass dan S: L: vnss desswegen nit melden werden ²⁾, Sondern solchess bei sich behalthen, wohrauff vnser Secretarius S: L: Churfurstliche parole von sich zu geben begeren Soll. Welchess alles vnser Secretarius fleiissich vndt getrewlich Seiinen Ehden vndt Phliichten Nach verrichten Soll vndt vnss zu Seiiner, ob godt wiil, glyckliiche wiider zuruckomst getrewliche Relation thun. Aetum fride: den 16 Febr: Anno 1631.

Christian.

Udskrift: Friidericho Gunther zu handen.

s. 333

Omtr. 18. Febr. 1631.

Til Frederik Günther.

Han skal begive sig til Hamborg og ved Forhandling med nogle af de fornemste i Staden søge at opnaa Tilbagegivelse af de tagne Skibe og Varer samt Udbetaling af en Skadeserstatning, inden den kejserlige Kommission begynder sin Virksomhed. — Geh. Ark.

Vnser diiner friiderich gunther Soll sich Erstess tagess Naher hamburch verfiigen ¹⁾

Vndt vnther dem Skeiin, dass ehr miit iacob Morssen wegen dess Engelsken klenodi zu reeden habe ²⁾. Bei

solcher gelegenheit Soll er gelegenheit zuchen mit etzlichen von den fohrnehmsten ihn der Stadt zu rehden vndt erforsken, wii Sii daselbst zur Restitution vndt Aussöhnung geneiiget.

Weill nun liichtlich zu ermessen ist, dass vngeleiche meinung daruber fallen werden, wii Es gemeinlich geskeen Phleget, Alss hatt vnser diiner ihnen zu gemiithe zu fiihren, dass dii keys: com: fiihr der tihr³⁾ vndt diiselbe keinen ahnfanck gewinnen kan, ehe vndt befohr dii Restitutio geskeen. Daa nun diselbe Etwass nach ihrer ahnkomst tardirete, so werden sii solchess ahn keys: hoffe gelangen lassen, wohrauff balde Ein monitorium Erfolgen wiirdt vndt folgen dt Ein Mandatum, weichess alles spiildung der zeitt vndt andere vngelegenheit machen wiirdt, vndt sii doch, ehe dii com: inss werck kan gestellet werden, dii Resti: thun müssen.

Daa Es nun ahn dii com. geskriitthen, vndt nach I audt dessen Einholdt auff compositions mittelen soll gedacht s. 334 werden, So wiirdt vhm nichtess anderss replicando, duplicando, triplicando konnen gesagdt oder geskriiben werden, dan von der aussohnung, vndt wii weiidt man Eeinander ahn der Elbe gestendich sein Soll, vndt wass bei selbiiger commission nit kan geslichted werden, dass muss doch ordinaria uia iuris aussgefiihret werden.

Weill ihnen Nun durch Selbige Com: Pro more grosse kosten zuwaxen werden vndt muglich geriinger fohrtheil, So hatt vnser diiner ihnen zu raachten, Sii accommodireten sich bei zeithen, Restituirten dii skiiffe, Erleegethen 300000 dl. fuhr ihren begangen Mudtuillen, Ihn betrachtung dass daa diiss werck auff dii lange bancke solthe gespiilet werden, dii Stadt ham: wurde zehen mahll grösseren Skaden ahn ihrem handeil vndt wandell haben dan sohdaness geldt.

Vhm dii frei commertzien auff dem Elbstraum vndt wass zur Eeinicheit dinlich, Daruhm zu tractiren Sollen commissarij ihn Aprilj geordnet werden, So zuiisken vnss vndt sii richtigkeitt machen können.

s. 334

18. Febr. 1631.
Til Frederik Günther.

Han skal i Hamborg kjøbe en Diamantring, som skal blive betalt til en med Sælgeren aftalt Tid. — Geh. Ark.

Wnser Secretarius Sol zu hamburch bei Alberto Dionisio¹⁾ Oder bei Einem anderem, So er ihm anleitung auff geben wiirdt, Eienen demanthen riinck aussnemmen, der fiirdtzehen oder fuffzehen hunderdt thaler werd ist²⁾, s. 335welchen riinck wiir kegen dii zeitt, So vnser Secretarius Zusagen wiirdt, binnen hamburch wollen bezahlen lassen.

Actum friderichsburch den 18 Februarij Anno 1631.
Christian.

s. 335

20. Febr. 1631.
Til Kurfyrst Johan Georg af Sachsen.

Kreditiv for Frederik Günther. — Haupt- u. Staats-Archiv i Dresden.

Freundtlicher, vilgelibter Vetter, Schuager vndt bruder, Ahn E: L: habe ich kegenwertigen meinen Sekretarium abgefertiget, Sachen von importantie E: L: meinendt wegen zu proponiren, Niit zueiffende, E: L: werden Solches von ihm mit patientia vernemmen vndt ihm nit allein ihn geheiiim Audiens, Sondern auch gewiirige Resolution wiiderfahren lassen. Weichess vhm E: L: zu verskulden Ich mich freundt, vetther, Suager vndt bruderlich befleissigen wiill.

Befehle E: L: hiimit dem schudtz des Allerhögsten vndt verbleiibe dii zeit meines lebens

E: L: getrewer vetter, Schuager vndt Bruder Christian.

Auff friiderichsburch den 20 Febru: Anno 1631.

Udskrift: Meinem viilgelibthen vetther, Schuager vndt Bruder, dem Churfursten zu Saxen zu handen.

s. 335

25. Marts 1631.
Til Enkedronning Sophie.

Kongen fraraader hende før efter Sommerens Forløb at indlade sig i Underhandling med Tilly.—

Universitetsbibl. i Rostock.

s. 336 Freundliche, Herdtzuilgeliibte frau Mutter, Ich habe von miinem leiib Medico ¹⁾ das memorial von uegen der tractaten, So E: L: der Braunssuigske gelder halber ²⁾ mit Tillj ³⁾ zu phlegen gesinnet, Emphanen, worauff Ich E: L: freundt Sohnlichen nit bergen Soll, Dass ich in allen muglichen dingen E: L: zu diinen ich mich skuldich Erkenne, Es duncket mir aber Itziger zeiiit nit Raadtsam zu sein, Sich mit obengenenten Tillj in einige tractaten zu geben, Ehe vndt befohr disser fohrstander Sommer passeret. E: L: konnen sii mit guthen Worten auffhalten, kegen Michaelis oder Martinj können E: L: doch Eben dass thun, So ihr gefeldt. Befehle E: L: hiimit dem liiben godt vndt verbleiibe dii zeit meines lebens

E: L: gehorsamer Sohn
Christian.

Auff fride: den 25 Mar: Anno 1631.

Udskrift: Meiner Herdtzuilgeliibthe frau Mutter zu handen.

s. 336

4. April 1631.
Til Tolderne i Sundet.

Befaling til at forstrække Smeden Kaspar Fincke med 300 Rdl. — Geh. Ark.

Worriss Tollere vdi Helssingør skall forstrecke Cassper fincke ⁴⁾ med trehundrid daler, Som hannem Epherhanden s. 337 skall affkortiss Paa huess arbeiid, som huoss hannem giordt bliffuer. Hanss hussbreffue ¹⁾ skall tollerne taage till sig Och dem huoss sig beholde, indtil hand haffuer giordt saa megid arbeide ferdig, som dii tre hundrid rix daler sig beløbe kan.

Aff frede: den 4 Aprilis Anno 1631.
Christian.

Udskrift: Tollerne vdi helsingør tiill hande.

s. 337

Omtr. 12. April 1631.
Til Frederik Urne.

Besked om en Del Arbejder, der skulle udføres paa og ved Frederiksborg. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Ordinantz, huoreffter F. rederich wrne Sig skall rette.

1. Hand skall gjøre flittig anfodring hoes Stadtholderen om, huis thill Skolens bygning ²⁾ behøffuis, saa och thill kammeriunckernis Cammer att fli kan fornøden giøris.

2. Hand skall ochsaa vere derom, att Stattholderen skaffer Steen thill pladzen ³⁾, saa och att lørgen Beffuer dennom legger.

s. 3383. Stattholderen er befalett att fortinge med en brøndmester att legge de Rør udi brønden paa pladzen, huilckett att det skeer, skall Frederich wrne haffue agt paa, Saa och att Steenhuggeren thill gaffns opsetter dend Steenpille, huorpaa billederne skall Staa. Naer nogen billeder skall løfftis eller fløttis, da skall hand paa itt røck lade hendte nogle udaff bøsseskøtterne fra Chroneborgh, som det forrette kand.

4. Krederich wrne skall thillholde tømmermendene, att de forferdiger det, de fortinget haffuer udi badstuffuen och hønsegaarden.

5. Naer willom Lackei ¹⁾ kommer udaff Engeland, saa skall de fassaner, som hand medfører, settis udi en aff de Luckelser, som offuerdragen er med Stricker, Och naer de fra Greffuen aff Oldenborgh ankommer ²⁾, da skall de settis udi dend anden løckelse. Dend, som kommer med kaninerne, skall haffue sitt quarteer derudi det Cammer paa enden aff hønsehuset imoed slottet, som der er en skorsteen udi, vdi huilcket quarteer der skall setis et Sengested, som hand och dend, der kommer med fassanerne, kand ligge udi.

6. Wdaff kaninerne skall hand ingen slippe, førend Gud vill, ieg kommer hid igien.

7. Det planckeuerck, som lucker dend backe nest ued dend Lille Ladegaard, skall wnderstenis, Saa att samme Caniner udi fremtiden icke kand komme derunder, huortill bønderne skall føre Steen, naer de haffuer thillsaaed. Att graffue vnder planckeuercket, som Stenene skall Settis, saa och att Sette Stenene, det skall

fortingis med en graffuer.

8. Dend broe, som gaaer fra wrtehaffuen thill Smerlingdammen, skall med ny fiele beleggis och fra bonden op s. 339 med fiele beslais, saa att fisken intet derigennem komme kand uden igennem tuende hull, som skall ladis Aaben, som to ruser kand Staa for.

9. Frederich wrne skall thillholde ladegaarsfogderne paa begge ladegaardene, att de formedelst smaa drenge och piger lade luge byggit, Naer det er en Spand lang opløben. De skall forrette sligt med bare fødder och haffue en kurffue paa armen, huorudi de skall kaste klinten.

10. Winterstuffuen skall leggis med Sorte och huide Stene, som paa gangen ligger, och om de icke er nock, da skall der hendtis flere udaff haffuen thill kiøbenhaffn.

11. De bielcker, som ligger offuer dørren udi winterstuffuen, dersom mand gaaer ud paa gangen, skall borttagis.

12. Gullet udi dend blaa Stuffue skall omleggis, huor till en hollends Murmester skall brugis.

13. Gullet skall leggis lige udi Ridderstuffuen, der som det er Siuncket, och skall samme gulff begyndis att I egge fra pillerne och intet fra muren.

14. Trommeterstolen udi Ridderstuffuen skall fløttis hen till dend side, som kackeloffnen Staaer.

15. For Ridderstuffuen skall giøris en Dørgerigt med Sin tillbehør ¹⁾.

s. 339

1. Maj 1631.

Til Frederik Urne.

Om Brolægningen af en Plads paa Frederiksborg, om Salget eller Udlejningen af en Gaard og om Æggeudrugningen. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du skalltt giøre flittig anfodring hoes Stattholderen om pladzen att legge paa Frederichsborgh ²⁾.

s. 340 Dend gaard, dend forrige Visiteur ¹⁾ haffde, skall enten Selgis for sitt werd eller och forhyris thill wisse folck, som uill giffue mest thill hyre.

Hønsequinden skall forskaffis ferske egh, naer de forrige haffuer leyett dens thid ud.

Lad Stattholderen wide, om der er kommen nogen kylling udaff offnen ²⁾, Siden att ieg haffuer veret derfra. Vale. Aff Glygstad dend 1 Maj Anno 1631 ³⁾.

s. 340

5 Juni 1631.

Til Hertug Adolf Frederik af Meklenborg.

Kongen fastholder sin tidligere Udtalelse; han vil ikke ubesindig indvikle sig i en ny Krig, men vil heller ikke helt opgive sine Trosfællers Sag. Han alviser med Bestemthed, at han er Skyld i Hertugens ulykkelige Stilling, — Geh. u. Haupt-Arch. i Schwerin.

Freundlicher, Viilgelibter Vetter Vndt Sohn, E: L: schreiben habe ich emphanen Vndt daraus den einhalt Verstanden, Verhalthe E: L: darauff freundlich nit, dass s. 341 mihr Vnuergessen ist, wass E: L: fuhr wehnich zeit in der gelyckstadt mit mihr geredet, Vnd wass ich E: L: darauf zu andtwordt gegeben, worbei ich ess noch Verbleiiben lasse, Ihn betrachtung dass ich ess fuhr godt nit Verandtwordthen kan, dass ich meine Vntherthan alleine Grauren Solthe, daa doch andere sich eximiren, Vndt ich dii laast alleine mudtuilliger weiisse mich auff den halss laden solthe. Ich habe E: L: fuhr dissem den Leiibziiger Sluss abzuwarthen nit gerathen, dass ich eben denselbigen alleiine zu folgen mich obligiret, Sondern darmit meine gemudtz meinung Endecket, dass ich pro qvota Vom demselbigen zutretten nit gemeinet ¹⁾.

Dass E: L: in dii Vngelegenheit gerathen, worein sii nun Stecken, dass geet mich, weiiss godt, Smerdtzlich zu herdtzen.

Dass ich aber darein wrsache sein Solthe, dass bin Ich mit Niichten gestendich, Vndt wiirdt ess meine Apologia auffweiissen, wan diselbe herfohr komdt, Och ²⁾ ich andere oder andere mich darbei gebracht haben.

Wass ich daruon fuhr fortheil gehabdt Oder auch gesucht, dass ist dem Allerrhögstent godt zum besten beandt, der alles nach seinem wolgefallen Enderen kan. Befhele E: L: hiimit den liiben godt Vndt Verbleiibe

E: L: getrewer Vetter Vndt Vather
Christian.

Auff friderichsburch den 5 Junij Anno 1631.

Udskrift: Meinem Viigelibthen Vetthern Vndt Sohn, her: Adolff friiderich zu Meckelemburch zu handen ³⁾.

s. 342

18. Juni 1631.
Til Rigsraadet.

Forlangende om, at Raaderne herefter hver for sig skulle indgive skriftlig Betænkning over Kongens Forslag. — Geh. Ark.

Ephtherdi wy formedelst den Allerrhöistes Nadige hielp Numehr En Rom tiid haffuer forrestanden disse Riiger och Lande, Och uy ymidlertiid haffuer obseruerit Radeligdt at uerre, At naar Riigens Raad vdaff oss nogid Proponeris, at dii daa oss derpaa derris betenckende Enhuer a part skriffthlig lader tilkomme, Vdi betrachtning at sliigdt Stor Riichtighed vdi al tilfall kan forarsage.

Huorfor Riigens Raad herepther skall derriss Erklæring paa worriss Proposition oss laade till hande komme, Som forbemeldid Er ¹⁾. Befalendiss Eder hermed den gode Gud, forbliiffuendiss Eder sambdt och y Seer med all kongelige gunst och naade wel beuogen. Datum københaffuen Slot den 18 Junij Anno 1631.

Christian.

Udskrift: Menige Danmarckiss Riigiss Raad tiil hande.

s. 342

22. Jnui 1631.
Til Rigsraadet.

Under Henvisning til dets tidligere Udtalelse om Hensigtsmæssigheden af at befæste Landet saa nær ved den tydske Grænse som muligt gjør Kongen opmærksom paa, at det Sted, som bedst egner sig til Befæstning der, er i Adelens Eje. Han spørger om, ved hvilke Midler det skal erhverves, og om det ikke er raadeligt, at der snart tages fat paa Fæstningsarbejderne. — Geh. Ark.

s. 343Ephthersom uy for nogen tiid siden Riigens Raad Nadigst haffuer Proponerit, denne tiidtz farlige tilstand och høiie fornødenhed at vdkreffue. At Riigit mod dy tydske grendtzer med nogle festninger bleff forseckerit, Och Riigens Raad da sig vnderdanigst erklærede, at lo nermehr man ymod den tydske grendtze siig kunde fortificere, lo større seckerhed haffde Riigit sig deraff at foruente, Naar offuer Och vnder Eiideren haffdiss udi acht ¹⁾,

Sa haffuer uy siden den tiid Nadigst Aasteederne besiit och dessen leilighed forfarit, den grund, huorpa uy Nadigst erachte samme fortification bekuemmeligst at kunde anleggiss, Nogle udaff Aadell udi uorre førstendomme at tilkomme.

Huorfor Riigens Raad skal betrachte, først huorlediss och ued huad middel samme Adelgodtz oss och kronen kan tilforhandliiss, dernest ued huad middel festningerne nu strax kunde biggiss och forferdigis.

Saframdt nu Riigens Raad formener Radeligdt at uerre, at med den fo[r]tification, som ued vnder Eiideren Riigit til forseckerit skal anleggiss, nogid snart skulle begindiss, da uille uy udi egen persohn paa uorriss reiisse henad glyckstad begiffue oss hen til den ordt, huor uy formener Pladtzen ligger, som dertil bekuem Er, och den anuisse uorriss Ingenier Axell wuuup.

Skulle och samme werck en tydlang anstaa, da seer uy ycke, huortill man skulle samme Pladtz Stordt beseer eller nogen wmage derom gøre.

Huorfor uy Nadigst Riigens Raadtz betenckende derpa med ded første begerer ²⁾, Och erre uy dennom s. 344Sambdt och Seehr med all kongelige gunst Nadigst beuogen. Giiffuid paa worriss Slott københaffuen den 22 Junij Anno 1631.

Christian.

s. 344

27. Juni 1631.
Til Klavs Daa.

Han skal gjøre sig Umage for hos Rigsraadet at opnaa en større Bevilling til Opførelse af Boder til Søfolkene; Kongen vil ikke gjøre Udlæg paa det uvisse. — Geh. Ark.

Eptherdi leg ynted kan See, at dy boer till Søfolckid med den yndkomst, som dertil deputerit Er ¹⁾, udi 60 Aar kan bliiffue ferdiig, Och dig Er beuyt, huad macht dette Riige paa Søen liigger, Och saa huad dig deran Er gelegen, huad for folck du y dag eller y morgen med fechte skaldt, naar behoff gørriss, Saa skaldtu samme werck dig laade uerre angelegen, Paaded man till nogen richtighed dermed kan komme, førend Raadid skiilliss ad ²⁾. Miig at forlegge penningen Och siiden taage snack derfor, som uell før skeed Er, ded er ynted myn leilighed. Vale. Aff frede: den 27 Junij Anno 1631.

Christian.

Udskrift: Riigenss Admirall til hande.

s. 344

9. Juli 1631.
Til Frederik Günther.

Om nogle Foretagender, som Kaspar v. Buchwald skal lede ved et kjøbt holstensk Gods, med Hensyn dels til Bygningsarbejder dels til Samlingen af Jorderne under Hovedgaarden. — Geh. Ark.

s. 345 Verzeiichnuss, wii Cassper v: Buchwaklt ¹⁾ ess mit dem guthe, So von den Steedygen Erben gekaufft ist ²⁾, verhalten Soll.

1. Dass hauss, So zu bawen angefangen Ist, Soll Er decken lassen vndt ganss fertich machen lassen, also dass dass korn vndt futther darein kan vndt von fiie verzeehrett werden.

2. Dii Ecker vndt wiissen, So vnther der Bawren Ecker vndt wiisser zerstrewet Liigen, Soll Er ausstausken, also dass der hoff seiine Ecker vndt wiissen fuhr sich allein habe.

3. Den gaarten vndt wass fohrhin mit plancken ist vermachet gewessen, dass soll er wiiderum ihn fohrigem stande bringen lassen.

4. Dass wohnbauss sol Er wiiderum auffbawen lassen. Dii abdeilung desselbigen hausses soll hernacher angeordnet werden, wan dass hauss vnther dach ist.

Actum Glyckstadt den 9 Iulij Anno 1631.

Udskrift: Friiderich Gunther zu handen.

s. 346

28. Juli 1631.
Til Rigsraadet.

Besvarelse af en Række Forslag fra det, bl. a. om Øxeukjøb, Øxentolden i Slesvig, Kornhandelens Frigivelse. Udskrivning af en enkelt Skat, Kommandoen over Landfolket, Skadeserstatning efter Krigen, Landets Befæstning, Ydelsen af de Kongen lovede Penge, Skatterestancer og Midler til Baadsmandsbodernes Opførelse. — Geh. Ark.

Erklæring paa dy Puncta, Som Riigenss Raad Oss den 4 Iulij Anno 1631 proponent haffuer ¹⁾.

1. Naar alle forordninger, Som vdgangen Er, bliiffuer Reuiderit, corrigerit et in ordinem Redigerit, da bliiffuer denne uden thuiffuel uel ynted glemdt ²⁾. At Reassumere denne och forbyga alle dy andre, Som Reipub: kunde uerre Sa conditionabilia, ded syniss oss inted Raadeligdt at werre.

2. Naar uy for den Øxentold udi forstendommid heer vdi Riigid kan bliiffue contenterit, da erre uy Nadigst tylfriidtz, at den, som vdi førstendommid oppeberriss, ma affskaffis ³⁾.

3. 4. Eptherdi Breffuen om kornenss Opgiiffuelsse och om den beuilgede Enfachte Skaatt aldt Erre herfraa forsendt, saa haffuer dii thuende syn richtighed ⁴⁾.

5. At Styлле landfolckid vnder derriss offiserer⁵⁾, ded s. 347erachter uy gaffnligdt at uerre, Naar yngen offuer dennom settiss vden dy, som dette konnigrige til Ehre och tieniste werre kan, Och yngen formedelst wiild eller wenskab til nogen bestilling befodderit bliiffuer.

6. Huerman Bør at aduariss til herredtztyng och landtztyng Publico Edicto, At om hand formener sig vdi forgangen feyde med wrett nogiid haffuer Myst, At hand daa ynden Aar och dag derom taaler eller och at haffue skaaden for hiiemgeld¹⁾.

7. Wdi denne punct erre uy Nadigst med Riigenss Raadtz mehning Eenss, ynted thuiffendiss, at sliigdt lo skall causere mynder foruohr²⁾ til herredagen.

8. Vdi denne punct Erre uy vdi liigemade ganss Ehnig med Riigenss Raadtz oppinion³⁾.

9. Naar den beginte fortification udi førstendommid er kommen til syn Perfection, da Erachte uy tylig nock at uerre at tale om fleere⁴⁾, Och formener uy, at om Nogen wyder contribution kunde vdgiiffuiss tiil Riigenss Securitet, at den da Nytteliiger til Søefolckenss Accommodation kunde anuendis.

10. At dii penning, Som Niilss kraag tiil Armeiien vdgifuid haffuer⁵⁾, Skulle yndregniss udi den Summa, som oss vdaff Riigenss Raad loffuid Er⁶⁾, formener uy ynted at kunde skee, Eptherdi samme penning, lenge førend friidden Sluttid bleff, vdaff Riigenss Raad til kriegsfolckens vnderholding beuilgiid waar. Huad Renten udaff den vdloffuede Summa belanger, Daa Erre uy dermed s. 348Naadigst contant, Och naar uy dy lenssmendtz Naffn vdaff uorris Stadtholder udi køben: Erfharer, som med skattenss oppebørssel forsømmelig werrid haffuer, Daa skall dy bliiffue affskaffid, saatt Riigenss Raad ued lou och rett Restandtziene kan aff dennom laade foddre.

11. Dy husse och boeliger at laade opbigge, Epthersom dy begiindt Er, ded Er ganske wmueligdt, Eptherdi uy altid skall gørre forstreckning paa aldt ded, dertil Skall, vdenad ded, som til samme bygning contribueris, maa til worriss yndkomst Perpetueris¹⁾.

Actum frede: den 28 Iulij Anno 1631.
Christian.

Udskrift: Danmarckiiss Riigiss Raad tiil hande.

s. 348

29. Jnli 1631.
Til Rigsraadet.

Om Tilvejbringelsen af Midler til at betale Kaj v. Ahleieldts Grods ved Kielerfjord med, hvilket Kongen har indladt sig paa Forhandling om at kjøbe til Anlægelsen af en Fæstning. — Geh Ark.

Proposition,

Huorpa danmarckiss Riigiss Raad, Som Nu tiil Otthense kommer²⁾, vnderdanigst med første Leilighed derriss betenckende oss Skall lade tilkomme.

Eptherdi Riigens Raad for nogen tiid siiden for Raadsamdt Erachtid haffuer, Dette konnigrige til forseckering paa Østerkanten, ded neste ymod tyssland mueligdt waar, At fundere En fortification³⁾, Saa haffuer uy oss for kordt tiid forleeden hen tiil Leffuenss Aaue forføiied Och derhuoss s. 349En Pladtz ued kylerførde liggendiss funden, Som bekuem er Tiil dette konnigrigiss securitet at kunde fortificeris.

Och eptherdi Samme ordt Paa key v: Aanefeldtz godtz ligger, Och hand godtzid inted uyl skylle ad¹⁾, yckeheller ded bordtskyffte, Menss samme godtz Oss till vnderdanigste Ehre uill affstaa for 170000 dl., Och endog Summen er uell Stor, Sa haffuer uy dog den angrendtzende faarlighed faast større befunden, End at man for Sliiggen Summa Sadan Riigenss forseckering Skulle sette baag dørren. Huorfor uy med forbenente key v: Aanefeldt haffuer begiindt at tradere Och worriss Ingeniør Axell wrup til Samme Pladtz sendt, Saadan fortification at sette y werck.

Och eptherdi ded forslag, som vdaff Riigenss raad tiil Siiste herredag giordt Er, ynted kan klecke tilatt betaale Samme key v: Anefeldtz godtz, Saframdt worriss geld, som ingen om haffuer, Skall til Omslag betaaliss, At dy daa tencker paa andre och bekuemmelige middel, Enten at et vdsjud vdaff Aadelen Och Stenderne bliiffuer forskreffuen²⁾, Som middel dertill kunde betencke, Elleroch at En dobbeldt skaadt vdi steeden for den Enfachte, som beuilgiid er, Paabydiss, huoraff den halffuepardt til lamme godtziiss køb kunde anuendis.

Saaframdt Nu yngen anden middell findiss kan, Daa Erre uy Naadigst tilfriidtz, At førend Riigenss welfaardt Skulle bliiffue Epthet, at Ett eller thu aff uorriss ringiste Leehn dertii Selgiiss, wansiuet att sliigdt dette konnigiige ringe Respect huoss Naboerne wiil causere. Valete.

Aff frede: den 29 Iulij Anno 1631.
Christian.

Udskrift: Danmarckiss Riigiss Raad tiil hande.

s. 350

31. Juli 1631.

Instrux for Karen Sehested som Hofmesterinde for Kongens yngre Børn. — Afskr. i Kyl Bibl., Ny kgl. Saml., Ful., 626.

Epthersom wy oss Elskeliige fru karren Seested¹⁾ for worriss Elskeliige kerre Børns hoffmeiistrinde antagiid och bestillid haffuer, Saa skal hun vdi samme syn betroede bestilling sig forholde:

1. At gud y himmelen deraff kan haffue loff, priis och ehre, wii deraff kan haffue contentament, och hun sielffuer deraff kan haffue et berømmeligdt naffn och rychte huoss alle gaadt folck, saoch huoss oss kan haffue kongelige gunst och nade at foruente.
2. Hun skall syt lyff och leffnid inden och uden huss Saledis anstille, At børnen vdaff hinder ingen forargelsse tager.
3. Hun Skal tilholde børnen Morgen och afften med tilbørlig Reuerens at gørre derris bønnen tiil gud y himmelen och med syn Person giiffue dennom tiil sliigdt gode Exempell.
4. Hun Skall ochsaa flitiliigens med Børnen søge kyrcken, naar der Preddickiss, och ingen aff dennom steede at bliiffue derude, vdenad dy forhindriss vdaff siigdom, yckeheller skall hun steede, att piigerne eller derriss folck maa bliiffue udaff kyrcken, menss dennom tilholde, att dy følger med y kyrcken, Och saa lade lucke studørren.
5. Naar moltiid holliss, daa skall børnenss stue och kammer saoch waskerkelleren hollis luckt, indtill man staar op fraa bordid. Och paded ymidlertiid ylden inted skal gaa ud, daa skall fyrbøderen holliss tiil at legge saa s. 351megiid ued udi kackeloffnen, førend hand gaar vd, saat hand er uyss paa, at den inted kan brende vd, førend dy kommer fraa taffelen ygen.
6. Børnen med hoffmeiistrinden, lomfru och piiger, som Paa stuen beskeden Er, skall tilsammen siidde vdi Stuen och gørre huissom dy haffuer at gørre Och inted søge huer Syn wraa at sydde udi.
7. Wdi børnens skole skall ingen vdaff piigerne sig laade finde om dagen, yckeheller derinde ligge om Natten, menss vdi stuen vdi Slaabencke, som om dagen skall staa luckte.
8. Afften och Morgen skall Stuedørren och dørren Neder tiil waaskerkelleren luckis och opluckiss ygen om Morgenen tiil en uyss tiid.
9. Hoffmeistrinden skal inted tilstede børnen, at dy snacker och discurrerer med piigerne eller nogen anden vdi wiinckell eller wraaer. Naar piigerne dennom Ikled haffuer eller nogen anden tieniste forrettid haffuer, daa skal dy strax gaa fraa dem hentiil derriss gerning och ingen gemenskab med børnen haffue.
10. Befinder hun nogen forsømmeisse huos nogen aff dem, som Børnen at vnderuisse forordnid er¹⁾, daa skall hun sliigdt oss strax laade uyde.
11. Ingen vdaff børnen skall hun tilstede at Skriiffue nogen tiil, y huem ded och uerre kan, vdenad ded skeer med uorriss mynde.
12. Erfaahter Hoffmeiistrinden, Nogen aff dennom, som børnen til opuarting forordnid er, det uerre sig manss eller kuiindtz persohner, Nogiid andid end, som ded gaat skeell føre kan, forrehaftuer, da skal hun oss derom aduaare, s. 352Paded uy derpaa med gudtz naadiss hielp udi tyde kan skaffe Raad.
13. Hoffmeistrinden skall haffue god och fliitig acht pa Børnen Sundhed, Saat dy inted hiemmeliigens slaar y dem, som dennom ynted tiener. Naar dennom eptet den Almechtigiss uelbehaag nogiid skulle tilhande komme, daa skall hun oss strax derom aduaare, saatt dertil, saa uyt mueligdt, udi tyde kan Medicamenta bliiffue brugdt.
14. Hun skal haffue god acht paa Børnens wlliid och lynnid, saatt deraff ynted forkommis.

15. Børnenss fodrede kleder skall leffueriss Bundtmaageren til att foruaare, Naar dy dem ynted lenger bruger om Aariid.

16. Paa skredderen skall hun haffue god acht paa, at hand med børnenss kleeder salediss omgaass, som ded sig bør, Och at hand dy dageliige kleder, som nogen forbedering behøffuer, af hannem om afftenen annammiss och om morgenen ygen leffueris.

17. Naar nogid Niit skall gørriss til Børnen, daa skall hoffmeistringen (!) giiffue god acht pa, huad hand dertil emphanger, Och huad hand deraff giordt haffuer, Saat alting kand gaa rett tiill.

18. Hoffmeiistrinden skall haffue god acht paa, at inted vdaff Børnenss Sølff, guld, perler och kleenodyer, som dennom aff oss til at bruge faat bliiffuer, forrickt bliiffuer, Menss børnen tilholde, at dy sliigdt sielffuer holder vdi god acht och foruaring, Saat piiger och gesindecken inted faar ded at løbe med.

Actum Nykøbing den 31 Iulij Anno 1631.
Christian.

Paaskrift: Hoffmeiistrinden fru karren Sestedtz Instruction. Med hinderss vnderholding och hinderss folck skall ded holliss, liigesom ded med fru Anne lycke holliid Er udi alle made.

s. 353

31. Juli 1631.
Til Frederik Urne.

Om Indretningen af en Retirade og Anbringelsen af en Slagbænk paa Frederiksborg ¹⁾. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Du skalltt med dett første mueligtt er lade giøre itt hiemmelighed paa gangen, som gaaer udaff børnenis kammer ud paa wolden, Som skall Settis tett op thill dett skur, som de toer udi, imellom wolden och Samme waskersted, Saa att pigerne intett om natte tide haffuer behoff att Søge dett, Som udi Rundelen er, icke heller løbe under i kelleren.

Du skall ochsaa lade giøre en Slabenck udi Stuen, som de skall lucke om dagen, Saa att ingen aff dennom kommer att ligge udi Rundelitt. Nykiøbingh dend 31 Iulij Anno 1631 ²⁾.

s. 353

18. Aug. 1631.
Til Christian Friis.

Den paatænkte Fæstning ved Kieler Fjord, som Kongen har givet Navnet Christianspris, behager ikke Hertugen af Gottorp. Kongen tror ikke paa en Forbindelse mellem Kurfyrsten af Sachsen og Kongen at Sverig. Forskjellige Nyheder fra Tydskland. — Geh. Ark.

Dy offuerskiickede breffue tiil Stenderne dy fører willem Lakey nu med sig ygen ³⁾.

Der leg nu uaar huoss her: frederich tiil kiill, da kunde man Nock mercke, at den festing, som udi negden s. 354derhuoss affstucken Er, behager huercken herr eller knecht, dog huercken kunde dy eller turde taale Ett ord derom.

Den Odde, som samme feesting Er affstucken Paa, Som gør haffnen ued kyll, kalliiss Priisserordt, huorfor leg den tilkommendiss festing haffuer kalliid Christianspriis. Den Alsommechtigste gud giiffue Syn naade tiil, at densamme maa uerre anlagdt och begiindt, hanss allerhelligste Naaff(!) til loff, priiss och Ehre Och Landene paa begge siider till gaffn och gode.

I gaar fyck ieg skriffuelsse fraa den Engelske Ambassiador ¹⁾, Som formener, att Chur: aff Saxen wiil coniungere sig med kon: udi Suerrig, huortill dog ingen apparentie er, Eptherdi kon: udi Suerrig begiinder at Retirere sig. Hanss folck udi Slessingen Er dreffuen tilbage tiil hannem ygen och forfølgiss sterck vdaff dy keysserliige. Vdi Tillis kuardeer er stor hunger och dyr tiid, saat Ett pund brød koster En riix daler, Och er presummerlich, at kon: udi Suer: ickeheller haffuer øffuerliig ²⁾. Biiskoppen udaff Brehmenss datterman haffuer Erlangiid huoss keysseren immission vdii Biskoppens godtz ued Lybeck, eptherdi hand haffuer taagiid ded fraa dattermanden, huessom hand haffuer giiffuid hannem ³⁾. Vale. Aff glyckstad den 18 Augustj Anno 1631.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss tiil hande.

s. 355

21. Septbr. 1631.
Til Frederik Urne.

Grøfterne i en Vang ved Frederiksborg skulle oprensnes af Bønderne eller, om disse ønske det saa, paa deres Bekostning. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Frederich wrne skall Strax lade skiffte dend wdrøddede Strødams vang ¹⁾ imellom bønderne udi Chroneborgh, Frederichsborgh och des wnderliggende lehne, saa att de oprenser grøffterne, Store och smaa, derudi, som de aff begyndelsen werett haffuer.

Naer nu sligtt skeed er, skall hand sla bønderne for, om de icke heller uille udgiffue en wis Summa penge thill en graffuer, som ded kunde forferdige.

Huad som udi disse maade giøris skall, dermed skall Strax begyndis inden windter. Nykiøbingh den 21 Septembris Anno 1631 ²⁾.

s. 355

3. Oktbr. 1631.
Til Palle Rosenkrands og Dr. Henning Arnisæus.

De skulle anmode Kongens Søster om i Anledning at'Moderens forestaaende Død at tage liendes Nøgler i Forvaring for Kongen. — Geh. Ark.

Pallii Rossenkrantz ³⁾ vndt D: Arniseus

Sollen sich zu meiner Schuester hii zukeegen verfiigen ⁴⁾ vndt Sii Saluliren vndt ihr darneben anmelden, s. 356dass mein freundt, Bruderliiches begehren Seii, weil nit anderss nuhmer zu hoffen ist dan der geisser todt ¹⁾, vndt mihr zum högsten darahn geleege der fraumutter Sliissell in guter Obacht genommen weiden, Alss ist an ihr mein freundt, Bruderlichess begeren, Sii wolle dii Sliissell, So zu der fraumutter Nodtuendige Aufwartung nit vernöten, zu sich nemmen vndt miir diiselben zustellen, wan ich zu ihr komme.

Auff Nyköping den 3 Octo: Anno 1631.
Christian.

s. 356

6. Oktbr. 1631.
Til Palle Rosenkrands.

Befaling om at bestille Logis til Kongen og hans Søster i Rødby. — Geh. Ark.

Pallii Rossenkrantz skall bestille lossomendt vdi Rødbye till mig och myn Søster ²⁾ offuermorgen aftten Och forskaffe derhen huessom tiill køckenid behoff kan werre.

Myn Søster kan ligge till fogdenss, Och leg huoss tollereren.

Nykøbing den 6 Octobris Anno 1631.
Christian.

Udskrift: Pallii Rossenkrantz tiill hande.

s. 356

Oktbr. 1631 ³⁾.
Til Karen Sehested.

Befaling om Klæder, der skulle gjøres til Kongens Børn. — Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Snml., Fol., 626 ⁴⁾.

s. 357Tiil børnen Skall gørriss

Gaarnetther ¹⁾ med En Snippe neder for panden Och En hoppe ²⁾ paa hoffedid bag gaarnetiid. Wed gaarnetid skall hefftiss ded flor, som dii ³⁾ skall haffue Om den, huorom dy skall faa beskeen, naar gud uill, leg kommer.

Der skall gørriss kraffuer til dem, Som derriss dagelliige kraffuer Er, dog wden knipling.

Kleederne skall gørriss wden forreklede briissdug.

Ermerne skall gørriss med lange Sniid mit paa armen, hefftiid sammen triindt om armen.

s. 357

31. Oktbr. 1631.

Til Karen Sehested.

Befaling om Kongebørnenes forestaaende Rejse for at tage mod Enkedronningens Lig. — Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., Fol., 626 ⁴).

Hoffmeistrinden Skall begiiffue sig med Børnen:

No:

5. Fraa fridrichssborrig tiil Roskiild.

6. Fra Roskiild tiil triggeueiile och holle middagss moltiid vdii køge.

7. Fraa tryggeueyle till woringborre Och holle moltiid udi wyndebyholdt.

8. Stiille.

9. Skall Børnen Møde wed worenborrig ferre Och taage ymod lygiid, Naar tiid Er⁵), Och kan dii vdi forregaarden (!) holle Moltiid. Kocken Och drengen vdi Sølfuerkammerid s. 358skall følgiiss med Børnen, huordt dii drager paa Samme Reisse.

Friderichsborrig den 31 Octobris Anno 1631.

Christian.

Udskrift: Huorepther Hoffmeistrinden karen Seested Sig haffuer att Rette.

s. 358

4. Novbr. 1631.

Til Karen Sehested.

Hun skal alvorlig advare Kongens Datter Sophie Elisabeth mod at lade sig noget indbilde mod Christian Pentz. — Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., Fol., 626.

Kerre karren Seehsted, leg kommer vdi Erfahrung, huorlediss der er nogen, Som sig beflyter at føre vndt ymellom myn datter Soffii Eliisabet Och Christian Penss ¹) Sa endog leg inted wiist derom haffuer, Saa skaldtu dog udi weenuaare Siige til forbenente myn datter, At safremdt hun laader sig sliigdt yndbilde, Daa skall leg saa Sette hinder med hinderss Raadgiiffuer til rette, Saat alle dy, som leffuer udi danmarck, Skall Spørre, huorlediss ded bekommer dem, Som achter att gøre myne Ord tiil ynted. Befahlendiss dig hermed gud y himmelen. Aff worenborrig den 4 Nouem: Anno 1631.

Christian.

s. 358

24. Novbr. 1631.

Til Kurfyrst Johan Georg af Sachsen.

Kreditiv for Frederik Günther. — Haupt- u. Staats-Ardur i Dresden.

s. 359Freundtlicher, liiber Vetter, Schuager vndt Bruder, Daa ess E: L: an guter leiibess gesundtheitt vndt zu dernn wolergeen woll Erginge, So wehre Solchess mihr ganss liib zu vernemmen. Ich fuhr meine persohn kan den liiben godt nit genucksam dancken fuhr zimlichen hinkommen. Der Almechtiger helffe hinfuhro mit gnaden vndt gebe vnss beiiderseit, was vnss an leiib vndt Sehlen diinlich sein kan.

Hiineben verhalthe Ich E: L: freundt, Vetter, Schuager vndt Bruderlich nit, dass ich meinen Sekretarium friiderich gunter an E: L: abgefertiget habe mit E: L: in geheim zu Reeden, wii man mit dem furderligsten in guthe feiide vndt Rue kommen konten ¹).

E: L: haben an Seiine Persohn nit zu zueiffuelen, Er werde le dassienige, So Sii ihm vertrauwen, in hogster verzueigenheit halthen. Weill Nun E: L: samdt dem ganssen Römischen Reich darahn gelegen, So zueiffuele ich nit, E: L: werden sich zu solcher communication freundt, vetter, Schuager vndt bruderlich accommodiren

vndt mihr deroselben gedancken eroffnen. Ich thue allezeiit hinuyderum gerne, wass E: L: liib vnd diinst sein kan. Befehle E: L: hiimit dem Schudtz dess Allerhögsten vndt verbleiibe deroselben

Allezeiit getrewer Vetter, Schuager vndt Bruder Christian.

Auff kopenh: den 24 Nouem: Anno 1631 ²⁾.

s. 360

30. Novbr. 1631.

Til Palle Rosenkrands (?).

Der skal gjøres et Overslag over Enkedronningens Folk i Anledning af Afregningen med dem. — Geh. Ark.

Du Skaldt nu strax tage Chanseleren ¹⁾ Och hanss Offuerberg ²⁾ till dig och gørre et Offuerslag paa all frumoder Saligs folck, At dy faar derriss affregning Baade for ded, dennom kan reste aff derriss Aarssløn, Saoch Ett arss besolding till derriss ganske affregning.

Nykøbing den 30 Novem: Anno 1631.
Christian.

s. 360

4. Decbr. 1631.

Til Palle Rosenkrands og Christoffer v. d. Lippe.

De skulle forelægge Kongens Søstre en Revers, hvorved de til Gjengjæld for, at Kongen har overladt dem alt det af Moderens Efterladenskaber, som de havde gjort Fordring paa, frasige sig ethvert Krav til ham i den Anledning; ville Søstrene ikke underskrive denne Revers, skal det betydes dem, at de, forinden det er sket, ikke maa udføre det ringeste af Landet. — Geh. Ark.

Ihr Sollet Euch mit dem forderligsten zu meinen Schuesteren verfiihgen vndt Ihnen meinen freundt, Bruderlichen gruss anmelden, darneben vermelden, weil ich Ihnen wnbehinderdt alles dassiienige, so Sii von der fraumutter Sehliigen Nachlasses zu prædendiren gehabt, folgen lassen ³⁾,

s. 361 So mussen Sii darkegen mihr ihren Reuers geben, dass sii mich freii vndt fraanck halthen wollen fuhr aller Einrede, So dessuegen fohrfallen muchte, weichess von dem Chanseler Sol zu paapiir gebracht werden vndt von ihm vndt Palli Rossenkrandtzt den Schuesteren zu vntherskreiiben præsentiret werden. Daa Sii nun sich darzu nit versteen wolthen, Dass ich wii Obengemeldet nit konte verwahret Sein, So soll ihnen angezeiiget werden, dass ich nit verstaten werde Eiinenss phennigss werdt auss dissem lande zu fuhren, Ehe vndt zuuor ich wii fohrgeuandt (!) ver-seckeret werde ¹⁾. Dan Ob sii skon vermeiinen werden, dass dii cohæredes sich an briiff vndt Siigell wiiauch ahn ketten vndt kleenodiien, So beiigesetzt, Erholen können,

So kan ihr qvota ahn denselbigen fohrerwenthen Sachen Sich so weiit nit Erstrecken, Alss mugelich von den Cohæredibus konthe gefodderet werden, wan der fraumutter Sehlig Inuentarium zum fohrskeiin muste gebracht werden ²⁾.

Nyköping den 4 Decembris Anno 1631.
Christian.

Udskrift: Pallii Rossenkrandtzt vndt D: v: der Liippe zu handen.

s. 361

Omtr. 4. Decbr. 1631.

Til Palle Rosenkrands og Christoffer v. d. Lippe.

De skulle opfordre Kongens Søstre til at sende fredsommelige Mænd til at deltage i Forhandlingerne om Arvesagen. Om Tillaasning af Værelser i og Bortflytning fra Nykjøbing Slot. — Geh. Ark.

s. 362 Ihr Sollet mit den Schuesteren Reeden, dass Sii kegen dii bewuste zeit ¹⁾ ihre leuthe herskiicken, dii lust zu riichtigkeitkeit haben vndt nit lust zu verlust haben, Sondern mitteil Suchen, wii man zum besten vndt Sleunigsten kan von Einander gesetzt werden.

Ess wehre auch gudt, dass dii kammeren, worauss Sii kysten vndt kasten herausser haben, zugeslossen wurden.

Wass auss der langen kammer noch herausser Soll, dass kan lichtlich hinten auss gedragen werden vndt nit durch dii kyrche ²⁾.

Der Sliissell zu den Skeppen, So in der fraumutter stuben Seindt, Sollen von der kammermagdt Soffii abgefohderdt werden.

Udskrift: Pallii Rossenkrandtz vndt Chanseler Lippen zu handen.

s. 362

6. Decbr. 1631.

Til Palle Rosenkrands og Christoffer v. d. Lippe.

Kongens Søstre skulle spørges, om de ville benytte sig af de ankomne Juvelerer til at vurdere Moderens Smykker. Om Fremgangsmaaden ved denne Vurdering. — Geh. Ark.

Ihr sollet Euch wiiderum zu den Schuesteren verfiigen vndt nach abgelegten kuriialien ihnen vermelden, dass dii lubiilirer, So dii klenodien waardiiren Solthen, angelanget, s. 363vndt vernemmen, Ob sii diiselbiige darzu gebrauchten wollen, Oder ob man inss kunfftich mit grossen kosten andere holen Sol.

Da Sii nun disse gebrauchten wollen, So muss geredet werden, wass man ihnen geben Sol.

Dass sii ihre faciit machen wollen, dass disse oder andere dii Sachen auff den preiiss setzen werden, wii Ess gekostet, dass wiirdt nit gesken. Sii waardiirens hoch oder niiderich, So muss Es in Sex diiel ¹⁾ getheillet werden.

Nykoping den 6 Decem: Anno 1631.
Christian.

Udskrift: Pallii Rossenkrandtz vndt D: Lippen zu handen.

s. 363

6. Decbr. 1631.

Ordre om, at intet føres bort fra Nykjøbing Slot, at Værelserne forsegles, og at de der tilstedeværende Hoffolk drage hjem, m. m. — Geh. Ark.

Ordinandtz, huorepther enhuer sig skall rette.

Pallii Rossenkrandtz Och Niielss krabbe ²⁾ Skall haffue opsiicht, At inted føriss neder aff Slottid vden førstindernis Egiid godtz.

Drauanterne skall tagiiss fraa Lossomenterne och settiss for porten.

Ded skiibede godtz, førstinderne heer haffuer laadid skiibe, skall Strax føris op paa Slottid och settiss ind udi borrestuen, Och dørren forsegliss.

Alle lossomenter paa Slottid skall forsegliss aff Pallii Rossenkrandtz, Chanseler Lippe Och Iohanness offuerberg s. 364Saa nehr som dii, førstinderne vdi lossorer, huilcke ochsaa skall forsegliss, naar dii drager her fraa.

Sten beck ¹⁾ med dii thuende hoffiuncker, som tilstede Erre, Skall følge førstinderne tiil Skiibid, Och siiden for-føiie sig Enhuer, som hand henhører.

Borchardt Rud och Christoffer Stensøn Skall drage hiem ygen ²⁾.

Pallii Rossenkrandtz skall foddere tii Rossonobell udaff Marckuss Raadebandt ³⁾ Och dem forehre Churfurstindenss kammerfrue, som hafluer kaagiid Suppe for mig.

Datum Niikøping den 6 Decem: Anno 1631.

Marckuss Radebandt skall drage henad køben: och tage med sig dii forehringer, som heer Skulle uerrid vdgiiffuen, ded uerre Sig, huad ded och uerre kan.

Christian.

Udskrift: Ordinandtz, huorepther dii, Som Erre tiil Nykjøbing, sig skall rette.

s. 364

6. Decbr. 1631.
Til Palle Rosenkrands.

Det Arvegods, som Kongens Søstre have ladet føre om Bord, kan blive i Skibene, men disse maa da ikke afsejle. Kongens Søstre skulle tilsiges til Foraaret at sende Folk til Vurdering af Moderens Klenodier. — Geh. Ark.

Ieg sender dig herhuoss myne Søskiindtz Eeuers⁴⁾, Som Ieg fandt udi myt reiisseskriin. Saframdt dy uyl forhindre, s. 365at tøiiend inted ma taagiss vdaff skuderne, da kandt du befahle, att dii bliiffuer Liggen ued Broen. Wiil ded sa friisse, som ded Laffuer tiil, daa skall ded uell forbyde sig selff. Du och Chanseleren skall siige dem, att dii Sender huer En Iubilerer med derriss Deputerede paa foraarid, Saa uyl Ieg Sende disse thuende¹⁾ derhen ygen. Vale. Aff gaabenss ferregard den 6 Dccembris Anno 1631.

Christian.

s. 365

7. Decbr. 1631.
Til Palle Rosenkrands.

Kongens Søstres Revers skal han foreløbig beholde. Arvesagerne skulle forblive, hvor de ere, paa Skibene eller paa Slottet. Folkene skulle aftakkes. — Geh. Ark.

Den Reuers skaldtu beholde huoss dig indtill Offuermorgen, Sa habiss Ieg att uerre udy worenborrig ygen.

Ded godtz, som Er Skybiid, ded maa bliiffue udi Skiiben, huissom Er paa Slottid, ded skall bliiffue paa Slottid.

Att tacke folckid Och herremenden aff, ded er dig befahliid att gørrre for tre dage Siiden²⁾, Och haffuer ynted andid uyst, end att ded uaar Skeed. Vale. Aff gaabensferre den 7 Decem: Anno 1631.

Christian.

Udskrift: Pallii Rossenkrandtztill hande.

s. 365

19. Decbr. 1631.
Til Apotheker Peter Gagelmann.

Forskjellige Apothekersager forlanges. — Geh. Ark.

s. 366Peter Apotecker¹⁾ soll Eiine Skachtell full mit Rotulen mit Muschus vndt Ambra machen, So gudt Er kan, vndt diiselbigen hiiher skiicken.

Fride: den 19 Decem: Anno 1631.

Christian.

s. 366

20. Decbr. 1631.
Til Frederik Urne.

Christoffer Badskjær skal trues med Straf, hvis han ikke vil aabenbare, hvem der har advaret ham om Kongens Hensigt at sætte ham i Hullet. — Afskr. i Fr. Urnes Kopibog.

Slodzherren hersammesteds och Offuerskencken²⁾ skall lade foddre M: Christoffer Badsker³⁾ thill sig och hannom lade forstaa, att om Ieg end skøntt for D: Arnisenij Intercession skyld haffuer efterladt, att hand for hans forseelse skyld intett skulde udi hullett, saa skall sliggt dog Staa hannom endnu for, saa fremt hand icke siger mig, huem der warede hannom att, att Ieg haffde befalett, att hand skulde settis udi taarnet. Frederichsborgh dend 20 Decembris Anno 1631⁴⁾.

s. 366

22. Decbr. 1631.
Til Christian Friis og Frands Rantzau.

Den engelske Afsending bør have skriftligt Svar, hvis han indgiver noget skriftligt. Den engelske Konge er uberettiget til at blande sig i Kongens Forhold til Hamborg. — Geh. Ark.

s. 367Wdaff Ederss Skriffuelsse haffuer leg fornommid, huessom den Engelske subdelegatus ¹⁾ haffuer Replicerit, Huorpa leg eder inted forholder, At saframdt ²⁾ aff hannem Nogiid Skriifftlig haffuer Emphangiid, daa er ded bylligdt, att hand faar Skriifftlig Suaar derpa. At hand med hanss prinsipaler uyl disputere ded, som leg Armata manu haffuer Erlangiid ³⁾, derfor Seer leg hannem cum sotiis inted an. Naar hans herre mig derom tilskriffuer, daa uill ieg betencke mig uell tre gange, Om leg uil Suaare hannem derpaa, Ty om leg uille Spørre kon: aff Engeland ad, huorfor ded eller ded skedde vdi hanss lande, daa kunde leg sachte gette, huad ⁴⁾ uille Suare. Dy gode herrer disputerer ded, som keysseren haffuer att disputere och inted dy. Valete. Aff frede: den 22 Decem: Anno 1631.

Christian.

Udskrift: Chanseleren Och Stadtholderen tiill hande.

s. 367

24. Decbr. 1631.

Fortegnelse over Skibe, som den følgende Sommer skulle krydse under Norge og andetsteds. — Geh. Ark.

Fortegnelsen paa dii Skiib, Som tilkommende Sommer, Om gud uil, skall holle gaaendiss under Norrie, och huor ded fornøden Er.

1. Lyndormen Admirall.

Den fliiende fiisk ...

Griiben

opuarter.

s. 3682. Nelleblad wnder Admirall.

Sielhunden

Samson gaaleii

opuarter.

3. Dii tre Løffuer.

Wyldsuiinid Opuarter.

4. Dii thu løffuer.

Rossen gaaleii Opuarter.

5. Lammid.

Hiorten Opuarter.

6. Stockfiisk.

St: S: Oluff Opuarter.

7. Fides.

Krokodiilen Opuarter.

8. Suaanen.

Suorte Raaffn Opuarter.

9. Raphael.

Cronen gaaleii.

NB. Saframdt nogen vdaff gaaleiierne, som optegnid Erre, inted er tienlig, daa skall der tagiiss andre vdi

derriss steed.

Frederichssborrig den 24 Decent: Anno 1631.
Christian.

s. 368

1631.

Kongens Bemærkninger til forskjellige Spørgsmaal, som angaa hvad der skal forhandles paa et Møde af de nedersachsiske Stænder vedrørende Dannelsen af en Hær og dens mulige Forening med den svenske. — Geh. Ark.

CAPITA,

So bey dem neuwen Conuent in deliberation gezogen vnndt erörtert werden sollenn¹⁾.

s. 3691. Erstlich: Ob man einen Creyssobristen erwehlen oder sonsten ein ander haupt zue der Direction des werckes verordnen wolle?

2. Wegen bestallung der hohen Officirer, wie vnd auff was mase vnndt von weme dieselben zuebestellen?

1. Weil der kreidtz ein gross theil Ruiniret, So konte man sich mit der Direction, derer diiner vndt Rechte, So noch wbergebliben, woll Eein zeitlanck behelffen.

2. Viile hoe offisirer zu bestellen vber so eiinen geringen hauffen, dass sehe ich nit worzu. Wan ein wackerer lunger heer vber dii Armeii bestaldt wiirdt, So kan dii Armei in zuehne, drei oder Mehr Regimente getheilet werden, welche nebenst dem generall vndt dem consilio formato fuglich kan Dirigiret werden.

s. 3703. Ob man sich nicht mit gelte habe in bereitschafft zuesetzenn solche officirer gebührlich zuebezahle?

4. Wass vor gleichmässige conformitet wegen der bestallung vnd gage der Reuter vnd knechte zuemachen?

5. Wie starck die Regimente vnd Compagnien zue Ross vnndt Fuess sein sollenn?

6. Wegen der Artilleri vnd was dazue an Schaufell vnd Spaden, auch sonsten nötig, woher dasselbe zue nhemenn?

3. Man verbleibet bei dem fohrigem, dass man selbst werben lest.

4. Man hatt in dem fall dem Chur: v: Saxon zu folgen, So weit ess zu practisiren ist. Dass lauffgeldt betreffende, So wiirdt ein jeder darein sich schicken müssen, wii ihm dii zeit Ess lernen wiirdt, dass man folck bekommen kan.

5. Weil man vernimbdt, dass Chur Saxon Seiine Regimente auff dii althe theudtsche maniihr formiret, so ist diiselbige maniihr best zu folgen.

6. Weil ein jeder Standt weiss, dass Er fuhr Artholori fordtskycken muss, So müssen Sii sich mit Skuffell vndt Spaden auch gefasset machen, vndt dass nit in minori quota, weil der hauffe klein vndt mit dergeliche Armatur muss Defendiret werden. Weil aber dii Artholorij, so fuhr dissem von den Stenden fordtzuschicken gebreuchlich gewesen, allein inss felddt zu gebrauchen angesehen, So ist zu Deliberiren, woher dass geskiidtz zu nemmen, So auff den Pessen vndt andere notwendige Örtter zu gebrauchen Nötich.

s. 3717. Wie das formatum Consilium militare anzuerichtenn, Obs vermöge der Executionsordnung bey den nach: vnndt zuegeordneten zuelassenn, oder ob ein jeder Standt vnndt Stadt gewisse Persohnen dazue benennen solle?

8. Wohin die armatur zue erst zueführe vnd zue coniungirn sey?

9. Da die zeite vnd notturfft erfordern wollten auff andere Coniunctiones zuegedencken, mit weme vnd auff wass masse vnd Condition dieselben anzustellenn?

10. Die ienigen, so man wollte zum engern Aussschuss deputirn, mit vollkommener Instruction zueuerselien, auff was art, mass vnd weise das s. 372werck auff allen begebenden nothfall anzuegreiffenn.

7. Dass formatum Consilium muss von der herren vndt Stende diiner, So Redlich vndt dem Euangelischem vndt nit dem Catholischem wercke zugethan, bestaldt sein, So allemahl pro re nata zu dirigiren bastant sein,

wan periculum in mora verhanden.

8. Daruon ist zu reeden, wan di Armej auff den beiinen vndt dass consilium formatum woll wii fohr gemeldet formiret.

9. Miit dehnen Potentaten vndt Respub:, dii dem kreiidtzte dii hulffliche handt biithen können, hatt sich der kreiidtz zu coniungiren, aber nit mit denen, so hiilffe vom kreiidtzte sich vermuhten.

10. Dass wiill endlich sein, weichess vonwegen holsten her: fri: zum besten verrichten kan.

11. Weil der königl: Schwedische herr Abgesanter sich bey dem Directorio angegeben vnd vermeldet, das sein gster könig vnd Herr iemants abgeschicket bey den anwesenden gesanten eine Coniunctur zuesuechen, So haben dieselben solches ad referendum angenommen, darumb auch ein ieder an seinen orte sich hierauf wirt instruirn lassen müssenn, Ob solche Coniunctur zueuerwilligen oder aber abzueschlagenn?

11. Weill zue dem Punct ausführlich fohrher geandthorhed, so ist weither darauff nit nötig zu andthorthen, vndt konthe dii coniunctur dem kreiidtzte nit mehr fortheill thun, alss dass sii sich den kriick in infinitum auff halss laden konthen, dan Ess nimmer Ein ende Erlangen konthe, der kon: in Sueden wehre dan seiiness gefallenss contentiret.

s. 373 Rettelser.

S. 12 L. 15 f. n. Kommaet efter „vnd“ skal staa foran dette Ord.

- 53 - 13 f. o. plysning, læs: Oplysning.

- 105 - 5 f. n. tilhørende, læs: arvede efter.

- 118 - 1 — Bemærkning, læs: Erklæring.

- 121 Sp. 1 L. 15 f. o. Efter „igen“ skal ikke staa Punktum, men Komma.

- 130 Anm. 3 udgaar som urigtig.

- 175 L. 1 f. n venske, læs: svenske.

- 280 - 2 f. o. ligtt, læs: Sligtt.

- 281 - 8 — 3, skal vist være: 8.

- 332 - 2 f. n. 326, læs: 327.

s. 374 Fortegnelse over de Personer, til hvem Brevene ere skrevne.

Adolf Frederik, Hertug af Meklenborg, Nr. 17, 21, 24. 67—69, 80, 81, 151, 152 (?), 181 (?), 182 (?), 191 (?), 248 (Udkast), 307.

Arenfeldt, Axel, Nr. 49.

Arnisæus, Henning, Nr. 318.

Beck, Frands Jakob, Nr. 29.

Christen Jensen, Nr. 223. 224.

Christian, Hertug af Brunsvig-Wolfenbüttel, Nr. 8.

Comargo, Theodor, Nr. 252 (Udkast).

Daa, Klavs, Nr. 2, 15, 16, 19, 22, 193—96, 255, 258—67, 310.

Ferdinand II. Kejser, Nr. 72 (Udkast), 210 (Udkast).

Frederik (III), Hertug, Nr. 165.

Frederik III, Hertug af Gottorp, Nr. 39, 86 (Udkast). 202 (Udkast), 272 (Udkast), 273 (Udkast), 283 (Udkast).

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Frederik Ulrik, Hertug af Brunsvig-Wolfenbüttel, Nr. 13, 28, 50, 60.

Freville, Jacques, Nr. 149.

Friis, Christian, Nr. 3, 4, 6, 7, 11, 12, 23, 56, 57, 62, 65, 66, 70, 73, 74, 95, 97, 98, 101, 104, 105, 108, 116 (?), 126, 127, 136, 168, 184, 187, 199, 200, 219, 227, 236, 245, 316, 333.

Friis, Jesper, Nr. 34, 35, 59.

Gagelmann, Peter, Nr. 331.

Georg, Hertug af Brunsvig-Lyneborg, Nr. 5.

Georg Frederik, Markgreve af Baden-Durlach, Nr. 89 (Udkast).

s. 375 Günther, Frederik, Nr. 9, 31, 36, 42, 45, 52, 53, 55, 79, 85, 88, 113, 115, 117, 119, 122, 123, 185, 189, 192, 201, 203 (?), 209, 210, 212—16, 218, 220, 222, 226, 229, 230, 232, 237—39, 242, 243, 244 (?), 247—49, 251, 252, 268, 269 (?), 271—74, 276, 277(?), 278, 279, 282, 283, 287, 294-301, 311.

Hasebart, Wichmann, Nr. 223, 224.

Høg, Ove, Nr. 46—48, 51, 75.

Johan Albrecht, Hertug af Meklenborg. Nr. 67, 152 (?), 181 (?), 182 (?), 191 (?).

Johan Georg, Kurfyrste af Sachsen, Nr. 302, 323.

Isabella Clara Eugenia, Infantinde, Nr. 44 (Udkast).

Karl I. Konge af England, Nr. 30 (Udkast), 32 (Udkast), 33 (Udkast), 38 (Udkast).

Kruse, Gabriel, Nr. 246.

v. d. Lippe, Christoffer, Nr. 325—27.

Lykke, Falk, Nr. 166.

Marschalck, Levin, Nr. 184.

Marsvin, Ellen, Nr. 161, 208, 228.

Morten Madsen, Nr. 228.

Munk, Jens, Nr. 128.

Munk, Kirstine, Nr. 180, 204, 207, 286.

Nold, Thomas, Nr. 165.

Pentz, Christian, Nr. 242.

Rantzau, Frands, Nr. 114, 126, 129, 178, 219, 236, 245, 333.

Rantzau, Gert, Nr. 1.

Rantzau, Henrik, Nr. 253, 284.

Rigsraadet, Nr. 18, 26, 84, 90, 91, 93, 94, 99, 100, 102, 103, 106, 107, 110, 120, 121, 132—35, 144, 148, 150, 154, 159, 174, 177, 179, 183, 205, 206, 231, 235, 240, 241, 289—92, 308, 309, 312, 313.

Rosenkrands. Palle, Nr. 318, 319, 324 (?), 325—27, 329, 330.

Rothkirch, Wenzel, Nr. 225.

Salvius, Johan Adler, Nr. 167 (Udkast).

Schwencke, Christoffer, Nr. 163.

Sehested, Karen, Nr. 314, 320—22.

Skeel, Albert, Nr. 184, 187.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Sophie, Enkedronning, Nr. 164, 303.

s. 376Tilly, Nr. 293 (Udkast).

Tolderne i Sundet, Nr. 304.

Ulfeldt, Jakob, Nr. 111, 112, 155, 184, 187.

Ulrik, Hertug, Nr. 165, 193, 194.

Urne, Frederik, Nr. 76, 83, 109, 118, 124, 125, 130, 131, 137—43, 145—47, 153, 156, 158, 160, 162, 170—73, 175, 176, 186, 190, 197, 211, 221, 223—25, 233, 234, 254, 280, 281, 285, 305, 306, 315, 317, 332.

Urup, Axel, Nr. 288.

Wensin, Godske, Nr. 203 (Udkast).

Vibe, Peder, Nr. 169.

Vilhelm, Hertug af Sachsen-Weimar, Nr. 54 (Udkast).

Vind, Iver, Nr. 217.

s. 377Register *).

Aalborg 96, 99, 347.

Aalholm 186, 265.

Abrahamstrup Len 257.

Adolf, Hertug af Gottorp, 12.

Adolf Frederik, Hertug af Meklenborg, 22, 27-9, 31 f., 79-82, 89 f., 163-5, 195-7, 208, 273-5, 340 f.

Aggershus 128, 198.

v. Ahlefeldt, Dietrich, Amtmand, 15. — Dietrich, Ritmester, 15. — Henrik 240. — Jørgen 205, 218, 240, 317. — Kaj 234, 305, 317, 343, 349, — Margrethe 240.

van Aitzema, Foppius, nederlandsk Resident i Hamborg, 14, 139, 236, 241, 294, 300.

Akeleie, Torben Gabrielsen, 115. d'Alençon, Nicolas Renvoise, Værkmester, 126.

Als 212.

Altenkloster 41.

Amelung, Kaspar, Generalauditør, 102

Amsterdam 21.

Angers 181.

Anna, Dronning af England, 360.

Anna Kathrine, Dronning, 94.

Anna Kathrine, Christian IV's Datter, 194, 311.

Anstruther, Robert, engelsk Gesandt, 43 f., 95, 230, 233, 354.

Anton, Hr, 73.

Anton Günther, Greve af Oldenborg, 338.

Antvorskov 66, 69-71, 74, 108 f., 111, 114, 127, 129, 223 f. Dat. 118, 120, 125 f., 129, 223.

Arenfeldt. Axel, 4, 56-7, 66, 84, 104, 256, 267 270 f., 293, 318 — Ingeborg 157. — Karen 157.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Arnisæus, Henning, Livlæge, 146, 152, 336, 355 f., 366

Asak, Gaard i Nedre Romerige, 72.

Asminderup Jægergaard 71.

Assens 97, 103, 160.

August, Hertug af Brunsvig-Lyneborg, 248, 322.

Augusta, Hertuginde af Gottorp, 355 f., 360-5.

Avery, Joseph, engelsk Afsending, 367.

s. 378Baahus 73 f.

Baden-Durlach 44. Jvfr. Georg Frederik.

Bajern 33 f., 88. Jvfr. Maximilian.

Banner, Dorthe, 190. — Karen 73.

Barchmann, Hans, Snedker. 146.

Bardewieck (i Lyneborg) 84.

v. Barleben, Brand, Ritmester, 16.

Barritskov 309

Bartholomæus Haagensen, Proviantskriver, 4

Basse, Joachim Frederik, 63*. — Peder 63.

Bastian, Badskeer, 145.

v. Baudissin, Wulf Heinrich, Oberst, 108 f.*, 112 f., 118 f., 125.

Bautzen (i Lausitz) 73.

Bebber, Jørgen, Murmester, 244, 256, 337.

Beck, Jochum, 226. — Sten 226, 364.

Beck, Frands Jakob, Oberstlieutenant, 16, 41.

Becker, Heinrich, Alkymist, i Hamborg, 241

Belgien 43.

Belov, Vilhelm, 131.

v. Berbisdorf, Ehrenfried, Generalproviantmester, 2 f., 29.

Berghus Slot og Len 47, 63 f.

Bernhard, Hertug af Sachsen-Weimar, 15, 67 f.

Berns, Albert Baltser, Faktor i Hamborg, 234.

Bethlen Gabor, Fyrste af Siebenbürgen, 2 f., 37, 45, 61, 73, 78, 140.

Bielenberg (i Holsten) 299.

Bjelke, Jens, 71, 198.

Bilde (Bille), Jens Stensen, 119. — Knud († 1785) 356.

Birkenfeld jvfr. Christian.

Bjørn Bentsen 70 f.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Blankenese 280, 283.

Bleckede (i Lyneborg) 32, 82, 84. Dat. 82.

Bleking 25, 99.

Block, Theodor, brunsvigsk Sekretær, 68.

Blome, Hans, 240. — Margrethe 240.

Bogislav XIV, Hertug af Pommern, 87.

Boitzenburg (i Meklenborg) Dat. 83-6.

Boller 250.

Bornemann, Philip Julius, Sekretær i tyske Kancelli, 242 f.

Bornhøved Dat. 298.

Borreby 109.

Boy, Joachim, Borger i Stade, 46.

Brahe, Jørgen, 125, 134. — Otte Stensen 66. — Sophie 71.

Bramstedt, Gods i Holsten. 345*.

Brandenburg jvfr. Christian Vilhelm; Georg Vilhelm.

Brandenburg, Mark-, 67 f., 75, 81, 96, 234, 242.

Brandenburg-Culmbach jvfr. Christian.

v. Brandenstein, Georg Friedrich, weimarsk Afsending, 61.

Brandt, Johan, Raadmand i Hamborg, 260.

Braunjohan, Johan, hanseatisk Gesandt, 259.

Breitenfeld (i Sachsen) 354.

Bremen. By, 20, 83, 236. 268, 275, 327 f., 332.

Bremen, Stift, 27, 74, 94, 150, 184, 321. Jvfr. Johan Frederik.

Bremer, Benedikt, Oberstlieutenant, 67.

Bremervörde 27, 45, 68, 229.

Brockenhuus, Klavs, 115.

Brockmann, hamborgsk Skipper, 283 f.

Brun, Ebbe Jensen, Præst i Gimlinge, 66 f* — Heinrich, Raad, 302. — Henrik, Enspænder, 302.

s. 379Brunsbüttel (i Ditmarsken) 263, 276.

Brunsvig, By, 4-7, 23, 53, 58, 69.

Brunsvig, Hertugdømme, 213.

Brunsvig-Lyneborg 82-4, 109, 248. Jvfr. August; Christian; Georg.

Brunsvig-Wolfenbüttel jvfr. Christian; Elisabeth; Frederik Ulrik.

Brüggemann, Otto, 328.

Brüssel 28, 52 f.

v. Buchwald, Anton (Tønnies), 95, 104. — Daniel 95, 211. — Ditlev 95. — Heinrich 104. — Kaspar 121, 171,

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

187, 218, 308, 317, 345. — Wulf 75 f., 218, 324.

Buckingham, engelsk Statsmand, 51 f.

Bullen, hamborgsk Skib, 283 f.

Burgundiske Hus 36, 78.

Buræus, Jonas, svensk Agent, 78 f., 113.

Busse, Theodor, Landkansler, 248 f., 305.

Bülck, Gods i Slesvig, 349

Bützow (i Meklenborg) 88.

Bælt, Lille, 315.

Bæver, Jørgen, s. Bebber.

Bøgvad, Johan, Skriver p. Frederiksborg, 156.

Bøhmen 103. Jvfr. Frederik.

Bøvling Len 115.

Calenberg, Ludvig Heinrich, Oberst, 75 f., 84, 109.

Camerarius, Ludvig, pfalzisk Raad, 18, 318.

Casperlung, Hans, Skovrider, 303.

Celle, By, 248.

Celle, Hertugdømme, s. Brunsvig-Lyneborg.

Charitas, Skib, 283, 285.

Charnacé, Hercule Girard, fransk Gesandt, 199.

Christen Jensen Hofprædikant, 246 f.

Christian III 316.

Christian IV's Børn 56, 133, 206 f., 247, 250, 310-2, 350-3, 357 f.

Christian, Prins, 1, 6, 17, 25, 54-6, 58, 64, 69 f., 73 f., 86, 94, 109, 142. 145 f., 161, 169 f., 224, 241, 249, 325 f., 328, 359.

Christian, Pfalzgreve af Birkenfeld, 15.

Christian, Markgreve af Brandenburg-Culmbach, 14.

Christian, Hertug af Brunsvig-Lyneborg, 151, 248 f.

Christian, Hertug a Brunsvig-Wolfenbüttel, 11-3, 19, 65.

Christian II, Kurfyrste af Sachsen, 325.

Christian Ulrik s. Gyldenløve.

Christian Vilhelm, Markgreve af Brandenburg, Administrator i Magdeburg, 13.

Christiane, Christian IV's Datter, 221.

Christianopel 222, 265.

Christianspris 353 f.

Christiansstad 135, 222, 265. — Hospital 135. — Trefoldighedskirke 135.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Colbe v. Wertemberg, Konrad, Oberst, 67.

Colmar (i Holsten) 391.

Comargo, Theodor, tysk Oberst, 277 f., 301, 320 f.

de Courville, Nicolaus, Oberstlieutenant, 15.

van Cracau, Karl, nederlandsk Resident, 236.

Daa, Klavs, 2 f., 6, 20 f., 26, 29 f., 109, 113, 119, 125, 166, 198, 210-4, 254, 275, 280-2, 285-93, 340, 344.

Dalum Kloster 56, 98.b Dat. 55 f., 100, 102, 105-8, 110, 113 f., 116 f.

s. 380v. Dalwig 270.

Dannevirke 167.

Danzig 78 f., 176, 240, 251 f., 254, 266, 271, 274.

v. Dargitz, Melchior, Generalkvartermester, 104.

Darmstadt s. Hessen.

Diegel (Dyggell), Bjergermand, 236.

Dionis (Dionysius), Albertus, Toldinspektør i Glückstadt, 334.

Dirschau (i Preussen) 34. Træfning (1627) der 106 f.

Ditmarsken 1, 101, 245, 263.

Dominicus. Dr., i Hamborg, 241.

v. Donop, Gabriel, Krigskommissær, 133.

Dorchester, Lord, engelsk Statssekretær, 233, 272.

Dorethe („Stumpet“), i Kirstine Munks Tjeneste, 201, 311.

Dorothea Elisabeth, Kirstine Munks Datter, 225 f.

Douchet, Richard, Ingeniør, 54, 141.

Drage (nu Friedrichsruhe, i Holsten) 229.

Dragsholm 242 f., 340.

Dresden 359.

Dronningborg Len 6

Due, Manderup, 224 f.

Durlach s. Baden-Durlach.

Dynkerkeren, hamborgsk Skib, 283 f.

Dömi z (i Meklenborg) 22.

Ebbekjøb Ladegaard 146 f., 155 f.

Eden, Konrad, bremisk Gesandt, 268, 275.

Ehm (Ohm), Johan Bernhard, Oberstlieutenant, 84.

Ejder 25, 288, 343.

Ejderstedt 211.

v. Einsiedel, Curt, gottorpsk Raad, 305 f.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Elben 22, 32, 59, 65, 76, 136, 206, 248, 252, 260-2, 273, 280, 285, 294 f., 298, 314 f., 323, 328, 331, 334.

Elbtold 227, 240, 252, 260, 262, 278 f., 303 f., 334.

Elbing 271 f.

Elbo Herred 316.

v. Eickershausen, Wilhelm, 61.

Elfsnabben (i Sverig) 271.

Elisabeth, Hertuginde af Brunsvig-Wolfenbüttel, 5, 77, 360.

Elisabeth, Grevinde af Nassau-Dietz, 200.

Elisabeth Augusta, Christian IV 's Datter, 204.

Ellensborg 24, 309. Dat. 200.

Ellitsø Sogn 316.

Elsass 44.

Eltang Vig 315.

Emmernæs 315.

England 7, 11, 38 f., 41-4, 51 f., 65, 95, 97, 107, 125, 131 f., 140, 205, 228, 230-3, 239, 271 f., 314, 338, 354, 367. Jfr. Anna; Karl.

Enhusen s. Oynhausen.

Enkhuisen 65.

Ernst, Greve af Mansfeld, 14, 29, 34, 36, 78, 242.

Ernst Kasimir, Greve af Nassau-Dietz, 133, 200.

Esrom Mølle 214 f.

Eutin, By, 94, 217, 232. Dat. 217 f., 221.

Eutin, Amt, 228.

Fahrensbach, Volmar, svensk Officer, 9.

Falk, Peder, Underarkelimester, 174.

Falster 129, 186, 193.

Favrholm (ved Frederiksborg) 145 f.

Fegræus, Johan, svensk Resident, 204, 209, 237, 241.

Femern 93, 144, 220 f.

Ferdinand II, Kejser, 2, 6-8, 27 f., s. 38131, 45, 57, 65, 84 f., 88, 92, 202, 208, 227-9, 251-4, 259, 262, 264, 269, 277-9, 298, 304, 306. 314, 320-3, 328, 332, 354.

Ferentz, Thomas, Oberst, 205, 211 f.

Fides, Skib, 368.

Fincke, Kaspar, Skrædder, 146.

Kaspar, Smed, 146 f.. 155, 159, 230, 336 f.

Fisken, Skib, 283, 285.

Den flyvende Fisk, Skib. 284 f., 292, 367.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Flaaden 58 f., 77, 96, 99 f., 107, 110, 112, 117, 124 f., 128 f., 131 f., 142-4, 147, 152, 160, 174, 176, 185, 189, 194, 197, 204, 206, 210, 213, 222 f., 258-60, 263-5, 272 f., 276, 280-92, 306, 319, 344, 347, 367 f.

Flensborg 101, 155, 212. — Flensborghus 101.

Flækkerø 280, 282.

de Fort, Abraham, Generalvognmester, 104.

Fosen, Gaard, 71.

Frands Carl, Hertug af Sachsen-Lauenborg, 67.

Franken 33 f.

Frankrig 7, 11, 28, 36, 39, 42, 62, 65, 78, 117, 125, 150, 161, 180 f., 199, 205, 212, 233, 237, 239, 244. Jvfr Ludvig; Maria.

Frederik II 60.

Frederik (III), Hertug, 11, 29, 63, 151 f., 170, 174 f., 184, 187 f., 202, 216, 321, 327.

Frederik III, Hertug af Gottorp, 25, 47 f., 51, 53, 77, 91-4, 101, 121, 127, 137 f., 149, 163, 199, 206, 211, 214, 218-21, 229, 294, 296 f., 300. 305-7, 317, 323, 327 f., 353 f., 371.

Frederik V, Konge at Bøhmen, Kurfyrste af Pfalz, 8, 18, 84.

Frederik Henrik, Prins af Oranien, 133, 136, 213.

Frederik Ulrik, Hertug af Brunsvig-Wolfenbüttel, 19, 40, 57 f., 68 f., 77, 83, 151, 202, 336.

Frederiksborg 71, 126, 145-7, 153 f., 156, 165, 181, 183, 186, 226, 230, 240, 244-7, 256-8, 279 f., 303, 308, 313, 337-40, 353, 355, 357, 366. Dat. 127, 141, 145, 147, 153 f., 159, 165 169, 187 f., 230. 239, 243-7, 250, 255 f., 303-5, 308, 314, 321-4, 328, 332, 335-7, 341, 344, 348 f., 358, 366-8. (Kirke 257). — Badstue 338 — Beridergaard 257. — Hestehave 146 f., 156. — Hønsegaard (Hønseudrugning) 244, 257 f., 338, 340. — Kohave 147. — Lille Ladegaard 141, 145, 147, 156, 257, 338 f. — Store Ladegaard 141, 145, 147, 156, 339. — Mølle 154. — Smerlingdam 338. — Sparepenge 257. — Strødam Vang 355. — Urtehave 257, 338.

Frederiksborg Len 87, 257, 279, 336, 355.

Frederiksstad 220, 307.

Freiburg (i Bremen Stift) 291, 293, 314 f.

v. Frencking, Johan Sigismund, Oberstlieutenant, 16.

Freudenthal (i Schlesien) 61.

Freville, Jacques, diplomat. Agent, 161*-2.

Friedland, Hertug af, s. Wallenstein.

Friis, Christian, t. Kragerup, 3-7, 9-12, 17-9, 26, 30 f., 58, 63-7, 73-5, 77-9, 82 f., 85 f., 106-11, 114-6, 118-20, 126, 129, 134 f., 141-3, 148 f., 152 f., 171, 178-80, 198 f., 201-3, 215-7, 224 f., 242 f., 249 f., 259 f., 270-2, 274, 353 f., 366 f. — Jesper 45 f., s. 38268. — Mette 309. — Mogens, Greve, 309. — Niels 119. — Tønne 109, 118 f., 125.

Frisland 200.

Fuchs, Elisabeth, 345. — Johan Philip, General, 3, 13 f., 17, 26, 29, 31. — Kaspar, Kancellisekretær, 345.

Fyn 64, 96, 102, 109, 115, 117, 123, 160, 166, 231.

Før 232.

Gaabense Færgegaard Dat. 365.

Gabriel, Skib. 283, 285.

Gabriel Jakobsen, Tolder i Mandais Len, 282.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Gagelmann, Peter, Apotheker, 365 f.

Garmers, Johan, hanseatisk Gesandt. 259.

v. d. Geist, Bernt Hagen, Oberstlieutenant, 15.

Generalstaterne s.Nederlandene.

Georg, Hertug af Brunsvig-Lyneborg, 5 f., 8 f., 81.

Georg Frederik, Markgreve af Baden-Durlach, 43-5, 47, 96-9, 103 f., 107 f.

Georg Vilhelm, Kurfyrste af Brandenburg, 17, 81.

Gers Herred 135.

Gjedde, Ove, 128.

Gimlinge Sogn 67.

Glückstadt 44, 63, 76, 79, 93, 101, 168, 205, 227 f., 230 f., 234-6, 242, 259-61, 263, 271-3, 276-9, 282-5, 288, 291 f., 302, 324, 334, 341, 343, 354. Dat. 79, 228, 232 f., 260-2, 266-8, 270, 272 f., 275, 277, 279, 293. 299, 340, 345, 354. — Blokhus 242, 276. — Islandske Kompagnihus 242.

Goslar (i Brunsvig) 11 f.

Gottorp 73, 93 f., 305, 307.

Gottorp Amt 219.

Gottorpske Hus 220, 306. Jvfr.

Adolf; Augusta; Frederik; Johan Adolf.

Grabow, Adolf Frederik. Berghauptmand, 114. — Køn Jochum 210.

Grebenstein (i Hessen-Kassel) 12.

Gribben, Skib, 284 f., 292, 367.

Gronow. David, Dr., bremisk Gesandt, 268, 275.

Grubbe, Else, 226. — Lavrits 186, 265. — Sigvard 169 f.

Gryttenfænger, Hans, Snedker 155.

Gudsø Vig 315.

Gustav Adolf af Sverig 9, 17 f., 30, 33-40, 78 f., 106-9, 116, 152, 175-80, 203 f., 209, 223, 237. 239, 251 f., 254 f., 258 f., 266, 271 f., 298. 318, 354, 359, 369, 372.

Gyldenløve, Christian Ulrik, 63, 289. — Hans Ulrik 63.

Gyldenstjerne, Knud Henriksen, 63. — Mogens 125. — Vibeke 119.

Günther, Frederik, Kancellisekretær, 13 f., 42 f., 46, 51-3, 59 f., 62 f., 88, 93, 95, 100, 131-4, 136 f., 139-41, 200 f., 206-10, 217-20, 227-36, 239-45, 248 f., 251-3, 256, 260-4, 267-9, 273-5, 277 f., 293-308, 314 f., 321-35, 344 f., 359.

Güstrow (i Meklenborg) 195 f.

Haag 11, 18, 42, 232, 267.

Haderslev 71, 101 f., 173, 212, 224, 255. Dat. 259.

Haderslev Amt 75 f., 218.

Halberstadt 228, 320.

Hailand 25, 99.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Hals 25.

Halsted Kloster 186, 265.

Hamborg 1, 12, 18, 31, 48, 65, 77, 79, 93, 95, 121 f., 128, 234, 236, 241, 248, 252 f., 259-64, 268-9, s. 383271, 273, 275-8, 280-92, 294 f., 297-301, 307, 314, 321-4, 327 f., 332-5, 367, 369. Jvfr. Hansestæderne.

Hamburger Prise, Skib, 282 f., 285, 292.

Hans Borchardsen, Præst i Kbhvn, 216. — Gryttenfænger, Snedker, 155. — Hollænder, Guldsmed, 365. — Matthisen, hamborgsk Skibschef, 283 f. — Mikkelsen, Biskop, 135, 225. — Petersen, Kaptajn, 296. — Steffensen, Forstander i Sorø, 70.

Hansestæderne 48, 51, 107, 110, 112, 125, 139, 164, 236, 259, 267. Jvfr. Vendiske Stæder.

Haren, Skib, 285, 292.

v. Hartlau, Christian, hessisk Staldmester, 12.

Harzen 83.

Hasebart, Wichmann, Mag., 143, 200 f., 246 f.

Havel 75.

Havhesten, Skib, 144, 283 f., 292.

des Hayes de Courmesvin, fransk Gesandt, 244.

Hedevig, Christian IV's Datter, 221.

Hedevig, Kurfyrstinde af Sachsen, 325, 356, 360-5.

Hedscher, Henrik, Rendemester, Møller, 146, 154.

Hegelund, Søren, Præst. p. Antvorskov, s. Regimentspræd., 66, 74.

Heidemann, Erik, gottorpsk Hofkansler, 274, 279.

Heiligenhafen 58, 108.

Helgoland 280-2 285.

Helsingborg 117, 132, 134.

Helsingør 10, 70, 117, 128 f., 133, 139, 153, 169 f., 182, 188, 204, 271, 303, 340. — Tydske Kirke 155. — Lundehave 182. — Jvfr. Kronborg.

Hennebjerg Ladegaard 31

Henrik IV af Frankrig 161.

Herlufsholm Birk 69.

Herredage 114, 130 f., 264, 347, 349.

Hertogenbosch 213 f.

Hess, Anders, Handelsmand i Helsingør, 129. — Henrik, Kaptajn, 128* f.

Hessel, Diderik, Visitør, 340*.

Hessen-Darmstadt 269

Hessen-Kassel 12, 16. Jvfr. Morits; Philip.

Hillerød 146. — Kirke 256 f. — Skole 337. — Jvfr. Frederiksborg.

Hinzes, Kathrine, 240.

Hitzacker (i Lyneborg) 248.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Hjorten, Skib, 368.

Den flyvende Hjort, Skib, 292.

Hogenwald, Jakob, Barber, 70, 145.

Holbæk, Christoffer Christensen, Mag., 351.

Holck, Christian, 124. — Henrik 16, 150, 178, 190, 212, 293, 296.

Holland s. Nederlandene.

Holsten 11, 25, 29, 37, 48, 51, 58, 68, 76, 90, 96, 99, 101, 117, 124, 137, 184, 196, 205, 225, 228 f., 242, 245, 249, 252, 259, 276, 294-7, 300, 303, 305-7. 327, 332, 343, 371. Jvfr. Gottorpske Hus.

Holtenu, Gods i Slesvig. 349.

Hommelken, Asverus, Guldsmed, 365.

Horsens 96.

Hovens Odde 315.

Huguenotter 7.

Hummeren, Skib, 144, 190, 201, 283 f., 292. Dat. 144 f.

Husum 101, 212. — Slot 355.

Hvitfeldt, Hartvig, 114.

Hübner, Christian, Oberstlieutenant, 328.

Hyllinge 69.

s. 384v. Hünecken, Christoph, Oberstlieutenant. 67 f., 160. — Joachim, Oberstlieutenant, 67.

Høg, Christen, 54. — Jens 6.— Just 223, 254. — Mogens 67. — Ove 54-6, 58 f., 86.

Hønborg 316*. — Kirke 316

Jakob Thomesen, Proviantskriver, 4, 30.

Jancke, Otto, lybsk Gesandt, 268.

Ibstrup Dat. 245.

Jersin, Jens Dinesen, Biskop, 216 f.

Johan Adolf, Hertug af Gottorp, 355.

Johan Albrecht II, Hertug af Meklenborg, 27, 32, 79 f., 89, 164 f., 195-7, 208.

Johan Ernst, Hertug af Sachsen-Weimar, 2 f., 11, 16, 20, 29, 60-2, 78, 242.

Johan Frederik, Ærkebiskop af Bremen, 27 f., 93, 151, 220, 228-30, 297, 306, 354.

Johan Georg, Kurfyrste af Sachsen, 4 f., 7, 52 f., 77, 83, 110, 112, 121, 127, 163-5, 184, 208, 237, 322, 325-32, 335, 354, 358 f., 370.

Johannes Eustachius, tydsk Ordensmester, 61.

Jonstrup 69.

Isabella Clara Eugenia, Statholderinde i de spanske Nederlande, 28, 43, 52 f., 161 f.

I tzeho 291.

Juel, Jens, 6, 47, 71, 115, 197 f., — Iver 115. — Sophie Nielsdatter 158.

Justitia, Skib, 285, 292.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Justitie-Skanse (i Holsten) 293, 302.

Jylland 30, 71, 75, 96, 99, 102, 106, 108 f., 111, 113, 115, 117, 120-2, 129 f., 142 f., 160, 168, 184, 195 f., 217, 222, 240, 255, 317, 346 f.

Jørgen s. Georg.

Jørgen Christoffersen, Præst i Christiansstad, 135. — Danielsen, Borgmester i Kbhvn., 4.

Kaas, Mogens, 2, 69 f., 166.

Kalenberg s. Calenberg.

Kampferbecke, Johan, hanseatisk Gesandt, 259.

Karen Hansdatter i Kbhvn. 70 f.

Karl I af England 41-5, 47, 51, 65, 84, 95, 131, 232 f., 272, 324, 367.

Kassel 270.

Kathrine Hinzes 240.

Kemmer, Hans, Rothgieter, 169.

Kiel 1, 60 f., 76, 163, 165, 214, 317, 323, 353 f. Dat. 59.

Kielerfjord 317, 343, 349.

Kippinge Kirke 312.

Kirchhoff, Albert, Præst i Wedel, 57.

Kjærstrup (paa Taasinge) 202. Dat. 203, 207 f.

Kjøbenhavn 4, 10, 17, 23 f., 33, 66 f., 70, 78, 99 f., 109, 114, 117, 119, 123, 129, 132, 136, 139, 142 f., 156, 158, 160, 168, 173-6, 182-4, 186-8, 190 f., 199, 201 f., 204, 206, 212 f., 216, 236, 240, 254, 256, 259, 264, 279, 310, 313, 317, 319, 321, 349, 364. — St. Anne Bro (Skanse) 54, 60, 158, 265. — Holmen 182, 190. — Frue Kirke 216. — Nyboder 319, 344, 348. — Silkeboderne 66 f. — Slot 70, 172, 243, 249, 311. Dat. 131 f., 135 f., 138, 149-51, 157-9, 162, 164 f., 170-3, 175, 180, 199, 280, 318-20, 342, 344, 359. (Kirke 311). — Rosenborg 339. Dat. 137, 141, 148, 159, 186, 189, s. 385193 f., 249, 251. — Tøjhus 172, 174. — Universitet 249.

Kjøbenhavn, Skib, 128.

Kjøbenhavns Len 66, 336.

Kjøge 17, 357. Dat. 190.

Klappenmütz, hamburgsk Admiral, 283.

Klüppel s. Elckershausen.

Knoop, Gods i Slesvig, 349.

Knur, Kaptajn, 45. — Jørgen, Kantajn, 161. s. Colbe. ding 17 f, 22, 66. 76, 91, 102, 114, 212, 315. — Koldinghus 72, 316.

Koldinghus Len 76, 316.

Kolflaat (i Norge) 71.

Kolmar s. Colmar.

Kongelv 115.

Korsør 109, 119, 309. Dat. 130.

Krabbe, Gregers, 226. — Niels 209, 213, 363, 366.

Krafse, Christoffer, 190. — Hilleborg 190.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Krag, Mogens, 158. — Niels 158, 213, 347.

Kratz, Joachim, Dr., 42 f.

Krautsand, Ø i Elben, 136, 291.

Krempe 168, 205 f., 215, 225, 231, 291, 296. Dat. 89, 92, 225 f., 236.

Krokodillen, Skib. 283, 285, 292, 368.

Kronborg 60, 74, 87, 91, 117, 126 f., 132, 134, 136, 139, 141, 153-6, 158 f., 165, 168-72, 181-3, 186-8, 201, 207, 225, 230, 265, 338, Dat. 140, 153. 155, 168, 182. — Gjethus 169. — Hammermølle 181, 230.

Kronborg Len 87, 257, 336, 355.

Kronen, Skib, 283, 285, 292, 368.

Tre Kroner, Skib, 284 f., 292.

Kronsee (i Holsten) 214, 216. Dat. 214.

Krull, Bastian, Murmester, 146.

Kruse, Enevold. 14, 17, 32. — Gabriel 46, 59, 66, 96, 272 f. — Tyge 350.

Kruse, Vibeke, 345.

v. d. Kuhla, Arent, 170, 187.

Kurland 173.

v. Kückelsom, Alexander, Lærer for Christian IV's Børn, 351.

Laaland 129, 186, 193, 231, 265, 306.

Lambremont 62.

Lamme Heine 74, 115.

Lammet, Skib, 368.

v. d. Lancken, Ægidius, gottorpsk Kansler, 73. 77, 163, 219, 305-8 Landdage i Hertugdømmerne 48, 76, 90, 229, 305.

Landretten i Hertugdømmerne 305

Landskrone 117.

Lange, Gunde, 76, 102.

v. Langen. Matthias, Amtsskriver i Segeberg, 298.

van Langerak, Gideon van Boetzelaar en Asperen, Friherre. 62.

de la Tremouille, Hertug. 62.

Lauenborg, By, 81, 94. Dat. 81. de Laval, Greve, 62.

de la Valle, Greve, Oberst, 62 f.

Lavrits Ebbesen s. Udsen.

Lebzelter, Christoffer, Kancellisekretær, 298.

Leipzig 322, 341.

Leonora Christina 153, 155. 200.

Levensau 348.

Lichtenberg, Slot i Sachsen, 325.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

v. Lichtenberg, Hans Christoff, Ritmester, 206*-7.

Lifland 116.

v. Limbach, Isak Cardin, Oberst, 17.

Limfjorden 25.

s. 386Lindenov, Christoffer, Etatsraad, 309. — Hans t. Hundslund (f 1642) 74, 254. — Hans t. Iversnæs († 1659) 225. — Helvig 226. — Sophie 63.

Lindormen, Skib, 272, 285, 290, 292, 367.

Lingen (i Hannover) 28.

v. Linstow, Nicolaus, Oberstlieutenant, 16.

v. d. Lippe, Christoffer, Kansler, 173*, 360-3, 365.

Listerdyb 272.

Lohausen, Wilhelm v. Kalcheim, Oberst, 16.

v. Lohe (Loo), Johan, Oberst, 139.

Ludvig XIII af Frankrig 7, 11, 46.

Lund 70.

Lund, Thomas, Præst i Helsingør, 155.

Lundegaard (p. Mors) 6.

Lundehave s. Helsingør.

Lunge, Jørgen, 125.

Lutter (am Barenberge) 31. Slag (1626) 15 ff., 31 f., 40. 44, 118.

Lybek, By, 28, 48, 51, 79, 87, 96, 99 f., 122, 125, 168. 171, 176, 179, 184, 194 f., 197 f., 202, 219 f., 227, 233, 236, 261 f., 267 f., 274 f., 295, 298, 327 f., 332, 341, 369. Jvfr. Hansesæder.

Lybek, Stift, 27, 228, 354.

Lykke, Anne Eriksdatter (g. m. Fred. Qvitzov), 246 f., 312 f., 352. — Anne Henriksdatter (g. m. Kaj Rantzau) 73 f.*, 91, 115, 126. — Anne Nielsdatter (g. m. Klavs Sehested) 350. — Falk 175, 212, 217. — Frands 73, 126. — Henrik 73.

Store Lykkepotte, Skib, 292.

Lyneborg, By, 332 f.

Lyneborg, Hertugdømme, s. Brunsvig-Lyneborg.

De to Løver, Skib, 368.

De tre Løver, Skib, 368.

Magdalena Sibylla, Prinsesse, 325 f., 328.

Magdalena Sibylla, Kurfyrstinde af Sachsen, 325.

Magdeburg, By, 13 f.

Magdeburg, Stift, jvfr. Christian Vilhelm. — Kapitel 13.

Malmø 117, 158, 224, 249. — Malmøhus 169 f.

Mandais Len 282.

Mansfeld jvfr. Ernst; Wulf.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Marekatten, Skib, 283, 285, 292.

Maria af Medici, fransk Enkedronning," 161 f.

Maria, i Kirstine Munks Tjeneste, 172.

Maria Eleonora, Dronning af Sverig, 194, 204.

Marienburg 204.

Marschalck, Levin, tydsk Kansler, 20, 53, 171, 198 f., 220, 224, 270.

Marstrands Gallej 144.

Marsvin, Ellen, 56, 119, 171 f., 221, 226, 250, 309, 311-3. Otte 135.

Maximilian, Kurfyrste af Bajern, 4.

v. d. Meden, Martin. 20, 274, 305.

Meier, Christian, Borger i Stade, 46.

Meklenborg 16, 29, 32, 88, 96, 164, 176, 195, 227, 238, 251 f., 254, 274 f. Jvfr. Adolf Frederik; Johan Albrecht.

Memmingen (i Schwaben) 279.

Meulengracht, Lorens, Borger i Kbhvn., 66.

Middelfart 316.

s. 387Middelfart, Mads Jensen, Biskop, 135.

Mikkel Christensen, Foged i Nedre Romerige, 72.

v. Mitzlaff, Joachim, Krigskommissær, 6, 242 f.*

Moller, Vincent, Syndikus i Hamborg, 260.

Montgomeri, Jean Greve af, Oberst, 117.

Mores s. Morse.

Morgan, Charles, engelsk General, 44, 65, 103, 191, 205 f., 210, 213, 220, 231 f.

Morits, Landgreve af Hessen-Kassel. 12 f., 15, 152.

Morse (Mores), Hans, kgl. Faktor i Hamborg. 12, 31, 95, 324. — Jakob, kgl. Faktor i Hamborg, 12, 31, 95, 324, 333.

Morten Kudsk 165. — Madsen, Biskop, 135, 250 f., 314.

Moskau jvfr. Rusland.

Mund Pros, 176.

Munk. Jens, 143 f. — Kirstine 15, 118 f., 171 f., 194, 201, 206, 221, 225 f., 241, 246 f., 250 f., 309-14. — Peder 71.

Mynden, Skib. 283, 285, 292.

Nakskov 25, 265. Dat. 142 f.

Nassau-Dietz jvfr. Ernst Kasimir; Elisabeth; Sophie Hedevig.

Nederlandene (Holland) 11, 13 f., 21, 28, 38, 44, 62, 65, 95, 107,, 119, 125, 132-4, 136 f., 139 f., 153, 181, 200, 205, 210, 212-4, 228, 231, 236, 253, 256, 266 f., 270 f., 282, 293-5, 301, 314, 318 f., 339.

Nederlande, spanske, jvfr. Isabella Clara Eugenia.

Nedersachsiske Kreds 27, 35, 52, 61, 87, 93, 150, 164 f., 237 f., 264, 369-72.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Nell, Konrad, Generalmajor, 15, 59, 67 f., 75, 302.

Neustadt (i Holsten) 212, 296 f., 302, 306. Dat. 297.

Neustadt (i Hannover) 19.

Niels Nielsen i Jonstrup 69. — Olufsen, Foged p. Frederiksborg, 156.

Nold, Thomas, 174 f.

Nordborg Slot 212.

Nordstrand 191, 206, 220 f.

Nordsøen 38, 107, 237, 318.

Norge 59. 71 f., 92, 114 f., 128, 198, 210, 222 f., 282, 319, 340, 367.

Normand, Ernst, 157.

Norpraht, Generallieutenant, 14 20.

Northeim (i Brunsvig) Dat. 31. Nyborg 25, 166, 309. — Slot 24. Dat. 167 f.

Nykjøbing (p. Falster) 183, 190, 355. — Slot 186 362-5. Dat. 352 f., 355 f., 360 f., 363 f.

Nyrup (Tikjøb Sogn) 183.

Nældebladet. Skib, 283 f., 292, 368.

Nøddebo 302. — Sø 308.

Nörbradt s. Norpraht.

Oberberg, Johannes, Enkedronningens Rentemester, 360, 363.

Odense 56, 74, 96 f., 99, 108, 115, 122, 222 f., 225, 348. — Odensegaard 47, 148. — St. Knuds Kirke 225.

Ohm s. Ehm.

v. Ohr, Kaspar, Oberstlieutenant, 16.

Oldeland, Hans, 115.

Oldenburg 28, 238. Jvfr. Anton Günther.

Oldenburg. Skib, 272, 284, 292. Oldenburg (i Holsten) 96, 107 f. Oldeslo Dat. 80.

s. 388Store St. Oluf, Skib, 368.

Oluf Andersen p. Kolflaat 71.

Oranien jvfr. Frederik Henrik.

Osnabrück, By og Stift, 11.

Ostfrisland 238.

Ostindien 128.

Ostindisk Kompagni 4.

Otterberg (i Stiftet Bremen) 45. Dat. 45 f.

Otto Ludvig, Rhingreve. 15, 75 f., 93, 249, 359.

Oversachsiske Kreds 237 f., 328.

Oxenstjerna, Axel, svensk Rigskansler, 176-8, 271.

v. Oynhausen, Bernhard Morits, 153. — Morits Herman, Artillerichef, 16, 152 f.*, 251-3, 256, 262-4, 269 f.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Paderborn 12.

Pappenheim, tysk Feltherre, 269.

Paris 11, 62 f., 181.

Parsberg, Oluf, 6, 47. — Sophie 63.

Patientia, Skib, 153.

Paudessen s. Baudissin.

Pautzen s. Bautzen.

Pavestolen 81.

Payuck, Peter Diderik, Hofchemikus, 56.

Peder Andersen, Brygger p. Kronborg, 181. — Christensen, Kammertjener hos Hert. Frederik, 188. — Jørgensen i Hyllinge 69.

Pentz, Christian, 242, 267 f., 273, 282, 324, 358.

Persien 11, 244.

St. Peter, hamborgsk Skib, 283 f.

Pfalz 44, 271. Jvfr. Frederik.

Philip, Landgreve af Hessen-Kassel, 15.

v. Plessen, Daniel Bartel, 269 f.

Pillau (i Preussen) 30, 266.

Pogwisch, Henrik (ell. Henning), 308. — Otto 108 f. — Sigward 6.

Polen 34-7, 39, 78, 116, 150, 179, 184, 239. Jvfr. Sigismund.

Pommern 30, 99, 168, 188 f., 223, 242. Jvfr. Bogislav.

Postillonen, hamborgsk Skib, 283 f.

Prag 132.

Prammen, Skib, 154, 159, 190, 203.

Preetz Kloster 216. Dat. 216.

Pressburg 45.

Preussen 30, 34-6, 39, 61, 106, 116, 152, 179.

Priserort (ved Kielerfjord) 354.

Pros Knudsen 188, 214. 249.

Pöel, Halvø i Meklenborg, 96, 99.

Qvadt, Matthias, siebenbürgisk Gesandt, 3.

Rachow, Christoffer, kgl. Livbarber, 366.

Dat Rad van Ewentir, hamborgsk Skib, 283 f.

Radebandt, Markus, kgl. Kammertjener, 364.

Rammel, Henrik († 1611), 53. — Henrik (f 1653) 53.

Rantzau, Ditlev, 137, 171, 229, 245, 277, 291, 302. — Elisabeth 74. — Frands († 1612) 118. — Frands († 1632) 63, 66 f., 69, 76 f., 99. 117, 130, 132, 141 f., 144 f., 152, 161, 171, 189 f., 192, 205, 207, 209, 213-5,

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

242 f., 259 f., 265, 270-2, 274, 290, 337-40, 342, 348, 366 f. — Frederik 118. — Gert 1 f., 229, 245. — Hedevig 104. — Helvig 324. — Henrik 137 f., 149, 171, 240, 274 f., 278 f., 303 f., 308, 321, 323. — Kaj 73 f. — Marqvard 16, 205, 218, 242. — Sophie 73 f., 126.

s. 389Raphael, Skib. 283, 285, 292, 368.

Rasch, Christoffer Ludvig, svensk Hofraad, 78. — Jørgen, Lutenist, 56.

v. Rautenberg, Barthold, Officer, 19.

Den sorte Ravn, Skib, 368.

Real, Laurens, nederlandsk Gesandt, 132.

Reedtz, Frederik, 66. Kammerherreinde 309.

Regensburg 274 f., 277, 279.

Rehburger s. Beck, Frands Jakob.

Reimann, Hans, Brøndmester, 154, 181.

Rendsborg 23-5, 48. 90, 101, 212, 240, 274, 294, 296. 300, 307. — Slot 212. Dat. 91, 300.

Rentemestrene (Axel Arenfeldt, Sten Beck, Ove Høg, Christoffer Urne) 72, 157, 264.

Renvoise s. d'Alençon.

Resen, Hans Povlsen, Biskop, 135, 217.

Reventlow, Iven, 308. — Margrethe 307 f.

Rhingreve s. Otto Ludvig.

Ribe 212. — Skole 66.

Ribe Bispestol og Stift 216 f.

Riberhus Len 76.

Rigsadmiral, Udnævnelse til, 197 f.

Rigsmarsk, Valg af, 64, 125. — Sæde i Rigsraadet 118, 120, 124.

Rigsraadet 1, 18, 22-6, 33, 58, 64, 74, 78 f., 91 f., 96, 98-102, 105 f., 108-14, 116-25, 127-31, 137 f., 142 f., 147-51, 157-60, 162 f., 165-7, 169-71, 184-6, 188-93, 197-9, 202 f., 215 f., 219-25, 241-3, 254 f., 258-60, 264-7, 289 f., 307, 317-20, 342-4, 346-9. la Rochelle 7, 62.

Roe, Thomas, engelsk Gesandt, 271 f.

Romerige, Nedre, 72.

Romsdalen 71.

Rosen, Skib, 284 f., 292, 368.

Rosenkrands, Anne, 118 — Gunde 300. — Holger Børgesen t. Frølinge 272. — Holger Jørgensen t. Rosenholm 47, 148. — Iver, Gehejmeraad, 309. — Korfits 18. — Palle 41 f., 44, 69, 83, 100, 265, 355 f., 360-5.

Rosenvinge, Sten Villumsen, 190.

Rosenvold 250.

Roskilde 70, 357. — Domkapitel 71, 143. — Domkirke 66, 357. — Roskildegård 272. Dat. 54.

Rostock 80, 96, 99, 105 f., 173. — Universitetsbibliothek 173.

Rotenburg (i Verden) Dat. 2.

Rothkirch, Wenzel, 247.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

de Roy, Gabriel, spansk Kommissarius, 260 f.

Rud, Borchard, 364.

Ruden 176, 188 f., 193, 223.

v. Ruepp, Hans Christoff, kejsl. Hotkammerraad, 262 f.

Rumler, Povl, Maler, 214 f.

Rungsted Kro 183.

Rusland 85, 116, 244.

Rygen 150.

Rødby 356.

Sachsen 7, 73, 195, 325, 334, 354. Jvfr. Christian; Hedevig; Johan Georg; Magdalena Sibylla.

Sahsen-Lauenborg jvfr Frands Carl.

Sachsen-Weimar jvfr. Bernhard; Johan Ernst; Vilhelm.

Salvius, Johan Adler, svensk Gesandt, 175-7, 369.

s. 390 Samson, Skib, 368.

St. Marton (i Ungarn) 61.

Sasse, Hartvig, Generalkvartermester, 104.

Savoyen 44 f., 78.

Schabbel. Hieronymus, Dr., lybsk Gesandt, 275.

Schaumburg, Jobst Herman Greve af, 245.

Scheie, Johannes, Landsskriver i Sydditmarsken, 1.

v. Schlammersdorf. Balthasar Jakob, Oberst, 14, 26 f., 52, 75, 99, 103, 331 f. — Thomas Sigismund. Oberstlieutenant, 14.

Schlesien 14. 29, 35, 37, 61, 73, 78, 109, 242, 354.

Schnackenburg (i Lyneborg) 32. Dat. 32.

Schrader, Christoffer Bernhard, hanseatisk Gesandt, 259.

Schrøder, Henrik, 317.

Schulau (ved Blankenese) 280, 283.

Schulte. Jørgen, 29. 181.

Schweiz 44.

Schwencke, Christoffer, Arkelimester, 172.

Schwerin, By, 31, 81, 90, 195.

Schwerin, Stift, 105.

Schönbach, Johan. Dr. jur., 274, 279, 324.

v. Schönburg, Johan Carl, spansk Gesandt, 28.

Scultetus, Johannes, Resident i Nederlandene, 140, 200, 214.

Seekamp, Gods i Slesvig, 349.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Sefeldt. Jørgen, 33 f., 39 f.

Segereberg 55, 58, 86, 218, 298, 345. Dat. 59.

Sehested, Christen Thomesen, 28, 42, 71, 125, 134, 161, 275, 290. — Hannibal 225. 350. —

Karen 350-3, 356-8. — Klavs 350. — Mogens 170, 187.

Sejlstrup Len 71.

Selsø 157.

Seton, Alexander, Oberstlieutenant, 76.

Sidsel Andersdatter, M. Hans Steffensens, 70.

Siebenbürgen 36, 38, 78, 239. Jvfr. Bethlen Gabor.

v. Siegroth, David Frederik, svensk Oberst, 209*.

Sigismund, Konge af Polen, 18, 30.

Sild 232.

Silkekompagniet 66.

Sjælland 30, 64, 69 f., 99, 115, 120, 122 f., 129, 166, 240 f., 255, 271.

Skaane 25, 64, 99, 120, 122 f., 166, 175, 212, 217, 222 f.

Skaanske Regiment 175.

Skagen 132

Skeel, Albert, 76, 92, 109, 119. 148 f., 166, 171, 198 f., 201-3, 224. — Anne Albertsdatter 224. — Jørgen 64, 118. 143, 166, 315, 317. — Otte 46, 199, 274 f.

Skibsbyggeri 290.

Skildpadden, Skib, Dat. 155.

Skjærbæk 315.

Skotland, Skotter 76, 212.

Skram, Anne, 54.

Slabeda s. Slavata.

Slagelse 108 f., 119. Dat. 124. — Kirke 120.

Slammestrup s. Schlammersdorf.

Slavata, Joachim, Officer, 16, 84, 106.

Slesvig, By, 305.

Slesvig, Hertugdømme, 25, 48, 90, 111, 137, 168, 184, 191, 195, 205, 209, 213, 229, 232, 259, s. 391294-6, 300, 305-7, 316 f., 343, 346 f. Jvfr. Gottorpske Hus.

Solms, Philip Reinhard Greve af, 15, 17, 83, 139. — Herman Adolf Greve af, 15.

Sophie, Enkedronning, 74, 95, 126, 131, 173, 186, 193, 336, 355-7, 360-3.

Sophie, i Enkedronning Sophies Tjeneste, 362.

Sophie Elisabeth, Christian IV's Datter, 119, 200, 358.

Sophie Hedevig, Grevinde af Nassau-Dietz, 200..

Sorø Akademi og Skole 63, 70, 223, 253.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Spanien 28, 42, 78, 87, 96, 150, 184, 214, 260 f.

Sparre, Jens, 73 f., 125.

Spes, Skib, 190, 201, 283 f., 292. Dat. 196 f. 281 284-91, 293.

Speth, Oberst, 16.

Spiering, Peter, svensk Toldopkræver, 223.

Stade 45 f., 56 f., 67, 76, 94, 97, 136, 231, 240, 264, 298. Dat. 33 40 f., 48, 50, 57 f., 65, 67-9, 77.

Stavangers Gallej 283, 285, 292.

Steding, Gerhard, 345.

Stedingshof (i Holsten) 345.

Steenwinkel, Hans, Bygmester, 4.

Steinberg, Jakob, kgl. Raad, 213*.

Steinburg 229.

Sten Villumsen s. Rosenvinge.

Stensen, Christoffer, 364.

Stercke, Erhard, Trompeter, 32, 85, 88.

v. Sterling, Walter, Oberstlieutenant, 14, 16.

Stettin 36, 87, 223.

Stjernholm Len 6, 119.

Stockholm 54, 194, 204.

Stocksee (i Holsten) 307 f.

Stokfisken, Skib, 368.

Stormarn 182.

Stralsund 36, 150. 159 f., 176-8, 188 f., 213, 238.

Strødam 355.

Stændermøder 23 f., 122 f., 128, 349, 353.

Stør 290.

Sundtold 60, 73, 185, 192, 196, 223, 244, 252, 259 f., 265, 267. — Toldere 73, 168 f., 185, 192, 336 f., 340.

Svabsted 307.

Svabsted Amt 15.

Svanen, Skib, 284, 292, 368.

Svendborg 203. Dat. 201.

Sverig 9, 18, 33-9, 73, 78 f., 83, 97, 107, 109, 111, 129, 175-9, 188-90, 193 f., 204, 209, 213, 223, 227, 237-40. 243, 249, 255, 266, 271, 296 f., 318 f., 328, 354, 369, 372. Jvfr. Gustav Adolf; Maria Eleonora.

Syke Amt (i Grevskabet Hoya) (151), 202.

Sælhunden, Skib, 368.

Sønderborg 97. — Slot 212.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Søren Andersen, Kjøbmand i Kbhvn., 70.

Tam, Peter, hamborgsk Skibs chef, 283 f.

Thor Smede, Klavs, Borger i Kjøge, 17.

Thott, Tage, 67, 109, 111, 116.

v. Thranendorf, Christoff, Ritmester, 26.

Throndhjem Len 47.

Thurn, Heinrich Matthias Greve af, Feltmarskalk. 103*, 221.

Thy 109.

Tilly, tysk Feltherre, 4 f., 7, 11, 17, 31 f., 40. 44, 80 f., 83, 85, 88, 92-4, 136, 149, 202 f., 213, 231. 262-4, 274, 277, 315, 320-2, 336, 354. s. 392de Torcy, Antoine de l'Escut, Kaptajn, 46

Torgau (i Sachsen) 163 f.

Torslev Sogn 71.

Transæus, Joachim. 241.

Trave 99.

Tremouille s. la Tremouille.

Trojan, Henning, kgl. Livbarber, 88.

Troppau (i Schlesien) 61.

Trost, Skib, 284, 292.

de Troyes, Daniel, Toldopkræver, 176.

Tryggevælde 190, 357.

v. Tschirnhaus, Nikkel, Fiskemester, 313.

Tydskland 4-8, 10, 17, 21-3, 28 f., 31-9, 44 f., 47, 53, 57, 61 f.. 65, 73-5, 77-85, 87-90, 92-4, 96 f., 99, 101 f., 105, 110-2, 116, 119, 127, 132, 136 f., 149-52, 155, 161, 163-8, 171, 176-80, 184, 186, 188-91, 195-7, 199, 202 f., 205-8, 211, 214 f., 218, 227 f., 231, 237-40, 248, 253, 269, 271, 278 f., 296 f., 301, 303 f., 322, 326-32, 343, 348, 354, 359, 367, 369-72. Jvfr. Ferdinand.

Tydske Orden 61.

Tyrkiet 62, 73, 239.

Tønder 206, 220.

Tønning 101.

Tønsbergs Gallej 283, 285, 292.

Udsen, Lavrits Ebbesen, 314.

Ulfeldt, Christoffer, 47, 254. — Frands 313. — Jakob 73, 124, 129-31, 148 f., 167 f., 171, 198 f., 201-3, 255. — Knud Christoffersen 119. — Korfits 225, 299, 313. — Oberstlieutenant 313.

Ulfsbæk Præstegaard 179, 237.

Ulrik Hertug, d. æ., 105 f.

Ulrik, Hertug, d. y., 29, 151 f., 170, 174 f., 181, 183 f., 187 f., 202, 210 f., 213 f., 253, 263, 269, 279, 299 f., 304, 313, 321, 327, 369.

Ungarn 2, 61, 78, 242.

Urne, Christoffer, 6, 47, 186, 198. — Ejler 198. — Frederik 11, 86 f., 91, 126 f., 136, 140 f., 145-7, 153-9,

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

165, 168-72, 181-3, 187 f., 201, 207, 214 f., 229 f, 244-7, 256-8, 279 f., 302 f., 308, 337-40, 353, 355, 366. — Jørgen 66. — Sivert 170, 226.

Urup, Axel, 315-7, 343, 349.

v. Uslar, Georg, Oberst, 95, 205, 210.

Valdemar Christian, Christian IV's Søn, 119, 200 f., 206, 252 f., 310, 313.

Valle s. la Valle.

Wallenstein, tysk Feltherre, 5-7, 12, 28, 61, 78 f., 94, 101, 121, 127, 149 f., 152, 195 f., 203, 219, 227 f., 240, 242, 251-3, 269, 278 f., 296, 321.

v. Walmerode, Reinhard, kejsl. Hofkammerraad, 227, 323.

Wandsbeck Dat. 87, 90.

Vane, Henry, engelsk Gesandt, 367.

v. Wartensleben, Johan Joachim, Hofraad, 300.

Waterbaden Dat. 72, 75.

Wedel (i Holsten) 57.

Wedenhoff, Heinrich, lybsk Gesandt, 268, 275.

Weimar, By, 61

Weimar s. Sachsen-Weimar.

Vendiske Stæder 116. Jvfr. Hansesfæder.

Vendsyssel 97, 102.

Venedig 42, 44 f., 78, 103.

Wensin, Godske, 219 f. — Lorens 11, 28.

Werben (i Altmark) 354.

Verden, Stift, 150, 184, 321.

s. 393Werdenhagen, Johan Angelius, Sekretær i Magdeburg, 13.

v. Wersabe, Wulf Heinrich, Oberstlieutenant, 16.

v. Werthern, sachsisk Gesandt, 7.

Weser 65, 94, 261, 328, 331.

Vesterhever Skanse (i Ejderstedt) 211.

Vestersøen 77, 107, 189.

Westfalen 133.

Wewelsfleth (i Holsten) Dat. 294.

Vibe, Peder, diplomat. Agent, 180 f.

Wichmann, Joachim, Raadmand i Hamborg, 260.

Wickeler, Kaptajn, 298 f.

Wiedenbrück (i Osnabrück) 10, 16.

Viktor, Skib, 283, 285, 292.

Wildniss (i Holsten) 245.

Carl Frederik Bricka, 1845-1903 Julius Alberg Fridericia, 1849-1912, *Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve (2.bind)*,

Vildsvinet, Skib, 368.

Vilhelm, Hertug af Sachsen-Weimar, 60-2, 65.

de Willem, Paul, Faktor i Amsterdam, 21.

Villum Adam, Lakaj, 338, 353.

Wilster 291.

Wimplen, Slag (1622) ved, 44.

Winckler, Kaptajn, 298.

Vind, C. A, Kammerherre, 221. — Henrik 197, 204 f. — Iver 48-51, 114, 157, 178, 226, 237-9, 320. — Jørgen 226.

V indebyholt 357.

Winsen (i Lyneborg) 90.

v. d. Wisch, Familie, 210.

Wismar 80, 96, 194, 197, 260.

Voigt, Augustus, Kancellisekret., 115 f.

Wolfenbüttel, By, 9, 11, 19, 40, 57, 68, 83, 139. Dat. 6 f., 9 f., 12 f., 17, 19, 21 f., 26, 29 f.

Wolfenbüttel, Hertugdømme, s. Brunsvig-Wolfenbüttel.

Wolgast 160, 188. Dat. 160.

Vollerwik Skanse (i Ejderstedt) 211.

Vordingborg 69, 131, 190, 355, 357, 365. Dat. 358. — Færge 3 57.

v. Vosbergen, Josias, Resident i Nederlandene, 133 f., 140. — Kaspar, nederlandsk Statsmand, 133 f.

Wulf, Greve af Mansfeld, 73.

v. Wulffen, Johan Kaspar, Agent i England, 131.

Væ 135.

V örde s. Bremervörde.

Uetersen Kloster 15.

Zaklika, Sigismund, siebenbürgisk Gesandt, 3.

Zobel, Johan, Resident i Paris, 63.

Zollenspieker (ved Hamborg) 89 f.

Zollicher, Johan Ludvig, Oberstlieutenant, 98, 211 f.

Ø (i Angel) 210. Dat. 210, 212. Øresund 60, 73, 132, 134, 154, 184, 195, 200 Jvfr. Sundtold. Örseler, Frederik Morits, Oberst, 94 f.

Øsel 118, 125.

Össeler s. Uslar.

Østeraad, Gaard, 71.

Østersøen 38, 79, 107, 189, 223, 237, 254, 258-60, 266 f., 271, 318.

Østrig 34, 151. — Øvreøstrig 34.